

Universitat Ramon Llull

TESI DOCTORAL

Títol: TRACTAMENT DE LA PAU A LA PREMSA ESCRITA
MEDIACIÓ I ACCIONS A FAVOR DE LA PAU DAVANT DELS CONFLICTES
A TRAVÉS DE L'ANÀLISI DE NOTÍCIES INTERNACIONALS
A LA VANGUARDIA, EL PAÍS I AVUI
DES DEL SETEMBRE DE 2008 AL SETEMBRE DE 2009

Realitzada per M. Assumpta Sendra i Mestre

en el Centre Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna

i en el Departament Comunicació

Dirigida per Dr. Miquel Altarriba i Sensada

**TESI DOCTORAL
DEL PROGRAMA DE DOCTORAT EN COMUNICACIÓ I HUMANITATS**

**TRACTAMENT DE LA PAU A LA PREMSA ESCRITA
MEDIACIÓ I ACCIONS A FAVOR DE LA PAU DAVANT DELS CONFLICTES
A TRAVÉS DE L'ANÀLISI DE NOTÍCIES INTERNACIONALS
A LA *VANGUARDIA*, *EL PAÍS* I *AVUI*
DES DEL SETEMBRE DE 2008 AL SETEMBRE DE 2009**

M. Assumpta Sendra i Mestre

**Director: Dr. Miquel Altarriba i Sensada
Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna
Universitat Ramon Llull
Barcelona, 31 de maig de 2011**

*Dedico aquest treball de la tesi doctoral a les persones
que desitgen la pau, que creuen que és possible
i que treballen per aconseguir-la.
I, també, a tants periodistes que han perdut la vida
en llocs conflictius per tal de fer conèixer
a la humanitat el valor de la pau.*

AGRAÏMENTS

Agraeixo a la Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull, haver tingut l'oportunitat de cursar la llicenciatura de Periodisme i adquirir un coneixement més ampli de l'apassionant món dels mitjans de comunicació. Aquí mateix vaig realitzar els cursos de doctorat i, en el seu moment, el treball i la defensa per obtenir el Diploma d'Estudis Avançats; i finalment la possibilitat de dur a terme la tesi doctoral.

Vull expressar la meva gratitud als professors d'aquesta Facultat, tant als de llicenciatura com als de doctorat, per la tasca docent que em va motivar a introduir-me en la recerca i investigació en la comunicació. En concret, he dedicat la meva cerca a la premsa escrita, ja que és un terreny en el qual també treballa com a directora d'una revista.

Agraeixo també a la Facultat, l'haver posat a la meva disposició, en tot moment, altres mitjans de comunicació i suport tècnic, encara que no els he utilitzat ja que vaig decidir acotar el meu treball a la premsa escrita. No vull oblidar, a més, tots els serveis oferts des de la Biblioteca.

En especial agraeixo al professor i doctor Miquel Altarriba, l'haver dirigit la meva tesi i haver-me acompanyat en tot el procés. Reconec que el seu treball, com a director, m'ha conduït a la reflexió i a obrir uns camins d'investigació guiant-me, sempre amb un profund respecte, pels diversos punts de vista que en molts moments em podien dispersar de les hipòtesis plantejades i dels objectius a assolir. Ell m'ha ajudat amb destresa a reconduir molts dels aspectes tractats. Agraeixo el seu mestratge i les estones que m'ha dedicat amb paraules d'ànim davant les dificultats.

També vull agrair a la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna, on exerceixo com a professora a l'Àrea d'Humanitats, que em concedís l'ajut d'un semestre sabàtic per poder completar la fase final de realització de la tesi doctoral. Vull expressar que, sense aquest temps generós, hagués estat més difícil

cloure aquest treball d'investigació que ha esdevingut un període llarg i intens de constant aprenentatge.

Pel que fa a la meva Àrea d'Humanitats i al despatx A-4 compartit amb altres professors, agraeixo el suport que tan amablement m'han donat. Amb tots ells he pogut compartir inquietuds i neguits, i m'han ajudat a fer compatible el meu treball d'investigació amb el docent.

Reconec que investigar sobre el tractament de la pau ha estat i és un desig personal per saber com els mitjans tracten la pau, aquesta paraula tan utilitzada i, sovint, buida de sentit per a alguns. Determinades notícies analitzades en la tesi les he compartit com a treball de reflexió amb alumnes de seminari, ja que una de les activitats és l'actualitat educativa. Per tant, hem pogut fer una aproximació real a partir de notícies concretes que han permès conèixer la realitat d'alguns conflictes i temes de mediació. I, alhora, debatre amb ells –que seran mestres– la importància de l'educació en la pau a les escoles, ja des de la infantesa.

Finalment vull expressar el més sincer i profund agraïment a la família i als amics que formen part de la meua vida. Tots ells m'han acompanyat amb paciència i m'han encoratjat, sempre amb entusiasme, per poder realitzar i finalitzar aquest repte personal.

ÍNDIX

CAPÍTOL 1 – INTRODUCCIÓ	17
1.1. Presentació	17
1.2. Objectius	23
1.3. Hipòtesis	24
1.4. Metodologia	25
CAPÍTOL 2 – MARC TEÒRIC	35
2.1. ENTORN DE LA PAU	36
2.1.1. Aproximació al concepte de pau	37
2.1.2. Tipus de pau.....	43
2.1.3. Documents de pau.....	52
2.1.3.1. La Declaració Universal dels Drets Humans i el Dret a la Pau	52
2.1.3.2. L'Encíclica <i>Pacem in terris</i> i els missatges de la Jornada Mundial de la Pau ...	55
2.1.3.3. La Carta de la Pau dirigida a les Nacions Unides	57
2.1.4. Obstacles a la pau i vies de solució.....	59
2.1.4.1. Els ressentiments	60
2.1.4.2. Els conflictes.....	63
2.1.4.3. Vies de solució	67
2.1.4.3.1. La negociació	67
2.1.4.3.2. La mediació	68
2.1.4.3.3. El diàleg	69
2.1.4.3.4. Tractament dels conflictes	71
2.1.5. Aportacions teòriques a la investigació sobre la pau	77
2.1.5.1. Fonaments dels estudis sobre la pau: Johan Galtung	78
2.1.5.2. Actualitat de les investigacions sobre la pau	81
2.1.5.2.1. Vicenç Fisas: la investigació sobre la pau com a promotora de canvis	82
2.1.5.2.2. Vicent Martínez: la pau i les paus	84
2.1.5.2.3. Mario López: un nou paradigma teòric.....	86

2.1.6. Aportacions pràctiques.....	88
2.1.6.1. El pacifisme	88
2.1.6.2. Personatges històrics	91
2.1.6.2.1. Mahatma Gandhi: la no-violència.....	92
2.1.6.2.2. Martin Luther King: un somni	95
2.1.6.2.3. Nelson Mandela: la resistència	99
2.1.7. Projectes per a una Cultura de Pau	103
2.2. ENTORN DE LA HISTÒRIA.....	113
2.2.1. Descripció de la realitat actual	113
2.2.2. Actualitat dels conflictes	117
2.2.3. Repàs històric de lluites i conflictes posteriors a la Segona Guerra Mundial	123
2.2.3.1. Continent europeu.....	125
2.2.3.2. Continent americà	131
2.2.3.3. Continent asiàtic	134
2.2.3.4. Continent africà	138
2.2.3.5. Continent australià	139
2.2.4. Entorn de la consideració del poder econòmic.....	140
2.3. ENTORN DE LA PREMSA ESCRITA.....	145
2.3.1. <i>LA VANGUARDIA</i>	146
2.3.1.1. Perfil del diari.....	146
2.3.1.2. El periodisme a <i>LA VANGUARDIA</i>	149
2.3.2. <i>EL PAÍS</i>	151
2.3.2.1. Perfil del diari.....	151
2.3.2.2. El periodisme a <i>EL PAÍS</i>	154
2.3.3. <i>AVUI</i>	156
2.3.3.1. Perfil del diari.....	156
2.3.3.2. El periodisme a <i>l'AVUI</i>	159
2.3.4. Periodisme per la pau.....	160

CAPÍTOL 3 – ANÀLISI DE NOTÍCIES	167
3.1. ESTATS UNITS	170
3.1.1. Estats Units. Context polític i social	170
3.1.2. Descripció analítica de les notícies	171
3.1.3. Valoració	184
3.1.4. Mostra d'indicadors	184
3.2. ORIENT MITJÀ	188
3.2.1. Israel-Palestina. Context polític i social	188
3.2.1.1. Descripció analítica de les notícies	191
3.2.1.2. Valoració	223
3.2.2. Iraq. Context polític i social	224
3.2.2.1. Descripció analítica de les notícies	225
3.2.2.2. Valoració	227
3.2.3. Iran. Context polític i social	228
3.2.3.1. Descripció analítica de les notícies	228
3.2.3.2. Valoració	230
3.2.4. Mostra d'indicadors	231
3.3. ÀFRICA	234
3.3.1. Context polític i social	234
3.3.2. Notícia introductòria	236
3.3.3. Descripció analítica de les notícies	238
3.3.3.1. El Corn d'Àfrica. Sudan (Darfur)	238
3.3.3.2. El Corn d'Àfrica. Somàlia	244
3.3.3.3. Els grans llacs i Àfrica Central	247
3.3.3.4. Els grans llacs i Àfrica Central. Ruanda	249
3.3.3.5. Els grans llacs i Àfrica Central. República Democràtica del Congo	251
3.3.3.6. Nord d'Àfrica	258
3.3.4. Valoració	260
3.3.5. Mostra d'indicadors	261

3.4. AMÈRICA LLATINA	264
3.4.1. Notícies introductòries	264
3.4.2. Colòmbia. Context polític i social	265
3.4.2.1. Descripció analítica de les notícies	267
3.4.2.2. Valoració	272
3.4.3. Veneçuela. Context polític i social	273
3.4.3.1. Descripció analítica de les notícies	274
3.4.3.2. Valoració	276
3.4.4. Mèxic. Context polític i social	276
3.4.4.1. Descripció analítica de les notícies	277
3.4.4.2. Valoració	278
3.4.5. Cuba. Context polític i social.....	278
3.4.5.1. Descripció analítica de la notícia	279
3.4.5.2. Valoració	279
3.4.6. El Salvador. Context polític i social	280
3.4.6.1. Descripció analítica de les notícies	280
3.4.6.2. Valoració	282
3.4.7. Hondures. Context polític i social	283
3.4.7.1. Descripció analítica de les notícies	284
3.4.7.2. Valoració	286
3.4.8. Mostra d'indicadors.....	286
3.5. ÀSIA	289
3.5.1. Xina. Context polític i social.....	289
3.5.1.1. Descripció analítica de les notícies	290
3.5.1.2. Valoració	295
3.5.2. Afganistan. Context polític i social.....	296
3.5.2.1. Descripció analítica de les notícies	297
3.5.2.2. Valoració	302
3.5.3. Pakistan. Context polític i social	303
3.5.3.1. Descripció analítica de les notícies	304
3.5.3.2. Valoració	310

3.5.4. Índia. Context polític i social	310
3.5.4.1. Descripció analítica de la notícia	311
3.5.4.2. Valoració	311
3.5.5. Nepal. Context polític i social	312
3.5.5.1. Descripció analítica de les notícies	312
3.5.5.2. Valoració	313
3.5.6. Sri Lanka. Context polític i social	313
3.5.6.1. Descripció analítica de les notícies	314
3.5.6.2. Valoració	318
3.5.7. Corea del Nord i Corea del Sud. Context polític i social	318
3.5.7.1. Descripció analítica de les notícies	319
3.5.7.2. Valoració	322
3.5.8. Mostra d'indicadors.....	323
3.6. EUROPA	325
3.6.1. Notícia introductòria	325
3.6.2. Sud d'Europa. Països independents de Rússia. Zona Caucàsica (Abkhàzia, Ossètia del Sud i Geòrgia). Context polític i social.....	326
3.6.2.1. Descripció analítica de les notícies	327
3.6.2.2. Valoració	339
3.6.3. Irlanda. Context polític i social	339
3.6.3.1. Descripció analítica de les notícies	340
3.6.3.2. Valoració	347
3.6.4. Mostra d'indicadors.....	347
3.7. VATICÀ.....	350
3.7.1. Introducció històrica.....	350
3.7.2. Descripció analítica de les notícies.....	351
3.7.3. Valoració.....	362
3.7.4. Mostra d'indicadors.....	362
3.8. EPÍLEG D'ACTUALITAT.....	365

CAPÍTOL 4 – RESULTATS DE L’ANÀLISI DE NOTÍCIES	371
4.1. Anàlisi d’indicadors.....	371
4.2. Aproximacions a una definició del concepte de pau a partir de l’anàlisi de notícies	375
 CAPÍTOL 5 – CONCLUSIONS	381
5.1. Conclusions generals	381
5.2. Limitacions de l’estudi	384
5.3. Reptes i futures investigacions	384
 BIBLIOGRAFIA	387
1. Monografies.....	387
2. Premsa	392
3. Webgrafia	394
 ANNEX 1 (format CD)	
Presentació de les 360 fitxes	

“Gairebé tots desitgem, des del més profund del nostre ésser, la pau.

*Malgrat tot, són ben palesos els tràgics i continus
trencaments de la pau entre els diferents pobles del món.*

No és gens fàcil la tasca de buscar solucions adients per assolir-la.”

Alfred Rubio

CAPÍTOL 1- INTRODUCCIÓ

1.1. PRESENTACIÓ

“La pau és indestructible”. Aquest titular del 10 de març de 2009 ens va impactar profundament, va ser com una injecció d’esperança que ens va animar encara més a continuar la tesi sobre el tema de la pau. Davant d’un món on la violència i els conflictes són notícia de primer ordre, un lector de la premsa escrita es podria preguntar quin és el paper de la informació i del periodista respecte de la pau. En aquesta tesi pretenem estudiar el paper dels mitjans de comunicació i, en concret, del periodista que redacta la notícia referida a la pau. Hi ha una certa unanimitat en el fet que la tasca del periodista no és sempre neutra ni del tot objectiva, sobretot en situacions i zones de conflicte. Davant d’aquest fet, la Comissió Europea a Estrasburg, mitjançant el Steering Committee for Media and New Communications Services¹, analitza unes recomanacions pels governs per tal d’oferir un marc legal adequat a la llibertat d’expressió en diferents situacions de conflicte.

D’entre totes les notícies publicades a un diari sobresurten les relacionades amb els conflictes. A la nostra tesi hem volgut fer una mirada nova sobre el conflicte fixant-nos, no en les referències a violència o a mort, sinó en el que s’ha qualificat com l’altra part de la dicotomia guerra-pau, massa habitual als nostres dies. Ens referim a la pau.

L’objectiu principal del nostre estudi és la descripció del tractament del concepte de pau a la premsa escrita, un concepte polisèmic amb una llarga història i evolució que recull diversos significats. Constatem una gran pluralitat de definicions, tipus de pau i documents que la proposen. Partim d’una aproximació que contempla la pau, no només com a absència de guerra, sinó com quelcom més: una pau positiva, com l’anomena Galtung², que assumeix de manera realista la condició humana i actua de manera proporcionada amb harmonia i concòrdia.

¹ Steering Committee for Media and New Communications Services: www.coe.int. [Consulta: 13 octubre 2009]

² Cfr. GALTUNG, J. *Sobre la paz*. Barcelona: Fontamara, 1985.

En aquesta investigació analitzarem com es tracta el tema de la pau en les notícies internacionals de tres diaris seleccionats prèviament: *LA VANGUARDIA*, *EL PAÍS* i *AVUI* per detectar els gestos de mediació i les accions concretes a favor de la pau davant dels conflictes. S'ha escollit la premsa escrita, malgrat constatar que no té la immediatesa televisiva, perquè tracta la notícia amb un temps de decantació i maduració suficient com per poder fer una reflexió més acurada. En concret, ens hem centrat a la secció d'internacional durant tretze mesos, del setembre de 2008 al setembre de 2009, un període específic que no s'ha escollit perquè hi hagi hagut uns esdeveniments especials, emblemàtics o espectaculars, sinó perquè el 22 d'abril de 2008 vam finalitzar la investigació per al Diploma d'Estudis Avançats (DEA), que tractava sobre la pau. Amb aquest criteri vam començar la investigació pocs mesos després. La nostra selecció ha estat de notícies, no d'articles d'opinió, malgrat constatar que normalment al costat de les notícies internacionals referents a esdeveniments que descriuen la tragèdia d'un conflicte que fa trontollar la pau mundial, hi ha publicat un article d'opinió amb la visió de l'analista que valora la qüestió tractada.

El tema del tractament de la pau obre un ampli camp d'estudi perquè el concepte "pau" ha existit sempre en el transcurs de la història de la humanitat. També s'han fet i es fan esforços per treballar-hi a favor i intentar aconseguir-la a partir de diferents agents: estaments polítics, ONG i la societat civil, en general.

Les accions de pau, que són moltes, estan presents en la societat i en el món, però no són notícia prioritària en els mitjans de comunicació. Es constata que hi ha pau en molts llocs i voldríem llegir més notícies referides a esdeveniments de pau publicades en la premsa. Segons un estudi realitzat per l'Institute for Economics & Peace (IEP) i Media Tenor, les notícies que tracten la pau de forma positiva "suposen un 1,6% del total d'informacions ofertes per les 23 cadenes de televisió analitzades en 15 països diferents, entre elles l'espanyola TV1. Els mitjans donen una especial cobertura a històries violentes i que ofereixen una percepció negativa del marc en què es

produeixen.”³ Segons el fundador de l’IEP, Steve Killelea⁴, “si els mitjans de comunicació fan massa èmfasi en les informacions negatives, relacionades amb la guerra i la violència, transmeten la sensació que aquestes són les úniques formes d’assolir la pau”. Malauradament, molts historiadors posen de relleu la importància del vencedor i les conseqüències de les victòries i derrotes. Sovint el vençut o el perdedor és ignorat i per això es queda amb les ferides dels ressentiments que s’obren indefectiblement al cap d’un temps, apareixent accions altra vegada violentes.

En la tesi recollim l’aportació de diversos teòrics contemporanis de la investigació sobre la pau. En el marc teòric presentem, entre d’altres investigadors, Johan Galtung, Vicenç Fisas, Vicent Martínez i Mario López, que en els seus treballs ofereixen unes visions complementàries del concepte de pau i del camí que ha de seguir la investigació sobre la pau des de la responsabilitat i el compromís.

També presentem aportacions pràctiques de persones que han treballat a favor de la pau com Gandhi, Luter King i Nelson Mandela, i documents i projectes que han donat i donen forma a la pau. A tall de recordatori, en el treball del DEA vam realitzar un estudi de la Carta de la Pau dirigida a l’ONU, lliurada l’any 1995 al seu secretari general Butros Butros-Ghali. Aquesta Carta consta com a document internacional sobre la pau a l’arxiu de les Nacions Unides. És un text que presenta una visió àmplia de la pau; no és una definició ni són unes normes, sinó una descripció d’uns punts desitjats per afavorir-la. Ofereix vies de conciliació i considerem que és una proposta alliberadora d’esculls, ja que molts dels elements que presenta són considerats com instruments de mediació per a la comunicació entre països, grups humans i persones enfrontades.

Per aconseguir una visió de l’escenari mundial actual partim d’uns fets històrics que van tenir lloc després de la Segona Guerra Mundial i els observem d’una manera

³ VALLE, A. “La paz no vende periódicos”. *La Razón*. Secció Tribuna. [Madrid] (4 novembre 2010), p. 38.

⁴ Steve Killelea, fundador de l’Institut per a l’Economia i la Pau, es dedica a analitzar l’impacte de la pau en la sostenibilitat, l’estimació del valor de la pau a l’economia mundial i el descobriment de les estructures socials i actituds socials que són al centre de societats pacífiques. Com a fundador del GPI (Global Peace Index) ha manifestat que “la investigació duta a terme pel IEP basat en quatre anys de dades GPI ofereix una demostració quantificable que la millora de la pau pot transformar l’economia mundial i alliberar la riquesa necessària per fer front al deute, l’expansió del fons econòmic i crear un entorn més sostenible”.

transversal, tant sincrònica com diacrònica, per adonar-nos que la pau és un dels reptes a assolir ja que el que predomina és el contrari: la guerra, la violència, els conflictes i molts obstacles que l'impedeixen.

Dins l'àmbit del periodisme, pel que fa al dret a la informació, hi ha periodistes i informadors que ressalten el sentit ètic de la professió i de la informació. Carlos Soria⁵, degà de la Facultat de Comunicació de la Universitat de Navarra i fundador d'Innovation Media Consulting, afirma que la pau hauria de ser condició i fi de la informació. A més, considera que en el concepte de pau queden contemplats quatre aspectes fonamentals: la justícia, la llibertat, la tranquil·litat d'ànim i la dignitat de la persona humana. Per tant, la pau és considerada com una actitud i una situació que hauria d'afavorir una política d'informació promotora de pau, que contemplés els drets i els deures humans i contribuís a resoldre tants conflictes reconeguts mundialment.

Als periodistes els correspon presentar els fets descrivint-los i donant dades que, malauradament, són atractives perquè les situacions de violència tenen una gran acceptació periodística. Però acabat el conflicte, moltes vegades, es produeix un silenci informatiu. En aquest moment és quan s'intenta, políticament i militarment, resoldre les situacions de desastre que s'han produït. És quan es signen acords de pau, negociacions o mediacions. La premsa, sovint, no ho recull, però són transcendents per tancar ferides. El periodista té un paper rellevant com a notari d'aquesta dimensió pacificadora. Especialment els corresponsals que pateixen una forta pressió davant les fonts informatives. No sempre poden dir el que veuen i voldrien comunicar. Això contrasta amb el periodisme d'opinió, que manté una distància respecte de les fonts. Veurem el moment que viu el periodisme informatiu en una època de grans avenços tècnics en la comunicació on sembla que al periodista només li pertoca ser transmissor de la notícia. Potser descobrirem com aquests pactes queden en silenci sota les pressions dels poders fàctics que sovint intervenen i com actua la política per aconseguir els seus fins. No sempre els periodistes poden fer-se ressò de les realitats positives de la pau.

⁵ Cfr. SORIA, C. *La hora de la ética informativa*. Barcelona: Mitre, 1991, p. 72.

Cada diari té un estil diferent d'enfocar les situacions de pacificació. Descriurem el perfil dels tres diaris i les peculiaritats del missatge ja que, tal com afirma McLuhan en la seva frase "el medi és el missatge", aquest expressa la realitat copsant-la i mostrant-la amb arguments lògics que el lector entén. A la premsa escrita acostuma a haver-hi un control més rigorós per part dels redactors de la notícia ja que aquesta depèn de l'orientació política o cultural, o fins i tot, de la simpatia per un bàndol determinat. També els mateixos equips de redacció o les empreses periodístiques poden condicionar que l'esdeveniment sigui més o menys notícia. El tòpic pau-guerra interessa a alguns mitjans de comunicació per l'espectacularitat de la notícia que comporta el drama de la guerra, però quedar-nos en aquests aspectes seria empobrir el significat de pau. Una visió reductiva de la pau, com l'absència de guerra o la fi de la fabricació d'armes, minvaria l'anàlisi mediàtica. Com recorda Miquel Roca i Junyent en un dels seus habituals articles a *LA VANGUARDIA*, titulat precisament "Guerra y paz"⁶, bona part d'Europa "viu en una perllongada i inusitada era de pau. (...) La guerra està per tot arreu, però nosaltres vivim gairebé aïllats en un món privilegiat de pau. De la guerra sols ens arriben els titulars i les imatges del terror; sabem que l'horror existeix però el percebem com distant i molt allunyat de les nostres vides." I afegeix: "la nostra pau no pot viure al marge de les guerres dels altres. La seva guerra, de fet, amenaça la nostra pau: o, si es vol, la nostra pau és incompatible amb la seva guerra".

Cercarem en els mitjans un concepte de pau més ampli que faci referència a termes propers a processos de pacificació. Hem volgut apartar-nos d'actituds simplistes i seleccionar unes formes escrites que l'expressin, tal com es mostrarà amb els indicadors referits al tractament de la pau com, per exemple, acords de pau, processos de pau i negociacions de pau, entre d'altres, que permetran detectar els gestos de mediació i les accions concretes a favor de la pau davant dels conflictes. També hem tingut en compte altres aproximacions, com ara diàleg i reconciliació que mostren l'intent o el desig de pau.

⁶ ROCA I JUNYENT, M. "Guerra y paz". *La Vanguardia*. Opinión. [Barcelona] (18 julio 2006), p. 28.

Enfront de l'extraordinària complexitat de les notícies seleccionades hem optat per classificar-les en set blocs temàtics: Estats Units, Orient Mitjà, Àfrica, Amèrica Llatina, Àsia, Europa i Vaticà. Així podrem mostrar una radiografia de les principals àrees relacionades amb conflictes. L'anàlisi de cada un dels blocs requereix un procés metodològic específic, per tant no sempre es pot mantenir una uniformitat estructural vàlida per a tots els blocs. Aquesta selecció de notícies, considerada de caire acumulatiu, que podria encaminar-nos a una dispersió davant dels blocs triats, ens ha dut a fer un esforç sintètic, i a la vegada descriptiu, per analitzar com es tracta la pau a la premsa escrita. Una vegada analitzada aquesta selecció de notícies, presentem en cada bloc temàtic el conjunt dels indicadors per conèixer la realitat de com és tractada la pau perquè en les conclusions finals puguem donar resposta a les hipòtesis formulades.

1.2. OBJECTIUS

Després de la presentació on contextualitzem el nostre treball d'investigació, ens proposem com a objectiu principal descriure el tractament del concepte de pau a la premsa escrita. Per aconseguir-ho cal:

1. Definir el concepte de pau, considerat polisèmic, així com els diferents tipus de pau. Presentarem documents que la fonamenten, diversos obstacles que la dificulten i algunes vies de solució. Coneixerem alguns dels teòrics que la investiguen i aportacions pràctiques i projectes a favor de la pau que han marcat la Història.
2. Fer un repàs al context històric posterior a la Segona Guerra Mundial en els diferents continents, per emmarcar adequadament els conflictes actuals i les notícies que analitzarem.
3. Descriure el perfil i els trets característics dels tres diaris: *LA VANGUARDIA*, *EL PAÍS* i *AVUI*.
4. Seleccionar les notícies de la secció d'internacional, durant el període de temps acotat entre el setembre de 2008 i el setembre de 2009, a mesura que apareguin els indicadors relacionats amb els gestos de mediació o les accions a favor de la pau.
5. Analitzar les notícies seleccionades.
6. Elaborar una fitxa per recollir les dades de cada notícia seleccionada.

1.3. HIPÒTESIS

Un cop proposats els objectius ens plantejem les preguntes següents:

- Ja sigui durant el conflicte o en situacions de mediació, el concepte de pau és un element poc present a la premsa escrita?
- I si és així, és perquè les notícies de premsa escrita es fonamenten majoritàriament en el sensacionalisme per atreure els lectors?
- Si considerem que la premsa influeix en la creació d'opinió favorable a la pau, quin lloc hi hauria d'ocupar el tractament de la pau davant dels conflictes?
- Són tingudes en compte les raons ètiques, filosòfiques i religioses, com a fonaments de pau, davant el món de la violència, dels conflictes, de la guerra i del terrorisme?

A les conclusions intentarem donar resposta a aquestes preguntes. Abans cal fer un treball de cerca, descripció i anàlisi, amb la consegüent obtenció de resultats, que posarà en relació els coneixements adquirits amb les notícies seleccionades. A continuació exposem la metodologia que seguirem per assolir els objectius proposats.

1.4. METODOLOGIA

És ben coneguda l'aportació d'Aranguren quan descriu el significat de mètode com a “[el] camino de la ciencia, que no está trazado de antemano (¿quién iba haberlo trazado?) sino que se hace volviendo la vista hacia atrás. Reflexionando sobre el método o el camino recorrido, puede considerarse en sí mismo, la cuestión del método”.⁷

Gran part de les investigacions es realitzen mitjançant classificacions, quantificacions i interpretacions del material recollit. Davant l'àmplia informació sobre la metodologia, partim del següent criteri: “Quan parlem de *metodologia* no ens referim només a les tècniques concretes, sinó també a la conceptualització, el rigor, l'exploració i una acurada adequació de la recerca entesa com un procés global. La metodologia és una especialitat de la lògica que té per objecte l'estudi sistemàtic dels processos i procediments emprats per una ciència en la seva investigació de la realitat”.⁸

Per seguir el mètode més adequat a partir dels objectius proposats realitzem diferents processos per concretar la sistematització de la informació extreta i poder fer el corresponent anàlisi de les notícies seleccionades. Per realitzar-ho tenim en compte el llibre *Metodología de análisis de contenido. Teoría y práctica*.⁹

Els passos a realitzar per assolir els objectius són els següents:

- 1- Disposar dels tres diaris, *LA VANGUARDIA*, *EL PAÍS* i *AVUI*, i extreure'n la secció internacional durant el període del setembre de 2008 al setembre de 2009.
- 2- Una vegada disposem dels diaris, un pas inicial ha estat seleccionar les notícies on es mostrava únicament el terme “pau”, però davant d'un cert empobriment de resultats, vam ampliar el tractament de la pau relacionat amb uns indicadors molt

⁷ ARANGUREN, JL. *Ética*. Madrid: Biblioteca Nueva. 1997, p. 18.

⁸ BUSQUET DURAN, J. (coordinador); MEDINA CAMBRÓN, A.; SORT JANÉ, J. *La recerca en comunicació. Què hem de saber? Quins passos hem de seguir?* Barcelona: Editorial UOC. 2006, p. 122.

⁹ Cfr. KRIPPENDORFF, K. *Metodología de análisis de contenido. Teoría y práctica*. Barcelona: Paidós, 1990.

variats que han permès recollir els gestos de mediació i les accions a favor de la pau davant dels conflictes.

3- Per realitzar acuradament la recollida de dades concretes i conèixer el nombre de notícies seleccionades hem realitzat una fitxa. Per elaborar-la es pren com a referència una de les disset aplicacions de l'anàlisi de contingut enumerades per Berelson,¹⁰ ja que l'objectiu de l'anàlisi de contingut és "revelar el foco de atención". Per arribar a un model definitiu s'ha passat per diferents etapes, les quals venen definides pel mateix autor:¹¹ "El diseñador de la investigación formula sus requisitos iniciales en lo que se refiera a los datos". Per tant, en un primer moment, un grup de professionals de diferents disciplines, entre els quals hi havia periodistes i experts en conflicologia, vam fer un *brainstorming* per concretar els camps necessaris a incloure en la fitxa. A continuació desglossem els apartats de la fitxa i el model de fitxa de recollida de dades:

- Bloc temàtic
- Número de fitxa
- Diari (*LA VANGUARDIA*, *EL PAÍS* i *AVUI*)
- Data
- Total de pàgines
- Pàgina del diari
- Avantítol
- Títol
- Subtítol
- Autor
- Extracte notícia
- Indicadors

A l'annex 1, en format CD, hi ha la presentació de les 360 fitxes que mostren les dades recollides de cada notícia.

¹⁰ KRIPPENDORFF, K., op. cit., p. 46-47.

¹¹ *Ibíd.* p. 106.

Bloc Temàtic:

Nº de Fitxa:

Diari:

Secció Internacional

Data:

Total de pàgines:

Pàgina:

Avantítol:

Títol:

Subtítol:

Autor:

Extracte notícia:

Indicadors:

Model de fitxa de recollida de dades.

Sobre els indicadors cal fer una menció especial: són conceptes que resumeixen fets socials observables i que faciliten l'operativitat de l'investigador.¹² A la nostra investigació els indicadors varien en la forma de ser expressats davant les diferents notícies seleccionades referides al tractament de la pau; és per això que no presentem un llistat a priori. Per exemple, alguns d'aquests indicadors són: acords de pau, processos de pau, negociacions de pau. Tots ells permeten detectar els gestos de mediació i les accions concretes a favor de la pau davant dels conflictes. A vegades, davant la varietat d'indicadors, s'han seleccionat d'altres paraules aproximades que mostren l'intent o desig de pau com per exemple: diàleg i reconciliació.

4- Hem descartat presentar un resultat numèric exhaustiu de les dades obtingudes a partir dels indicadors ja que quantificar-les no ofereix una orientació significativa pel tipus d'investigació que ens hem proposat, principalment qualitativa. Per tant, davant la varietat i complexitat de les 360 notícies seleccionades als tres diaris, hem classificat el volum de notícies en set blocs temàtics diferents: Estats Units, Orient Mitjà, Àfrica, Amèrica Llatina, Àsia, Europa i Vaticà. Aquesta mostra acumulativa permet obtenir una radiografia de la situació conflictiva i reconèixer les accions de mediació i de pau.

5- De cada notícia seleccionada i presentada en el capítol 3 sobre l'anàlisi de notícies, fem constar els indicadors en cursiva per obtenir-ne una visió pràctica. Per fer la corresponent anàlisi i fer més entenedores les notícies, a cada bloc realitzem una descripció del context polític i social. Per tancar l'anàlisi fem una valoració de les notícies analitzades. De cada bloc temàtic presentem una mostra del conjunt d'indicadors per conèixer les coincidències i la realitat de com és tractada la pau.

La mostra seleccionada de notícies requereix fer un plantejament més descriptiu i qualitatiu. Krippendorff diu que l'anàlisi de contingut "és una tècnica d'investigació destinada a formular, a partir de certes dades, inferències reproductibles i vàlides que

¹² Cfr. BUSQUET DURAN, J. (2006), p. 196.

puguin aplicar-se al seu context”.¹³ Apuntem també la definició de Berelson, recollida pel mateix Krippendorff: “és una tècnica d’investigació per a la descripció objectiva, sistemàtica i quantitativa del contingut manifest de la comunicació”.¹⁴

Segons Krippendorff, l’anàlisi de contingut té aquestes tres característiques bàsiques:¹⁵

- 1- Té una orientació fonamentalment empírica, exploratòria, vinculada a fenòmens reals i de finalitat predictiva.
- 2- Transcendeix les nocions convencionals del contingut com objecte d’estudi, i està estretament lligat a concepcions més recents sobre els fenòmens simbòlics.
- 3- Desenvolupa una metodologia pròpia que permet a l’investigador programar, comunicar i avaluar críticament un pla d’investigació amb independència dels resultats.

També estableix un marc simple i general on encabir l’anàlisi de contingut, que es basa en aquests sis ítems:¹⁶

- 1- Les *dades*, tal i com es comuniquen a l’analista.
- 2- El *context* de les dades.
- 3- La forma en què *el coneixement de l’analista* l’obliga a dividir la seva realitat.
- 4- L’*objectiu* d’una anàlisi de contingut.
- 5- La *inferència* com a tasca intel·lectual bàsica.
- 6- La *validesa* com a criteri suprem d’èxit.

Per Krippendorff, aquest marc de referència concret té tres finalitats: “es prescriptivo, analítico y metodológico. Es prescriptivo en el sentido de que debe guiar la

¹³ KRIPPENDORFF, K., op. cit., p. 28.

¹⁴ *Ibíd.*, p. 29.

¹⁵ *Ibíd.*, p. 10.

¹⁶ *Ibíd.*, p. 36.

conceptualización y el diseño de los análisis de contenido prácticos de cualquier circunstancia; es analítico en el sentido de que debe facilitar el examen crítico de los resultados del análisis de contenido efectuados por otros; y es metodológico en el sentido de que debe orientar el desarrollo y perfeccionamiento sistemático de los métodos de análisis de contenido”.¹⁷

Per tant, detallem el marc de referència conceptual per fer l’anàlisi de contingut adaptat a la nostra investigació:

1- Les *dades*, tal i com es comuniquen a l’analista.

Les dades que utilitzem per fer l’anàlisi de contingut són extrems de les notícies seleccionades a la secció d’internacional dels diaris *LA VANGUARDIA*, *EL PAÍS* i *AVUI* durant el període del setembre de 2008 al setembre de 2009. Analitzarem com tracten la pau a partir d’uns indicadors.

2- El *context* de les dades.

El context de les dades l’elaborem per cada bloc temàtic a partir de la descripció històrica i del context polític i social que envolta cada un dels set blocs temàtics, que ens ajudarà a entendre els esdeveniments que trobarem a les notícies seleccionades.

3- La forma en què *el coneixement de l’analista* l’obliga a dividir la seva realitat.

Efectivament, davant la varietat i complexitat del conjunt de notícies seleccionades als tres diaris, fem la classificació en set blocs temàtics diferents per mostrar la informació publicada pels periodistes que presenten les accions de mediació i de pau: 1) Estats Units, 2) Orient Mitjà, 3) Àfrica, 4) Amèrica Llatina, 5) Àsia, 6) Europa i 7) Vaticà.

4- L’*objectiu* de l’anàlisi de contingut.

El que es vol conèixer mitjançant aquesta anàlisi de contingut és com cada diari i, en concret, el periodista, tracta la pau.

¹⁷ *Ibíd.*, p. 36.

5- La *inferència* com a tasca intel·lectual bàsica.

Les dades i el context han de tenir una relació relativament estable entre elles, i per aconseguir-ho, Krippendorff recomana la creació de la “construcció analítica”,¹⁸ és a dir, la teoria d’aquestes relacions, entre les dades i el context. Per tant, ens hem decantat per una anàlisi més qualitativa que no quantitativa perquè la part més significativa de la nostra investigació és la descripció dels contextos estructurals i la identificació de la naturalesa profunda de l’objecte d’estudi.

6- La *validesa* com a criteri suprem d’èxit.

L’autor denomina “*ex post facto*”¹⁹ a la validació dels resultats. Per fer-ho, els resultats es passen a persones externes per poder contrastar i consensuar.

Un cop presentat el procés metodològic que seguirem en els propers capítols per aconseguir els objectius i demostrar les hipòtesis d’aquesta investigació, passem a descriure el marc teòric sobre el qual es fonamenta el nostre estudi. Serà aquest marc teòric el que configurarà el nostre full de ruta.

¹⁸ *Ibíd.*, p. 38.

¹⁹ *Ibíd.*, p. 39.

*“Tots els éssers humans
que viuen a la terra
senten el desig de la pau.”*

Pau Casals

CAPÍTOL 2 - MARC TEÒRIC

Presentem el capítol del marc teòric dividit en tres apartats: entorn de la pau, entorn de la història i entorn de la premsa escrita, per poder obtenir diverses aportacions i coneixements per part dels teòrics, i unes referències sòlides de cada un dels punts tractats. Com que l'objectiu de la nostra investigació és conèixer com és tractada la pau en la premsa escrita, valorem que és necessari fer-ho des d'aquests tres diferents enfocaments.

L'apartat entorn de la pau presenta diferents definicions d'aquest concepte tan ampli i polisèmic. A més, constatem que la pau és considerada com un bé preuat i desitjat per la majoria de persones, encara que no sempre és present al món. Depèn bàsicament dels interessos, de les circumstàncies i del context, és a dir, del lloc geogràfic concret on es viu el conflicte i, que resolt d'una manera violenta pot generar la guerra.

L'apartat entorn de la història parteix d'una mirada a la història viscuda i heretada que ha originat unes conseqüències concretes. La nostra investigació parteix dels fets històrics succeïts després de la Segona Guerra Mundial. Ho tractem tant des d'una vessant propera, microsocial, com des d'una vessant més macro, per obtenir una visió global de l'escenari mundial.

Al darrer apartat, entorn de la premsa escrita, ens centrem en el suport d'on extraurem les notícies per analitzar: els diaris. Presentem el perfil i el tipus de periodisme que es fa als tres diaris que hem triat: *LA VANGUARDIA*, *EL PAÍS* i *AVUI*. No acabarem el marc teòric sense abans dedicar la nostra reflexió al periodisme per la pau i a unes propostes concretes perquè el periodista, mitjançant la seva professió, pugui ser constructor de pau.

2.1. ENTORN DE LA PAU

En aquest apartat fem un recorregut que permetrà obtenir una visió conjunta del concepte de pau, objectiu principal de la nostra investigació, per conèixer com és tractat en la premsa escrita.

Farem una aproximació al concepte de pau, polisèmic i complex, per percebre com ha anat evolucionant al llarg de la Història. Hem seleccionat diferents tipus de pau que han estat presents durant la trajectòria humana i històrica, com la pau interior, l'exterior, la positiva i la negativa, entre d'altres. A més hem seleccionat i ens fem ressò d'uns documents de pau que considerem com a paradigmes propositius i que en el seu context, han estat i segueixen sent rellevants: la Declaració dels Drets Humans i el Dret a la Pau, l'Encíclica *Pacem in terris*, els missatges de la Jornada Mundial de la Pau, i la Carta de la Pau dirigida a les Nacions Unides.

També presentem diferents obstacles que no permeten la pau, des dels ressentiments que l'obstaculitzen fins als conflictes, que tant són considerats desestabilitzadors com constructors de pau. Per resoldre'ls i poder fer prevenció ressaltem unes vies de solució que contribueixen a assolir la pau, com poden ser la mediació, el diàleg, el perdó i la reconciliació, entre d'altres.

Farem unes aportacions teòriques a diferents metodologies d'investigació de la pau. Ens apropem, en primer lloc, al pensador Johan Galtung, el qual Vicenç Fisas, Vicent Martínez i Mario López tenen com a referent. Tots ells ofereixen unes visions complementàries del concepte de pau i del camí que ha de seguir la investigació sobre la pau des de la responsabilitat i el compromís.

Des de la teoria passem a la pràctica amb una mirada al significat del pacifisme i els seus orígens. Presentem tres figures relacionades amb la lluita constant per la pau: Mahatma Gandhi, Martin-Luther King i Nelson Mandela. Per acabar aquest capítol presentem diferents projectes encaminats cap a una Cultura de Pau.

2.1.1. APROXIMACIÓ AL CONCEPTE DE PAU

Pau - Paz - Peace - Bakea - Friede - Rukun - Paix - Pace - Bình - Baris - Kedamaian - Vrede - Lùmaanàà - Béke - Hasîti - Nabáda - Qasikay - Nimuhóre - Isithangami - Fred - Mier - Rauha - Thayu - Mir - Heddwch - Síocháin - Amani - Pax - Ping'an...

Veient la diversitat de traduccions d'una mateixa paraula podem intuir que no només serà en la forma externa on trobarem diferències sinó, sobretot, en el significat.

El concepte de pau té una llarga història i evolució. L'etimologia procedeix del llatí *pax* i el nominatiu i acusatiu plural és *paces*, igual que en castellà, i significa absència de guerra o de violència.

“Etimológicamente *Pax* es el nombre de una acción del género femenino de la raíz *pak-* ‘fijar por una convención, resolver mediante un acuerdo entre dos partes’, también de *pag-* que define sobre todo un acto físico. De estas raíces también derivan otros términos cercanos como *pango*, *pacit*, *pacunt*, *pacere*, *paciscor*, *pactus*, *pacalis*, etc. Además, se da la circunstancia de que todas las lenguas románicas son herederas de este término: *paz*, *pace*, *paix*, *pau* incluso la *peace* inglesa tienen sus antecedentes etimológicos, en la *pax-acis* romana. También cabe señalar que el significado de la Paz no se limita al uso del término *pax-cis* sino que su campo conceptual es ampliado y perfilado con la ayuda de otros sustantivos y construcciones gramaticales y conceptuales.”²⁰

La forma del nom propi d'origen llatí *pau* té el seu correlatiu d'origen grec *eirene*, que significa igualment pau i correspon a una divinitat, Irene. *Pax* en la mitologia romana era una deessa filla de Júpiter i de Themis.

Des de la *pax romana* passant a l'expressió *shalom* en hebreu, han estat moltes les cultures que han donat una terminologia pròpia a les diverses conceptualitzacions que anava adquirint el terme, segons el context. “Avui dia parlem molt de ‘tractats de pau’,

²⁰ MUÑOZ, F; LÓPEZ, M., eds. *Historia de la paz: tiempos, espacios y actores*. Granada: Universidad de Granada, 2000, p. 192.

que com a molt no passen de ser ‘tractats de no agressió’. (...) Entre els jueus es parla de *shalom*, que és molt més que l’absència de guerra. Per això diem que traduir *shalom* simplement per pau és empobrir el terme.”²¹ Per als jueus la paraula pau tant es pot referir a la pau interior i a la tranquil·litat de l’individu com també a la forma de salutació que equival a dir “hola” o “adéu”. L’arrel lingüística de *shalom* es pot vincular amb *le-shalem*, que significa completar, retribuir, pagar o compensar. Per aquest motiu no és únicament absència de conflicte, sinó que *shalom* significa també un retorn a l’equilibri, a la justícia i a la igualtat.

Al llarg de la història es ressalta l’època de *pax romana* o *pax augusta*, com a llarg període de pau que va gaudir l’imperi romà quan va cloure les guerres civils. És el període comprès entre el final de la guerra civil i l’assentament d’Octavi August, l’any 27 a.C., i la meitat del segle III.

“El significado histórico de la experiencia romana y de cada uno de los elementos esenciales que la configuraron debe ser entendida en una doble dimensión temporal, pretérita y futura, en la medida en que fue heredera de las experiencias anteriores y a su vez transmitió sus propias (re)elaboraciones. Parte de esta experiencia fue la construcción de un gran imperio que impulsa, recrea y utiliza una antigua trama mediterránea, construida a lo largo de siglos, con la participación de innumerables sociedades (fenicios, cretenses, griegos, cartagineses, etruscos, etc. –por sólo citar los más significativos–).”²²

En general es pot parlar de pau i acceptar el mot *pax romana* per a aquest període, ja que va ser autènticament una època de pau, de progrés en tots els aspectes, tant cultural com econòmic, en la qual les poblacions indígenes van assumir amb rapidesa la cultura romana i la van superposar a la pròpia. I té lloc una certa contradicció, ja que en contraposició a aquesta *pax*, a Roma hi havia persecucions contra els cristians i altres actes violents que eren aprovats amb diferents edictes dels mateixos emperadors.

²¹ ALBARRACÍN, T. *El rito de la paz. El catolicismo*. Decano de la prensa colombiana, [Bogotá] (1997) Núm. 3156.

²² *Ibid.*, p. 191.

En fer una aproximació a la pau constatem que és un camp enorme tant a nivell de paraules com de conceptes similars (concordia, harmonia, tranquil·litat, cooperació, pacte, aliança, acord, etc.). Resulta difícil elaborar-ne una única definició. Carlos Soria en el seu llibre *La hora de la ética informativa* en dóna una explicació:

“(…) todos intuimos qué es la paz, y casi no necesitamos depurar su concepto. Quizá ambas cosas –la ausencia de un concepto claro de la paz y la fácil justificación de su ausencia– no sean, en realidad, más que una misma cosa. Con palabras de d’Ors podría decirse que la paz «es una palabra amplia y generosa que parece traer en sí misma un resumen de todos los valores de la vida»; un concepto «tan inasequible como realmente buscado». Y, sin embargo, la paz es el tema de nuestro tiempo”.²³

L’*Enciclopedia de Paz y Conflictos* presenta un ampli glossari i afirma que la pau serveix per definir diverses situacions en què les persones gestionen el seus conflictes de tal manera que satisfan al màxim les seves necessitats:

“La *paz*, como sucede con muchas otras circunstancias históricas y sociales, queda reflejada en el lenguaje cuando son motivos sociales de preocupación. (...) Creo que la *paz* es una realidad primigenia en todos los ‘tiempos’ humanos, en los biológicos y los históricos. Es una condición ligada a los humanos desde sus inicios. La *paz* nos permite reconocernos como humanos. Efectivamente, la socialización, el aprendizaje, la colectivización, la acción de compartir, la asociación, la cooperación, el altruismo, etc., son factores que están en el origen de la especie”.²⁴

En aquest sentit, segons l’antropòleg Mittermeier, “si volem la pau en el món cal saber qui som”, però “si només tractem d’arribar a la pau culturalment sense entendre les bases biològiques no tindrem èxit. Hi ha certs elements bàsics en el comportament humà que venen de la nostra història com a espècie”.²⁵ La pau és quelcom intrínsec a l’ésser humà i, per tant, comprendre qui som ens ajudarà a saber trobar l’arrel de la pau.

²³ SORIA, C., *La hora de la ética informativa*. Barcelona: Mitre, D.L., 1991, p. 71.

²⁴ MUÑOZ, F.A. “Paz”, A: LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (dir). *Enciclopedia de Paz y Conflictos*. Granada: Editorial Universidad de Granada, 2004, p. 885.

²⁵ MITTERMEIER, R. Entrevista per Ima Sanchís. *La Vanguardia*. La Contra. [Barcelona] (18 julio 2008).

L'Enciclopedia de Paz y Conflictos també presenta la fenomenologia de totes les circumstàncies i àmbits en què la pau intervé:

“La paz es real y potencialmente más diáfana y evidente de lo que se considera en muchas ocasiones, ya que su realidad práctica, semántica, conceptual e imaginaria tiene una gran profundidad. Esta perspectiva nos permitiría invertir, finalmente, el sentido primigenio de la sentencia: *si vis pacem para pacem*. Es decir, reconocer y potenciar las realidades de *la paz* si queremos hacer que crezca. La conceptualización y la institucionalización de la *paz*, presente en todos los episodios de la historia escrita, se manifiesta en múltiples representaciones. Esto es también posible porque la palabra ‘paz’ posee una amplia polisemia, tiene muchos y variados significados que recogen desde sentimientos personales a proyectos internacionales”.²⁶

Kant considerava que les relacions humanes estan mediatitzades per l'amenaça contínua i per la por. Així ho expressa en el seu breu opuscle dedicat a la pau, titulat *La pau perpètua*²⁷, publicat fa gairebé dos-cents anys, que tracta sobre un programa filosòfic i polític per a la construcció d'una pau perpètua i no merament provisional. Considera que l'estat de pau entre els homes que viuen junts no és un estat natural, sinó que més aviat ho és el de guerra, en el qual, si bé les hostilitats encara no s'han declarat, sí que existeix una amenaça constant. Es lamenta que l'estat natural sigui l'estat de guerra. L'amenaça que sent l'ésser humà fa que emmudeixi i desqualifiqui el concepte de pau perpètua. Aquest concepte de guerra considerat com un estat natural per a l'home ens fa pensar, possiblement, en la influència del pensador Hobbes, “l'home llop per l'home”, que sense dubte és negativa i desesperançadora.

Ramon Alcoberro presenta unes tesis fonamentals sobre aquest text de *La Pau Perpètua* de Kant, que articulen el conjunt del raonament²⁸ ja que considera que la pau només pot ser perpètua perquè una altra cosa no seria pau, sinó senzillament armistici. Per aquest motiu la pau no només vol dir absència de combats, sinó anar a l'arrel dels conflictes. També constata que la pau és efímera ja que l'experiència

²⁶ MUÑOZ, F.A., op. cit., p. 886.

²⁷ KANT, I. *Sobre la paz perpetua*. Madrid: Editorial Tecnos, 1994.

²⁸ ALCOBERRO, R. *Filosofia i pensament*. Barcelona: 2007. <http://www.alcoberro.info/planes/kant15.htm> [Consulta: 14 setembre 2007].

mostra que les paus són fràgils, mentre que la guerra és ràpida i infinita perquè existeix en forma latent abans de ser declarada. Afirmar que “la guerra és un escàndol de la raó; mai no pot ser un mitjà ja que la guerra pot trobar una justificació per la seva finalitat: resoldre les diferències, però quan la força es retira, les diferències reapareixen. A més, en essència, la guerra és parasitària. Tan sols dura mentre hi ha quelcom a destruir. I quan no hi ha res a destruir s’acaba”.²⁹

Alcoberro puntualitza que no es pot presentar la pau com un simple armistici. Raonadament presenta la guerra com un escàndol de la raó. Ell apunta la solució que la guerra s’acabi quan tot estigui destruït. Davant d’aquest fet evident proposa unes pautes, atès que la pau constitueix una exigència absoluta de la raó i que ho és en la mesura que només ella és la condició que permet les relacions entre individus racionals:

“Les persones no poden ser tractades com a coses, no són ‘carn de canó’. La pau, com a conseqüència de les relacions interhumanes a través de la llei, és una exigència per tal de fer individus morals. La pau ha de ser, doncs, instituïda pel dret donat que la pau no existeix espontàniament. Cal fer-la existir a través d’una eina que la instauri voluntàriament. No hi haurà pau com una situació de fet, sense una institució jurídica, de dret. Per això es parla d’instauració de pau i no de declaració de pau. Fer una declaració consisteix a fer explícit el que és implícit, però la pau no és una condició implícita, sinó que cal ‘instaurar-la’. La renúncia a la força cal instaurar-la jurídicament. La pau és la finalitat i la raó de ser del dret que només té sentit si significa trencar amb la força i instaurar un principi racional de relacions. La pau perpètua és una idea reguladora”.³⁰

El mateix autor, Ramon Alcoberro, aclareix que una idea reguladora no és l’expressió d’una realitat donada en l’experiència objectiva, sinó la representació del que ha de venir, no subordinada a la representació de fets empírics. Però adverteix que no és suficient considerar la pau com a ideal; si és reguladora, és perquè ha de reglar l’exigència jurídica. A més, la pau és un deure moral i per tant, “cal pensar les

²⁹ ALCOBERRO, R., op. cit.

³⁰ Ídem.

condicions que fan possible la pau perpètua no pas com un entreteniment intel·lectual, sinó en la mesura que arrela en les condicions de possibilitat, jurídiques i morals, d'un Estat just –és a dir–, republicà”.³¹ Cal considerar que poden haver-hi moltes formes d'estats justos.

La pau és un bé preuat que ha de ser cultivat tant a l'Estat com a les famílies. És una pràctica universal que forma part de la condició humana i que ha ajudat a establir bones relacions entre els humans i la seva forma de satisfer les seves necessitats. Avui dia, perquè hi ha moltes situacions de violència, és més difícil identificar-la. Si fem una mirada a l'entorn, trobem a l'abast molts discursos, llibres, pel·lícules i jocs que tracten més sobre guerra que sobre pau. Una ressenya publicada per Francesc-Xavier Marín proposa un marc teòric on inscriure les relacions entre la societat i els mitjans de comunicació per poder oferir algunes línies que permetin interpretar la funció de la violència, en concret, en la televisió: “Les nostres reflexions miraran de conjuntar dues situacions aparentment contradictòries característiques de la nostra societat que, no en va, ha estat anomenada ‘societat del risc’: la tendència dels mass-media a promoure una vida mediatitzada que fàcilment rellisca vers una mena d'existència virtual més que no pas real, i l'experiència del telespectador com a agent actiu de les vivències transmeses pels mitjans”.³²

També Baltasar Porcel en un article va tractar el tema de l'abundància de violència transmesa a través de la televisió, on es qüestionava: “¿Cómo nos despeñamos por ese salvajismo? Insistamos: a causa de la pésima educación en un sentido amplio, faltan autocontrol y autocrítica, percepción del dolor ajeno, compasión y comprensión, ternura, convicciones en la nobleza de valores como la dignidad; el derecho a la libertad, el diálogo. Son importantes para prevenir (...) Pero ojo: este enero cada español destinó 4,10 horas al día a ver la televisión. ¿Cuántos miles de escenas de violencia y crímenes fueron tragados?”³³ Com veiem en el cas dels mitjans de comunicació, el concepte de violència va evolucionant i s'ha fet més global. Això

³¹ ALCOBERRO, R., op. cit.

³² MARÍN, F.X., ARAN, S., BARATA, F., BUSQUET, J., MEDINA, P. “La violència en la mirada: l'anàlisi de la violència a la televisió”. *Aloma. Revista de psicologia i ciències de l'educació*. [Barcelona] (2001), núm. 9, p. 216.

³³ PORCEL, B. “Tolerancia cero”. *La Vanguardia* [Barcelona] (10 febrero 2006), p. 23.

implica que al mateix temps el concepte de pau també evolucioni. Com diu Lederach, “una comprensió rica i multidimensional de la violència ens proporciona un concepte ric de la pau”³⁴, per tant la pau és un fenomen en moviment subjecte a canvis conceptuals segons el context on es trobi.

Segons Soria, en el concepte de pau hi coincideixen quatre ingredients fonamentals: la justícia, la llibertat, la tranquil·litat d'ànim i la dignitat de la persona humana. La pau és “una actitud; més que una cosa és una situació. La pau és la conseqüència de la justícia lliurement complida”.³⁵

2.1.2. TIPUS DE PAU

Al llarg de la trajectòria històrica s'ha classificat la pau de moltes maneres. Norberto Bobbio hi reflexiona i presenta diferents tipus³⁶. Entre d'altres destaquem la pau interior, l'exterior, la imperfecta, la intercultural, la positiva, la negativa i la neutra. També n'hi ha d'altres com la pau activa, la passiva, la cultural, la mundial, la holística, la silenciosa i la universal.

Per començar a aprofundir en aquest camp tan ampli i complex, partim de la pau més propera a la persona, la pau interior, considerada com un dels valors més significatius per la humanitat. La introducció de la Carta de Constitució de la UNESCO afirma: “Igual que les guerres comencen en l'esperit dels homes, és en l'esperit dels homes on s'hauria de construir les defenses de la pau”.³⁷ Per tant, la pau interior ha de començar en la persona i ha de generar unes actituds concretes en benefici propi i, com a conseqüència, de l'entorn. La pau no ve sola i requereix un esforç per part de cadascú. La pau creix de dins cap a fora. Des de la vivència de la pau personal es podrà contribuir tant a un benestar propi com social. Cal treballar-la començant per l'acceptació joiosa d'un mateix i de la pròpia realitat per contribuir a assolir una pau

³⁴ LEDERACH, J.P. *Educar para la paz*. Barcelona: Fontamara, 1984, p. 30.

³⁵ SORIA, C., (1991), op. cit., p. 72.

³⁶ BOBBIO, N. *El problema de la guerra y las vías de la paz*. Barcelona: Gedisa, 1992, p. 158-159.

³⁷ CEIGAN, A., *La paz es posible. La vida y el mensaje de Prem Rawat*. España: Bajo el alma, S.L., 2007. 2a ed., p.11.

global. Prem Rawat, dedicat totalment a la difusió de la importància de la pau personal recorda que la pau és possible i comença dins de cadascú:

“He estat parlant de la pau des que era molt petit. Recorro el món i intento amb gran senzillesa exposar el meu missatge davant les persones, i dic: “La pau és possible. Comença per acceptar aquesta possibilitat en la teva vida. Tu ets la font. En cada un de nosaltres comença. Serà un esforç de tots que poguem fer que la pau sigui possible. De cadascú de nosaltres.”³⁸

La pau no és únicament l'absència de guerra, ni la privació d'enfrontaments o d'hostilitats, ja que definir-la d'aquesta manera seria empobrir la seva noció i riquesa semàntica. La pau és un concepte positiu i substancial, tal com explica Torralba:

“La pau és com un estat d'equilibri i d'harmonia o, dit d'una altra manera, com aquell conjunt de condicions que fan possible la realització plena de la persona, la plenitud humana. La pau és condició *sine qua non* de l'alliberament personal i de la realització humana. Ara bé, la pau no és quelcom que posseeix l'home, sinó quelcom a posseir. La pau es presenta sempre com a terme final, com a utopia, com a objectiu a assolir. És una realitat que besllumem a l'horitzó, però que difícilment dominem o controlem.”³⁹

Per tant, la pau és l'estat d'harmonia necessari per a la pròpia realització humana, però cal cercar-la i treballar-la. Torralba amplia la visió de la pau amb la terminologia pròpia del camp de l'ecologia en tots els nivells de la realitat:

“La pau és un concepte polièdric que es pot caracteritzar a partir de quatre models ecològics. En primer lloc, cal que hi hagi un equilibri interior, una ecologia intrapersonal. Si hom no té pau dins d'ell mateix, aleshores difícilment podrà posar pau a l'exterior. La pau comença per un mateix... L'harmonia interior és el punt de partença de totes les altres relacions. Però, què significa tenir pau interior? Significa conèixer-se i acceptar-se tal com s'és. Té pau interior qui es coneix i s'accepta, qui ha obeït l'imperatiu de Sòcrates d'entrar dins d'un mateix i d'observar-se tal com és. Aleshores, els desequilibris, les

³⁸ CEIGAN, A., op.cit., p. 391.

³⁹ TORRALBA, F. (1994) “El ressentiment: obstacle fonamental per a la pau”, a Rigol, J. i altres: *Convivència al segle XXI. La Carta de la Pau*. Barcelona: ESIN; Àmbit d'Investigació i Difusió Maria Corral, 1995. p. 132.

angoixes, les temptatives de ser diferent, d'emular les altres persones al preu d'hipotecar la pròpia personalitat s'esvaeixen. 'Sóc qui sóc', amb totes les virtuts i amb tots els defectes. Reconèixer això és el punt de partença per poder caminar vers la pau i vers la integració dels homes. Aquesta humilitat és la base de tot creixement posterior."⁴⁰

La Premi Nobel de la Pau (1979), Teresa de Calcuta, descriu "la pau interior com una de les sensacions més grates" en el seu escrit *El dia més bell*:

"El dia més bell? Avui. La cosa més fàcil? Equivocar-se. L'obstacle més gran? La por. L'error més gran? Abandonar-se. L'arrel de tots els mals? L'egoisme. La distracció més bella? El treball. La pitjor derrota? El descoratjament. Els millors mestres? Els infants. La primera necessitat? Comunicar-se. El que ens fa més feliços? Ser útil a les altres persones. El pitjor defecte? El mal humor. La persona més perillosa? La mentidera. El misteri més gran? La mort. El sentiment més roí? La rancúnia. El regal més bonic? El perdó. El més imprescindible? La llar. La via més ràpida? El camí correcte. *La sensació més grata? La pau interior.* El resguard més eficaç? El somriure. El millor remei? L'optimisme. La satisfacció més gran? El deure acomplert. La força més potent del món? La fe. Les persones més necessàries? Els pares. La cosa més bella de totes? L'amor."

Aquest escrit és com un procés progressiu en què la primera part presenta a modus de benaurances i en forma d'interrogants la descripció d'unes actituds que reclama que tot ésser humà sigui capaç d'encarnar la bellesa i la pau interior. En canvi l'error, la por, l'egoisme, el treball mal entès, el descoratjament, la feblesa i la comunicació ocupen, entre d'altres, els trets que refreden la consciència humana davant de l'eclosió més gran que és la pau interior. Conclou *El dia més bell* posant a flor de pell la bellesa més gran, que és l'amor. Teresa de Calcuta era molt conscient que aquesta paraula tan simple era una actitud molt profunda que actuava com a revulsiu davant la injustícia.

⁴⁰ TORRALBA, F., op. cit., p. 132-133.

El filòsof Jesús Avelino, en l'article *La utopía de la Paz entre las Paces* cita tres nivells de pau: interna, social i còsmica. Finalitza la seva reflexió defensant una pau universal destacant-la com a única via possible per al diàleg mundial entre les religions i les cultures. Descriu la pau interior com una de les més desitjades i, a la vegada, la dificultat que l'ésser humà té per poder expressar allò que sent:

“La paz interna es seguramente la más deseada y la guerra más difícil de librar. El hombre es un ser internamente dividido. Está dividido ontológicamente entre lo que es por anticipación y lo que puede llegar a ser. Se siente dividido existencialmente. Se siente a la vez *naturalmente* sociable e insociable, como dice Kant; o *naturalmente* bueno y culturalmente corrupto como dice Rousseau; o *naturalmente* malo y convencionalmente sociable, como sostiene Hobbes, o *naturalmente* neutro, como afirma B. Russell; o *naturalmente* libre e históricamente corrupto como sostiene la tradición cristiana.”⁴¹

La persona amb el seu esforç, constantment, cerca el propi gaudi. Per aquest motiu, Avelino adverteix que:

“Habrá tantas paces internas como personas, paces que se podrían tipificar por tradiciones culturales, por religiones, por sistemas éticos, por sistemas educativos, etc. Pretender una paz interna monocolor para todos los hombres sería el mal más refinado de los totalitarismos y la más deshumanizadora de todas las formas de educación. Sería la despersonalización y la masificación más absolutas de la humanidad.”⁴²

La pau interior és única, irrepetible, singular i incomparable, com l'ésser humà. Les persones no poden donar i contagiar pau si realment no la viuen i senten. Així ho expressava el professor Raimon Panikkar en una publicació com a resposta a la pregunta: *Com es pot contribuir a la Cultura de la Pau?*⁴³:

⁴¹ AVELINO DE LA PINEDA, J. “La utopía de la Paz entre las Paces”. *Revista de Ciencias de las religiones* (2000), núm. 5, p. 130.

⁴² *Ibíd.*, p. 131.

⁴³ PANIKKAR, R. “Què opina?” *Revista RE: pensament i opinió* [Barcelona] Editorial Edimurtra, (2000), núm. 24, p. 27.

“Els homes no poden donar la pau.
Gairebé totes les guerres s’han fet per imposar la pau.
La pau sols es pot rebre.
Per això cal un cor buit –un cor net.
D’un cor sense pau, no en poden sortir actes de pau.
Sols quan estiguem replets de pau potser la podrem contagiar.
Ens manca una cultura més femenina –i mística.
L’autèntica religiositat és camí de Pau.”

Quan Panikkar explica la seva aportació sobre la Cultura de la Pau només el preocupa com es pot rebre aquesta pau. Què és per a ell “un cor buit –un cor net”? És aquell que ja assaboreix a priori la pau, aquell qui és generador de signes i de fets de pau perquè els viu. Ell es queixa de la hipocresia de demanar pau sense tenir-ne. D’una manera irònica demana “una cultura més femenina –i mística”. Associa la cultura masculina i no mística quan potser s’hauria d’entendre que la cultura –malgrat sigui un terme femení– pertany a tot gènere i hauríem de demanar que la Cultura de la Pau fos veritablement cultura per ambdós gèneres. Com a teòleg, acaba fent una lloança a la religiositat com a camí de pau.

També les filosofies i tradicions orientals ofereixen maneres i pautes per exercir la pau interior i projectar-la cap a l’exterior. Per a la filosofia budista, la pau és un dels temes fonamentals i es defineix com un camí intern que s’ha d’aconseguir abans d’exterioritzar-la. Buda va dir que l’ésser humà no ha de cometre ni una sola acció negativa, sinó que ha de cultivar el tresor de la virtut i domesticar la seva ment per aconseguir la pau interior⁴⁴. La tradició del confucianisme segons el seu fundador, Confuci, explica que els xinesos creuen en una pau basada en el respecte a la llei i l’ordre, i en harmonia amb l’ordre còsmic per aconseguir la pau interior.⁴⁵

Bobbio presenta la diferència entre pau interior i exterior, tan sovint anomenades en el nostre llenguatge. La pau interna correspon a l’absència o finalització del conflicte

⁴⁴ Parlament de les religions del món, El poder de la pau interior. Barcelona: Fòrum 2004.
http://www.barcelona2004.org/cat/banco_del_conocimiento/documentos/ficha88bd.html?IdDoc=1046 [Consulta: 9 desembre 2010]

⁴⁵ Cfr. CONFUCI, *Analectes*. (Edició i comentaris d’Antoni Prevosti) Barcelona: Fragmenta, 2007.

intern i, per tant, coincideix amb l'aspecte moral de l'individu. La pau externa és l'absència o finalització del conflicte extern, que incideix de ple en el terreny del dret i afecta als juristes i als investigadors de la pau. També relaciona el concepte de pau amb justícia i fa la distinció entre pau negativa i pau positiva:

“Que la paz se defina habitualmente como ausencia de guerra, que en otras palabras se dé habitualmente un concepto negativo de paz, no excluye que en el lenguaje técnico, en especial técnico-jurídico, el término ‘paz’ tenga también un significado positivo. Se trata entonces de un concepto no genérico, sino específico, con el cual se entiende no tanto la ausencia de guerra (paz como no-guerra), sino el fin, o la conclusión, o la solución, jurídicamente regulada, de una guerra. En su sentido negativo la paz es un estado de cosas genérico (el estado de no-guerra); en su sentido positivo, la paz es un estado específico, previsto y regulado por el derecho internacional, un estado que resulta determinado luego de un acuerdo con el que dos estados cesan las hostilidades y regulan sus relaciones futuras.”⁴⁶

Una altra pau, la imperfecta, es refereix a la “imperfeció” que ens apropa a allò més “humà” de la persona, en qui hi conviuen emocions i cultura, desitjos i voluntats.⁴⁷

“Podríamos agrupar bajo la denominación de *paz imperfecta* todas estas experiencias y espacios en los que los conflictos se regulan pacíficamente, es decir en los que las personas y/o grupos humanos optan por facilitar la satisfacción de las necesidades de los otros. La llamamos *imperfecta* porque, a pesar de gestionarse pacíficamente las controversias, convive con los conflictos y algunas formas de violencia. (...) Es posible que cuando Gandhi dijera: *no hay camino para la paz, la paz es el camino*, estuviera pensando en esta problemática y estuviese dándole una vía de salida: la paz se construye en la medida en que sumamos todos los pasos que damos en su dirección, sin esperar a que sea completa o absoluta.”⁴⁸

També es considera la pau intercultural ja que “la paz (y también la violencia) es una experiencia que encontramos en todas las culturas y que, como tal, está ligada a

⁴⁶ BOBBIO, N., op. cit., p. 164.

⁴⁷ MUÑOZ, F.A. “Paz imperfecta”, a: LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (dir.) (2004), op.cit., p. 898.

⁴⁸ *Ibíd.*, p. 898-899.

aprendizajes que realizamos dentro de los distintos grupos humanos a través de los procesos de socialización. (...) Dada la diversidad de tradiciones culturales a lo largo y ancho del espacio y del tiempo, las experiencias de la paz se han manifestado con una gran variedad de significados de una enorme riqueza de matices, direcciones, escalas, etc., de modo que una cosa es evidente: 'hay un tesoro oculto en el pensamiento humano de la paz. Nos compete a nosotros desenterrarlo' (Galtung)".⁴⁹

Hi ha dues maneres concretes d'abordar el concepte de pau que s'utilitzen freqüentment. Per una banda la pau negativa, com absència de violència directa i la pau positiva, com absència de la violència estructural o indirecta. Per tant el concepte de pau negativa:

"Se define en cuanto a ausencia de conflictos armados, de violencia expresa, es decir, la paz como ausencia de guerra, vista, sobre todo, como guerra entre estados. Esta es generalmente la primera idea de paz que nos viene a la cabeza y en la que durante mucho tiempo se han centrado los estudios sobre pacifismo. Además, la paz es concebida como un equilibrio dinámico de factores sociales (económicos, políticos y culturales) y tecnológicos, ya que la guerra aparece como el desequilibrio de uno o más factores respecto a los demás. John Galtung suele reconocer dos tendencias en esta concepción de paz negativa: 1) La paz como una unidad interior frente a una amenaza exterior. De este apartado han surgido las luchas que han caracterizado la Historia de Occidente durante siglos, al igual que la concepción político-militar de todas las épocas. Los aparatos militares surgen como una necesidad de defensa y conquista de esa paz y tiene sus expresiones en el desarrollo del militarismo y el armamento (nivel nacional) y del imperialismo, expansión colonial y política de pactos y alianzas contra amenazas enemigas (nivel internacional). 2) El universalismo que nace y tiene su centro en Occidente. Esta tendencia se presenta desde el Imperio Romano entendida como una paz netamente eurocéntrica (etnocentrismo, jerárquico y dominante), que nace junto al concepto de «derecho de estado» y que aspira al universalismo con un centro sociopolítico y cultural en Occidente."⁵⁰

⁴⁹ FERNÁNDEZ HERRERÍA, A. "Paz intercultural", a: LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (dir.) (2004), op.cit., p. 900.

⁵⁰ JIMÉNEZ BAUTISTA, F. "Paz negativa", a: LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (dir.) (2004), op.cit., p. 907.

D'altra banda, pel que fa a la pau positiva, Galtung "desde la Investigación para la Paz, ha propuesto la noción de 'paz positiva'".⁵¹ Relaciona pau positiva amb justícia: "(...) la paz positiva consiste en fructificar lo que la justicia desarrolla y el buen orden o buena ley siembra."⁵² La transgressió d'aquesta llei ve donada per voler ser com déus. Per tant, "el contenido positivo de la paz consistirá en asumir la condición humana y actuar de manera proporcionada (*harmoton*), con armonía y concordia (*hormonoia*)."⁵³ I en la dinàmica de l'acceptació, "asumimos de manera realista cuánto mal somos capaces de hacernos los seres humanos" perquè al mateix temps som conscients de quant de bé ens podem fer mutuament i ens podem demanar responsabilitats del mal que ens fem. Aquesta consciència de mal possibilita que fer les paus es converteixi en una fita a assolir.⁵⁴

També hem seleccionat la pau neutra ja que "el carácter de neutral y de neutralidad, tanto en las relaciones internacionales, como en el más amplio campo de la teoría de conflictos, es una condición que se adquiere o se gana para buscar la legitimidad necesaria respecto a otros actores, así como para reforzar el papel de intervención en tales conflictos y relaciones. (...) Así, en un marco conceptual de Investigación para la paz, la cultura de paz es el conjunto de valores, actitudes y comportamientos que reflejan el respeto a la vida, de la persona humana y de su dignidad, de todos los derechos humanos; el rechazo de la violencia en todas sus formas y la adhesión a los principios de libertad, justicia, tolerancia y solidaridad, así como la comprensión tanto entre los pueblos como entre los grupos y personas. En este mismo marco conceptual la *paz neutra* es la implicación activa de todos los seres humanos para reducir la violencia cultural. Es decir, redefinir un nuevo modelo antropológico de cultura de paz mediante el estudio, análisis y diagnóstico de la política cultural y económica del presente, y corregir los defectos de la fragmentación (del saber y la realidad) y la burocracia del futuro."⁵⁵

⁵¹ Ídem.

⁵² MARTÍNEZ GUZMÁN, V. "Paz positiva", a: LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (dir.) (2004), op.cit., p. 917.

⁵³ Ídem.

⁵⁴ *Ibid.*, p. 918.

⁵⁵ JIMÉNEZ BAUTISTA, F. "Paz neutra", a: LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (dir.) (2004), op.cit., p. 909.

Anteriorment hem fet referència a que, segons Torralba⁵⁶, la pau és un concepte polièdric que es pot caracteritzar a partir de quatre models anomenats ecològics. Hem explicat en primer lloc, una ecologia intrapersonal i a continuació, la segona modalitat anomenada pau interpersonal. En tercer lloc, la pau i el medi natural, i en quart lloc, sobre la pau entre Déu i l'home. Segons l'autor, assolir la pau significa aconseguir l'equilibri i l'harmonia en aquestes quatre relacions que presenta. Significa caminar vers la plenitud humana i la realització total.

L'ecologia interpersonal es refereix a l'equilibri, a la bona harmonia entre el jo i el tu, és a dir, entre nosaltres. Aquesta ecologia interpersonal implica amor i acolliment entre el jo i el tu. Torralba afirma que:

“En una comunitat asimètrica, on cada persona és un món amb unes capacitats diferents i una vocació determinada, la convivència tan sols és possible des de l'amor, la comprensió i la generositat. (...). Hegel descriu la comunitat humana com una lluita dialèctica entre l'amo i l'esclau, entre el senyor i el servent. Sartre descriu l'altre com l'enemic, el mortal enemic que em despulla amb la seva mirada. La pau interpersonal no passa per uniformitzar les persones, sinó per acceptar-les tal com són i anar teixint ponts de diàleg i llaços d'amor entre els uns i els altres. És impossible assolir la pau interpersonal sense una bona ecologia interior.”⁵⁷

També fa referència a la pau entre Déu i l'home: “A través de la fe, l'home s'obre a la dimensió transcendent o, dit d'una altra manera, es deixa interpel·lar per Déu i per la seva veu. Déu crida al si de la consciència humana per alliberar la persona dels seus esclavatges i de les seves servituds. Aquesta relació no és visible, ni evident, sinó que parteix d'un acte de fe, i per tant, admet el dubte, la vacil·lació i la indeterminació. Tot i això, és lícit parlar d'una ecologia teoantròpica. Si no hi ha una bona relació teològica, aleshores l'home s'empetiteix i desitja alçar-se vers Déu i ocupar el seu tron. Els ateïsmes i els antiteïsmes del segle XIX són fruit d'una mala ecologia teoantròpica, d'una relació mediatitzada per l'odi, per la incomprensió i sobretot per la repressió.”⁵⁸

⁵⁶ TORRALBA, F., op. cit., p. 132.

⁵⁷ *Ibid.*, p. 134.

⁵⁸ *Ibid.*, p. 134-135.

La interpel·lació de Déu a la persona, tan difícil en alguns moments i en altres més fàcil, fa que se senti mantinguda per l'aire. Unes vegades degut al dubte, altres per la mateixa fidelitat i altres per la mateixa distància que provoca l'agnosticisme i l'ateisme fa que la persona ensopegui –teològicament parlant– pel pecat, per la incomprensió, per la malícia, pel rebuig del bé que tant abunda a la societat. Aquesta pau transcendent que busca la persona es transforma en una lluita per acceptar el diàleg serè –des d'una fe– amb el transcendent.

La pau és fràgil, tant com ho són les persones que la generen. La pau és una aposta que des de la llibertat demana una implicació a participar i a treballar en la construcció de la pau social i de la dignitat de la persona, tal com veurem a continuació en la Declaració dels Drets Humans.

2.1.3. DOCUMENTS DE PAU

Són molts els documents de pau proclamats i publicats. En el nostre estudi volem fer ressò d'aquells que considerem com a paradigmes propositius de pau: des de la vessant política, la Declaració Universal dels Drets Humans i el Dret a la Pau; des de la religiosa, l'Encíclica *Pacem in terris* i els missatges de la Jornada Mundial de la Pau; finalment, des de la vessant de la societat civil, el document de la Carta de la Pau dirigida a les Nacions Unides.

2.1.3.1. La Declaració Universal dels Drets Humans i el Dret a la Pau

Els Drets Humans⁵⁹ són l'expressió consensuada sobre el respecte a la persona i la seva capacitat de llibertat. La dignitat humana i els drets fonamentals que té tot ésser humà pel sol fet d'existir són inviolables. És precisament quan es vol arrabassar algun d'aquests drets que trontolla la pau tant individual com col·lectiva.

⁵⁹ Declaració Universal dels Drets Humans: www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/dudh.htm. [Consulta: 9 desembre 2010].

Si tenim present el context històric d'on sorgeix la Declaració Universal dels Drets Humans, cal situar-nos a l'any 1948 en un món que acabava la Segona Guerra Mundial i, alhora, ple de conflictes en què es duia a terme el procés per a un projecte de Declaració de Drets Humans, tal com escriu Àngels Mataró, directora general de l'Associació de les Nacions Unides a Barcelona:

“Els efectes de les bombes atòmiques d'Hiroshima i Nagasaki continuaven cobrant-se noves víctimes. A Europa, una ciutat bloquejada, Berlín, havia de rebre diàriament aliments, medicines i combustible a través d'un gegantí pont aeri. La creació de l'Estat d'Israel provocava la cruenta lluita amb els palestins. A l'Àsia, la situació encara era pitjor. La guerra a Indoxina evolucionava cap a la intervenció americana donant suport a l'exèrcit francès. I, a la Xina, l'avanç de les tropes comunistes de Mao-Zedong sobre els nacionalistes de Xiang-Kai-Xek era devastador.”⁶⁰

Enmig d'aquest escenari mundial on la pau era absent i realment necessària, encara avui, després de més de seixanta anys, ens preguntem per l'eficàcia de la Declaració dels Drets Humans. En concret, en el mateix article es qüestiona la pregunta de quina és la seva efectivitat. L'autora constata que:

“La Declaració és un text bàsic de la cultura contemporània. Va tenir i té un impacte fonamental-moral, polític i també jurídic. El nostre segle ha conegut la perversió de nobles projectes de progrés social i la manipulació de les ideologies alliberadores. La Declaració proposa uns objectius que conviden a la mobilització ètica i dissenya una consciència humana compromesa a favor de l'alliberament i de la solidaritat”.⁶¹

A més afegeix que podem estar segurs que sense la Declaració i altres instruments jurídics que han anat complementant el sistema internacional de protecció de Drets Humans, mancaria l'eina legal que faria possible la lluita diària en defensa d'aquests drets i entre ells seria el dret a la pau que d'ençà que els Drets Humans el recullen en

⁶⁰ *Revista RE: pensament i opinió* [Barcelona] Editorial Edimurtra (1998), núm. 14. P. 10. Monogràfic titulat “Deures Humans” editat amb motiu dels cinquanta anys de la proclamació de la Declaració Universal dels Drets Humans el 10 de desembre de 1948 en què es reunia a París la tercera sessió de l'Assemblea General de les Nacions Unides i el seu president, Evatt, cap de la delegació d'Austràlia, anunciava que s'aprovava la Declaració Universal dels Drets Humans amb 48 vots a favor, cap en contra i vuit abstencions.

⁶¹ *Revista RE* (1998), op. cit., p. 11.

la seva Declaració, encara es considera més valorat i, a la vegada, important i urgent contemplar-lo en qualsevol grup humà per beneficiar la convivència. Va ser en la Declaració sobre la Preparació de les Societats per a la Vida en Pau, el 15 de desembre de 1978, que es proclamà el dret a la pau com un nou Dret Humà, i s'establí com a dret immanent a tota persona. Concretament, amb la Declaració sobre el Dret dels Pobles a la Pau, del 12 de novembre de 1984, es va proclamar que tots els pobles de la Terra tenen un dret sagrat a la pau i es declarà emfàticament que protegir aquest dret i fomentar la seva realització és una obligació de tot Estat.⁶²

També la Declaració dels Drets Humans presenta el dret humà a la pau com a fonament dels altres drets. La Declaració Universal dels Drets de l'Home i del Ciutadà de 1789 va ser considerada l'origen de les llibertats contemporànies. La resposta al crit de "llibertat, igualtat i fraternitat" va donar lloc a tres generacions de Drets que posaven l'accent a diferents aspectes de la vida humana. A la Primera Generació –llibertat– es van promocionar els drets civils i polítics i a la Segona –igualtat– van aparèixer els drets socials i econòmics.⁶³ Després de la Declaració Universal dels Drets Humans, extreta de la combinació dels drets de Primera i Segona Generació, s'ha anat observant l'aparició de nous drets que cada vegada guanyen més força i que són conseqüència d'una societat canviant. Malgrat el Dret a la Pau forma part dels anomenats Drets de Tercera Generació, no per això deixa de tenir una importància cabdal en el desenvolupament del que la paraula "fraternitat" comporta com a base sobre la qual col·locar la llibertat i la igualtat. De fet sense el Dret a la Pau la resta de drets –civils, polítics, socials i econòmics– no es poden realitzar. Es pot qualificar el Dret a la Pau com un "dret síntesi" imprescindible per a l'existència dels altres drets.⁶⁴

Tot dret comporta la responsabilitat d'un deure que han d'assumir tant les persones a nivell individual com les nacions i societats a nivell més global: "(...) la pau és un dret de l'espècie humana, però també un deure. D'aquí que cada ésser humà i la humanitat sencera han de ser no tan sols objecte de pau, sinó subjecte de pau, han de gaudir

⁶² PRERA FLORES, A. "La Cultura de Paz, un nuevo contrato moral de la sociedad". *Unesco. Diálogo*, (juny 1997), p. 14.

⁶³ URIBE VARGAS, D. "Fundamentos del Derecho Humano a la Paz". *Unesco. Diálogo*, (juny 1997), núm. 21, p. 13.

⁶⁴ Ídem.

d'aquest dret, però alhora produir-lo. La pau és obra de la justícia i fruit de l'amor, però ha de ser també el producte de l'educació o, millor dit, l'educació ha de ser un dels seus instruments.”⁶⁵

2.1.3.2. L'Encíclica *Pacem in terris* i els missatges de la Jornada Mundial de la Pau

La *Pacem in terris* és l'encíclica⁶⁶ redactada pel Papa Joan XXIII⁶⁷ que mostra un especial compromís per part de l'Església i de la societat en treballar per la consecució de la pau. Posa en evidència els obstacles i les limitacions humanes i ofereix quatre principis fonamentals per assolir la pau: la veritat, com a fonament de la justícia; la justícia, com a marc de la pau; l'amor, com a motor de la pau, i la llibertat com a clima de la pau.

El respecte dels drets i dels valors de la convivència porta cap a la dignitat humana i abasten principalment a les obligacions dels ciutadans, especialment dels governants:

“Tots els individus i grups intermedis tenen el deure de prestar la seva col·laboració personal al bé comú. D'on se segueix la conclusió fonamental que tots ells han d'acomodar els seus interessos a les necessitats dels altres, i la que han de redreçar les seves prestacions en béns o serveis a la fi que els governants han establert, segons normes de justícia i respectant els procediments i límits fixats per al govern. Els governants, per tant, han de dictar les disposicions que, a més de la seva perfecció formal jurídica, s'ordenen del tot al bé de la comunitat o puguin conduir a ell.”⁶⁸

L'Encíclica presenta una profunda reflexió sobre les condicions que han d'imperar per a què hi hagi una veritable pau en el món. Pràcticament no apareix la paraula pau, però sí que el Papa insisteix en els elements de justícia social que són el substrat de la possible pau. Però la pau serà “paraula buida mentre no es fundi sobre l'ordre les línies

⁶⁵ Discurs pronunciat pel President de Costa Rica, Rodrigo Carazo, davant la XXXIII Assemblea General de les Nacions Unides a Nova York, setembre de 1978. www.metabase.net/docs/upn/22019.html [Consulta: 12 febrer 2009].

⁶⁶ *Pacem in terris* va ser l'última encíclica de les vuit escrites pel Papa Joan XXIII, publicada l'11 d'abril de 1963, precisament 53 dies abans de morir coincidint en la celebració del Dijous Sant.

⁶⁷ Joan XXIII va ser el 261 Papa de Roma, des del 28 d'octubre de 1958 fins la seva mort el 3 de juny de 1963. Va convocar el Concili Vaticà Segon (1963-1965), tot i que va morir abans de la seva conclusió.

⁶⁸ JOAN XXIII. *Pacem in terris. Discursos del Concili*. Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica, 2009, p. 30-31.

fonamentals del qual, moguts per una gran esperança, hem com esbossat en aquesta nostra encíclica: un ordre basat en la veritat, establert d'acord amb les normes de la justícia, sustentat i inflat per la caritat i, finalment, realitzat sota els auspicis de la llibertat.”⁶⁹

Un altre document d'Església relacionat amb la pau és el missatge proclamat cada dia primer d'any en la Jornada Mundial d'Oració per la Pau, Jornada instituïda pel Papa Pau VI⁷⁰ l'1 de gener de 1968. Tots els missatges són sintònics amb l'Encíclica. Aquests són els títols dels missatges de les Jornades celebrades durant el pontificat de Pau VI:

1968: 1 de gener: Jornada Mundial de la Pau

1969: La promoció dels drets de l'home, camí cap a la pau

1970: Educar-se per a la pau mitjançant la reconciliació

1971: Tot home és el meu germà

1972: Si vols la pau, treballa per la justícia

1973: La pau és possible

1974: La pau depèn també de tu

1975: La reconciliació, camí cap a la pau

1976: Les veritables armes de la pau

1977: Si vols la pau, defensa la vida

1978: No a la violència, sí a la pau

Fins avui tots els Papes, amb aquest motiu, ofereixen a l'Església i al món sencer missatges relacionats amb la pau, més enllà de les adscripcions religioses i ideològiques i, a més, relacionats amb la proposta que realitza l'ONU anualment.

⁶⁹ JOAN XXIII., Punt 167 tracta sobre “És necessari pregar per la pau”.

www.vatican.va/holy_father/john_xxiii/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_11041963_pacem_sp.html [Consulta: 2 desembre 2008].

⁷⁰ Pau VI és el nom que va adoptar el cardenal Giovanni Battista Montini quan fou elegit com a 262è Papa de Roma el 20 de juny de 1963 fins la seva mort, el 6 d'agost de 1978. Va ser el successor del Papa Joan XXIII que va deixar inacabat el Concili Vaticà Segon que va concloure. Pau VI va ser el primer Papa que va visitar les Nacions Unides i hi va pronunciar un discurs el 4 d'octubre de 1965, en què les seves paraules van ser “com una ratificació moral i solemne d'aquest organisme, en el qual, segons el Papa, tots haurien de buscar la darrera esperança, de concòrdia i el camí obligat de la civilització moderna i de la pau mundial”.

En concret, Joan Pau II, a la Jornada del 2004, feia referència a la necessitat de la concòrdia: “La humanitat necessita més que mai retrobar la via de la concòrdia, estremida com està per egoismes i odis, per l’afany de poder i els desigs de venjança”.⁷¹ En aquest mateix missatge, Joan Pau II recordà el seu primer de l’any 1979 que portava per lema “Per aconseguir la pau, educar en la pau”. Amb aquest missatge continuava el pla traçat per Pau VI. També feu esment de les paraules d’aquest pontífex per l’1 de gener de 1968. A més va fer referència als onze missatges que el papa Pau VI va adreçar al món i que van traçar progressivament les coordenades del camí a recórrer per arribar a l’ideal de la pau:

“Seria el nostre desig que en endavant, cada any aquesta celebració es repetís com a presagi i promesa, al principi del calendari que mesura i descriu el camí de la vida en el temps; que sigui la pau, amb el seu just i benèfic equilibri, la que domini el desenvolupament de la història futura”.⁷²

Aquest desig es compleix cada primer dia d’any com a esperança d’un futur on prevaldrà la pau. L’actual pontífex Benet XVI continua el llegat rebut dels seus predecessors i el combina amb accions de reconciliació i diàleg.

2.1.3.3. Carta de la Pau dirigida a les Nacions Unides

Tal com hem constatat en la presentació a tall de recordatori, en el treball del DEA vam realitzar un estudi del document de la Carta de la Pau dirigida a l’ONU⁷³, que naixia a la ciutat xinesa de Xi'an, –precisament Xi’an significa pau de l’oest–, el mes de març del 1989 davant dels esdeveniments que es vivien a nivell mundial a la fi de la dècada dels vuitanta. Just era a les vigílies dels tràgics successos de la Plaça de Tiananmen.

En aquell moment, ja hi havia moltes iniciatives a favor de la pau, però el creador i promotor de la Carta de la Pau, Alfred Rubio presentava una àmplia visió de la pau que

⁷¹ JOAN PAU II. *Un compromís sempre actual: educar a la paz*. A: JUSTICIA Y PAZ. 10 Mensajes para la Paz. 1999-2008. Madrid: Caritas Española, 2008, p. 105.

⁷² JOAN PAU II. op. cit., p. 106.

⁷³ CARTA DE LA PAU: www.cartadelapau.org/catala/cp_texto.htm. [Consulta: 23 abril 2008.]

no contempla una definició ni són unes normes, sinó una descripció de deu punts desideratius i una postdata per afavorir la pau. Aquest document, que ofereix unes vies de conciliació, és una proposta alliberadora d'obstacles, perquè molts dels elements que presenta són considerats com instruments de mediació per a la comunicació entre països, grups humans i persones enfrontades.

La Carta de la Pau s'ha difós per ciutats de més d'una vuitantena de països de tots els continents. Això ha comportat la presentació del document i el diàleg amb persones de cultures molt diverses, d'ideologies, creences, professions i sectors de la societat molt variats. Des de la seva primera presentació pública a Barcelona, l'any 1994, i al llarg d'aquests anys, ha realitzat un treball de promoció i d'investigació a través de la seva pròpia Fundació Carta de la Pau⁷⁴ i dels Instituts de la Pau.

En un article de Rubio titulat *Guerra i pau*⁷⁵ reflexiona sobre què és la guerra i què és la pau i explica que la pau és tan sols un mitjà:

“Tots els qui han passat una guerra recorden amb quina ànsia desitjaven la pau. Podria semblar, per aquest fet, que la guerra i la pau eren coses oposades i que la pau podia constituir el final de la guerra i, alhora, un objectiu digne per ell mateix: ¿com podia ser altrament, si era tan anhelada? Fins els mateixos vencedors estan gairebé sempre cansats de la guerra. També desitgen la fi, també volen acabar amb tants esforços i amb les pròpies sagnies; volen assolir, ni que sigui amb una victòria mediocre, la pau per ella mateixa. Malgrat tot, la pau en si és poca cosa; és gairebé només una cosa negativa: el fet de no estar en guerra, d'haver-la acabat. La pau és tan sols un mitjà per alguna cosa més. La mera pau fora un quietisme, una contemplació buida. És clar que, després del malson d'una lluita cruenta, es pot assaborir la pau uns instants, un cert temps.”

L'article subratlla la feblesa de la pau. Molts països viuen un fort esgotament acabada la guerra quan sembla que haurien de viure una mena de felicitat idíl·lica. Ressalta que la pau no és un fi en si mateixa ja que seria un quietisme fred i buit. És tot el contrari, és motor de convivència per generar benestar.

⁷⁴ FUNDACIÓ DE LA CARTA DE LA PAU: www.cartadelapau.org [Consulta: 23 abril 2008]

⁷⁵ RUBIO, A. “Guerra i pau” (1981) a: www.cartadelapaz.org/catala/cp_biblio_aula/cp_biblio_aula_intro.htm [Consulta: 23 abril 2008]

2.1.4. OBSTACLES A LA PAU I VIES DE SOLUCIÓ

Sovint sembla que només hi ha la guerra enfront la pau, però són molts els elements desestabilitzadors que no permeten assolir-la. El filòsof renaixentista Maquiavel a la seva obra clàssica *El Príncep*, escrita el 1513 i publicada el 1532, ja constata la naturalesa violenta i conflictiva de la societat i explicava la guerra com una realitat connatural a l'ésser humà. Tots hem sentit parlar de Maquiavel i, fins i tot, s'utilitza el qualificatiu "maquiavèl·lic" quan considerem que algú actua sense escrúpols i vol aconseguir el que sigui amb males intencions. Algunes línies d'aquesta obra fan pensar en aquesta actitud, en concret en la venjança:

"(...) a los hombres se les ha de mimar o aplastar, pues se vengan de las ofensas ligeras ya que de las graves no pueden: la afrenta que se hace a un hombre debe ser, por tanto, tal que no haya ocasión de temer su venganza."⁷⁶

I sobre la guerra, afegeix que un príncep que no es preocupi de l'art de la guerra, "aparte de las calamidades que le pueden acaecer, jamás podrá ser apreciado por sus soldados ni tampoco fiarse de ellos."⁷⁷

També constatem que l'absència de justícia no permet obtenir la pau. En aquest sentit el sociòleg Bauman⁷⁸ recorda l'expressió antiga i sabia de "si vols la pau, preocupat de la justícia. I avui, igual que fa dos mil anys, l'absència de justícia obstrueix el camí cap a la pau". Segons ell, la diferència entre avui dia i dos mil anys enrera és que "ara, la "justícia", al contrari que en temps antics, és una qüestió planetària."⁷⁹

Un dels equívocs que es pot generar al pensar en la pau és la ingenuïtat, creure que és fàcil d'aconseguir-la i que ens ve donada, quan precisament cal construir-la. Però el treball de mantenir-la fa adonar-nos-en dels obstacles que van apareixent. El primer

⁷⁶ MAQUIAVELO, T. *El Príncipe*. Madrid: Alianza Editorial, 1998. (Colección Ciencia Política), p. 42.

⁷⁷ *Ibid.*, p. 92-93.

⁷⁸ BAUMAN, Z. *Tiempos líquidos. Vivir en una época de incertidumbre*. Barcelona: Tusquets Editores, S.A, 2007, p.13.

⁷⁹ *Ibid.*, p.13.

pas per afrontar-los és ser-ne conscients i oferir sempre alternatives. El poeta Miquel Martí i Pol escriu:

“Només perdura allò que bastim amb esforç
i creix en l’esperit dels homes i dels pobles
fins a esdevenir l’àmbit on tota veu ressona.
Així la pau, que es guanya tenaçment cada dia
i és el mirall que fa possibles tots els somnis”.⁸⁰

En aquest poema descobrim que la pau no és una forma etèria que inventen les persones sinó que es construeix amb l’esforç personal i requereix d’un ambient concret perquè la humanitat se’n faci responsable, tant les persones com els pobles.

2.1.4.1. Els ressentiments

Un dels obstacles més àrids i difícils de superar en la construcció de la pau és el ressentiment. El filòsof Francesc Torralba manifesta: “El ressentiment és una espècie d’actitud que viola l’harmonia entre les relacions humanes i genera tensions, odis, reticències i prejudicis de tot tipus. El ressentiment és la gran trava en la construcció d’un món més solidari, més just i més pacífic.”⁸¹

El ressentiment altera el sentiment més noble vers actituds sovint desagradables i que generen formes d’enfrontament pel sol fet de pair malament unes realitats passades. Vivència i acció van de la mà: es parteix d’una experiència hostil i s’acaba amb una acció violenta envers la font de l’hostilitat.⁸²

El prefix *re-* implica duplicació o repetició⁸³ però, en aquest cas, amb connotació negativa. És com una trava que no permet viure sense prejudicis i amb noblesa el

⁸⁰ Poema escrit en exclusivament pel Centre Unesco de Catalunya amb motiu de l’Any Internacional de la Pau: MARTÍ I POL, M. *Paraules per la pau*. Barcelona: Centre Unesco de Catalunya, 1986.

⁸¹ TORRALBA, F. (1994), op. cit., p. 135.

⁸² *Ibid.*, p. 139.

⁸³ INSTITUT D’ESTUDIS CATALANS, *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans. Edició electrònica, 2a edició, <http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=re-&operEntrada=0> [Consulta: 7 maig 2009].

passat. Sempre que parlem de ressentiments ens referim a uns factors causals punyents amb una base real.

Torralba diu que el ressentiment afecta a tres modalitats de pau: “l’intrapersonal, l’interpersonal i la teoantròpica. Hi ha el ressentiment interior, fruit de la no-acceptació d’un mateix. Hi ha el ressentiment entre persones, que és el més viscut i la causa de tensions enormes, de violències i fins i tot de crueltats, i, en darrer terme, hi ha el ressentiment vers Déu, fruit d’un concepte repressiu i demoníac del mateix Déu.”⁸⁴

Quan el ressentiment s’instal·la dins la persona, aquest es converteix en llavor d’odi i d’enfrontament amb els altres, amb el passat i, fins i tot, vers un mateix. A nivell grupal, també sovint s’expressa amb manifestacions públiques, literàries, cants, símbols públics, etc. La persona ressentida pot arribar a alegrar-se del sofriment del seu oponent.

Un cop iniciat un ressentiment, mantenir-lo és una tasca progressiva ja que “neix, creix i es reproduïx. Es transmet a través de la cultura, del tracte personal, de les frases populars, i, evidentment, per la història escrita o oral”.⁸⁵ El pas del temps s’encarrega de què s’alimenta i creixi, però no s’expressa per por o per la impotència que provoca un sentiment d’inferioritat envers el causant del mal. “El ressentiment és, doncs, una malaltia de l’esperit, una tara anímica que enverina la persona i li genera un tipus de desitjos i de tendències totalment hostils. El ressentiment és interior, és una llaga al si de l’esperit, però s’expressa a través del llenguatge, del gest, de les paraules i les mirades.”⁸⁶ Quan el ressentiment traspasa les fronteres de la persona i és assumit per un poble o grup pot convertir-se en un sentiment col·lectiu i esdevenir l’origen de guerres.⁸⁷

⁸⁴ TORRALBA, F. (1994), op. cit., p. 135-136.

⁸⁵ *Ibid.*, p. 146.

⁸⁶ *Ibid.*, p. 142.

⁸⁷ *Ibid.*, p. 146.

Un agent transmissor de ressentiment és aquell que enfosqueix la realitat i perjudica els altres. El ressentiment no és espontani, és més aviat una emoció d'odi i revenja continguda que va deteriorant les relacions humanes. També és significatiu ressaltar la força emocional, sovint considerada de segon ordre, que ocupa un lloc primordial en les relacions humanes i en l'estructuració de la persona. Per tant, aquesta forma de valorar la intersubjectivitat passa per tota una sèrie d'estrats de la intel·ligència emocional, tal com diria Daniel Goleman⁸⁸, que fan que l'individu adopti unes postures, normalment radicals, perquè l'equilibri intel·lectual es decanti cap a uns contravalors.

Sovint, malgrat no ser-ne conscients, la família, l'escola i els mitjans de comunicació són transmissors de ressentiments que afecten a diversos àmbits. Subratllem alguns d'aquests que són rellevants per la relació que tenen amb els tipus de notícies seleccionades en el nostre treball⁸⁹:

1. El ressentiment polític: invalida la vida democràtica i participativa, afectant la construcció d'un bé comú. El debat i la pluralitat d'idees és necessari perquè ajuda a millorar; el ressentiment emmalalteix el sistema.
2. El ressentiment social: es dóna a una societat on hi ha injustícia i desigualtats.
3. El ressentiment interreligiós: la major part d'ells es dóna entre les religions bíbliques, és a dir, la jueva, la cristiana i la musulmana.
4. El ressentiment interètnic: a vegades va associat als ressentiments religiosos. Prové de la no acceptació de la diferència cultural.

El text de la Carta de la Pau dirigida a l'ONU⁹⁰ és una proposta que convida a canviar d'actituds. El terme "ressentiment" es repeteix tres vegades i està considerat com un obstacle greu en el procés de la construcció d'un món pacífic perquè "enterboleix les relacions humanes, origina un distanciament entre les persones i fa difícil la relació espontània i innocent. El ressentit sempre compara els valors de l'altre i els propis

⁸⁸ Cfr. GOLEMAN, D. *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books, 1995.

⁸⁹ TORRALBA, F. "De la cultura del ressentiment a la cultura de la pau". A: AINAUD DE LASARTE, J.M. i altres (1998) *Barcelona en clau de pau. Carta de la Pau, dirigida a l'ONU*. Barcelona: Edimurtra, S.A., 1998, p. 48.

⁹⁰ *Ibid.*, p. 9-13.

valors, el ressentit sent impotència i gelosia de l'altre. Aquest fet incideix fortament en la intersubjectivitat i és la causa de la continua amenaça al si del gènere humà.”⁹¹

A un ambient on el ressentiment tingui un paper important serà molt difícil construir la pau. El ressentit edifica un mur on els elements integrants són ferides no cicatritzades que es reobren constantment. Per tant, aquest mur obstaculitza la visió i la possibilitat d'anar més enllà vers la pacificació. Les actituds negatives de revenja vers una persona o un col·lectiu actual fan doblement mal perquè es genera una culpabilitat injusta ja que ells no existien en el moment que van succeir els esdeveniments que se'ls imputen. Molts d'aquests ressentiments recauen en persones innocents pel fet de mai haver estat protagonistes del conflicte.

2.1.4.2. Els conflictes

Hi ha altres tipus d'obstacles que no permeten la pau i generen diferents tipus i nivells de violència desestabilitzadora: és la resposta violenta als conflictes. Actualment, les investigacions en aquest camp han dut al desenvolupament del concepte de cultura dels conflictes, també contemplada des de la vessant positiva perquè valora el conflicte com una oportunitat de canvi i d'aprenentatge⁹². Els conflictes són part constitutiva de qualsevol societat, tenen causes molt diferents i s'interrelacionen de forma complexa i variada segons les circumstàncies concretes del lloc on es produeixen⁹³.

Fins ara s'associava el conflicte a quelcom negatiu per la por que tota societat té al canvi i perquè se l'identificava amb la forma més habitual de resoldre'l: la violència⁹⁴. Qualsevol persona pot crear una situació conflictiva a partir d'un enfrontament o oposició vers l'altre; això mateix que succeeix entre dues persones passa entre dos i més col·lectius. Actualment es veu el conflicte com una situació que pot construir la pau. Segons Lederach, el conflicte és progressiu i la construcció de la pau és un procés

⁹¹ TORRALBA, F. (1994), op. cit., p. 145.

⁹² Seminario de Educación para la Paz - APDH. *Educar para la paz. Una propuesta posible*. Madrid: Catarata, 2000, p. 4.

⁹³ SÁEZ, P. *Las claves de los conflictos*. Madrid: Centro de Investigación para la Paz, 1997, p. 13.

⁹⁴ SEMINARIO DE EDUCACIÓN PARA LA PAZ, op. cit., p. 4.

constituït per diverses funcions, rols i activitats interdependents més que no per una única persona o equip de mediadors.⁹⁵

Hi ha diferents tipus de conflictes: de relació, tant per la manca de comunicació com per l'excés; conflictes d'informació deguts a la interpretació realitzada; conflictes de valors deguts a les pròpies idees o creences, o fins i tot, conflictes de rols per persones o grups que assumeixen el poder i apliquen una mala distribució que provoca desigualtats. Els conflictes sempre depenen de les parts implicades, de la seva durada, de la tipologia i de la fase on es troben. Segons aquests condicionants cal tractar-los i cercar els procediments adequats per a reduir la conflictivitat.

“Gestionar els conflictes permet de ser creatiu davant el seu tractament, preveient que caldrà tractar-los d'alguna manera, però no necessàriament orientada a la seva eliminació. Possiblement el primer que cal promoure dins la cultura del conflicte és el reconeixement que el conflicte existeix i no ens en podem desdir.”⁹⁶

La necessitat de gestionar aquests conflictes crea una cultura dels conflictes que elimina el dualisme guanyador-perdedor, evitant nous conflictes en el futur, i aposta per una bona prevenció fonamentada en el tractament dels conflictes presents. Buscar una posició intermèdia és una bona manera d'evitar els dualismes. D'aquesta manera, s'afavoreixen unes estratègies comunicatives que permetran que les parts enfrontades reconeguin que tenen un conflicte i s'obrin a un possible acord.⁹⁷ Una altra bona base per a la prevenció de conflictes, segons la professora Elvira Masià, és el valor de l'amor:

“Avui sabem que la personalitat només pot manifestar-se plenament en condicions de llibertat. Però, per tal que aquesta manifestació lliure de la personalitat sigui respectuosa amb els altres i amb el medi extern on es desenvolupa, és absolutament

⁹⁵ LEDERACH, J.P. *Construyendo la paz. Reconciliación sostenible en sociedades divididas*. Bilbao: Bakeaz-Gernika Gogoratuz, 1998, p. 95.

⁹⁶ BURGUET, M. *Discursos sobre la pau en una societat plural. Gestió de conflictes i el seu tractament pedagògic*. Barcelona: 1998. [Tesi Doctoral]. p. 212. Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Programa de Doctorat: Investigació en Educació de Persones Adultes (bienni 1993-1995). Director: MARTÍNEZ, M.

⁹⁷ BURGUET, M. *El educador como gestor de conflictos*. Bilbao: Editorial Desclée de Brouwer, 1999, p. 23.

necessari que s'hagi nodrit d'amor des de la pròpia concepció, la gestació i la infantesa. L'educació no solament és responsabilitat dels professors/es a les escoles. Comencem a comprovar que s'inicia molt abans, quan els nous éssers demanem el seu espai, indispensable per a fer-se un lloc en la realitat.”⁹⁸

Vicenç Fisas en el llibre *Introducció a l'estudi de la pau i dels conflictes* presenta un manual per introduir-se a l'estudi de tots aquells aspectes relacionats amb la pau i amb els conflictes, que configuren el que s'anomena “investigació sobre la pau”.⁹⁹ Ell considera que:

“Al voltant dels conflictes s'han desenvolupat multitud de teories que intenten interpretar l'origen i la dinàmica d'aquest fenomen social. No resulta fàcil realitzar una classificació de totes aquestes teories. Per una banda, són nombroses; per l'altra, algunes d'aquestes teories estan interconnectades amb altres. Tot i així, hem considerat la conveniència d'establir una divisió comprensible que ens permetés de veure, a grans trets, les diferents concepcions que hi ha dels conflictes. Aquests grans grups són els següents: el reduccionisme biològic, el corrent psicosociològic i l'estructuralista.”¹⁰⁰

Eduard Vinyamata, autor del *Manual de prevención y resolución de conflictos: conciliación, mediación, negociación*¹⁰¹, explica que els conflictes són presents en la vida de totes les persones de qualsevol edat, condició i cultura. D'una manera o altra, la majoria de les societats i les organitzacions, en algun moment de la història, es ressenten del pes dels conflictes: “Los conflictos son el motor y la expresión de las relaciones entre las personas.”¹⁰² En l'apartat del vocabulari defineix *conflicte* com:

“Confrontación de intereses, percepciones o actitudes entre dos o más partes. Esta confrontación no debería interpretarse de manera negativa, ya que los conflictos poseen aspectos positivos que permiten un desarrollo que beneficie a todas las partes

⁹⁸ MASIÀ, E. *L'educació per la pau. Una introducció*. Barcelona: Claret, 1994, p. 44.

⁹⁹ FISAS, V. *Introducció a l'estudi de la pau i dels conflictes*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill: La Magrana, 1987.

¹⁰⁰ *Ibíd.*, p. 183-184.

¹⁰¹ VINYAMATA, E. *Manual de prevención y resolución de conflictos: conciliación, mediación, negociación*. Barcelona: Ariel, 1999.

¹⁰² *Ibíd.*, p. 19.

implicadas. Cuando los conflictos comportan perjuicios para una o las diversas partes afectadas, podremos concluir que el conflicto en cuestión se halla deficitariamente gestionado y que esto puede conducir a enfrentamientos perniciosos. El conflicto es connatural con la vida misma y establece sus referencias evolutivas. Es un fenómeno presente en todas las relaciones humanas. Los conflictos se relacionan directamente con la satisfacción de las necesidades vitales o de cualquier otra índole; guarda una relación directa con los procesos que se generan en el miedo y la angustia como estimuladores de la acción por obtener satisfacción a las necesidades planteadas.¹⁰³

L'autor comenta que des de la disciplina de la resolució de conflictes, "el concepto *conflicto* posee un carácter universal inequívoco, es por ello por lo que no se excluye cualquier forma, nivel o ámbito conflictual, de una comprensión unitaria."¹⁰⁴

Cada vegada és més habitual trobar la resposta adequada segons el tipus de conflicte. Vinyamata en aquest vocabulari específic descriu:

"En primer lugar, los aportados por las diferentes ciencias o disciplinas que han convergido en su interés por prevenir y resolver conflictos. (...) Son términos como *pacificación, acuerdo, diplomacia preventiva o reconciliación*. Por otro lado, los nombres propios de métodos y técnicas específicos que pueden englobarse en un concepto integrador. Conceptos o términos como *arbitraje, negociación, conciliación o mediación*."¹⁰⁵

Hem vist que els ressentiments i els conflictes són obstacles importants i inevitables, però no impossibles de superar. Fins i tot hem dit que els conflictes poden ser constructors de pau. En el següent punt presentem algunes eines per a la construcció de la pau.

¹⁰³ *Ibíd.*, p. 137.

¹⁰⁴ *Ídem*.

¹⁰⁵ *Ibíd.*, p. 135.

2.1.4.3. Vies de solució

El tractament dels conflictes es treballa des de diferents disciplines que aporten una visió interdisciplinària per oferir vies de gestió pacífica a situacions conflictives¹⁰⁶. Una forma de construir la pau és mitjançant la justícia que “és un bon *mètode* de dissuasió i de consecució de la pau, sense renunciar a la pluralitat”.¹⁰⁷ Tal com demana Fuentes i Gasó, la justícia ha de tenir un sentit ple en l'ordre democràtic. És a dir, la justícia per una banda com a forma de dissuasió, però per altra banda també com a forma equitativa de donar i fer créixer els drets que tot ciutadà té per tal que, tot mantenint la individualitat de la persona amb les seves qualitats, capacitats, defectes i limitacions, pugui sentir-se acollit i respectat dintre el col·lectiu humà.

2.1.4.3.1. La negociació

Hi ha diferents vies per tractar conflictes. N'exposem algunes. En la negociació les parts enfrontades es reuneixen soles o amb l'assistència dels seus advocats per resoldre per si mateixes les causes del conflicte mitjançant el diàleg, intentant convèncer la part contrària per arribar a un acord¹⁰⁸. Sovint, les parts reunides són representants legítims d'un col·lectiu més ampli. Per a que una negociació sigui un èxit segons el mediador i gestor de conflictes, Josep Redorta, el procés de negociació requereix una sèrie de condicions: les parts en conflicte han de ser identificables i estar disposades a participar; ha d'haver-hi una posició d'interdependència entre elles; una voluntat negociadora, d'acord raonable i realitzable; la possibilitat d'obtenir un resultat imprevisible; l'absència d'obstacles psicològics importants per a l'acord; cal que els temes siguin negociables; les persones que negocien han de tenir autoritat per decidir i voluntat de compromís, i hi ha d'haver un entorn favorable a l'acord. No cal reunir totes les condicions per iniciar un procés de negociació però sí formen un model

¹⁰⁶ MARTÍNEZ DE MURGUÍA, B. *Mediación y resolución de conflictos. Una guía introductoria*. Barcelona: Editorial Paidós, 1999, p. 11.

¹⁰⁷ FUENTES I GASÓ, J.R. “Un mètode per a la pau”. *Avui* [Barcelona] (4 maig 1999), p. 18.

¹⁰⁸ MARTÍNEZ DE MURGUÍA, B., op.cit., p. 45.

per a una bona negociació¹⁰⁹. S'exclou l'ús de violència física però de vegades es fan servir altres mètodes coercitius com l'amenaça, la pressió psicològica o l'engany¹¹⁰.

2.1.4.3.2. La mediació

La mediació és la més eficaç en el tractament de conflictes: són les dues parts que, ajudades per una tercera persona imparcial, resoldran el seu problema i transformaran les relacions socials. La mediació vol que les parts es reconciliïn i que, a més, siguin elles mateixes les que plantegin conjuntament les opcions al conflicte aconseguint un acord satisfactori per a tothom¹¹¹. Durant el procés de mediació, cadascuna de les parts podrà comprendre molt millor les necessitats i els punts de vista de la part contrària¹¹².

La mediació té antecedents a la pràctica jurídica tradicional i s'utilitza per tractar conflictes entre empreses, problemes laborals, familiars i comunitaris entre d'altres. A més, molts professionals dels conflictes cerquen mitjans, mètodes i fórmules per prevenir qualsevol tipus de conflicte. Ressaltem la figura del mediador, que és un gestor i facilitador del diàleg entre les parts enfrontades. Vinyamata, en l'apartat del vocabulari específic, defineix la mediació i descriu el paper del mediador per entendre correctament el seu significat:

“Acción de mediar. Cuando una persona o una institución interviene por requerimiento expreso de las dos partes en conflicto, o por indicación de un juez, con la finalidad de obtener ayuda en su capacidad comunicativa, deteriorada por un proceso conflictual el cual son incapaces de gestionar, positivamente, por sí mismos. El mediador se limita a procurar mejorar la comunicación entre las partes en conflicto sin pretender resolver nada. Es utilizada especialmente por abogados y psicólogos en un intento por evitar la vía judicial llegando a acuerdos de compromiso. De hecho, la mediación en sí misma no sirve para resolver conflictos, mientras no se incorpore a

¹⁰⁹ REDORTA, J. : Exposició oral en la sessió impartida al postgrau de “Mediació i resolució de conflictes” organitzat per la Universitat Ramon Llull durant el curs 1996-1997.

¹¹⁰ VINYAMATA, E., op. cit., p. 140.

¹¹¹ MARTÍNEZ DE MURGUÍA, B., op. cit., p. 49-50.

¹¹² *Ibíd.*, p. 66.

una noción más amplia. Puede ser considerada como una técnica más entre otras, en los procesos complejos de resolución pacífica de los conflictos.”¹¹³

Per a un bon procés de mediació i per la bona formació dels mateixos mediadors és important de treballar l’habilitat de la comunicació, tal com expressa la mediadora familiar argentina Marinés Suares:

“Se podrá objetar que, de forma innata, todos sabemos comunicarnos. Es cierto, pero si queremos ser más efectivos en nuestros abordajes, si queremos comprender mejor y más rápido a las personas que están con nosotros en el proceso de la mediación, si queremos que nuestras preguntas sean bien entendidas, si queremos trabajar profesionalmente, no podemos obviar reflexionar acerca del único instrumento que utilizamos en la tarea de la mediación: la comunicación.”¹¹⁴

La pràctica de la mediació pot ser considerada també un mètode de prevenció de conflictes perquè pretén anar més enllà del conflicte i investigar altres aspectes de la relació entre les parts¹¹⁵. D’aquesta manera el mediador les ensenyarà a canviar el seu model de relació ajudant-les a comunicar-se de manera diferent a com ho feien, aconseguint acords satisfactoris i duradors.

2.1.4.3.3. El diàleg

Una estratègia bàsica per poder arribar a una entesa, emprada en totes les formes de tractament dels conflictes és el diàleg. Cal tenir-lo en compte en qualsevol procés de mediació i conciliació. Segons Raimon Panikkar, el diàleg és indispensable i cal que comenci amb una pregunta interior. A més, l’autèntic diàleg afecta la part més recòndita del cor dels dialogants, reconeixent les pròpies limitacions:

“Si no me interrogo a mí mismo (...); si no soy consciente de mi contingencia o iniquidad, de mi ignorancia o esclavitud de mis deseos, y no estoy dispuesto a confiar

¹¹³ VINYAMATA, E., op. cit., p. 139.

¹¹⁴ SUARES, M. *Mediación. Conducción de disputas, comunicación y técnicas*. Buenos Aires: Editorial Paidós, 1996, p. 92.

¹¹⁵ MARTÍNEZ DE MURGUÍA, B., op. cit., p. 53.

con todo el corazón y la mente en una verdad que no es propiedad privada mía, entonces no estoy preparado para un diálogo maduro. El diálogo no es algo que pueda tomarse a la ligera. Requiere disciplina, madurez, humildad.”¹¹⁶

Mitjançant el diàleg es descobreix l'existència de l'altre, amb les seves raons i certes, i es relativitzen les pròpies idees:

“El diálogo auténtico empieza poniendo sinceramente en cuestión todas mis certezas, porque me he dado cuenta, por una parte, de que soy un recipiente frágil, y, por otra, de que en este mundo hay otros recipientes cuyo contenido a duras penas puedo imaginar. El diálogo es una actitud humana básica (...) Si no tengo dudas, si mi opinión ya está establecida, si creo haber alcanzado ya toda la verdad, entonces no sentiré ninguna necesidad de diálogo. El diálogo requiere esa actitud interior.”¹¹⁷

Per assolir una actitud dialogant cal crear un clima de silenci interior que serà el que realment farà sorgir el diàleg de forma natural:

“Algo debe suceder en el diálogo antes de que el *logos* adquiera el papel central. Todo diálogo auténtico está precedido por un clima de silencio que deja emerger espontáneamente al diálogo. El verdadero diálogo se vuelve posible por este estado de ánimo, por esta atmósfera que nos lleva allí donde los pensamientos tienen su origen, allí donde las palabras extraen su poder, donde nos encontramos el uno al otro como realmente somos”.¹¹⁸

El pròleg del llibre ressalta la crida continua del filòsof Panikkar a viure el compromís de ser un ciutadà responsable creador de diàleg amb l'aportació del seu pensament tant a Orient com a Occident.¹¹⁹

¹¹⁶ PANIKKAR, R. *El diálogo indispensable. Paz entre religiones*. Barcelona: Península, 2001, p. 43-46.

¹¹⁷ Ídem.

¹¹⁸ Ídem.

¹¹⁹ PANIKKAR, R. (2001), op. cit., p. 17. El pròleg per a l'edició italiana escrit per Pierre-François de Béthune diu: “Obediente durante toda su vida a esta llamada interior al diálogo, Raimon Panikkar ha trazado un sendero. No todos pueden seguirlo en todo, porque cada exigencia es única y exige un compromiso particular. Pero haremos bien en dejarnos guiar por él a lo largo de las páginas de este pequeño libro porque nos conducirá efectivamente hacia horizonte que no preveíamos, para descubrirnos una fuente de vida más abundante.”

També en l'estratègia del diàleg cal tenir present les aportacions de la teoria de l'acció comunicativa de Habermas¹²⁰, considerat com el filòsof de la democràcia pensada sobre el model del diàleg constructiu. Ell opina que "convertir el diàleg en imperatiu continua essent un programa amb sentit en períodes extremament violents de la història"¹²¹. El diàleg està considerat com una actitud o gest indicat per a la mediació i per aconseguir la pau i així evitar arribar a extrems negatius com poden ser els conflictes que porten a atacs terroristes i, fins i tot, a la guerra. Habermas parteix de què tots els agents socials tenen la capacitat del llenguatge i de l'acció. Per ell la importància del coneixement és la interacció. També Habermas dóna sentit a l'argumentació ja que és necessària perquè sigui creïble l'aportació de l'individu. Això requereix un procés i un procediment. En el diàleg també cal la comprensió i la hermenèutica, ja que a vegades, es produeixen errors en la interpretació.

2.1.4.3.4. Tractament dels conflictes

Són diverses les formes que permeten gestionar pacíficament un conflicte i, fins i tot, projectar un final de guerra, com per exemple la renúncia a les armes o deixar de matar. En aquest sentit, esmentem a Vicenç Fisas, impulsor de la campanya contra el comerç d'armes, que va rebre el premi *El Periódico* a la millor *Iniciativa Solidària 2007*¹²². El jurat, per unanimitat juntament amb quatre ONG, va reconèixer la seva tasca per garantir més transparència en el comerç d'armes a l'Estat espanyol. Va comptar amb la col·laboració de les ONG Amnistia Internacional, Greenpeace, Intermón Oxfam i la Fundació per la Pau. La fita que plantejava el seu treball es va fer realitat amb l'aprovació d'una llei que garanteix més control i transparència en el comerç exterior d'armes a l'Estat espanyol. En el seu discurs va ressaltar que "una assignatura pendent per resoldre conflictes és desenvolupar mesures de pau per reforçar processos de negociació, i que el món aconseguirà una política de pau, una

¹²⁰ Cfr. HABERMAS, J, *Aclaraciones a la ética del discurso*. Madrid: Editorial Trotta, S.A., 2000.

¹²¹ Cfr. ALCOBERRO, R., op. cit.

¹²² NADAL, R., A: *El Periódico.cat*, notícia del 28 de març de 2008, intervenció del director d'*El Periódico*, Rafael Nadal, en l'acte d'entrega del Premi a la millor Iniciativa Solidària 2007. http://staging.elperiodico.com/default.asp?idpublicacio_PK=46&idioma=CAT&idnoticia_PK=495444&idseccio_PK=1021 [Consulta: 4 gener 2008].

tasca en la qual, han de jugar un paper més efectiu altres actors, com el món de la diplomàcia, l'empresarial, l'artístic i el de la premsa.”¹²³

Entre aquestes mesures de pau hem triat set formes: en primer lloc, el perdó i la reconciliació, capaces d'igualar les parts en conflicte. En segon lloc, l'amnistia, l'indult i la rendició, on el vencedor està per sobre del vençut. En darrer lloc, l'armistici i la treva, que no impliquen necessàriament la resolució immediata del conflicte ni es dona superioritat d'una part sobre l'altra.

Les formes que igualen les parts en conflicte són el perdó i la reconciliació. El perdó és la remissió total o parcial de la pena merescuda, d'un deute o d'una obligació pendents, per part de qui en té poder¹²⁴. També hi ha el perdó judicial que és la facultat que alguns codis penals concedeixen al jutge perquè, dins els límits establerts, pugui atorgar el perdó d'una pena, quan en el delinqüent concorren motius excepcionals d'exculpació no prevists en el text legal. El perdó implica acceptació i humilitat d'ambdues parts i és una obertura vers l'altre que permet veure en ell un amic i no un enemic¹²⁵. Panikkar encara va més enllà quan afirma que el perdó és un acte ontològic que fa desaparèixer la culpa i que només el perdó permet jutjar amb justícia:

“El perdó no va contra la veritable justícia ni contra el dret d'autodefensa de la persona o de la societat; però va en contra de la venjança i contra la visió mecanicista de la vida i de la realitat. Només es pot jutjar amb justícia quan s'ha perdonat.”¹²⁶

El perdó és el contrari del ressentiment i de la venjança: la persona ofesa sent odi envers qui l'ha ferit però se sobreposa al ressentiment i al desig de venjança i perdona l'ofensa. El perdó implica una transformació interior¹²⁷.

¹²³ EL PERIÓDICO.CAT: redacció, notícia del 28 de març de 2008.

http://staging.elperiodico.com/default.asp?idpublicacio_PK=46&idioma=CAT&idtipusrecurs_PK=7&idnoticia_PK=495396 [Consulta: 28 abril 2008]

¹²⁴ ENCICLOPÈDIA CATALANA: Definició de perdó:

http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0200446&BATE=perd%25C3%25B3 [Consulta: 20 desembre 2010]

¹²⁵ TORRALBA, F. (1994), op. cit., p. 149.

¹²⁶ PANIKKAR, R. (2004), op. cit., p. 139.

¹²⁷ TORRALBA, F. (1994), op. cit., p. 149.

Pel que fa a la reconciliació, el Diccionari de la Llengua Catalana el defineix com el fet de tornar a ser amics¹²⁸. El concepte i la pràctica de la reconciliació no es centra exclusivament en el coneixement dels problemes. La reconciliació és el punt de trobada on els interessos del passat i del futur es poden unir. És un espai on ambdues parts admeten els fets succeïts en el passat i comencen a imaginar un futur en comú en el qual la interdependència és fonamental¹²⁹:

“La reconciliació necessitarà trobar la manera d’abordar el passat sense quedar-se tancat en un cercle viciós de mútua exclusivitat inherent a aquell passat. (...) Que les parts implicades admetin i reconeixin la legitimitat d’aquella experiència es determinant per a la dinàmica de la reconciliació. Una cosa és *conèixer*, però *reconèixer* és un fenomen social molt diferent.”¹³⁰

Una premissa perquè es doni la reconciliació és l’existència de pau. El mediador i premi Nobel de la Pau de 2008 Martti Ahtisaari va afirmar a una entrevista que no pot haver-hi reconciliació si no hi ha pau. Dins un camp de batalla és impossible crear les condicions per a una reconciliació¹³¹. Lederach destaca com a condicions bàsiques el desenvolupar les relacions entre les parts en conflicte i proporcionar espais perquè es trobin i es relacionin com persones, i perquè tinguin un lloc on expressar els seus sentiments obertament, però en un context on es reconeixin un futur compartit.¹³²

Hi ha altres formes de pau que impliquen que el vencedor quedi per sobre del vençut que són l’amnistia, l’indult i la rendició. L’amnistia és una decisió del poder públic, dictada per raons d’alta política i generalment destinada a aconseguir la pacificació i la reconciliació després d’una contesa civil, que esborra el rellevament penal de determinats actes i n’extingeix completament la pena i tots els seus efectes.¹³³ Si els autors dels actes ja han estat condemnats, l’amnistia fa cessar el compliment de la pena principal i de totes les accessòries i anul·la els antecedents penals. Si la

¹²⁸ INSTITUT D’ESTUDIS CATALANS, op. cit., definició de reconciliació: <http://dlc.iec.cat/results.asp>

¹²⁹ LEDERACH, J.P. (1998), op. cit., p. 55.

¹³⁰ Ídem.

¹³¹ OPPENHEIMER, W. “No puede haber reconciliación si no hay paz”, El País, 19-10-2008.

¹³² LEDERACH, J.P. (1998), op. cit., p. 55.

¹³³ ENCICLOPÈDIA CATALANA: Definició d’amnistia: http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0077806&BATE=amnistia [Consulta: 7 desembre 2010]

condemna encara no ha arribat, atura la persecució dels fets amnistiats. Encara que normalment l'amnistia és concedida només pels delictes anomenats polítics, pot incloure també els delictes comuns.

A diferència de l'amnistia, l'indult és una gràcia especial per la qual hom perdona algú o molts de tota, o d'una part, la pena a què havien estat condemnats. No anul·la l'antijuridicitat del fet que motivà la condemna sinó que tendeix a reparar fins on sigui possible les conseqüències dels errors judicials i constitueix un mitjà per a reduir els casos d'aplicació de la pena capital en els països on aquesta és encara vigent. L'indult, en moltes ocasions, depèn d'actituds personals per congraciar-se amb els qui tenen el poder i amb els del seu entorn. Actualment els indults són utilitzats quan canvia un tipus de règim polític o bé per situacions crítiques de dictadors que tenen necessitat de congraciar-se amb un sector que pot ser contrari a la seva ideologia.

L'última forma de superioritat del vencedor sobre el vençut és la rendició, acció i efecte de retre, rendir o rendir-se¹³⁴. És la submissió al vencedor¹³⁵, que es compromet a cessar les accions hostils a canvi de que el vençut desisteixi a continuar una acció en contra seva. En la rendició fonamentalment hi ha l'entrega de les armes i dels qui les utilitzen. S'hi estableixen uns pactes que tenen formes rituals en les quals hi ha la degradació dels qui comanden els exèrcits. Un esdeveniment conegut fou la rendició alemanya signada al final de la Segona Guerra Mundial, el 1945.¹³⁶

Finalment, hi ha altres formes de pau anomenades temporals que no impliquen necessàriament la resolució immediata del conflicte ni la superioritat d'una part sobre l'altra: són l'armistici i la treva. L'armistici és un acord temporal entre estats bel·ligerants per al cessament de les hostilitats, però que no posa fi a l'estat de

¹³⁴ ENCICLOPÈDIA CATALANA: Definició de rendició:
http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0138490&BATE=rendici%25C3%25B3
[Consulta: 9 desembre 2010]

¹³⁵ INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, op. cit., definició de rendir-se: <http://dlc.iec.cat/results.asp>
[Consulta: 9 desembre 2010].

¹³⁶ Cfr. GÓMEZ, J. *La rendició de Alemanya en la Segona Guerra Mundial*. A:
<http://historiageneral.com/2010/05/11/la-rendicion-de-alemania-en-la-segunda-guerra-mundial>
[Consulta: 9 desembre 2010]

guerra.¹³⁷ L'armistici, tant el general com el local, és convingut pels caps militars, tot i que el general cal que sigui ratificat pels governs respectius. El conveni d'armistici en sol estipular la durada, l'establiment d'una línia de demarcació i d'una zona neutralitzada, la prohibició de rebre reforços, la llibertat de moviment dels bel·ligerants a la rereguarda de llurs línies, el proveïment de les places assetjades, la repatriació unilateral dels presoners i la prohibició de les comunicacions entre les poblacions civils respectives. Per al control de l'armistici, generalment, es procedeix a la constitució d'una comissió permanent internacional. La moderna pràctica de la guerra total ha desenvolupat la tècnica de l'*armistici-capitulació*, en el qual un estat o un organisme internacional imposa unes condicions que, normalment, correspondrien a un tractat de pau. En concret va ser a la Segona Conferència de la Pau de l'Haia (1907), que es van desenvolupar els acords de la Primera Conferència de l'any 1899, i es va reglamentar amb caràcter general aquesta institució.¹³⁸

Una altra forma de pau temporal, i sovint de llarga durada, és la treva, definida com la cessació temporal d'hostilitats entre enemics que estan en guerra, per conveni dels caps d'estat o llurs delegats¹³⁹. Històricament a Catalunya hi ha un precedent medieval que citem per considerar-lo un referent important: la Pau i Treva de Déu. Aquesta institució medieval marcava uns dies l'any durant els quals s'excloïen les lluites armades i les guerres senyorials i que coincidien amb l'advent i la quaresma amb els respectius complements de les setmanes fins després de l'octava de l'Epifania i de després de Pasqua, i també en els períodes de preparació a l'Ascensió fins a la vuitada de Pentecosta i de les Quatre Tépores, a més de les principals festivitats de l'any, compreses les vigílies. En la seva evolució posterior, la treva restà com un compromís lligat per sancions econòmiques que l'autoritat civil imposà als contendents, com a mètode de via judicial, per tal d'aturar o d'evitar bel·ligeràncies que calia resoldre per les vies del dret.¹⁴⁰

¹³⁷ ENCICLOPÈDIA CATALANA: Definició d'armistici:

http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0080501&BATE=armistici [Consulta: 9 desembre 2010]

¹³⁸ MORENO, C. La importancia de los convenios de Ginebra en la evolución del derecho internacional público.

http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0080501&BATE=armistici [Consulta: 9 desembre 2010]

¹³⁹ ENCICLOPÈDIA CATALANA: Definició de treva:

http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0148019&BATE=treva [Consulta: 9 desembre 2010]

¹⁴⁰ AYMAR, J. *Les Assembles de Pau i Treva: una historia en clau de pau*. Barcelona: Centre Pau i Treva. Abril 1999, núm.1, p. 6.

En la lliçó inaugural del curs de la Universitat Ramon Llull del 2003 titulada “Dolguts per la guerra, implicats per la pau”, Arcadi Oliveres expressava que davant l’evidència de la guerra hi podem contraposar l’existència de molts camins cap a la pau.¹⁴¹ Oliveres cita el paràgraf 113 de l’encíclica *Pacem in terris* que dóna la clau sobre la qual fonamentar la pau veritable: la confiança recíproca. La pau és un objectiu que pot ser assolit.¹⁴²

¹⁴¹ OLIVERES, A. “Dolguts per la guerra, implicats per la pau”. Lliçó inaugural 6 d’octubre de 2003. Barcelona: Universitat Ramon Llull, p. 17.

¹⁴² *Ibíd.*, p. 17-18.

2.1.5. APORTACIONS TEÒRIQUES A LA INVESTIGACIÓ SOBRE LA PAU

La investigació sobre la pau no és una activitat homogènia, sinó ben al contrari, és necessàriament plural i oberta en moltes qüestions metodològiques. Fisas anomena unes condicions necessàries:

“La investigació sobre la pau és també:

humana en els seus objectius,

científica en els seus mètodes,

pragmàtica en les seves experimentacions,

internacional per naturalesa,

global en perspectiva

i està *orientada vers l'acció* respecte a la seva aspiració.”¹⁴³

Per a obtenir una visió àmplia del concepte de pau i conèixer els esforços rellevants de tants investigadors per al present i el futur en l'evolució de la pau, s'ha de tenir en compte el rigor acadèmic sobre les aproximacions a aquest terme tant a nivell conceptual (conceptes i models) com en l'aspecte de la normativa (normes, valors i aspectes teleològics), i també des d'una vessant empírica (fets, mètodes d'anàlisi, aplicacions).

Presentem quatre investigadors de la pau: Johan Galtung, Vicenç Fisas, Vicent Martínez Guzmán i Mario López Martínez. El primer, Galtung, elabora el fonament sobre el qual els altres tres investigadors construeixen el seu coneixement. Hem triat tres autors contemporanis que encapçalen institucions pioneres en la investigació sobre la pau. En els seus treballs ofereixen unes visions complementàries del concepte de pau i del camí que ha de seguir la investigació sobre la pau des de la responsabilitat i el compromís.

¹⁴³ FISAS, V. (1987), op. cit., p. 21.

2.1.5.1. Fonaments dels estudis sobre la pau: Johan Galtung

És a partir dels anys quaranta que s'inicia la investigació sobre la pau en uns moments que coincidien amb l'etapa posterior a la Segona Guerra Mundial i quan la pau era d'interès nacional. Es centrava l'atenció en els estudis interdisciplinaris de la guerra com a fenomen social¹⁴⁴, però s'emfatitzava la importància del poder armat.¹⁴⁵

Una dècada més tard, la investigació sobre la pau comença a prendre un caire multidisciplinari. Galtung la descriu com “una mena de llac on els corrents de les diverses ciències socials abocaven les aigües dels coneixements que cada una havia recollit”¹⁴⁶ perquè diferents disciplines s'hi anaven implicant. Una descripció que fa és: “la investigació sobre la pau, en el seu estat actual, *persegueix la reducció de la violència*, tant directa com estructural; adopta *una actitud crítica* enfront de la realitat d'avui; contribueix als debats i a les mesures d'ordre polític, sovint mitjançant grups transnacionals que poden actuar sobre les organitzacions internacionals o per mitjà d'elles; *utilitza elements de totes les ciències socials* i també hi contribueix.”¹⁴⁷

Cap els anys seixanta van aparèixer la major part d'estudis de Johan Galtung (Oslo, 1930), considerat com a iniciador i creador de la teoria i el mètode d'investigació sobre la pau. El 1959 va fundar el Peace Research Institute i fou el seu director durant deu anys. El 1964 va fundar a Oslo la revista “Journal of Peace Research”,¹⁴⁸ dirigida per ell mateix i dedicada a la difusió de la investigació sobre la pau. El 2000 fundà el Nordic Institute for Peace Research. A l'actualitat és professor de la Hawaii University, director de Transcend: A Peace and Development Network i rector de la Transcend Peace University, de la qual n'és també fundador. El 1987 va rebre el Premi Nobel de la Pau alternatiu, el Right Livelihood Award.

¹⁴⁴ WIBERG, H. “Peace Research: Past, Present, Future”, *Revista Crítica de Ciències Socials*, Vol. 71, juny 2005, p. 21-42.

¹⁴⁵ FISAS, V. (1987), op. cit., p. 47.

¹⁴⁶ GALTUNG, J. “Hacia una definición de las investigaciones sobre la paz”, *UNESCO: Informes y Documentos de Ciencias Sociales*, 1981, núm. 43, p. 7-17.

¹⁴⁷ FISAS (1987) op. cit., p. 13, fa referència a l'autor GALTUNG, J. “Hacia una definición de las investigaciones sobre la paz: tendencias recientes y repertorio mundial”. *Informes y documentos de Ciencias Sociales* [UNESCO] (1981), núm. 43, p. 10.

¹⁴⁸ FISAS (1987), op. cit. p. 13.

Paral·lelament al desenvolupament de la investigació sobre la pau es constitueix un paradigma propi resultat de la combinació de tres processos: la creació del concepte de violència estructural; l'adonar-se que gran part de la violència era dirigida a combatre situacions de dominació, i la ruptura amb l'empirisme pur. Com a conclusió "va sorgir la necessitat d'adoptar una actitud crítica respecte a la realitat empírica existent, i una actitud constructiva per suggerir altres realitats possibles i desitjades pels éssers humans"¹⁴⁹, és a dir, que es necessita una actitud més oberta per tal d'aconseguir una pau satisfactòria.

Galtung, a l'assaig *Cosmologia social i concepte de pau*¹⁵⁰, exposa que cada civilització ha engendrat la seva pròpia percepció de la pau segons la tradició cultural, social i espiritual. Les civilitzacions que són més contemplatives basen la pau en un estat de l'ànima, de quietud, de rebuig de la violència i d'harmonia interior. En canvi, en el context de les civilitzacions cristianooccidentals, la pau és considerada com a idea de dinamisme, d'unitat i d'ordre on intervé la col·lectivitat. La *pax romana* incorpora l'aspecte de pacte entre els pobles que mantenen un estat d'ordre en què la guerra és absent.

També Galtung manifesta que 'pau' és una de les paraules més utilitzades de la qual fins i tot, se n'ha abusat. A la vegada, la utilització del terme 'pau' pot ser en si mateixa un element productor de pau:

"Al aportar una base común, un sentimiento de comunión de propósitos que puede preparar el terreno para ulteriores vínculos más fuertes. [...] Puede objetarse que la utilización frecuente de la palabra 'paz' dé una imagen no realista al mundo. [...] En este punto, claro está, nadie tiene ningún monopolio cuando se trata de definir la palabra 'paz'. Pero aquellos que emplean a menudo el término en un contexto de investigación, como sucede con quienes se ocupan de investigación sobre la paz (*peace research*) han obtenido por lo menos alguna experiencia en lo referente a definiciones que deberían evitarse por una u otra razón."¹⁵¹

¹⁴⁹ *Ibíd.*, p. 50.

¹⁵⁰ GALTUNG, J. (1985), p. 73-106.

¹⁵¹ GALTUNG, J. (1995), op. cit., p. 312.

Parteix de tres principis per examinar la idea de la pau¹⁵²:

1. El terme 'pau' s'utilitzarà per a objectius socials acceptats, si més no verbalment, per molts, malgrat que no necessàriament per la majoria:

“Así pues, la definición de 'paz' se convierte en un elemento de suma importancia en una estrategia científica. Puede apartarse del uso común, no siendo admitida por la 'mayoría' (no se requiere consenso) pero no debería ser enteramente subjetiva (admitida por muchos).”

2. Aquests objectius socials poden ser complexos i difícils, però no impossibles d'aconseguir:

“Debería describir un estado de cosas cuya realización no sea utópica (no imposible de obtener), pero que no figura en la agenda política como cosa inmediata (compleja y difícil). Y debería orientar inmediatamente la atención hacia problemas que figuren en la agenda política, intelectual y científica de hoy, y de mañana.”

3. Es considera vàlida l'afirmació: *la pau és absència de violència*. Referent a aquest principi, relaciona pau amb violència:

“Lo único que pretendemos es que los términos 'paz' y 'violencia' queden vinculados entre sí de tal manera que la 'paz' pueda considerarse como 'ausencia de violencia'.”

Quan Galtung el 1972 pensava en el futur de la humanitat, definia la investigació sobre la pau “com una ciència de la realització humana [que] serviria de base a posteriors canvis i desenvolupaments”¹⁵³. Estudià les causes de la violència estructural, política, mental i espiritual per trobar una solució esperançadora als conflictes i a la violència. Fruit d'aquest estudi va elaborar el que es coneix com el Triangle de la Violència. En cada vèrtex hi ha un tipus diferent de violència: directa, estructural i cultural. La directa són els efectes generats per la violència i la guerra; l'estructural és la violència

¹⁵² *Ibid.*, p. 313.

¹⁵³ GALTUNG, J. (1985), *op. cit.*, p.12.

originada per la desigualtat i la injustícia que prové de la pròpia estructura de la societat, i la cultural és la que pren diferents aspectes de la cultura per a justificar l'existència dels dos tipus de violència anteriors. Aquests tres tipus estan relacionats de tal manera que configuren un cercle viciós que només es trencarà si es proposa una cultura i una estructura de pau que permetin resoldre els conflictes de manera no violenta. Per restaurar la pau després del conflicte violent i superar els efectes tant visibles com invisibles, Galtung proposa les 3R: reconstrucció, reconciliació i resolució.

La reconstrucció correspon als efectes de la violència directa i té com a objectiu guarir les ferides i refer els danys materials; la reconciliació correspon a la violència cultural i el seu objectiu es desfer el metaconflicte i reparar la relació deteriorada per causes que fins i tot s'han oblidat; i la resolució, que correspon a la violència estructural, i vol crear les condicions necessàries per solucionar el conflicte del tot. La relació de les 3R entre si pot ser un camí cap a la pau perquè "quan millor es pot donar la reconciliació és quan les parts cooperen en la resolució i reconstrucció. I aquí pot ser també on es trobi el camí cap a la pau, si la pau es defineix com la capacitat de portar els conflictes amb empatia, no violència i creativitat."¹⁵⁴

2.1.5.2. Actualitat de les investigacions sobre la pau

A partir de les bases que Galtung va posar, d'altres continuen investigant-hi¹⁵⁵. Hem destacat Vicenç Fisas, Vicent Martínez Guzmán i Mario López Martínez perquè tenen un paper rellevant i són al capdavant d'institucions que treballen per fer un canvi epistemològic i de perspectiva en la investigació sobre la pau.

"(...) estamos intentando un cambio epistemológico; un cambio en la perspectiva de investigación sobre la paz, en la manera en que investigamos los saberes para hacer las paces: no se trata de aprender sobre la paz desde lo que no es paz (la violencia, la guerra, la marginación, la exclusión, etc.) sino de 'hacer explícitas las nociones de paz implícitas en nuestros análisis de la sociedad actual y en momentos de la historia de las

¹⁵⁴ GALTUNG, J. (1998), op. cit., p. 18.

¹⁵⁵ FISAS, V. (1987), op. cit., p. 297.

diversas culturas para reconstruirlas como indicadores positivos de cómo es posible la convivencia en paz’.”¹⁵⁶

Es parteix de la necessitat de parlar de pau de forma positiva, modificant així la visió que es tenia de definir la pau justament des d’allò que no era pau. És un canvi de perspectiva que comparteixen els autors que tot seguit presentem.

2.1.5.2.1. Vicenç Fisas: la investigació sobre la pau com a promotora de canvis

Vicenç Fisas (Barcelona, 1952) és director de l’Escola de Cultura de Pau de la UAB i titular de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la UAB. És doctor en estudis sobre pau per la Universitat de Bradford i va ser Premi Nacional Drets Humans el 1988.

Quan tractem la investigació sobre la pau cal diferenciar-la de les dinàmiques dels moviments per la pau. Per aquest motiu Fisas explicita:

“(…) la investigació per la pau té consciència que els seus objectius són aconseguir resultats favorables a la pau solament a llarg termini. Tot i que pot ajudar, i ho fa, amb campanyes i accions puntuals i immediates, la filosofia i la dinàmica que inspira la investigació sobre la pau és aquella que va dirigida a *cercar o provocar canvis en els comportaments de les societats*, adreçant-los en direccions que facin compatibles aquests comportaments amb els objectius de pau i justícia social. Si del que es tracta, doncs, no és solament aconseguir una mesura política o diplomàtica determinada, sinó reorientar les polítiques nacionals i internacionals vers un tipus de relacions basades en la cooperació, el respecte als drets humans i la reducció de la violència, forçosament haurem de convenir que aquest ideal sols podrà ser una realitat després d’un treball prolongat sobre les conductes, el pensament i les polítiques dels Estats, les societats i les persones.”¹⁵⁷

L’objectiu de la investigació sobre la pau és assolir resultats favorables amb la intenció de generar un canvi d’actituds i de comportaments per part de les persones, tant

¹⁵⁶ LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (2004), op. cit., p. 916.

¹⁵⁷ FISAS, V. (1987), op. cit., p. 14-15.

individualment com col·lectivament ja que, malgrat es realitzin magnífiques campanyes i accions, el treball per la pau és a llarg termini. Fisas fa referència a un destacat animador d'una campanya nord-americana a favor de la congelació de les armes nuclears, Rondall Fosberg, que ha manifestat “que la necessitat d'acabar amb el fenomen de la guerra no [pot] ser obra d'un pla de cinc anys, sinó un projecte de cinquanta a cent anys vista, que és el temps necessari per canviar d'actituds d'ús de violència, canviar el comportament agressiu, i, fins i tot, canviar la naturalesa humana.”¹⁵⁸

Dins el camp de la investigació sobre la pau trobem aportacions molt diverses que es podrien classificar en cinc grans àrees¹⁵⁹: les relacions internacionals, la polemologia, l'estudi dels conflictes, els estudis estratègics i la irenologia. D'entre els cinc, només els estudis irenològics es poden considerar estrictament investigació sobre la pau perquè l'objectiu d'aquesta investigació és generar un canvi d'actituds i de comportament per part de les persones. La irenologia és l'estudi de la pau a partir d'un cert compromís personal amb ella, valorant-la amb la màxima prioritat, esforçant-se en cercar alternatives i amb una visió interdisciplinària¹⁶⁰. Això implica l'educació per la pau que, com indica Lederach, significa col·laborar perquè el ciutadà s'alliberi de tot el que l'impedeixi gaudir de les coses més elementals de la vida, degut a la violència tant directa com estructural¹⁶¹. L'educació per la pau s'enfoca com a política i com a procés de conscienciació, o sigui “un procés per desenvolupar una consciència de la capacitat d'un mateix per conèixer, junt amb els altres, com canviar les relacions socials que creen la violència, i com adquirir l'habilitat moral per eliminar els obstacles socials que impedeixen la pròpia realització potencial.”¹⁶²

En els darrers anys s'ha produït un increment considerable de centres que ofereixen estudis de la pau. Fisas adverteix que “està fora de discussió que una cosa és l'estudi de la pau i una altra la investigació sobre la pau, en el sentit que per investigar en

¹⁵⁸ *Ibid.*, p. 15.

¹⁵⁹ *Ibid.*, p. 94-95.

¹⁶⁰ *Ibid.*, p. 98-99.

¹⁶¹ Cfr. LEDERACH, J.P. (1984).

¹⁶² BORELLI, M. “Integration of Peace Research, Peace Educations and Peace Action”, *Bulletin of Peace Proposals*, núm. 4, 1979, p. 391-392.

profunditat cal haver passat per una etapa d'estudi que, evidentment, pot fer-se un mateix de forma individual i autodidàctica, però també és legítim i, en molts casos, necessari, que aquest aprenentatge es faci amb assessorament i dins una estructura acadèmica més formal.”¹⁶³

Una part molt important de la investigació sobre la pau es nodreix del grups vinculats a moviments per la pau.¹⁶⁴ Aquests són la font de suport dels centres d'investigació i, al mateix temps, generadors de reflexió, debats i materials que permeten el desenvolupament d'aquesta disciplina.

2.1.5.2.2. Vicent Martínez: la pau i les paus

Vicent Martínez (La Vall d'Uixó, 1949) és director honorífic de la Càtedra UNESCO de Filosofia per la Pau a la Universitat Jaume I de Castelló i exdirector del Màster Internacional d'Estudis per la Pau i el Desenvolupament a la mateixa Universitat. És cofundador del Centro Internacional Bancaja para la Paz y el Desarrollo de la Fundación Caja Castellón-Bancaja. És promotor de programes d'Estudis per a la Pau i el Desenvolupament a diferents universitats de tot el món.

Martínez situa el treball de la investigació sobre la pau més enllà de la pròpia experiència: “La filosofia i, crec que també la Investigació sobre la Pau, ens exigeix la construcció de la idea de pau, més enllà de les nostres experiències.”¹⁶⁵ És a dir, que en la construcció de la idea de pau intervé la moral i aquesta transcendeix l'experiència. Un ideal ha de ser vàlid per tot plantejament de la raó humana. En paraules del mateix Martínez, “els qui ens dediquem a la Investigació per la Pau, seguim la preocupació aristotèlica d'anar buscant una ciència (*episteme*), un saber, uns sabers, que ens serveixin d'indicadors per a fer les paus entre els éssers humans.”¹⁶⁶ Però al cap i a la fi, més important que situar la investigació per la pau en el camp epistemològic i

¹⁶³ FISAS, V. (1987), p. 286-287.

¹⁶⁴ *Ibid.*, p. 316.

¹⁶⁵ MARTÍNEZ GUZMÁN, V. *Filosofia para hacer las paces*. Barcelona: Icaria, 2001, p. 43.

¹⁶⁶ MARTÍNEZ GUZMÁN, V. *Cómo pensar la paz: una perspectiva desde la filosofía para hacer las paces*. A: MAGALLÓN PORTOLÉS, C. i altres. *Todavía en busca de la paz. 1884-2009. XV Aniversario*. Saragossa: Gobierno de Aragón, Departamento de Educación, Cultura y Deporte, 2010, p. 385.

aconseguir un reconeixement acadèmic és “la possibilitat de transformar per mitjans pacífics el patiment que uns éssers humans generem a altres i a la mateixa naturalesa.”¹⁶⁷ Això no treu que no s’hagin d’utilitzar amb rigor tots els instruments que la universitat posa a l’abast.

Fisas havia advertit que els estudis i la investigació sobre la pau són dos temes diferents. Martínez defineix més acuradament què són i quin és l’objecte d’aquests estudis: “són l’exploració científica de les condicions pacífiques per a reduir la violència. Els éssers humans en la societat són l’objecte central d’aquests estudis. Els estudis de pau constitueixen una ciència social aplicada, clara i explícitament orientada per valors.”¹⁶⁸

D’altra banda, Martínez diu que els investigadors per la pau “estudien i reconstrueixen les competències, els poders, les capacitats humanes dels diferents éssers humans per reconstruir els relats explicatius que constitueixen els sabers dels Estudis per la Pau.”¹⁶⁹ L’ésser humà té la capacitat de demanar responsabilitats mútues. Existeix una relació entre cultura i responsabilitat que ens impedeix afirmar que cultivar relacions violentes té una base genètica que les excusa. Les cultures –en plural– per fer les paus –també en plural– que proposa Vicent Martínez “tracten de recuperar la transparència en les relacions humanes per a deconstruir l’opacitat moral i fer explícites les responsabilitats que tenim en com cultitem les relacions humanes.”¹⁷⁰ Les cultures per fer les paus es reconstruiran a partir de les pròpies possibilitats humanes: “els éssers humans som competents per a la guerra, la violència i l’anul·lació d’unes i uns per altres. Tanmateix, també som competents per a fer les paus.”¹⁷¹

L’educació per la pau ha de recuperar la capacitat d’indignació davant la injustícia i el sofriment d’altres. El repte de la investigació acadèmica sobre la pau és adonar-nos-en

¹⁶⁷ MARTÍNEZ GUZMÁN, V. “Filosofía e investigación para la paz”. A: *Tiempo de paz*. Núm. 78. Tardor 2005.

¹⁶⁸ *Ibid.*, p. 72.

¹⁶⁹ *Ibid.*, p. 113.

¹⁷⁰ MARTÍNEZ GUZMÁN, V. “Filosofía y culturas para hacer las paces”, Intervenció a Sevilla 30-01-08, Red Andaluza Escuela Espacio de Paz.

www.juntadeandalucia.es/educación/portal/com/bin/convivencia/contenidos/jornadas/DENYP_08/1202113737349_filosofia_y_culturas_paces_sevilla_noendnote.pdf

¹⁷¹ *Ídem.*

de quan la dignitat de la persona ha estat oblidada. El diàleg entre cultures i creences per trobar una solució conjunta permetrà afrontar amb més èxit les desigualtats i les injustícies. La diversitat és una eina per a la investigació:

“La justícia i la solidaritat procedimentals hauran d’omplir-se amb el contingut divers de les diferents maneres d’organitzar i entendre la justícia i amb la pluralitat de formes en que podem ser solidaris. També han d’omplir-se amb l’educació dels sentiments i la potenciació de la tendresa i la gratuïtat en les relacions personals, la introducció de la perspectiva de gènere, el reconeixement de la pluralitat de formes de vida, de creences i la interpel·lació mútua i educació intercultural entre els sabers diferents de les diverses cultures.”¹⁷²

Investigar sobre la pau comporta adonar-nos que tenim una responsabilitat en les relacions humanes. Aquesta responsabilitat implica un compromís i una lluita pacífica, com deia Galtung, per reduir la violència que continuarà existint sempre que hi hagi un desajust entre la satisfacció potencial d’unes necessitats i la seva realització efectiva.¹⁷³

2.1.5.2.3. Mario López: un nou paradigma teòric

Mario Nicolás López Martínez (Almeria, 1961) és doctor en Història i investigador del Instituto de la Paz y los Conflictos de la Universidad de Granada. També director de diversos cursos de especialització sobre “Pau i Conflictes en el Món Actual” i sobre “Política, democràcia i no-violència”.

Mario López aposta per una investigació sobre la pau amb un enfocament “metodològic en termes d’inter i transdisciplinarietat, així com per l’ampliació del camp d’estudi a tots aquells elements que poden considerar-se relacionats amb un concepte ampli de pau”¹⁷⁴. La investigació ha de:

“(…) formular-se alguns interrogants nous per a ser contestats en el seu propi àmbit, el qual enriqueix els seus debats i l’espai de preocupacions: aportar elements axiològics,

¹⁷² MARTÍNEZ GUZMÁN, V. Curs Estiu Universitat Vélez-Málaga: <http://www.youtube.com/watch?v=B3E2t-Kzols> [Consulta: 2 setembre 2010].

¹⁷³ MARTÍNEZ GUZMÁN, V. (2001), op, cit, p. 72.

¹⁷⁴ LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (2004), op. cit., p. 598.

ontològics, epistemològics i metodològics sobre la pau i la violència; analitzar les causes, estructures i dinàmiques dels conflictes i les vies alternatives de regulació dels mateixos; revelar els àmbits i les relacions de la pau i la violència; establir la relació causal i les mediacions entre els diferents nivells i contextos on es practica la regulació pacífica o violenta dels conflictes; concretar les condicions de garantia dels drets humans, aprofundint en el contingut de les necessitats bàsiques; analitzar realitats socials i contextos educatius per elaborar, desenvolupar i valorar propostes consistents d'educació per a la pau; aprofundir en l'estudi de les interrelacions entre el procés científic-tècnic, etc.”¹⁷⁵

En la lluita contra les injustícies del món apareix un nou paradigma: la no-violència de Gandhi. No és només una teoria o una forma de construcció de pensament, sinó també una forma de vida, una ciència i un art aplicats a la vida quotidiana. És una pràctica i una experimentació en permanent construcció que és capaç de generar un poder social amb propostes per fer un món millor i humanitzar els processos socials.¹⁷⁶

La pau és una lluita i un compromís¹⁷⁷, i la no-violència pot arribar a ser una forma alternativa metodològica i política a la violència per propiciar canvis socials.¹⁷⁸ El ciutadà es converteix en el centre de l'univers polític, convertint-se en protagonista i directament responsable de la societat que vol construir; la no-violència obliga “políticament a definir-nos sobre com reduir les violències del món, sobre què fer davant les injustícies existents i, ens assenyala, quines coses no hem de consentir ni hem de tolerar.”¹⁷⁹

En el futur, la línia que ha de seguir la investigació sobre la pau ha de ser la d'incorporar una atenció creixent als problemes globals de la humanitat. No es pot conformar amb juxtaposar estudis especialitzats en matèries clàssiques com serien els conflictes bèl·lics, el desarmament o les relacions internacionals. Queden per aclarir

¹⁷⁵ *Ibid.*, p. 597.

¹⁷⁶ *Ibid.*, p. 13-14.

¹⁷⁷ LÓPEZ MARTÍNEZ, M.N. Entrevista. Curs d'estiu de la Universitat de Granada, juliol 2010.

http://www.infouma.uma.es/joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=263&Itemid=50 [Consulta: 2 setembre 2010]

¹⁷⁸ LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (2006), op. cit., p. 407-408.

¹⁷⁹ *Ibid.*, p. 280.

bona part dels dubtes que suggereix “l’intent de què investigadors amb formacions, metodologies, prioritats, coneixements i criteris diferents conflueixin efectivament en un estudi ric i multidisciplinari però, al mateix temps, coherent i integrat de la pau i els conflictes en les seves diverses dimensions.”¹⁸⁰

2.1.6. APORTACIONS PRÀCTIQUES

Un cop vistes les aportacions teòriques, passem a la part pràctica de la pau, la posada en escena del pacifisme. En primer lloc, definirem a què ens referim amb aquesta paraula i ens remuntarem als seus orígens històrics. Per acabar, presentarem a uns personatges eminentment pràctics, que il·lustren i completen l’acció de la pau.

2.1.6.1. El pacifisme

Els moviments i les doctrines que aspiren a la pau i a suprimir la guerra com a forma de resoldre els conflictes¹⁸¹ conformen el pacifisme. Fer-ne una definició no resulta fàcil. Si ens remuntem a l’etimologia grega,

“La paraula grega *eirenepoioi* és complicada de traduir: algú diria que vol dir pacífic; les persones pacífiques són aquelles que no provoquen cap conflicte, que procuren no fer cap acte de violència. (...) Un podria pensar aleshores, que la paraula *eirenepoioi* vol dir pacificador, que no és aquell que no provoca conflictes sinó aquell que, quan hi ha conflictes intenta mirar que hi hagi pau.

La paraula grega, en canvi, encara va una mica més enllà. No significa només aquell que actua per la pau en el moment que hi ha conflicte, sinó que és aquell que crea la cultura i les condicions perquè els conflictes no existeixin.”¹⁸²

¹⁸⁰ LÓPEZ MARTÍNEZ, M. (2004), op. cit., p. 598.

¹⁸¹ INSTITUT D’ESTUDIS CATALANS, op. cit., <http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=pacifisme&operEntrada=0> [Consulta: 28 gener 2010].

¹⁸² RIGOL, J. “La família, forjadora de pau”, a: Rigol, J. i altres (1995): *Convivència al segle XXI. La Carta de la Pau*. Barcelona: ESIN i Àmbit d’Investigació i Difusió Maria Corral, 1994, p. 23.

Històricament, encara que des de fa segles ja existia el desig d'una societat en pau i podríem parlar de molts personatges amb actituds pacifistes¹⁸³, la paraula “pacifisme” en si mateixa no es va començar a utilitzar fins després de la Primera Guerra Mundial¹⁸⁴. Abans hi havia hagut projectes pacifistes estudiats per pensadors com l'Abbé de Saint-Pierre, amb el *Projet pour rendre la paix perpetuelle en Europe* (1713), que no donà els fruits esperats:

“Rousseau, que recuperà el text de Charles-Irénée Castel (Abbé de Saint-Pierre), en parla: ‘El proyecto de paz perpetua, cuyo objetivo lo hace tan digno de la atención del hombre de bien, fue el más meditado de los del Abate de Saint-Pierre y al que se dedicó con más obstinación, pues resulta difícil dar otro nombre al celo misionero que siempre le acompañó en este asunto, a pesar de su evidente imposibilidad de éxito, del ridículo de que se cubrió día a día y de los disgustos que continuamente tuvo que sufrir’. El projecte per arribar a la pau perpètua a Europa també és vist com un dels precedents de la construcció europea dels anys cinquanta.”¹⁸⁵

Un altre pensador fou el filòsof Immanuel Kant, amb el seu estudi *Por la paz perpetua* (1795) que proposa la pau com a conseqüència evident de la raó:

“Kant proposa el seu projecte polític per a la instauració de la pau a Europa i al món. La pau és un imperatiu de la raó, un deure: no hi ha d'haver guerra. Això obliga els individus a superar la naturalesa de violència que impera entre els estats i a constituir una federació d'estats compromesos amb el manteniment d'una pau universal.”¹⁸⁶

El moviment pacifista és una pluralitat de moviments i esforços i, en el moment de la seva aparició a principis del segle XX, es referia sobretot als esforços per fer l'arbitratge i als pactes per evitar la violència. En un primer moment el pacifisme va ser una

¹⁸³ CARDONA, F.LI. *Historia de la paz y del pacifismo*. Barcelona: Servicio de Documentación y Difusión de la Asociación para las Naciones Unidas en España, 2008, p. 19-44.

¹⁸⁴ GINER, S. “La ‘Carta de la Pau, dirigida a l'ONU’, una aportació a la pau”. A: AINAUD DE LASARTE, J.M. i altres. *Barcelona en clau de pau. Carta de la Pau, dirigida a l'ONU*. Barcelona: Edimurtra, S.A., 1998, p. 141.

¹⁸⁵ PIN, M. *El Proyecto de Paz Perpetua del Abate Saint-Pierre como antecedente del actual proceso de construcción europea* [En línia]. Santiago de Compostela: Instituto Gallego de Estudios de la Seguridad Internacional y de la Paz, 2006. http://www.igesip.org/asteriskos/1_2/galego/art5.pdf [Consulta: 30 setembre 2009].

¹⁸⁶ FUNDACIÓ LA CAIXA. *La Pau, un imperatiu de la raó: Immanuel Kant*. Barcelona: Fundació La Caixa, 2005. http://educalia.educared.net/virtagora4/ciberteca/jsp/documento.jsp?idSeccion=TEMAS_EUROPA&oid=4450&id idioma=ca&idioma=ca [Consulta: 28 setembre 2009].

oposició a qualsevol país amb intencions bel·ligerants però més tard es convertí en un moviment cívic per al desarmament unilateral dels estats i l'eliminació de la guerra.¹⁸⁷

El filòsof Ramon Alcoberro considera el pacifisme com una posició ultramoralista ja que la moral que és bona en les relacions entre individus també ho ha de ser en les relacions entre pobles. Durant llargues èpoques, sovint, el pacifisme ha estat defensat des d'arguments religiosos i considerat com un mitjà per a prevenir la guerra:

“No debades els cristians sempre han considerat com a virtut la ‘mansuetud’ (paciència) i donen a Crist el títol de ‘Príncep de la Pau’. El pacifisme s’acostuma a definir a si mateix com una teoria ‘preventiva’ i ‘profètica’. En tant que preventiu, el pacifisme vol educar els homes en el rebuig de la guerra o, com acostumen a dir, pretenen ‘arrancar la violència del cor de l’home’, d’aquí la centralitat de l’educació i de la creació d’hàbits. Com a profètic, el pacifisme se centra a trencar el cercle viciós de cop i contracop o d’atac i venjança (violència i resposta a la violència) implícit en tota guerra.”¹⁸⁸

La posició pacifista es manifesta com no-violenta i té molt clara la diferència que hi ha entre el poble i els mandataris:

“Sovint els pacifistes diferencien entre el ‘poble’ (que arreu seria igual: moralment bo i ingenu o enganyat) i els seus dirigents (Estat immoral, opressor, manipulador) proclamen la dolenteria moral de les institucions públiques i reclamen la conversió per mitjans pacífics del que anomenen ‘condicions de violència estructural’ (la fam, la ignorància, la misèria). El pacifisme inclou l’opció per la no-violència i sovint també la reivindicació dels gestos simbòlics (no col·laboració amb l’enemic, boicot als impostos en cas de guerra o d’invasió, vagues de fam...) com a mitjans morals de lluita.”¹⁸⁹

El 1953 sorgeixen les Escoles Associades a la UNESCO que, des d’un enfocament socioafectiu, proposen treballar per assolir els objectius de la UNESCO des dels centres educatius. Una altra actuació a favor del pacifisme és la que ha estat promoguda per l’educador i pacifista Llorenç Vidal, que va fundar, el 1964, el Dia Escolar de la No-

¹⁸⁷ GINER, S., op. cit., p. 146.

¹⁸⁸ ALCOBERRO, R., op. cit.

¹⁸⁹ Ídem.

violència i la Pau (DENIP). Aquesta iniciativa és pionera i promotora de l'educació no-violenta i pacificadora i ha estat difosa internacionalment. En ella s'han inspirat la majoria dels actuals projectes, programes i activitats d'educació, iniciatives pedagògiques i cultura per a la no-violència i la pau. El mateix fundador expressa quin és l'objectiu a aconseguir: "una llavor de no-violència i pau dipositada dins la ment i dins el cor subconscient dels educands i, a través d'aquests, dins la societat."¹⁹⁰ Això pot generar una font activa de creació d'una consciència de pau interior i exterior a través de l'educació.

El pacifisme és davant tot una actitud de vida. Durant el segle XX, a més de campanyes de prevenció, hi ha hagut exemples de pacifisme que han estat portats fins l'extrem. El següent capítol presenta els personatges més significatius d'aquest moviment.

2.1.6.2. Personatges històrics

Ressaltem tres figures relacionades amb la lluita constant a favor de la pau: Mahatma Gandhi, Martin Luther King i Nelson Mandela. A partir de la implicació amb moviments i conceptes com la no-violència, la justícia i la llibertat, han esdevingut referents com a líders mundials i símbols de la pau. En concret Gandhi és el gran activista proclamador d'una filosofia de la no-violència com a mètode, com a camí que en cap moment significa passivitat. És el que podem anomenar com una forma d'acció que avui ajudaria a tractar els conflictes. D'alguna manera aquest mètode de la no-violència garanteix una pau més duradora que provisional. King vol seguir les passes de Gandhi per contribuir al pacifisme amb aquesta acció no-violenta i a més amb la força d'una espiritualitat concreta que ell vivia. Sorprenentment, hi ha la coincidència que tant Gandhi com Luther King van ser assassinats, per tant podem considerar-los com a màrtirs per la pau del segle XX.

¹⁹⁰ VIDAL, L. *Curriculum Vitae* [En línia]. <http://es.geocities.com/ahimsadenip/vidal7.html> [Consulta: 1 de setembre 2007].

2.1.6.2.1. Mahatma Gandhi: la no-violència

La figura de Mahatma Gandhi s'associa amb els conceptes de resistència pacífica i no-violència. Com a líder polític va treballar per demostrar que el pacifisme era un instrument viable per assolir objectius polítics ambiciosos i que la independència de l'Índia era possible sense la necessitat de pèrdues de vides humanes i de vessaments de sang. Com el pensador Thomas Merton diu:

“Sobre l'Índia pesa la responsabilitat d'assenyalar el camí a totes les races explotades. No podrà resistir aquest pes de no ser que la no-violència s'implanti entre nosaltres més del que ho està avui dia. (...) L'Índia es convertirà en l'estendard dels oprimits només si pot reivindicar el principi de la no-violència en el seu propi cas, sense abandonar-lo un cop aconsegueixi independitzar-se del control estranger.”¹⁹¹

El problema de l'Índia s'emmarca en un segle afectat per les dues grans guerres mundials. Fer la guerra no ha estat mai la solució a cap problema:

“No hi ha escapatòria per a cap de nosaltres de no ser mitjançant la veritat i la no-violència. Sé que la guerra és dolenta; és un mal absolut. Sé també que algun dia s'acabarà. Crec fermament que la llibertat guanyada mitjançant el frau o el vessament de sang no és llibertat”.¹⁹²

Gandhi va advocar pel perfeccionament espiritual de l'home, element necessari per al triomf de la no-violència:

“La no-violència, no era només una tàctica política útil i eficaç per deslliurar el seu poble del govern estranger. (...) Va sorgir d'una realització interna d'unitat espiritual en ell mateix.”¹⁹³

Nascut el 1869 a l'Índia, a finals de 1888 Gandhi viatjà a Anglaterra, on estudià dret. Exercí com a advocat a Bombai a partir de 1891 i el 1893 s'establí a Natal (Sud-Àfrica),

¹⁹¹ MERTON, T. *Gandhi y la no-violencia*. Barcelona: Paidós Ibérica, 1998, p. 86.

¹⁹² *Ibíd*, p. 102.

¹⁹³ *Ibíd*, p. 21.

on inicià un moviment en defensa dels indis emigrats, basat en la resistència no violenta (*satyagraha*). També establí diferents granges cooperatives (*ashrams*) i difongué les seves idees a través del diari *Indian Opinion* (fundat per ell el 1904). Després d’haver estat empresonat diverses vegades, el 1914 tornà a l’Índia. Davant la pobresa generalitzada a l’Índia de domini britànic, s’uní al moviment nacional indi i apostà pel retorn a sistemes econòmics tradicionals, per contribuir a l’equilibri social i com a arma d’enfrontament polític.

Empresonat per campanyes de desobediència civil, aprofità per reclamar la independència de l’Índia i la igualtat entre castes des dels diferents escenaris polítics en els quals va participar. Aquests dos temes van convertir-se en les seves principals reivindicacions, i les reforçà amb vagues de fam i campanyes, com la de l’any 1933 a favor dels “intocables” –una casta privada de tot dret–, la població més desafavorida, els més marginats i rebutjats. Gandhi creia i va predicar l’admissió de tots els individus com a membres de la societat sense distincions¹⁹⁴:

“Jo voldria més aviat morir fet bocins que no pas deixar de reconèixer els meus germans de les classes maltractades (...). Jo no desitjo pas tornar a néixer, però si jo tornés a néixer, voldria fer-ho entre els intocables per tal de compartir els llurs afronts i treballar pel llur alliberament.”¹⁹⁵

Durant la seva vida va viure èxits, com la consecució de la independència de l’Índia des de la estratègia de la no-violència (1947), però també va constatar la divisió del país entre hindús i musulmans i va ser testimoni de la separació del Pakistan de l’Índia.¹⁹⁶ El capvespre del 30 de gener de 1948, quan Gandhi anava cap una pregària comunitària, va ser assassinat per un extremista hindú a Nova Delhi. Va ser incinerat i les seves cendres escampades al Ganges.

¹⁹⁴ Cfr. DÍAZ-PLAJA, A. *Ahimsa, la no-violència de Gandhi*. Barcelona: Hogar del Libro, 1987. p. 59. “Si per a ésser humà cal acceptar la divisió dels homes en castes, no puc considerar-me hindú”.

¹⁹⁵ DÍAZ-PLAJA, A., op. cit., p. 60.

¹⁹⁶ Precisament Martin Luther King, que tenia com a referent a Gandhi, recorda aquest esdeveniment en el seu llibre *La força d’estimar*, en el capítol titulat *Somnis esmicolats* p. 112: “Després de lluitar anys i anys per aconseguir la independència, Gandhi hagué de presenciar una guerra religiosa, sagnant, entre els hindús i els musulmans, i la subsegüent divisió de l’Índia i el Pakistan esmicolà el desig cordial que tenia d’una nació unida.”

També Gandhi va ser un dels col·laboradors en el projecte de redacció de la Declaració Universal dels Drets Humans que s'havia iniciat el febrer de 1946 i va ser el 25 de maig de 1947 que va escriure una carta al director general de la Unesco des de Nova Delhi per expressar la seva opinió sobre l'articulació de la carta dels Drets de l'Home que es firmaria el 10 de desembre de 1948. La seva carta va ser breu, però molt significativa. En aquesta carta es referia a la seva mare i la cita com a punt de referència per precisar el seu posicionament personal:

“De la meua ignorant, però assenyada i sàvia mare vaig aprendre que el drets que hom pot merèixer i conservar provenen del deure ben complert. De tal manera que només som creditors del dret a la vida quan hem acomplert el nostre deure de ciutadans en el món. Amb aquesta declaració fonamental potser no serà difícil de definir els deures de l'Home i de la Dona i relacionar tots els drets amb algun deure que els correspongui, i que cal complir de primer. Qualsevol altre dret només fora una usurpació per la qual no valdria pas la pena lluitar.”¹⁹⁷

El pensament i les actituds de Gandhi van servir d'exemple per a diferents moviments pacifistes que van sorgir arreu del món després de la Segona Guerra Mundial. També ha estat un punt de referència per a altres líders nacionalistes d'Àsia i Àfrica. I encara avui la seva persona desperta fascinació i segueix essent un referent per la seva manera de ser i de fer. Amb el seu aspecte fràgil i serè va aconseguir transmetre els seus ideals pacifistes: “les virtuts de la compassió, la no-violència, l'amor i la veritat en cada home només es poden contrastar quan s'oposen a la crueltat, la violència, l'odi i la falsedat.”¹⁹⁸

Segons Thomas Merton, Gandhi va iniciar el concepte de la no-violència quan “la constant lluita gandhiana per la llibertat de l'Índia, així com la seva insistència en els mitjans de lluita no-violents, van ser el resultat de la seva nova comprensió de l'Índia i de sí mateix després del contacte amb una tradició espiritual que considerà universalment vàlida i comuna entre Orient i Occident.”¹⁹⁹

¹⁹⁷ *Revista RE: pensament i opinió* (1998), núm. 14, p. 21.

¹⁹⁸ MERTON, T., op. cit., p. 70.

¹⁹⁹ *Ibid.*, p. 18.

L'*ahimsa*, terme amb el que designava el concepte de no-violència, era per a Gandhi era la llei bàsica de l'ésser humà ja que considerava que: "La nostra lluita té per fi l'amistat amb el món sencer (...). La no violència és vinguda enmig dels homes i quedarà entre nosaltres, és l'anunciadora de la pau al món."²⁰⁰ La no-violència forma part de la naturalesa mateixa de la vida política: "llevat que les grans nacions abandonin el seu desig d'exploració i el seu esperit violent, l'expressió natural del qual és la guerra i la bomba atòmica la seva conseqüència inevitable, no hi ha esperança per a la pau en el món".²⁰¹ És el principi més eficaç de l'acció social: "la humanitat es regeix per la llei de l'amor. D'haver-nos regit per la violència i per l'odi, ens hauríem extingit fa molt temps. I el més tràgic de tot això és que els anomenats homes civilitzats i societats civilitzades es condueixen com si la base de la societat fos la violència."²⁰²

Com apunta Merton, la no-violència "lliga perfectament amb la naturalesa de l'home i es correspon amb el seu desig innat de pau, justícia, ordre, llibertat, i dignitat personal. La *himsa* (violència) degrada i corromp l'home (...). La no-violència cura i restaura la naturalesa de l'home, a la vegada que li proporciona els mitjans per restaurar al mateix temps l'ordre i la justícia social."²⁰³

2.1.6.2.2. Martin Luther King: un somni

Martin Luther King va lluitar durant quinze anys per l'alliberament pacífic de la comunitat negra als EUA després de tres segles d'esclavisme i conflicte racial seguint la ideologia de no-violència de Gandhi:

"Martín Luther King morí tal com havia viscut, lluitant fins al darrer alè per la justícia. En tan sols dotze anys d'actuació pública aportà als negres més consideració que la que s'aconseguí en tots els segles precedents."²⁰⁴

²⁰⁰ DÍAZ-PLAJA, A., op. cit., p. 14.

²⁰¹ MERTON, T., op. cit., p.74.

²⁰² *Ibid.*, p. 93.

²⁰³ *Ibid.*, p. 57.

²⁰⁴ PRESLER, G. *Martín Luther King*. Barcelona: Edicions 62, 1990 (Col·lecció Pere Vergés de Biografies, Caixa Catalunya). p. 121.

La seva demanda d'un nou ordre social basat en la pau va esdevenir col·lectiva i bona part dels negres dels anys 50 i 60 van fer seu 'el somni' de Martin Luther King.

Nascut l'any 1929 a Atlanta (EUA) i descendent de pastors de l'església baptista, va seguir la tradició familiar i va estudiar Teologia a la Universitat de Boston. Des de 1954 va exercir com a pastor a Montgomery (Alabama), on va viure de primera mà la segregació racial ja que estava molt accentuada perquè als estats surenys d'Estats Units hi havia unes lleis que obligaven la separació racial als autobusos, restaurants i llocs públics. Va iniciar la lluita pacífica un any més tard, el 1955, quan encapçalà i dirigí el boicot massiu contra els autobusos de Montgomery:

“Una llei obligava els ciutadans negres a deixar els seus seients per als blancs quan a l'autobús no hi havia més llocs lliures. El desembre de 1955, Rosa Parks va incomplir l'ordenança i va desafiar la llei, al·legant que estava cansada de ser ciutadana de segona i que havia pagat el seu bitllet. Aquest fet desencadenà un boicot contra els autobusos de la ciutat; durà tretze mesos, hi van participar 50.000 persones, i va marcar un inici en la reivindicació dels drets dels negres, encapçalat pel jove i llavors desconegut Martin Luther King.”²⁰⁵

La seva fama es va estendre ràpidament per tot el país i va assumir la direcció del moviment pacifista americà i la reivindicació de les millores de les condicions de vida dels negres seguint un camí pacífic:

“No queremos satisfacer nuestra sed de libertad bebiendo del cáliz de la amargura y el odio. Nuestra lucha debe conducirse siempre en el plano elevado de la dignidad y la disciplina. No debemos permitir que nuestra protesta constructiva degenera en violencia física (...)”²⁰⁶

Luther King veia en la solució a les necessitats dels negres la solució a la resta de les necessitats de la humanitat:

²⁰⁵ MONGE, Y. “Rosa Parks, la legendaria activista que se negó a ceder el asiento a un blanco”. *EL PAÍS*. [Madrid] (26 d'octubre de 2005).

²⁰⁶ KING, M.L. *Tengo un sueño*. Barcelona: Editorial Prensa Ibérica, 1994, p. 12-13.

“Ha llegado el momento en que la violencia hacia un ser humano se ha vuelto tan abominable como comerse la carne de otro. La no violencia, respuesta a las necesidades de los negros, puede llegar a ser la respuesta a las necesidades más desesperadas de toda la humanidad.”²⁰⁷

La Campanya de Birmingham (1963), amb múltiples assentades i piquets per acabar amb les ordenances municipals segregacionistes de la ciutat²⁰⁸, va suposar l’inici d’una campanya nacional. Luther King, com en d’altres ocasions, va ser arrestat. Des de la presó va respondre amb una carta als clergues blancs que instaven els negres locals a abandonar la protesta. És la famosa ‘Carta des de la presó de Birmingham’²⁰⁹ on explica el per què de la no-violència, l’acció directa i la voluntat de trencar amb les lleis. Tot i les adversitats mantenia: “la història ha posat sobre les meves espatlles una cosa a la que no em puc negar.”²¹⁰

Un dels moments culminants i més significatius de la trajectòria de Martin Luther King va ser la Marxa a Washington pels Treballs i la Llibertat (28 d’agost de 1963). Va mobilitzar més de 250.000 persones, blancs i negres, i es considera la primera protesta d’escala nacional als Estats Units²¹¹. Luther King, que va ser l’últim dels oradors, hi va intervenir amb el seu emblemàtic discurs *I have a dream*:

“Ha llegado la hora de convertir en realidad las promesas de democracia; ha llegado la hora de alzarse desde la oscuridad y el desolado valle de la segregación hacia el camino soleado de la justicia racial (...). Nosotros defendemos (...) que todos los hombres han sido creados iguales”²¹².

²⁰⁷ CLEMENS, T. *Martin Luther King. Hombre de paz*. Servicio de Información de los Estados Unidos, 1968, contraportada.

²⁰⁸ ENCYCLOPEDIA OF ALABAMA. <http://www.encyclopediaofalabama.org/face/Article.jsp?id=h-1389>. Va aparèixer publicada a la premsa el 19 de maig de 1963. [Consulta: 2 novembre 2010]

²⁰⁹ Ídem.

²¹⁰ PRAT, E., ed.: *Pensamiento pacifista*. Barcelona: Icaria, 2004, p. 124.

²¹¹ *Ibid.*, p. 126.

²¹² KING, M.L. (1994), op. cit., pp. 8, 9 i 23.

La marxa va ser un element més de pressió pública per forçar el Congrés a aprovar la Llei de Drets Civils²¹³ (1964), que permetia votar els negres i posava fi a la segregació en els serveis públics. L'any 1964 se li va atorgar el Premi Nobel de la Pau degut al reconeixement internacional a la seva tasca, per haver estat "la primera persona al món occidental que ha demostrat que es pot lluitar sense violència"²¹⁴. En el seu discurs de recollida expressava que després de reflexionar arribava a la conclusió "que aquest premi que jo rebo en nom del Moviment implica un profund reconeixement de què la no-violència és la resposta a les crucials qüestions polítiques i racials del nostre temps."²¹⁵

Ni els avenços polítics ni el missatge de Luther King van aturar el sorgiment del Black Power, cap el 1966; el moviment no violent va ser substituït per una posició més radical i violenta, ja que tant grups blancs com negres consideraven que el mètode pacífic de Luther King era insuficient i el titllaven d'ingenu i utòpic.²¹⁶ El seu missatge i la seva vida corrien perill. El 4 d'abril de 1968, el dia abans d'una marxa en suport dels recollidors d'escombraries, va morir assassinat per un franc tirador.²¹⁷

Luther King havia destacat en un sermó el 4 de febrer de 1968, que havia intentat situar-se al bàndol correcte en la qüestió de la guerra i que el seu objectiu primer havia estat estimar la humanitat i servir-la:

"Per si algú de vosaltres hi és quan el meu dia arribi (...) vull que en aquell dia algú digui: 'Martín Luther King intentà amb la seva vida servir els altres (...). Intentà posar en pràctica l'amor (...). Que vaig intentar d'estar en el bàndol correcte en la qüestió de la guerra (...). Que vaig intentar de donar de menjar als qui tenien gana (...). Vull que digueu que vaig intentar d'estimar la humanitat i servir-la.'" ²¹⁸

²¹³ CONGRÉS DELS EEUU. 88è Congrés dels Estats Units, 7 de gener de 1964. Va aprovar la 'Civil Rights Act of 1964'. <http://www.archives.gov/education/lessons/civil-rights-act/> [Consulta: 17 agost 2010]

²¹⁴ Paraules de Gunnar Jahr, president del Jurat que havia escollit a King. CLEMENS, T., op. cit., p. 4.

²¹⁵ MARTIN, C.: *Martin Luther King*. Madrid: Editorial Hernando, 1977 (Caminos Abiertos), p. 99.

²¹⁶ *Ibíd.*, p. 128.

²¹⁷ S'ha apuntat el refús de la guerra del Vietnam com una de les causes de l'assassinat. Gomis cita l'advocat William Pepper, que defensa que la seva mort podria haver estat organitzada pel Govern, la CIA i l'Exèrcit. PRAT, E., ed: *Pensamiento pacifista*, p. 130.

²¹⁸ PRESLER, G., op. cit., p. 115-116.

Thoreau i el seu assaig *Desobediència Civil*, Marx, els evangelis i Gandhi van ser els fonaments teòrics per reflexionar sobre la llibertat i la igualtat entre els éssers humans: “tenim encara un tercer camí en la nostra recerca de la llibertat, és a dir, la resistència no-violenta”²¹⁹. La seva definició de no violència recollia entre d’altres que aquesta no intentava vèncer o humiliar l’oponent, sinó guanyar la seva amistat i enteniment; es caracteritzava per la bondat d’acceptar el patiment sense represàlies, d’acceptar els cops dels oponents sense tornar-los, i es fonamentava en l’amor entès com a actitud emocional, intel·lectual i com una acció que buscava una comunitat amb els altres i no la simple expressió individual.

La tècnica de la no-violència iniciada per Gandhi a l’Índia era aplicable a d’altres contextos i situacions, com ara als Estats Units i al moviment social de la lluita contra la segregació i la discriminació²²⁰. Amb Martin Luther King, el concepte de no-violència es regenera i el llenguatge es modernitza. L’home que creia en el somni americà i el futur lliure de la comunitat negra fins i tot va defensar la bellesa de la no-violència. Per això Luther King expressava en els seus discursos: “Vaig penetrar en la vida i la doctrina del Mahatma Gandhi. A mesura que llegia les seves obres m’anava sentint profundament fascinat per les seves campanyes de resistència pacífica.”²²¹

2.1.6.2.3. Nelson Mandela: la resistència

Malgrat els més de vint anys que Mandela va passar a la presó i que podrien semblar estèrils, ha esdevingut un símbol de la lluita pacífica contra l’apartheid sud-africà²²². El seu aïllament no el feu caure en l’oblit i la seva resistència pacífica contra tota esperança el situa com a capdavanter en la lluita per la pau.

Nelson Rolihlahla Mandela va néixer el 1918 a Qunu, Sudàfrica. La seva formació universitària en el camp del Dret a la universitat africana de Fort Hare va ser

²¹⁹ KING, M.L. *La força d’estimar*. Barcelona: Proa, 1998 (Mirada), p. 17.

²²⁰ Cfr. PRAT, E., op. cit., p. 124 i CLEMENS, T., op. cit., p.13.

²²¹ KING, M.L., op. cit., p. 193.

²²² Apartheid sud-africà: ideologia que considera Sud-Àfrica un país de blancs on la resta de comunitats hi viuen com a immigrades. L’apartheid marcà la història del país durant més de quaranta anys.

interrompuda el 1940 per anar a Johannesburg. Allà va acabar la carrera i va connectar amb els fundadors de la Lliga Jove de l'ANC (Congrés Nacional Africà), Walter Sisulu, Albert Lutuli i Oliver Tambo. L'inici de Mandela a la carrera política és un fet natural perquè, com diu ell mateix a la seva autobiografia:

“(...) Ser negro en Sudáfrica supone estar politizado desde el momento de nacer. (...) No experimenté ninguna iluminación (...) pero la continua acumulación de pequeñas ofensas, las mil indignidades y momentos olvidados, despertaron mi ira y rebeldía, y el deseo de combatir el sistema que oprimía a mi pueblo.”²²³

Amb el pas a la clandestinitat de l'ANC i l'augment de compromís dins el partit, Mandela es va fer cada dia més famós, portà el pes de l'organització i posà en marxa l'Umkhonto²²⁴, la branca armada del Congrés Nacional Africà. L'objectiu d'aquest grup era doble: d'una banda, evitar una massacre entre races diferents, i de l'altra, lluitar contra la violència dels blancs envers els negres. El mateix Mandela ho explicà així en el discurs que pronuncià l'abril de 1964 durant el seu judici:

“(...) Formé parte de quienes contribuyeron a la fundación de Umkhonto. Cuantos creamos la organización lo hicimos por dos motivos. En primer lugar, teníamos el convencimiento de que la política auspiciada por el gobierno conducía directamente a los africanos a una violencia inevitable, y de que sin dirigentes responsables capaces de canalizar y de hacer nuestros los sentimientos de nuestro pueblo, se producirían actos terroristas susceptibles de engendrar entre las distintas razas un resentimiento y una hostilidad jamás vista, aun en tiempos de guerra. En segundo lugar, éramos conscientes de que al pueblo africano no le quedaba más elección que la violencia para luchar victoriosamente contra el principio establecido de la supremacía blanca.”²²⁵

El 1962, justament deu anys després d'haver estat elegit president de la Secció Regional de Transvaal, és capturat i condemnat a cinc anys de presó que es van convertir en vint-i-set: un cop el govern desarticulà l'Umkhonto, Mandela va ser afegit a la llista dels implicats pels processos de Rivonia i acusat d'alta traïció. La pena de

²²³ MANDELA, N. *El largo camino hacia la libertad*. Madrid: Punto de Lectura, 2004, p. 159.

²²⁴ *Umkhonto we Sizwe* és el nom complet i vol dir 'Llança de la Nació'.

²²⁵ LANG, J. *Nelson Mandela: Lección de vida para el futuro*. Barcelona: Anagrama, 2007, p. 220.

mort va ser commutada per cadena perpètua a la presó de la illa de Robben.²²⁶ Va ser traslladat diverses vegades de presó, fins que l'11 de febrer de 1990 el llavors president sud-africà De Klerk va anunciar el seu alliberament i el de la resta de presos polítics, juntament amb la legalització dels partits de l'oposició i el desmantellament de l'aparell de l'apartheid.²²⁷ Les paraules que Mandela pronuncià en el seu discurs d'alliberament ressalten la constància del seu pensament polític malgrat el llarg captiveri. Renova la seva disposició a morir per l'ideal que proclamà durant el judici de 1964:

“Nuestra marcha hacia la libertad es irreversible. No debemos permitir que el miedo se interponga en nuestro camino. El sufragio universal, basado en la participación común de todos los electores en una Sudáfrica unificada, democrática y no racial es el único camino que conduce a la paz y a la armonía racial. (...) He luchado contra la dominación blanca y lo he hecho contra la dominación negra. He anhelado el ideal de una sociedad democrática y libre en la que todas las personas vivan en armonía con idénticas posibilidades. Es un ideal por el que espero vivir y que espero alcanzar. Pero, si es necesario, es un ideal por el que estoy dispuesto a morir.”²²⁸

Encara que acabem de dir que el seu pensament polític presentà una gran constància al llarg dels anys de captiveri, paradoxalment també va ser molt canviant: de l'africanisme i anticomunisme furibund dels anys 40 va passar a un multi-racialisme marxitzant els 60. Amb la seva influència, el CNA va tombar cap al patró dels moviments d'alliberament tercermundistes de l'època, afins al guerrillerisme revolucionari.²²⁹ Més tard abandonà la faceta més marxista i girà cap a la democràcia liberal.²³⁰ El fil conductor del seu pensament polític fou el desig de construir la pau i la seguretat al país.²³¹

²²⁶ BOSCH, A. *Nelson Mandela. L'últim Home-Déu*. Barcelona: Ed. Curial, 1995, p. 66.

²²⁷ *Ibid.*, p. 25.

²²⁸ LANG, J., op. cit., p. 234.

²²⁹ BOSCH, A., op. cit., p. 68.

²³⁰ *Ibid.*, p. 77.

²³¹ LANG, J., op. cit., 2007, p. 231.

L'any 1993 va rebre el Premi Nobel de la Pau, compartit amb De Klerk, el president sud-africà que l'alliberà. En el discurs de recollida del Premi, Mandela mencionà la semblança entre ell i Martin Luther King:

“Él también luchó, y perdió la vida, tratando de dar con una solución justa a problemas idénticos y de la misma magnitud que los de Sudáfrica. Las dicotomías entre guerra y paz, violencia y no violencia, racismo y dignidad humana, opresión y libertad, represión y derechos humanos, pobreza y libertad responden a ese reto.”²³²

Malgrat podem associar a Mandela com a lluitador a favor de la pau, en algunes ocasions no va ser una lluita no-violenta com la de Gandhi:

“Optamos por desafiar la ley, aunque sin recurrir a la violencia; sólo a raíz de una nueva legislación contra nuestros métodos y, posteriormente, de un alarde de fuerza por parte del gobierno para aplastar toda oposición a su política, decidimos responder a la violencia con la violencia. Pero la violencia que decidimos adoptar nada tenía que ver con el terrorismo. Cuantos habíamos creado Umkhonto pertenecíamos al Congreso Nacional Africano que, para resolver los conflictos políticos, se apoyaba en los principios de no violencia y de negociación.”²³³

El 1994, després de les primeres eleccions generals, Mandela esdevé president de Sud-Àfrica, possibilitant una transició pacífica cap a la democràcia.²³⁴

Dels tres personatges, Mandela és l'únic que encara és viu i s'ha convertit en un mite molt especial. Com diu Alfred Bosch en el seu llibre, l'aïllament ha fet de Mandela un ídol en estat pur, símbol d'una esperança viva, d'una continuïtat com a punt de referència històric que no va caure com els altres.²³⁵

²³² *Ibíd.*, p. 227.

²³³ *Ibíd.*, p. 221.

²³⁴ BOSCH, A., *op. cit.*, p. 66.

²³⁵ *Ibíd.*, p. 71.

2.1.7. PROJECTES PER A UNA CULTURA DE PAU

Dins del marc ampli i polisèmic de la cultura, que abasta un conjunt de formes i d'expressions d'una societat, també s'inclou l'aspecte de la pau. Les Nacions Unides, a la Declaració sobre una Cultura de Pau del 13 de setembre de 1999, van elaborar una definició de pau:

“La pau no només és l'absència de conflictes, sinó que també requereix un procés positiu, dinàmic i participatiu en què es promogui el diàleg i es solucionin els conflictes en un esperit d'enteniment i cooperació mutus.”²³⁶

Més de mig segle abans ja José Ortega y Gasset insistia sobre la necessitat de desterrar la idea de pau com absència de guerra o actitud passiva.

“El enorme esfuerzo que es la guerra sólo puede evitarse si se entiende por paz un esfuerzo todavía mayor, un sistema de esfuerzos complicadísimos... Lo otro es puro error. Lo otro es interpretar la paz como el simple hueco que la guerra dejaría si desapareciese; por tanto, ignorar que si la guerra es una cosa que se hace, también la paz es una cosa que hay que hacer, que hay que fabricar.”²³⁷

L'any 2000 va ser proclamat com l'Any Internacional de la Cultura de la Pau²³⁸ amb l'objectiu de dur a terme una tasca sensibilitzadora durant la dècada que s'iniciava. El Butlletí Informatiu de les Nacions Unides²³⁹, corresponent a la setmana del 6 al 13 de novembre de 1998, anunciava la proclamació de la Dècada Internacional per a una Cultura de la Pau i la No-Violència per als Infants del Món (període 2000-2010) en l'Assemblea General de les Nacions Unides. Es va decidir amb la convicció que, coincidint amb l'inici del nou mil·lenni, seria de gran ajuda als esforços de la comunitat

²³⁶ NACIONS UNIDES: <http://daccess-ods.un.org/TMP/7807891.36886597.html>

²³⁷ ORTEGA Y GASSET, J. *La rebelión de las masas*. Madrid, Austral Ediciones Especiales, 2009, p. 134.

²³⁸ La Declaració sobre una Cultura de la Pau proclamada a l'Assemblea General de les Nacions Unides, el 13 de setembre de 1999, consta de nou articles, entre d'altres, els següents: Article 1: “Una cultura de pau és un conjunt de valors, actituds, tradicions, comportaments i estils de vida basats en el respecte a la vida, el final de la violència i la promoció i la pràctica de la no-violència per mitjà de l'educació, el diàleg i la cooperació... Article 4: “L'educació a tots els nivells és un dels mitjans fonamentals per a edificar una cultura de pau...”

²³⁹ UNESCO, Butlletí Informatiu: http://www3.unesco.org/iycp/uk/uk_sum_refdoc.htm [Consulta: 12 desembre 2010]

internacional per assolir la pau, l'harmonia, els drets humans, la democràcia, la tolerància i el desenvolupament. L'Assemblea va demanar per unanimitat a tots els organismes de les Nacions Unides, ONG, organitzacions religioses, institucions educatives, artistes i mitjans de comunicació, que col·laboressin activament durant aquesta dècada en benefici de cada infant del món. Enfortir la pau és una fita perenne a assolir que no té caducitat; molts avantpassats nostres van lluitar per aconseguir-la i avui dia nosaltres encara ho fem. És ben segur que també les noves generacions gaudiran dels beneficis dels esforços fets per la generació actual però també hauran de vetllar per aconseguir una pau que sigui sòlida.

Coneixem la dificultat existent per assolir la pau, però un procés de consolidació significa, per l'evidència dels seus principis, una realitat que va esdevenint sòlida i estable. Consolidar la pau vol dir que les persones la visquin com a cultura, ja que darrera de tot fet, de tota activitat i de tota forma de ser social, la cultura n'és la base.

Federico Mayor Zaragoza, expresident de la Fundació Cultura de la Pau, sempre ha manifestat plena confiança en la cultura com a desllorigadora i preservadora del desenvolupament; també veu la cultura com a eix bàsic a través de la qual l'intercanvi cultural propiciaria el diàleg entre la diversitat, ja que el paper fonamental de la cultura en el desenvolupament, en la preservació del medi ambient i en la construcció de la pau i de la democràcia, fa que comenci a ser inscrita amb lletres de motlle al capdamunt de l'escala de prioritats internacionals.

Cultura i educació són dues realitats estretament vinculades i així trobem que si volem aconseguir que la pau esdevingui una Cultura de Pau s'haurà de donar prioritat a l'educació, que funcionarà com a medicina preventiva:

“Mucho antes de que se manifestaran los primeros síntomas visibles del ocaso de la cultura bélica, la UNESCO proclamó la necesidad de fundar y desarrollar una cultura de paz, que sustituyese al ordenamiento internacional que periclitaba. Esta idea de forjar la paz, de cultivarla, se traduce en el esfuerzo no sólo de contener los conflictos y la violencia, sino también de fomentar iniciativas orientadas a atacar en su raíz los males

que les dan origen. Para atajar los conflictos en sus inicios, es menester identificar las raíces profundas de la violencia y actuar a tiempo, con lucidez y osadía. La prevención es la única victoria que está a la altura de las facultades distintivas de la condición humana. El diagnóstico certero y la acción oportuna y radical son las claves de esta tarea de “edificar los baluartes de la paz” a la que nos convoca la Constitución de la UNESCO. Basta con que el diagnóstico sea adecuado para orientar la acción. No hay que esperar hasta alcanzar un conocimiento perfecto de la situación. El único diagnóstico perfecto es la autopsia, pero cuando se realiza, el mal ya no tiene remedio. Hemos de actuar mientras aún tenemos la ocasión de hacerlo, convencidos de que “el riesgo sin conocimiento es peligroso, pero el conocimiento sin riesgo es inútil”.²⁴⁰

Aquesta proposta de la Cultura de la Pau suposa un canvi de mentalitat. Fèlix Martí en l'article *La Cultura de la Pau, una utopia a l'abast* descriu uns punts claus que cal contemplar i valorar per aconseguir, com diu ell mateix, “un canvi de paradigma”.

“El secret de la Cultura de la Pau és el coneixement precís de les causes dels conflictes i la possibilitat de prevenir la guerra actuant sobre aquestes causes. S’han d’analitzar els motius polítics, econòmics, socials, ecològics, culturals i demogràfics que estan configurant els conflictes i establir les mesures adequades per a desactivar-los. Un sistema internacional d’observació i d’alerta contribuiria decisivament a la previsió dels conflictes o a la seva desactivació immediata. D’altra banda, s’hauria de cedir al sistema de les Nacions Unides, el disseny i control de les forces de seguretat, que haurien de substituir progressivament els exèrcits estatals. Una de les raons de la persistència de les guerres és la desmesurada despesa militar de la majoria d’estats. Un dels sectors més productius del comerç internacional és el del tràfic d’armament. Els beneficiaris d’aquest comerç no són partidaris de la Cultura de la Pau”.²⁴¹

En aquest canvi de mentalitat intervenen de forma clau els mitjans de comunicació, les religions i els artistes, a més de la implicació necessària dels ciutadans; la Cultura de la Pau ha de tenir un abast universal:

²⁴⁰ MAYOR ZARAGOZA, F. “Derecho Humano a la Paz, germen de un futuro posible”. A: *Unesco. Diálogo*. núm. 21. Juny 1997, p. 3.

²⁴¹ MARTÍ, F. “La Cultura de la Pau, una utopia a l’abast”. *RE: pensament i opinió*. [Barcelona] (2000), núm. 24, p. 8-9.

“Al costat de les mesures polítiques i econòmiques que els ciutadans haurien d’empènyer mitjançant la seva implicació en partits polítics i organitzacions no governamentals, s’ha de crear un imaginari col·lectiu favorable a la Cultura de la Pau. En aquest camp s’hauria d’aconseguir que els mitjans de comunicació deixessin d’idealitzar la força i la violència per crear simpaties a favor de la tolerància, el diàleg i els mites pacificadors. Les religions han d’explicitar més i millor els seus missatges inspiradors d’actituds de fraternitat, harmonia, perdó i amor. Els artistes han de crear formes belles per expressar de manera més fascinant les experiències i les utopies de la pau. La nova Cultura de la Pau s’ha de desenvolupar a tota mena d’estructures: municipis, empreses, associacions, escoles i famílies. En tots aquests espais, els inevitables conflictes s’han de poder resoldre amb mitjans no violents.”²⁴²

Fèlix Martí proposa un repte que no exclou ningú perquè, d’alguna manera, la Cultura de la Pau ha de formar part de la cultura en general. Convindria fomentar institucions especialitzades per a investigar i per formar experts en aquesta temàtica de la Cultura de la Pau. Des de fa anys, l’existència de centres d’investigació per a la pau en diversos llocs del món ha contribuït decisivament a desenvolupar noves idees i noves tècniques pel tractament de conflictes:

“Entre tots hem d’aconseguir que la Cultura de la Pau deixi de ser una utopia per convertir-se en un estil de vida, un codi de convivència i una norma consensuada. Des de Catalunya, amb una societat molt sensibilitzada en favor de la pau, podem fer contribucions significatives per aconseguir la transició de la cultura de la guerra a la Cultura de la Pau.”²⁴³

Un dels camps des d’on més s’ha de treballar per potenciar-la és des de l’educació orientada per una visió global de l’ésser humà i del món. L’educació és un procés d’aprenentatge que permet obtenir uns guanys cognitius i on té cabuda la possibilitat de desenvolupar els conceptes sobre la temàtica de la pau ja que aquesta és una actitud i un comportament humà educable.²⁴⁴ La violència és el recurs dels qui no han

²⁴² Ídem.

²⁴³ MARTÍ, F., op. cit., p. 8-9.

²⁴⁴ MASLLORENS, E. “Vers una cultura de la pau”. *Aloma. Revista de Psicologia i Ciències de l’Educació*. [Barcelona] (2001), núm. 9, p. 15.

aprés a arreglar una situació. S'ha d'aprendre a conviure, creant patrons i habilitats de comportament que siguin pacífics i no violents²⁴⁵. Per això s'haurien de tenir en compte tots els agents responsables de l'educació, ja que tant la família com l'escola i, fins i tot, la societat hi tenen un gran paper a realitzar. Precisament aquest aspecte era posat en evidència en la conferència "*Per la Cultura de Pau, fem possible el desarmament*" dins del cicle "Veus de Pau a la Pedrera" que Óscar Arias, Premi Nobel de la Pau 1987 i expresident de Costa Rica, va pronunciar el 25 de desembre del 2000:

"Cal més educació perquè cada ésser humà contribueixi creativament al progrés de la societat de què forma part. És imperatiu tenir més i millor educació per ensenyar als pobles els seus drets i les seves responsabilitats i evitar que siguin víctima dels dèspotes i els demagogs. Que cal una millor educació perquè cadascú tingui el control del seu destí és un axioma bàsic de qualsevol teoria sobre els drets humans."²⁴⁶

Aquesta educació precisa d'uns recursos i d'una responsabilitat que han d'assumir en major grau els mestres i els dirigents polítics:

"El empeño de formar una cultura de paz, en la cual el comportamiento cotidiano refleje los valores cívicos de tolerancia y amor al prójimo, pasa pues por un incremento sustancial de los recursos destinados a la educación. Sólo así podremos transmitir los valores, orientar actitudes y elaborar los dispositivos jurídicos capaces de sustituir con ventaja a los obsoletos andamiajes de la cultura bélica. (...) A cada uno de nosotros nos corresponde una parte de responsabilidad en esta tarea. Pero los maestros y los dirigentes políticos, que por vocación y por formación disponemos de los instrumentos del desarrollo y la transformación socioeconómica, hemos de asumir una cuota de responsabilidad mucho mayor."²⁴⁷

Oscar Arias va cloure la conferència dient que per aconseguir la Cultura de la Pau "hem d'enderrocar fins l'últim vestigi d'aquesta altra cultura, la de la guerra. Per això hem de proposar-nos, des d'ara, la tasca minuciosa i difícil de fer que les nostres

²⁴⁵ MAYOR ZARAGOZA, F., op. cit., p. 4.

²⁴⁶ FUNDACIÓ PER LA PAU. *Veus de Pau a la Pedrera. Per la Cultura de Pau, fem possible el desarmament* (Óscar Arias Sánchez). Barcelona: Fundació per la Pau, 2000, p. 15.

²⁴⁷ MAYOR ZARAGOZA, F., op. cit., p. 4.

societats siguin lliures, justes i democràtiques i s'alcin sobre les bases de la confiança en l'ésser humà i de la renúncia explícita a la violència.”²⁴⁸

Precisament la incultura és un dels terrenys més abonats, que els caps dels moviments revolucionaris utilitzen per promoure ambients desfavorables i provocar diferents tipus d'atacs. Ben cert que la persona que no té uns mínims per subsistir dignament fàcilment s'agafa amb aquests tipus de consigna que porten a uns resultats contraris al camí de la pau. La injustícia és sempre reprobable però molts dignataris es valen d'aquesta per crear-ne de noves. És a dir, aquell qui pateix és llençat contra aquell qui viu bé fent que hi hagi un efecte *boomerang* ja que el poderós es llença sobre el feble. Això s'utilitza, moltes vegades, entre grups ètnics en què se subratllen elements de poder fàctic i el feble és destrossat i a la llarga és totalment desconsiderat. La víctima s'utilitza per defensar uns ideals contra la injustícia.

Juntament amb l'educació, el desenvolupament és l'altre tema clau: si no existeix un progrés de la societat serà difícil establir les bases per a la pau:

“Ningún derecho se puede ejercer en medio de la guerra; ningún esfuerzo de transformación socioeconómica dará fruto en situaciones de conflicto; del mismo modo, es sumamente difícil garantizar la paz y la gobernabilidad democrática en ausencia de progreso –científico, económico, técnico– de todos los elementos de la sociedad. Sólo el desarrollo endógeno y respetuoso del medio ambiente- el desarrollo con rostro humano- proporciona los cimientos para edificar la paz en el espíritu de los hombres. Sólo con la libre participación de todos podrá forjarse una cultura de paz para el nuevo siglo.”²⁴⁹

En aquest sentit de projecte per una Cultura de Pau, són moltes les entitats que hi col·laboren perquè creuen que és una condició bàsica per a la convivència humana. Per exemple, la presidenta del Moviment de la Pau, Francisca Sauquillo, amb motiu dels vint-i-cinc anys d'aquesta organització que presideix, fa una crida a la reflexió i a la participació per fomentar actituds de pau i enteniment entre les persones i els pobles.

²⁴⁸ Ídem.

²⁴⁹ Ídem.

En un article titulat “Una nueva concepción de paz”²⁵⁰ demana noves aportacions per a ressituar el concepte de pau i així donar-li un valor i un sentit perquè considera que com a societat civil cal sentir-se implicat en el procés de la construcció de la pau per fer-la realitat:

“Ante las desviaciones que ha sufrido la palabra *paz*, que especialmente desde el 11-S ha pasado a asociarse al concepto de seguridad de los Estados ante el terrorismo, resulta urgente promover un concepto de paz positiva basada en el bienestar de la persona. Un concepto de paz fundamentado en una interpretación más amplia del mismo que no sólo entienda la paz como la ausencia de conflictos bélicos, sino que la conciba como aquella situación en la que las personas puedan desarrollarse libremente en ausencia de aspectos como la discriminación, la marginación o la injusticia. (...) Para ello la sociedad civil se revela como un agente esencial de Construcción de Paz. En efecto, ninguna sociedad democrática puede desperdiciar una de sus grandes bazas, la participación ciudadana, dejando en manos de gobiernos e instituciones supranacionales la responsabilidad de instaurar la ansiada paz.”²⁵¹

Un altre exemple de llarga trajectòria en el treball per la pau és la Fundació per la Pau, que celebrà els seus vint-i-cinc anys el 2009²⁵². Com Sauquillo, també veu en la conscienciació i mobilització de la ciutadania la clau per a avançar cap a la pau: “el foment de la pau i la no-violència, l’afavoriment de condicions de diàleg i extensió de l’educació per la pau són eines essencials per promoure un imprescindible canvi de paradigma: de la cultura de la violència a la cultura de la pau.”²⁵³

El Centre d’Estudis per a la Pau J.M. Delàs pertany a Justícia i Pau i, des del 1999, funciona com a centre d’investigació i documentació sobre temes relacionats amb pau i desarmament. La missió del centre és fomentar una Cultura de Pau i construir una societat desarmada mitjançant la sensibilització sobre els efectes negatius del militarisme. En una mateixa línia sensibilitzadora, hi ha la Fundació Carta de la Pau dirigida a l’ONU, des del 2002, que té com a objectiu contribuir a la promoció d’una

²⁵⁰ SAUQUILLO, F. “Una nueva concepción de paz”, El País, 31 d’agost de 2008.

²⁵¹ SAUQUILLO, F., op. cit.

²⁵² FUNDACIÓ PER LA PAU: http://www.fundacioperlapau.org/sala_prensa/imprimir.php?id=116 [Consulta: 30 abril 2008].

²⁵³ Ídem.

cultura de la pau basant-se en els continguts de la Carta de la Pau. Les activitats que es duen a terme tenen dos objectius: d'una banda, la investigació i la reflexió del text de la Carta; d'altra banda, la sensibilització en temes de pau mitjançant la seva difusió en jornades, col·loquis, cursos de formació presencials i on line.

Qualsevol projecte que tingui com a objectiu la Cultura de Pau ha de tenir presents els drets humans i la democràcia perquè seria treballar contracorrent i amb poques esperances d'èxit si partíssim d'una societat on hi hagués exclusió, discriminació i violació de les llibertats fonamentals i dels drets bàsics dels individus.²⁵⁴

²⁵⁴ MAYOR ZARAGOZA, F., op. cit., p. 4.

*“No hi ha pau sense justícia,
i si no hi ha justícia a escala mundial,
no hi haurà pau a escala mundial.”*

Helder Cámara

2.2. ENTORN DE LA HISTÒRIA

En aquest apartat presentem una descripció de la realitat actual i l'anàlisi d'uns fets històrics que van tenir lloc després de la Segona Guerra Mundial (1939-1945) d'una manera transversal, tant sincrònica com diacrònica. Ho tractem des d'una vessant propera, microsocial, fins a una vessant més macro, per aconseguir una visió de l'escenari mundial. Aquests fets s'analitzen tant des de la vessant política com econòmica i social. Aquesta anàlisi fa adonar-nos que la pau és un dels reptes a assolir ja que el que predomina és el contrari: la guerra, la violència, els conflictes i altres obstacles que impedeixen d'aconseguir-la.

2.2.1. DESCRIPCIÓ DE LA REALITAT ACTUAL

Principalment volem incidir en aquells successos que van dificultar la bona harmonia en l'entorn polític posterior a la Segona Guerra Mundial. No podem prescindir d'aquests esdeveniments que formen part de la història quotidiana, alguns dels quals s'han viscut de manera propera, tal com observem i analitzem des de la vessant periodística.

Des de l'observació històrica contemporània és difícil fer una reflexió racional sobre el que s'entén per pau, degut a les múltiples situacions de violència i conflicte a nivell dels diferents estats i països produïdes durant els darrers seixanta anys. Hem cregut convenient, per tal de no dispersar els objectius de la investigació, no recórrer a un estudi històric d'èpoques remotes, encara que avui molts d'aquells fets romanen vius. No obstant això, no silenciarem alguns d'aquells fets, ja que per la seva repercussió en els conflictes actuals no poden ser obviats. Intentem no caure en el joc partidista de presentar la història des del punt de vista del vencedor i del poderós sense comptar ni amb la figura del perdedor ni amb tot un allau de sofriments i de ressentiments que romanen en les persones.

Cal tenir present, en l'actualitat, una certa tendència generalitzada a fer viva la memòria dels esdeveniments del passat desenterrant ferides en les quals hi havia implicacions de sang i de mort. Avui la memòria és utilitzada per molts, tant a nivell nacional com internacional, com a eina de pressió per evidenciar unes culpabilitats que són al rerefons de la vida de pobles i de països. També s'ha de tenir en consideració que en diverses ocasions l'anomenada memòria històrica –de fet la història ja és memòria– permet tractar amb més justícia molts fets oblidats i en especial un record just pels seus protagonistes concrets. Sigui com sigui, aquest record mai és agradable. L'historiador Gabriel Cardona afirma en el pròleg d'una de les seves obres que:

“La peor herencia de las guerras civiles es el odio y, aunque para la mayoría de los españoles todo es agua pasada, todavía subsiste una mayoría empeñada en revivir las antiguas maldiciones.”²⁵⁵

Es tracta, doncs, de poder submergir-se en aquestes malediccions, que són els fets històrics, per tal de no oblidar. Com diu Galtung, “l'amarg passat ha de convertir-se en un llibre tancat; el que va succeir ha de ser perdonat però no oblidat.”²⁵⁶ El periodista Francesc-Marc Álvaro associa oblit amb irresponsabilitat quan diu, fent referència a l'Alzheimer que pateix Adolfo Suárez:

“L'Alzheimer és una malaltia dels nostres temps, gairebé la metàfora perfecta a escala individual d'una societat mundial que viu pendent d'un present continu i que, com diu Umberto Eco, ha convertit els mitjans de comunicació en “màquines de l'oblit”. (...) L'oblit ens fa irresponsables però nosaltres pensem que ens fa lliures.”²⁵⁷

La memòria històrica completa i complexa seria, en paraules del mateix Àlvaro, “l'expressió madura i lliure d'una societat reconciliada i sense por del futur.”²⁵⁸

Els historiadors es converteixen en la persona clau per a la reconstrucció de la memòria històrica. L'historiador Paul Veyne es pregunta què és el que realment

²⁵⁵ CARDONA, G., op. cit., p. 19.

²⁵⁶ GALTUNG, J., (1998), p. 100.

²⁵⁷ ÀLVARO, F.M. *Els assassins de Franco*. Barcelona: L'esfera dels llibres, 2005, p. 201 i 217.

²⁵⁸ *Ibid.*, p.222.

interessa a l'historiador i respon que "dependrà de l'estat de la documentació, dels seus gustos personals, de la idea que li hagi passat pel cap, de l'encàrrec que li hagi fet un editor, etc."²⁵⁹ En canvi, a la pregunta "en què s'ha d'interessar l'historiador?", Veyne respon: "és impossible fixar una escala d'importància sense caure en el subjectivisme."²⁶⁰ Aquesta referència és plenament vàlida en el món de la premsa escrita, que també recull la història recent.

Per no allunyar-nos del nucli de la investigació tenim present, sense aprofundir-hi, tot allò que forma part de la història i ha possibilitat un avenç social positiu que ha contribuït a enriquir la vida social dels països en conflicte: la cultura, la ciència, la filosofia, la religió i la indústria entre d'altres. Des d'un punt de vista transversal trobem molts fets que han afavorit la vida social dels països, malgrat la violència que han comportat els conflictes contra els ciutadans d'un mateix país o amb els altres països o amb d'altres ètnies o grups que han generat guerres, tant les convencionals cada vegada més sofisticades, com el fet del terrorisme tan sagnant i desmoralitzador. Però moltes d'aquestes guerres totalment execrables, han produït veritables canvis socials i polítics.

Sovint desconcerta analitzar el panorama de la realitat actual i, fins i tot, condueix a viure en un ambient de por que arriba a formar part de la vivència quotidiana. Hi ha moltes menes de pors que són al rerefons de la violència i generen conflictes. Hi ha diferents nivells i formes de percepció de la por: algunes d'elles poden considerar-se justificades i altres no. Segons estudis realitzats, la por primària és la que genera la violència, tant la provocada pel terrorisme com la de gènere, com ho explica el periodista Josep M. Forcada:

"El verí de la violència, tan primari i tan destructiu, ofega la pau. Violar l'harmonia de la pau exterior i interior de la persona crea l'horror d'abocar a un desconcert, però molts se salten les regles de joc de la convivència i creen estats de violència grupal, de països, d'ètnies, de regions o d'individus. La més brutal forma d'aquesta violència és la que es provoca des del terror. ¿Qui no té por d'un acte terrorista en el qual saps que el causant

²⁵⁹ VEYNE, P. *Cómo se escribe la historia. Ensayo de epistemología*. Madrid: Fragua, 1972, p. 31.

²⁶⁰ Ídem.

menysprea la vida dels altres i la pròpia, i molts d'ells, per motius tan diversos com els de tipus polític, filosòfic o religiós?”²⁶¹

El mateix autor també afegeix uns paràmetres psicològics, filosòfics i religiosos que tenen a veure amb la por, ja que:

“Els ciutadans saben que el violent volta lliurement pel món provocant, desestabilitzant, angoixant, tot això, per dominar els altres. S’apropia d’una estranya llicència per a matar i també per a morir, justificant-ho des d’una falsa mística de sembrar el pànic. La por de trobar-te amb aquests subjectes i les conseqüències de la seva militància malmet els sentiments, la capacitat de gaudir de la vida i fa dubtar-ne del seu valor.”²⁶²

També hi ha aquella violència que es desencadena a causa d’una mala forma d’amor o, pitjor, per un desamor en la relació de parella, que provoca la por en la víctima que pateix la humiliació i tem per la pròpia vida, i que tantes vegades condueix a assassinats i suïcidis. La malaurada forma de pensar que hom estima els altres i que vol posseir-los fins a apoderar-se de la llibertat de la seva vida, amaga sempre un rerefons de criminalitat que comença robant la llibertat i la felicitat, i arriba fins a malmetre l’existència.

Alguns analistes de la societat actual parlen d’una possible Tercera Guerra Mundial, però és ben segur que no tindria les característiques bèl·liques de les dues anteriors. Per exemple, alguns insisteixen en la necessitat d’un estudi de la pau i de la guerra per ser-ne coneixedors i poder prevenir-la:

“El estudio de la paz y de la guerra debe convertirse en el estudio central de nuestro tiempo. La razón es simple. Si es que vamos a sobrevivir en Europa –a decir verdad, si es que vamos a sobrevivir en este planeta–, no debemos tener una Tercera Guerra mundial. No hay ningún objetivo más importante que éste. De alguna manera se ha de encontrar una vía para romper una pauta de comportamiento que ha persistido durante larguísimo tiempo. La larga secuencia histórica en Europa es una secuencia de

²⁶¹ FORCADA, J.M. “Por i pors, justificades i injustificades”. *Revista RE* (2007), núm. 51, p. 28.

²⁶² Ídem.

guerras, seguidas por una paz inquieta, seguida ésta de nuevo por otra guerra. El desafío actual está en encontrar modos de romper esta secuencia. El estudio de la paz y de la guerra es, por consiguiente, un estudio que deben emprender aquellos que buscan posibilidades de cambio.”²⁶³

Aquesta possible guerra podria ser la que genera el terrorisme, o la lluita pel petroli, o la violència per ideologies religioses, o la simple ambició de possessió de terres o la independència de poders aliens, o per alliberar-se de submissions, etc. Tal vegada, molta part de la desestabilització mundial és constituïda per grups, tant nacionals com internacionals, que lluiten al mateix temps i formen un estrany i dolorós coixí bèl·lic que implica a un gran nombre de persones. Juntament amb aquelles que són mobilitzades d'una manera militaritzada, produeixen un allau de baixes humanes superior a la suma de les dues Guerres Mundials anteriors.

2.2.2. ACTUALITAT DELS CONFLICTES

Segons l'informe de l'ACNUR (Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats) de 2008, l'any 2007 es van registrar trenta conflictes armats, vint-i-dos d'ells a l'Àsia i a l'Àfrica²⁶⁴. La resta afecten el Pròxim Orient, Europa i Amèrica. Des de l'any 1945 se n'han produït cent vint, amb vint milions de persones mortes. Avui hi ha setze països africans, amb uns 1.500 milions de persones implicades, que pateixen la guerra.

Hi ha dotze milions de menors de divuit anys en camps de refugiats. Mig milió d'ells són utilitzats com a soldats a vuitanta-set països de tot el món, amb conflictes oberts a Europa, Àsia, Àfrica i Amèrica. D'altra banda, hem de constatar que la segona indústria més important després de la del petroli és la de les armes que s'han de rendibilitzar per tal que la poderosa indústria de guerra no s'aturi. Segons el catedràtic d'Economia Aplicada de la Universitat de Màlaga, Juan Torres López, “entre un 35% i un 45% de la

²⁶³ FISAS ARMENGOL, V. *Pau, guerra i defensa. Guia bibliogràfica*. Barcelona: Fontamara, 1985. p. 7. Pròleg escrit per Frank Blackaby. Director del *Stockholm International. Peace Research Institute* (SIPRI).

²⁶⁴ ACNUR: informe sobre conflictes armats elaborat per ACNUR el 2008.
<http://www.acnur.org/biblioteca/pdf/6694.pdf> [Consulta: 1 gener 2009]

inversió total en investigació de l'estat espanyol dels últims anys es destina, en realitat, a projectes militars.”²⁶⁵

Aquestes dades a mode d'exemple semblen poc significatives si es comparen amb els Estats Units, Rússia o la Xina, que són els principals productors d'armament dels quals pràcticament no es coneix l'abast del que mouen. A més es manté en secret la realitat: la indústria entorn l'energia atòmica, dels míssils, de l'armament experimental, dels nous productes mortífers o dels negocis de la droga. Aquesta realitat és explicitada pel ministre de Costa Rica, Jorge Woodbridge, en l'article "La paz y el diálogo" en què es refereix a l'armament que cada vegada genera més inseguretats, incrementant la urgència de cercar la pau:

“El horror de la guerra sigue. Estados Unidos duplicó el presupuesto de la defensa en los últimos 5 años. Más de un millón de millones de dólares se gastan en armamento en el mundo, mientras millones de seres humanos se debaten en la pobreza extrema. En el 2002, Estados Unidos invadió Irak por tener 'armas peligrosas' y ser una amenaza a la 'estabilidad de Medio Oriente'. Pero, después de la caída de Sadam Husein, la violencia se ha incrementado en Irak. Miles de muertos y heridos complican una salida al conflicto armado en Irak, que amenaza convertirse en una guerra civil. Miles de millones de dólares se gastan todos los años en mantener un ejército que no parece lograr la paz y 'democracia' que se busca. Una ley antiterrorista firmada por el presidente Bush en el 2001 no ha logrado aumentar la seguridad interna. La lucha contra el terror lo que ha logrado es transferir grandes recursos humanos y económicos hacia seguridad, inteligencia y defensa. Hemos retrocedido en materia de protección de nuestra privacidad. Nuestras sociedades ya no son tolerantes con los extranjeros y las minorías culturales. Cada vez nos sentimos más inseguros.”²⁶⁶

Davant d'aquest escenari tan realista i esfereïdor, Woodbridge fa un clam a la cerca de la pau:

²⁶⁵ TORRES LÓPEZ, J. *Ganas de escribir* [En línia]. Málaga: 2006. www.juantorreslopez.com [Consulta: 13 setembre 2007].

²⁶⁶ WOODBRIDGE, J., op. cit.

“Una paz que sea el fruto de relaciones humanas y sociales justas. Esto requiere sabiduría para vivir en armonía individual y grupal. Tenemos que dialogar y solucionar los conflictos. No podemos seguir encadenados a la inseguridad y el miedo. Hay que buscar una salida a la ocupación de Irak y Afganistán. La paz duradera en el Medio Oriente es un reto pendiente. Tienen que cesar el fuego y la violencia. Tenemos que buscar la paz permanentemente. No podemos seguir viendo, indiferentes, a los miles de niños inocentes mutilados por la guerra.”²⁶⁷

Sovint sembla que aquestes dades són llunyanes i no afecten el nostre entorn, però cal no perdre de vista que hi ha altres realitats en les quals es pateixen altres tipus d'enfrontaments amb resultats tràgics. Els mitjans de comunicació transmeten amb tot detall aquest tipus de notícies i la societat s'hi ha familiaritzat i cada vegada resta més indiferent.

També hi ha un amarg capítol de violència en la societat que és molt proper, des d'una vessant micro, pel que fa a la violència de gènere (maltractaments), violència gratuïta (al carrer, grups juvenils, etc.), situacions d'abandó, insults, abusos, respostes agressives i molts tipus de conflictes. Aquests elements que distorsionen la realitat no els tractem a fons perquè no són objecte d'aquesta investigació, però són aspectes que cal tenir en compte ja que evidencien una manca de pau en els diferents grups humans i en la convivència familiar. Qualsevol tipus de violència desestabilitza la persona i el seu entorn. És difícil comprendre per què es generen aquests tipus de violència, anomenada domèstica, entre persones entre les quals la majoria de vegades hi ha hagut una veritable relació emotiva. Així sintetitza Forcada l'assetjament:

“[L'assetjament és] expressat per la violència física, l'agressivitat, la destrucció de l'altre. Però hi ha un assetjament psicològic, intel·lectual, moral de l'altre, com un rival al qual cal abatre. Un fet molt freqüent, però que passa desapercebut i s'encobreix sota un llenguatge de prepotència, d'afany de posseir, de dominar, o bé de governar l'altre subjugant-lo, retallant-li la capacitat d'estar en un grup o en un lloc, i fins i tot retallant-li i manipulant-li la capacitat de trobar-se bé amb ell mateix. L'assetjament moral emmalalteix els sentiments de l'altre, li barra la capacitat de ser feliç i li desmunta la

²⁶⁷ WOODBRIDGE, J., op. cit.

pròpia personalitat, perquè ho menysvalora tot, destrueix l'alegria, manipula la capacitat de coherència i d'ordre moral de la persona.”²⁶⁸

Hi ha un conjunt de realitats amagades que mouen a una pressió moral envers l'altre. Per exemple, la prepotència és fruit d'un terrible complex d'inferioritat que necessita utilitzar els altres com a escambell del “jo”; el desig de dominar l'altre per la por malaltissa que li prenguin un lloc de treball –si l'altre en sap més o és més brillant–, un càrrec, un estatus; enveges estranyes; sentir els altres com una nosa o desconsiderar-los. També hi ha el *mobbing* en el món empresarial, o a les escoles el *bullying*, i altres conflictes en el món familiar, entre parelles, entre pares i fills o en la convivència en col·lectius.

Aquesta és una breu mirada a la realitat del que es viu a la societat, però encara hi podem afegir el sofriment humà que ens mostren, per exemple, els immigrants que busquen una nova vida amb precàries condicions de desplaçament, com són les pasteres. I també, la discriminació per raons ètniques pel fet de ser immigrants. Aquests fets demanen fer una revisió política, econòmica i social i, al mateix temps, realitzar un canvi significatiu per poder viure en pau.

Des d'una vessant macro, és a dir, en un escenari global, observem com es viu la xacra del terrorisme, tant nacional com internacional. Algunes vegades aquest terrorisme s'impregna del desig de demostrar com el feble, amb la seva astuta estratègia, fa caure el poderós. I així els pobles es deslliuren d'esclavatges tant polítics i econòmics com ideològics. Els qui dirigeixen el terrorisme fomenten la figura de l'heroi, un escollit per formar una elit de salvadors de la humanitat que, encara que posi en risc la seva vida, al final rebrà uns honors especials i, a més, la seva immolació es convertirà en un acte sublim. El professor Casiano Floristán en un article opina sobre el rebuig a la violència:

“Frustraciones, revanchas y odios son el caldo de cultivo de los terroristas que matan y destruyen personas y bienes con una visión ideológica totalitaria. Suelen perpetrarlos jóvenes de familias medias, con el cerebro lavado, influidos por consignas

²⁶⁸ ÀMBIT D'INVESTIGACIÓ I DIFUSIÓ MARIA CORRAL. *L'assetjament moral: 176 Sopar Hora Europea: resum de les intervencions*. Barcelona: Àmbit d'Investigació i Difusió Maria Corral, 2006.

fundamentalistas atractivas, aparentemente revolucionarias. Mezclados entre los pasajeros de los aviones, trenes, autobuses o coches bomba, pasan inadvertidos en una gran ciudad”.²⁶⁹

Han sorgit una sèrie de formes terroristes a partir d'ideòlegs de països de religió musulmana que necessitaven causar víctimes amb el suposat objectiu d'alliberar-se del poder polític, de l'econòmic i de la prepotència d'estats com el nord-americà. Així poden mostrar la força d'uns països que en altre temps dominaren bona part del món. No podem prescindir de fer una referència al terrorisme amb la figura de Bin Laden i la seva organització Al-Qaeda, acusada d'estar al darrera de l'espectacular atemptat terrorista internacional a les Torres Bessones de Nova York l'11 de setembre de 2001. El multimilionari saudita Osama Bin Laden ha estat acusat per la CIA i el govern dels Estats Units de ser fundador de la xarxa terrorista Al-Qaeda aproximadament el 1993, i d'estar implicat en nombrosos atacs terroristes en contra dels Estats Units i d'altres potències occidentals. Sembla una paradoxa: ell havia estat utilitzat pels mateixos Estats Units per desestabilitzar països de l'Orient Mitjà.

Bin Laden és el cap militar i el guia espiritual d'una secta ortodoxa sunnita que no troba oposició directa entre la resta de les religions islàmiques.²⁷⁰ La seva és una guerra particularment adreçada contra el president dels Estats Units però també contra tot *kafer*, és a dir, contra qualsevol persona enemiga de Déu, que és aquell que no respecta els preceptes de l'islam.²⁷¹ L'amenaça no només afecta els Estats Units sinó a tots aquells que formin part de "l'aliança judeocristiana": els objectius d'atemptats que han tingut lloc a Algèria, Karachi o Islamabad eren els europeus. La guerra començada per Bin Laden continuarà amb ell o sense ell perquè, en les seves pròpies paraules, "*el nostre deure és incitar a la jihad i nosaltres ho hem fet per la gràcia de Déu.*"²⁷²

²⁶⁹ FLORISTÁN, C. "Rechazo religioso de la violencia". *El País* [Barcelona] (25 agosto 2005), p. 11.

²⁷⁰ BASBOUS, A. *Les claus de Bin Laden. L'Àrabia Saudita, el wahhabisme i la guerra santa*. Lleida: Pagès editors, 2003. p. 7.

²⁷¹ *Ibid.*, p. 10.

²⁷² *Ibid.*, p. 129.

A nivell de terrorisme nacional, esmentem l'organització terrorista ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*). S'autodeclara independentista i nacionalista basca i és titllada de posseir una ideologia marxista-leninista, admiradora del paper de Fidel Castro a Cuba²⁷³, que invoca la lluita armada com a mètode per a obtenir els seus objectius fonamentals. Va néixer el 31 d'agost de 1959, durant la dictadura franquista²⁷⁴. En el primer número de la revista ideològica d'ETA, *Iraultza* (Revolució), trobem la justificació de l'aparició d'aquest grup:

“La aparición de ETA respondía a una necesidad material de carácter objetivo para que la burguesía nacional vasca y el proletariado se uniesen bajo la dirección de este último en la lucha revolucionaria contra la oligarquía monopolista.”²⁷⁵

ETA ha matat a més de vuit-centes persones des dels seus inicis, de les quals dues-centes moriren el 1979, un any especialment cruent.²⁷⁶ L'any 1986 es va fundar la Coordinadora Gesto por la Paz que va començar a convocar manifestacions silencioses en tots els pobles al dia següent de cada assassinat, ja fos d'ETA o dels GAL. Durant llargues èpoques, molts dels terroristes van refugiar-se a la veïna França, on preparaven els atemptats, especialment els del territori espanyol. El magistrat espanyol, Javier Gómez Bermúdez, president de la Sala Penal de l'Audiència Nacional que va presidir els judicis sobre els temes de terrorisme, va dir que calia acostumar-se a viure amb el terrorisme malgrat produeixi temença, però és una realitat que no podem ignorar.

En el context de la investigació que estem realitzant, no analitzem cap notícia nacional perquè la nostra recerca ha estat a la secció internacional. De tota manera, volem remarcar que hi ha un fet repetit els últims anys que és la dificultat d'aconseguir aturar el terrorisme a través del diàleg. Aquest diàleg entre el govern de la nació i els etarres, moltes vegades s'ha mantingut en secret i quan ha sortit a la llum ha estat bescantat pels opositors que demanen com a condició pel diàleg la rendició prèvia de les armes.

²⁷³ BRUNI, L. *ETA. Historia política de una lucha armada*. Tafalla: Editorial Txalaparta, 2001, p. 44.

²⁷⁴ *Ibid.*, p. 289.

²⁷⁵ *Ibid.*, p. 37.

²⁷⁶ *Ibid.*, p. 273.

2.2.3. REPÀS HISTÒRIC DE LLUITES I CONFLICTES POSTERIOR A LA SEGONA GUERRA MUNDIAL

Aquest recorregut esquemàtic que realitzem a partir de la Segona Guerra Mundial ens fa adonar-nos-en de la confluència d'interessos per part d'alguns països. La Segona Guerra Mundial (1939-1945) configura una nova manera d'entendre els estats:

“La guerra finalizó con el hundimiento del nacionalsocialismo y del fascismo. ¿Cabe decir que ese lugar vacío ha sido ocupado por ideologías nuevas que soliciten la adhesión de fuerzas nuevas? Sería difícil afirmarlo. Ni el existencialismo ni el neutralismo han conseguido constituir una fuerza política. El federalismo apenas si ha salido de un reducido círculo de especialistas ilustrados. Mientras el liberalismo, el conservadurismo y la socialdemocracia han permanecido, en América Latina aparecen bruscamente, con una amplitud sin precedentes, ideologías nacionalistas de tipo aparentemente nuevo.”²⁷⁷

Els grans blocs estatals estan ben delimitats: els Estats Units, la Xina, Rússia, el Regne Unit, Alemanya, França, Itàlia, Grècia i també, Espanya. És quan sorgeixen noves aliances entre països, en uns casos perquè comparteixen la mateixa ideologia. És el cas d'actituds lliberals o marxistes o capitalistes, en cada una de les quals en sobresurt l'obsessió dels governants d'assolir un poder total dins del propi país. Alhora tenen la mentalitat de què els altres països han de ser mantinguts a ratlla.

Apareix el fenomen de la Guerra Freda, nom amb el qual es coneix el període que es va iniciar amb la fi de la Segona Guerra Mundial, el 1945. És una “guerra” basada en l'enfrontament “pacífic” de dues ideologies totalment contraposades i interessades en imposar-se a la resta del món: capitalisme *versus* comunisme. El capitalisme estava representat pels Estats Units i el comunisme, per la URSS. Darrera sempre hi ha uns exèrcits terriblement armats i amenaces mútues. Paradoxalment aquests països formen part del Consell de Seguretat de l'ONU (Estats Units, Xina, França, Regne Unit i Rússia).

²⁷⁷ TOUCHARD, J. *Historia de las ideas políticas*. Madrid: Editorial Tecnos, 1981, p. 634.

Si ens hi remuntem al principi d'aquest conflicte veurem que les relacions entre els Estats Units i el Japó s'anaven deteriorant. El Japó es va quedar l'Indoxina, i els Estats Units, el Regne Unit i els Països Baixos varen anar congelant els actius japonesos perquè els manqués petroli i altres matèries primeres. Els Estats Units lluitaren al Pacífic per tal d'anar reconquerint l'Est de Xina, Formosa i Filipines, on la població vivia maltractes i vexacions per part dels ocupants japonesos. El Japó, a finals de la guerra, es trobava en una situació desesperada i obsessionat amb lluitar contra l'enemic, fins i tot, amb la utilització dels *kamikazes*, pilots suïcides. Fou decisiva la intervenció dels Estats Units: el president Harry S. Truman ordenà el llançament de les dues primeres bombes atòmiques, una a Hiroshima, el 6 d'agost de 1945 i, tres dies després, la segona a Nagasaki, que marcaren el final de la Segona Guerra Mundial. Tant els morts com els que suportaren les conseqüències de la radioactivitat són el símbol d'una injustícia amarga que perdurarà durant molts anys. Com descriu Juan Masià, Japó lamenta la tragèdia de la bomba atòmica celebrant cada 6 d'agost la Setmana de la Pau en què recorden "les víctimes del comportament injust durant la Segona Guerra Mundial i així com les dècades anteriors d'opressió, durant l'era del colonialisme, militarisme i nacional-sintoisme".²⁷⁸

L'inici de la Guerra Freda tingué lloc amb la divisió dels estats europeus en dos blocs l'11 de març de 1947 quan Harry Truman, president dels Estats Units, va pronunciar un discurs davant del Congrés del seu país en el que comprometia tota la nació a ajudar financerament tots aquells països que volguessin romandre "lliures".²⁷⁹ La Unió Soviètica i els països que es trobaven sota la seva influència no van acceptar i la divisió en dos blocs va provocar que el règim polític estalinista s'instal·lés a l'Europa oriental i meridional, amenaçant Grècia i Iran. Davant aquest perill es començà a posar en pràctica l'anomenada "doctrina Truman", consistent en fer una contenció de la URSS i, per tant, del comunisme.²⁸⁰ En paraules del propi Truman:

²⁷⁸ MASIÀ CLAVEL, J. *Vivir en la frontera*. Madrid: Nueva Utopia, 2009, p. 31.

²⁷⁹ HEFFER, J.; LAUNAY, M. *La Guerra Fría 1945-1972*. Madrid: Ediciones Akal, 1992, p. 197.

²⁸⁰ *Ibid.*, p. 198.

“(...) los pueblos libres del mundo nos piden ayuda para conservar sus libertades. Si titubeamos en nuestro liderazgo, podemos poner en peligro la paz del mundo... y con seguridad pondremos en peligro el bienestar de nuestra propia Nación.”²⁸¹

A partir d'aquest moment tots els països del món prenen una posició o una altra, creant-se una bipolaritat que durà fins el desmembrament de la URSS el 1991. A partir del 1989 s'evoluciona de la bipolaritat rígida de la Guerra Freda a la multipolaritat flexible de la Postguerra Freda²⁸². L'OTAN canvia el seu paper i passa a ser una organització militar políticodefensiva que garanteix la seguretat en una època de grans canvis²⁸³.

Un altre fet prou ambigu al que acabem de fer referència és el de mantenir la potència bèl·lica dels Estats Units que, s'erigeix com a “agent de pau”, a partir de l'ajuda amb armament i tropes a diferents països, com va fer al Vietnam o com ho està fent a Irak, a Iran, a Afganistan i d'altres que s'aixopluguen sota l'ONU. Aquest cas marca una posició de poder d'un país respecte els altres, però són molts els països que mostren la força sobre d'altres en forma d'ajuts militars a canvi de moltes servituds com el petroli o els diamants.

2.2.3.1. Continent europeu

Considerem la desfeta que va viure Alemanya després de la Segona Guerra Mundial, quan la postura totalitarista de Hitler es desmuntà per la pressió dels Estats Units. La mateixa Alemanya, a partir de la Declaració de Yalta²⁸⁴ del febrer de 1945 en què s'assegurava la destrucció del militarisme alemany, i en concret del nazisme, va ser obligada a no pertorbar de nou la pau al món i a sotmetre tots els criminals de guerra a

²⁸¹ HERNÁNDEZ HOLGADO, F., op. cit., p. 24.

²⁸² CARACUEL RAYA, M. A. *Los cambios de la Otan tras el fin de la Guerra Fría*. Madrid: Editorial Tecnos, 2004. p.30.

²⁸³ *Ibid.*, p. 203.

²⁸⁴ PALOMARES, J. M. [et al.]. *Historia del mundo contemporáneo*. Madrid: Anaya, 1978. (Manuales de orientación universitaria; lección 27). p. 532. En la Declaració de Yalta: “Intervienen los tres ‘grandes’ de la conferencia anterior. En el plano militar, la URSS se compromete a entrar en el plazo de tres meses en guerra con Japón. Las principales decisiones políticas tratan del establecimiento de las fronteras polacas y zonas de ocupación en Alemania. [...] Con ello quedaba patente la postergación de Gran Bretaña, reducida a un segundo plano en relación con los otros dos aliados.”

la justícia. Els aliats reconeixen una zona d'influència soviètica en una bona part de l'Europa que havia estat alliberada per l'exèrcit rus: Polònia, els Estats Bàltics, Alemanya de l'Est i Hongria, entre d'altres. Alemanya havia de reconstruir-se política, econòmica i socialment, i ho fa sobretot amb el seu esforç fins el punt d'esdevenir una potència econòmicament forta dins d'Europa. Es manté molt al marge de l'ús de la força bèl·lica vers altres països. La unificació de les dues Alemanyas es fa pacíficament l'any 1989 amb la caiguda del Mur de Berlín, que havia durat vint-i-vuit anys i vuitanta vuit dies. Precisament el 9 de novembre de l'any 2009 es van complir els 20 anys de la caiguda del Mur, que havia suposat el principi de la divisió d'Europa i el desencadenant del totalitarisme comunista. Un any més tard, el 1990, Alemanya es reunificava i tancava les ferides causades per la divisió del país després de la Segona Guerra Mundial.

L'Alemanya de Hitler confiava vèncer Anglaterra. Són prou recordats en la història els bombardeigs de Londres provocats per les bombes V2. Els Estats Units reforcen l'amistat amb el Regne Unit i elaboren un pla estratègic intervenint en la guerra per combatre Alemanya. El Regne Unit, des d'aleshores, viu una etapa monàrquica en què li toca refer-se de destrosses i principalment viu la pèrdua de les grans colònies angleses, especialment la Índia que aconsegueix la independència amb Gandhi.

El poder de Rússia ve representat per Stalin: refà el país i manté el seu domini sobre la xarxa de països satèl·lits amb una influència tant militar com política. Cal considerar la forta repressió, amb innombrables condemnes a mort sense judici, pel sol fet de discrepar políticament. Després Rússia evoluciona cap a una etapa predemocràtica amb Gorbachev, que fa uns replantejaments de país que continuen Boris Yeltsin i Putin, que els consolida, passant d'un radicalisme marxista –lenilista– a un capitalisme en el qual hi ha grups protegits de força econòmica així com diverses màfies que contribueixen a unes formes no gaire ortodoxes d'economia submergida. Queda pendent de resoldre el procés d'independència de molts països que constituïen la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques com Txetxènia, en què els atemptats són molt freqüents. Segons Wojciech Jagielski, periodista especialitzat en el Càucàs i corresponal de guerra de *Le Monde*:

“No hay muchos lugares en el mundo donde se hayan desencadenado tantas guerras [como en el Cáucaso]. (...) Por aquí han pasado las hordas mongolas, las legiones romanas, los ejércitos persa y bizantino y los regimientos turcos y rusos. Las pequeñas naciones aquí asentadas eran víctimas de las matanzas y la destrucción que acompañaban el paso de cada ejército. (...) A consecuencia de las invasiones, las guerras y las migraciones, hoy día viven en el Cáucaso decenas de naciones que hablan diferentes idiomas, que tienen distintas costumbres y cuyas religiones no son las mismas.”²⁸⁵

Aquestes diferències expliquen la llarga història conflictiva de la regió del Càucas, frontera de les civilitzacions europea i asiàtica.

La Segona Guerra Mundial va deixar terribles ferides ja que cada pèrdua humana suposava la desfeta d'una família:

“50/60 millones de personas, cerca de 70 millones de heridos y más de 40 millones de desplazados o sin hogar, entre los que se encuentran todos los afectados por los campos de exterminio hitleriano que permiten referirse a Latreille al ‘universo concentracionario’. De todos modos los participantes en la contienda, fue la URSS el país más perjudicado en una proporción equivalente al 10 por 100 del total de sus habitantes (entre 17/20 millones de víctimas). Polonia sufrió, igualmente, una importante reducción de su población, superior a los seis millones de habitantes. Una cifra ligeramente inferior es la correspondiente a Alemania.”²⁸⁶

Les pèrdues materials i els canvis de les fronteres promogueren daltabaixos en què la misèria acompanyava la rancúnia per l'arrabassament de la felicitat o d'una llibertat de convivència. No cal dir que les conseqüències de l'Holocaust van ser horroroses, destrossant l'existència de milers de jueus i creant un odi que no es va aturar ni amb els Judicis de Nuremberg (1945-1949) ni amb una nova vida en un nou Estat a la qual es va veure obligada la població jueva.

²⁸⁵ JAGIELSKI, W. *Un buen lugar para morir. Historias del Cáucaso*. (Traducció Francisco Javier Villaverde) Barcelona: Random House Mondadori, 2009. P. 13.

²⁸⁶ PALOMARES, J. M. i altres, op. cit., p. 533.

A França es succeeixen les diferents repúbliques amb personatges com Charles de Gaulle que, des d'una concepció autoritària, recondueix el país dels anys seixanta. El fenomen del Maig del 68 va ser com un revulsiu ideològic per part d'uns joves que llançaven un fort crit que els feia dir prou a aquells sistemes dels estaments tradicionals que els oprimien, en què la violència no era física sinó que es podia qualificar com de violència "pacífica". Els participants a les vagues anaven desarmats, hi havia absència d'odi.²⁸⁷ El desacord amb les estructures i el naixement del fenomen *hippy* són significatius en el procés de pau que tractem. Naixia una cultura extraordinàriament vital entorn de la no-violència.

Els països de l'Est, resultants del Pacte de Varsòvia, com la Iugoslàvia de la postguerra, es van refent de la sang vessada. Aquest país viurà una forta dictadura amb el mariscal Tito que, a la seva manera, va fer un país en què el marxisme va ser al rerefons de l'estructura política recolzada per la URSS. El mateix passà a la Romania de Ceausescu. Pel que fa a la llibertat, en aquestes dictadures es vivia el terror i l'arbitrarietat dels qui manaven, es produïa sistemàticament l'eliminació d'aquelles persones que no convenien al règim. Acaben ambdues dictadures amb la mort dels dictadors, Tito, per mort natural, i Ceausescu per la revolta del poble i l'exèrcit que ajusticià el dictador i la seva esposa. Durant l'última dècada del segle XX, degut a la desintegració de l'antiga Iugoslàvia es va produir un gran conflicte entre les diferents ètnies que va provocar l'aparició de nous estats: Eslovènia, Macedònia, Sèrbia Central, Sèrbia Vojvodina, Kosovo, Montenegro, Croàcia, la Federació de Bòsnia i Hercegovina i la República Sèrbia.

Dintre del mecanisme de control polític de Txecoslovàquia per la URSS, hem de fixar-nos en un moment significatiu que és l'anomenada Primavera de Praga que té lloc durant la Guerra Freda: es va produir en un breu període de liberalització política, des del 4 de gener fins el 20 d'agost de 1968, que va acabar amb la invasió per Rússia i pels seus aliats del Pacte de Varsòvia, amb l'excepció de Romania, amb la intervenció de dos-cents mil soldats i cinc mil tancs posant fre definitiu a l'obertura. De manera

²⁸⁷ GLUCKSMANN, André i Raphaël. *Mayo del 68. Por la subversión permanente*. (Traducció: Ma. José Hernández, Àlicia Martorell). Madrid: Taurus Santillana, 2008. p. 39.

semblant havia passat a Hongria l'any 1956, quan la revolta del poble hongarès va ser aturada per les tropes soviètiques. Ambdós països van viure el sofriment i les morts, conseqüència de la repressió de les obertures liberals.

Polònia, també pertanyent al Pacte de Varsòvia, va viure l'ocupació de la URSS en carn pròpia. Cal posar de relleu l'any 1980, en què les vagues dirigides per Solidarnosc i el seu líder Lech Walesa varen donar un tomb a la situació política del país. Ressaltem que en aquest canvi polític pràcticament no van haver-hi víctimes, malgrat ser una època de molta duresa política i militar per part dels governants i de passar fam en el món treballador, fins que es va produir la independència governamental. No es pot silenciar l'ajut econòmic que varen rebre des del Vaticà per fer front a la fam dels sindicalistes. Paradoxalment Polònia va entrar a l'OTAN l'any 1999 (l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord, que va néixer l'any 1949 amb l'objectiu de garantir la seguretat dels estats de l'Europa occidental enfront de la Unió Soviètica i dels seus aliats²⁸⁸). Com a reacció, i per contrarestar la força de l'OTAN, el 1955 Rússia havia creat un altre "mecanisme de pau", el Pacte de Varsòvia. La situació va canviar en el moment que es va desintegrar la Unió Soviètica i l'OTAN va reformular les seves activitats per dedicar-se a la seguretat de tot l'hemisferi nord²⁸⁹.

Grècia es manté durant un temps amb la monarquia comandada pel rei Pablo, succeït a la seva mort pel seu fill Constantino, però que finalitzà amb un cop d'estat liderat pels "coronels" el desembre de 1974; el juny de 1975 s'inicià una nova constitució en què es delimiten les bases de la república democràtica parlamentària vigent fins l'actualitat.

La moderna Turquia va ser fundada per Mustafà Kemal Atatürk, que va aconseguir la independència del país l'any 1923, i manté les característiques d'un estat modern: "Un nacionalismo reformista de tipo Kemeliano. Mustafá Kemal instauró en Turquía un régimen autoritario. Sin embargo, lector de Voltaire, Montesquieu y Rousseau, no dejó nunca de afirmar su deseo de apresurar la evolución de Turquía hacia el progreso y la

²⁸⁸ HERNÁNDEZ HOLGADO, F., op. cit., p. 22.

²⁸⁹ Ibíd., p.107.

democràcia. (...) El rasgo más original del kemalismo era el laicismo.”²⁹⁰ Com a república parlamentària ha mantingut una constitució en la qual sobresurten les bases d'un estat democràtic i laic, encara que pateix molta pressió per part dels musulmans. Ocupa una cruïlla estratègica entre Europa i Àsia, i és governada com a república democràtica.

Els països nòrdics, Suècia, Noruega, Dinamarca, Bèlgica i Holanda mantenen monarquies parlamentàries en les quals el rei regna, però no governa. L'estabilitat durant els darrers anys ha estat el principal signe de la vida d'aquests països. De Bèlgica destaquem la pèrdua de les colònies africanes i en especial la disminució de l'entrada dels grans interessos econòmics procedents del Congo Belga.²⁹¹

La independència d'Irlanda, antic membre de la Commonwealth, va causar una guerra civil del 1922 al 1923. Personatges com De Valera que representaven una fracció del Sinn Féin i de l'IRA es negaven a acceptar un tractat de pau amb el Regne Unit. El 1932, en les eleccions, pujà De Valera i va aconseguir suprimir el jurament d'obediència que els diputats irlandesos havien de retre al rei d'Anglaterra. Durant la Segona Guerra Mundial, Irlanda es manté neutral. L'any 1948 la República d'Irlanda deixa de formar part definitiva de la Commonwealth. Des d'aleshores es succeeixen dos grans partits. Un, Fianna Fáil, encapçalat per De Valera i l'altra, el Fine Gaël. Va haver-hi un gran distanciament d'Anglaterra i un aïllament econòmic molt fort, reduint-se a l'economia agrícola. El problema més greu va ser la lluita armada entre els dos partits que ha durat fins els nostres dies.

Espanya es desvetlla d'una guerra fratricida, del 1936 al 1939, entre l'exèrcit republicà i el franquista, que produí morts i va obrir ferides i desig de venjança, d'un bàndol i de l'altre, acabada la guerra. La dictadura franquista va passar per una primera etapa de forta repressió que va costar la vida a molts ciutadans. El 1959 va néixer ETA com grup terrorista que lluitava contra la dictadura franquista. Malgrat els atacs de la banda, la repressió franquista continuà al llarg d'alguns anys, d'una manera més atenuada de

²⁹⁰ TOUCHARD, J., op. cit., p. 634-635.

²⁹¹ CORTÉS LÓPEZ, J. L. *Historia contemporània de Àfrica. (Desde 1940 hasta nuestros días)*. Madrid: Editorial Mundo Negro, 2001. P. 91.

tipus ideològic, fins l'any 1975 en què morí Franco²⁹². Aleshores, s'inicià l'època de la monarquia constitucional democràtica amb la promulgació de la Constitució Espanyola de 1978. S'obrien nous camins de llibertat degut a la participació dels partits, sindicats i altres organitzacions, i també gràcies a la visió més oberta dels governants. Va ser bàsica la no participació directa del règim franquista a la Segona Guerra Mundial, si bé l'exèrcit alemany va aprofitar per experimentar amb armament militar i estudiar formes d'atac aeri a Espanya, com va ser a Guernika.

2.2.3.2. Continent americà

En els anys 1940, Estats Units seguia mantenint una força econòmica important respecte la resta del continent americà: Amèrica Central, la del Carib i la del Sud, que estaven vivint políticament la independència dels països europeus. Alguns d'ells ja feia més de cent anys que eren independents; d'altres, com Cuba, ho era des del 1892. És molt forta la influència d'Estats Units, especialment a Cuba amb la dictadura del president Batista que durà de 1952 a 1959²⁹³, quan fou derrotat per Fidel Castro qui instaurà el 1959 un règim comunista amb el suport de Rússia, i es va mantenir durant anys fins a la desmembració de la URSS el 1989²⁹⁴.

A països com Brasil, amb l'arribada de Lula da Silva l'1 de gener 2003, es produeix un canvi i comencen a viure la força política d'una democràcia que, abans, estava molt subordinada als militars i a l'economia d'Estats Units, fet que va generar grans bosses de pobresa. El periodista Francesc Escibano defineix Brasil d'una manera interpel·ladora:

“En Brasil los contrastes resultan hirientes. Es un país rico, lleno de gente pobre. Un país enorme, lleno de campesinos sin tierra. Un país exhuberante, cargado de recursos naturales, en donde millones de personas pasan hambre. Un país moderno y tecnológicamente avanzado, en el que demasiada gente vive en condiciones

²⁹² ÁLVARO, F.M., op. cit., p. 19.

²⁹³ DEULONDER, X. *Història de Cuba al segle XX*. Barcelona: Llibres de l'Índex, 2006, p. 35.

²⁹⁴ *Ibíd.*, p. 101.

miserables. (...) Es imposible, supongo, que quienes han nacido en Brasil y aman ese país, no se sientan implicados en la necesidad de cambiar esa situación.”²⁹⁵

L'arribada de Lula da Silva va millorar la situació de Brasil convertint-lo en capdavanter de les potències emergents llatinoamericanes. La lluita contra la gana, la malaltia, l'analfabetisme, l'atur i la marginalitat han estat les prioritats de la seva política²⁹⁶.

La presència del militar Hugo Chávez a Veneçuela, iniciada el 2 de febrer de 1999, amb la pujada a la presidència set anys després del seu fallit cop militar²⁹⁷, segueix el model de Cuba i ofereix una nova imatge totalitarista del país que, des de la seva independència, havia tingut un seguit de canvis de govern a partir d'unes formes democràtiques, amb estil propi, que giraven entorn de la dependència del dòlar i de la principal riquesa, el petroli. La major parts dels governs havien caigut en la corrupció i l'amiguisme.

Colòmbia, veí problemàtic de Veneçuela²⁹⁸, té unes democràcies febles. S'hi afegeix el fenomen sagnant de la guerrilla que són grups paramilitars organitzats i armats, formats amb l'ajuda de països veïns o de màfies que els proveeixen. A més reben grans quantitats de diners provinents del món de la droga i dels rescats que provenen dels segrestos.

Paraguai, l'any 1947, va viure una guerra civil. El 1954, quan arribà al poder el general Stroessner va establir una dictadura militar durant 34 anys. El 1989 es va produir un cop d'estat i tot seguit es va elegir president per votació popular. Des de llavors hi ha un règim democràtic.

Uruguai deixa de ser la Suïssa d'Amèrica Llatina per entrar en un conjunt de tensions que culminen amb l'arribada de Bordaberry al poder, que va exercir com a dictador fins l'any 1976. Després de la remoció de Bordaberry, el fins llavors president del

²⁹⁵ LULA DA SILVA, L. I. *Tengo un sueño. Cinco propuestas para cambiar la historia*. Barcelona: Ediciones Península, 2004, p. 11.

²⁹⁶ *Ibid.*, p. 82.

²⁹⁷ GOTT, R. *Hugo Chávez y la revolución bolivariana*. Madrid: Foca, 2006, p. 157.

²⁹⁸ *Ibid.*, p. 229.

Consell d'Estat, Alberto Demichelli, va assumir la presidència de la República el 12 de juliol del mateix any. El 1981 li va arribar el torn de president al general Gregorio Álvarez. El 1984 convocà eleccions però amb restriccions de partits polítics. No és fins el 1996 que es fa una reforma constitucional per instaurar les eleccions internes.

Argentina viu el fenomen del peronisme en un moment d'un notable ressorgiment econòmic que manté Juan Domingo Perón en el poder durant gairebé dues dècades fins l'arribada de règims amb una forta empremta de les dictadures militars²⁹⁹. La intervenció de la triple A (Aliança Anticomunista Argentina) amb crims organitzats és un pivot fort dels grups ultradretans. Cal destacar els règims militars com el de Videla, en el qual abunden la tortura i les desaparicions de persones significatives i del sector obrer. Un moment declarat de força militar és l'aventura de l'ocupació de les Illes Malvines que van ser recuperades d'una manera exhaustiva per l'armada anglesa. Avui el país té una democràcia força estable.

A Xile, des dels anys 40, els règims democràtics es van succeint fins a la pujada d'Allende, amb marcada ideologia marxista, que va ser derrocat pel règim militar d'Augusto Pinochet amb el cop d'estat de l'11 de setembre de 1973³⁰⁰. Aquest va pujar al govern fins el 1998, quan es va establir la democràcia. El règim militar de Pinochet va estar marcat per actituds repressives i assassinats injustificables. Des de llavors han anat succeint-se presidents constitucionals democràtics, entre ells, per primera vegada una dona, Verónica Michelle Bachelet Jeria, que fou presidenta des del 2006.

Perú va viure una forta desestabilització durant els anys 80 amb el sorgiment del grup armat Sendero Luminoso, de tendència maoista-comunista. Durant aquests anys es produeixen atemptats i guerra bruta entre bàndols. Fujimori va acabar d'una manera repressiva aquest problema empresonant els caps de la guerrilla de Sendero Luminoso. De l'època post Fujimori, és significatiu el fet que els règims democràtics que s'han anat succeint, amb les seves limitacions, no estan exemptes de la problemàtica freqüent que comporta la corrupció de l'afavoriment d'uns grups sobre uns altres.

²⁹⁹ DEL ALCÁZAR, J. i altres. *Història contemporània d'Amèrica*. València: Publicacions de la Universitat de València, 2002, p. 310-311.

³⁰⁰ *Ibid.*, p. 283-290.

A Bolívia, amb motiu de les eleccions de l'any 1952, es van produir una sèrie de revoltes per impedir que Víctor Paz Estenssoro fos president, càrrec que va exercir després de tornar de l'exili. En els diferents períodes de presidència va realitzar transformacions radicals per al país³⁰¹.

Cuba, amb el règim del president Batista, creà una imatge capitalista molt forta en la qual la dependència d'Estats Units va ser radical. La revolta de Fidel Castro representà un trencament del model pro-nord-americà per instaurar-se una política marxista que va gaudir molts anys de l'ajut de l'URSS.

En el continent americà cal fixar-nos en el Canadà on la sobirania del Regne Unit s'exerceix a través del seu representant de la corona fins l'any 1982, quan amb la reelaboració de la constitució passà a ser autònom. Aquest és un país en el qual la pau és considerable i l'estabilitat econòmica i política li donen una especial garantia de benestar.

2.2.3.3. Continent asiàtic

A l'Est del Mediterrani hi són el Líban, Palestina i Israel, avui englobats sota la denominació de països de l'Orient Mitjà. El Líban, després de ser derrotat pels turcs a la Primera Guerra Mundial, va ser protectorat de França fins el 1944, moment en què es va constituir com a Estat. Va ser un centre financer fonamental per l'Orient i per això era anomenat la Suïssa d'Orient Pròxim. Va viure uns ferotges enfrontaments civils amb lluites internes i amb Israel, qui va envair el Sud del Líban el 1982, per tal d'expulsar la guerrilla de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OLP), que havia estat fundada l'any 1964 i que comandà Yaser Arafat fins a la seva mort. De fet fins l'actualitat no han cessat les lluites ni en aquest país ni a Palestina. La llei del talió "ull per ull, dent per dent" ofega tota possibilitat de pau. Un període de demostració de força del poble d'Israel va ser l'any 1967 durant la Guerra dels Sis Dies.

³⁰¹ Ibíd., op. cit., p. 376.

Era la tarda del 14 de maig de 1948, quan expirava el comandament britànic sobre Palestina que va ser proclamat l'Estat d'Israel. David Ben Gurion, president de la branca palestina de l'Agència Jueva, es va convertir en primer cap de govern i llegí a Tel Aviv la declaració d'independència de l'Estat d'Israel³⁰². El dia següent d'aquesta declaració, els Estats Àrabs veïns (Líban, Síria, Jordània, Irak i Egipte) van aixecar-se contra el recent nascut Estat jueu, i això desembocà en la primera guerra àrab-israelí³⁰³. Fins aleshores a Palestina s'hi havien anat establint molt jueus propietaris de terrenys palestins. L'Holocaust va causar una considerable ona d'immigrants a aquestes terres. L'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar, el 29 de novembre de 1947, un pla que dividia Palestina en dos estats: pràcticament la meitat era concedida als àrabs i l'altra meitat als jueus. Jerusalem quedava com una ciutat internacional administrada per les Nacions Unides. La Lliga Àrab rebutjava la solució de l'ONU. Les tensions i lluites no han cessat malgrat produir-se diverses treves que ha promogut l'ONU. És molt important un armistici entre Israel i els països que limitaven l'Estat jueu. L'afany de l'Estat d'Israel de posseir més terreny ha provocat lluites populars com les "intifades" per part dels àrabs, que ve a ser una escola de lluita, que ens recorda David contra Goliat, a cops de roc, per fustigar els qui tenen poderoses armes. Per protegir-se dels atacs veïns, els jueus van aixecar un nou mur de ciment que té 800 quilòmetres, per protegir una bona part d'aquest Estat i dificultar el contacte amb els palestins separant ètnies.

Paral·lelament a tants conflictes succeïts a Israel durant el segle XX hi ha hagut diferents intents consecutius de pau. Un dels darrers i molt significatiu va ser durant el juliol de l'any 2000 l'anomenada "*Cimera de Pau de Camp David*" on, sota la mediació dels Estats Units, es van tractar diferents temes com el traçat definitiu de fronteres, el problema dels refugiats palestins, els assentaments jueus en territori palestí i l'estatut de Jerusalem. Malauradament aquest intent va acabar en fracàs.

Als anys 40, Xina es despertà d'unes situacions de desconcert polític i d'humiliació estrangera, especialment per part del Japó. Mao Zedong inicià una nova configuració

³⁰² KRÄMER, G. *Historia de Palestina. Desde la conquista otomana hasta la fundación del Estado de Israel*. Madrid: Siglo XXI Editores, 2006. p.310.

³⁰³ Ídem.

política del país l'any 1949 amb l'anomenada Gran Marxa que durà de 1934 a 1935, i va aconseguir fer-se amb un poder autoritari i d'ideologia marxista. El Partit Comunista únic passà a controlar un país d'una gran pobresa econòmica. A partir de la proclamació de la República Popular Xinesa, l'1 d'octubre de 1949, hi va haver dos moments significatius. Un, d'inflexió molt negativa pel país, va ser el Salt Endavant, entre 1958 i 1962. Segons Mao, es tractava d'intentar aconseguir un desenvolupament industrial de producció d'acer igualable al de la URSS en un temps rècord.³⁰⁴ El resultat va ser extraordinàriament negatiu: encara més misèria i nombrosos morts. L'altre moment és l'anomenada Revolució Cultural, del 1966 al 1969, que va constituir un fre a l'avenç intel·lectual del país reduint a l'ostracisme els intel·lectuals i els professors universitaris que podien ser un obstacle per als seus projectes culturals.³⁰⁵ Són incomptables els morts que va deixar el règim de Mao Zedong, que també va exercir influència a països del sud de la Xina, com el Vietnam.

L'avenç econòmic de la Xina, especialment pel que fa a la macroeconomia i la relació econòmica internacional és extraordinari, però això no comporta que la distribució de la renda sigui equivalent a tots els nivells. La classe situada en el poder, el partit i l'exèrcit viu bé, i els vinculats al món dels negocis viuen en l'abundor. No obstant això, els camperols o els qui treballen en la mineria viuen amb unes rendes molt baixes. Un apartat significatiu a considerar és la manca de llibertat i de poder exercir públicament tant el pensament filosòfic com religiós; per aquest motiu encara molts segueixen empresonats. Continua havent-hi encara manca de garanties en els judicis –molts d'ells sense defensa lletrada–, i la pena de mort depèn d'arbitraris judicis portats a terme per persones que no tenen altre prerrogativa que pertànyer al partit únic o viure dels favors dels qui governen.

Encara és viva la memòria dels esdeveniments de la Plaça de Tiananmen de l'any 1989: allò que semblava un símbol d'obertura i llibertat d'un sector del poble va ser ofegat. Les repressions de l'exèrcit i de la policia tingueren lloc a pocs carrers més enllà de la

³⁰⁴ *Historia Universal. América Latina, África y Asia en los siglos XIX y XX.* Barcelona: Editorial Salvat, S.L., 2004, p. 253.

³⁰⁵ XINRAN. *Generación Mao.* (Traducció: Aleix Montoto) Barcelona: Editorial Planeta, 2009, p. 52.

plaça.³⁰⁶ Avui moltes de les víctimes han desaparegut, altres moriren i prop de 180 encara estan empresonades. És un país que està canviant però que arrossega dolor. El mateix es pot dir de l'opressió que s'ha mantingut al Tibet, annexionat per les armes al gran bloc xinès. Les morts de nombrosos budistes i gent senzilla l'han transformat en un país de submissió i de silenci. Cal veure el paper de l'expulsat Dalai Lama que es desmarca del rol de líder polític que assumia abans al Tibet. Avui es dedica a explicar per tot arreu, i així ho expressava a les entrevistes realitzades en el viatge a Barcelona el setembre de 2007, que l'ideal és aconseguir la separació del poder polític del religiós.

Formosa, actualment anomenada Taiwan, era el reducte dels xinesos que, conduïts pel mariscal Chiang Kai-shek, fugiren del règim de Mao per establir-se en aquesta illa. Avui Taiwan és una considerable potència econòmica depenent, especialment, del comerç amb els Estats Units. Un cop acabades les presidències del país vinculades amb Chiang Kai-shek fill i altres, s'han anat succeint altres presidents fins el darrer, que manté una certa obertura amb la Xina Continental. Aquesta sempre ha proclamat que Taiwan és una província seva.

L'Índia es divideix en regions tan diferenciades com ho són els diferents països d'Europa. Cadascuna d'aquestes regions té sistemes ecològics, llengües i cultures diferents.³⁰⁷ Un cop alliberada de la càrrega col·lonial el 1947, la liberalització econòmica de l'Índia va estimular el creixement d'una classe mitjana i l'assoliment d'un paper destacat en el sector de la informàtica a nivell mundial. Però també la violència contra els musulmans i fins i tot contra els cristians, els conflictes separatistes de Cachemira, Punjab i Assam, i les tensions amb Pakistan, han fet d'aquest país un lloc inestable.³⁰⁸ El progrés científic arriba fins tenir la bomba atòmica i un gran avenç en l'ús de l'energia nuclear. Tot això contrasta amb les grans bosses de pobresa encara presents.

³⁰⁶ BAILEY, P. J. *China en el siglo XX*. Barcelona: Editorial Ariel, 2002, p. 236-241.

³⁰⁷ METCALF, Barbara i Thomas. *Historia de la Índia*. Madrid: Cambridge University Press, 2003, p.23.

³⁰⁸ *Ibíd.*, p. 310.

Pakistan, també com l'Índia, és una nació plena de contrastos tant geogràfics com culturals. Plamen Tonchev defineix aquest país com "(...) hogar de numerosos estratos de historia, de culturas en conflicto y, a la vez, complementarias."³⁰⁹

La seva relació conflictiva³¹⁰ amb l'Índia per qüestions religioses i frontereres no ajuden gaire al seu creixement econòmic. És un país en vies de desenvolupament on la pobresa es troba en un cercle viciós del qual és difícil sortir-ne principalment perquè la seva llarga història de conflictes l'ha dut a invertir més en defensa que en educació o sanitat.³¹¹ L'assassinat, l'any 2007, de l'exprimera ministra Benazir Bhutto és una altra mostra de la inestabilitat d'un país que ha fluctuat entre diversos cops d'estat.³¹² El llibre que escrivia quan va ser assassinada anunciava la necessitat d'evitar un xoc entre civilitzacions, concretament entre l'islàmica i l'occidental. En la presentació del llibre que feia a la contraportada afirmava: "(...) El islam y la democracia son compatibles. Regresé a Pakistán el 18 de octubre de 2007 con el deseo de guiar mi país lejos de la dictadura, hacia la democracia."³¹³

2.2.3.4. Continent africà

A l'Àfrica trobem un conjunt de situacions que fluctuen. Al Nord, hi ha països que són governats per règims com la monarquia marroquí de tipus absolutista, o bé països com Líbia, dirigida per militars com Gadafi, que dominen dictatorialment el país. Egipte perd una monarquia simbòlica per passar a ser un país governat per una democràcia unes vegades militar i altres, com darrerament, escollides per consens.

En l'Àfrica Central hi ha molts països afectats principalment per les sequeres i per les lluites entre ètnies que viuen guerres fratricides com, per exemple, Ruanda, Rhodesia, Burundi, Ghana, Sudan, Sierra Leone, Camerun i Nigèria entre d'altres.³¹⁴

³⁰⁹ TONCHEV, P. *Pakistán. El Corán y la espada*. (Traducció: Alicia Garcia) Madrid: Los Libros de la Catarata, 2006, p. 15.

³¹⁰ *Ibíd.*, p. 110.

³¹¹ *Ibíd.*, p. 94-95.

³¹² BHUTTO, B. *Reconciliación. Islam, democracia y Occidente*. Barcelona: Benacqua, 2008, p. 199.

³¹³ *Ibíd.*, Contraportada.

³¹⁴ CORTÉS LÓPEZ, J. L., *op. cit.*, p. 368.

A nombrosos països africans les dictadures se succeeixen i la participació política, moltes vegades, és simbòlica. Hi ha algunes excepcions com a l'Est d'Àfrica, Kenya, que des de la independència del Regne Unit recuperà certa estabilitat política³¹⁵, encara que el gener del 2008 es van produir sublevacions de tipus ètnic i polític. Tampoc Somàlia s'escapa de la violència i dels conflictes. Recentment ha estat notícia degut als segrestos, però és un dels llocs oblidats on es viu en condicions difícils amb un nombre elevat de mortaldat diària i amb molts infants que pateixen malnutrició degut a la fam.

S'ha de tenir present que en aquests països hi ha riquesa petrolera: la de Guinea Equatorial està en mans dels Estats Units³¹⁶. Sudan i Nigèria abasteixen una tercera part de les necessitats del petroli xinès, i matèries primeres valuoses com el coltan en el Congo, cauen en mans del poder econòmic internacional. Sudàfrica és un país que, un cop independitzat del Regne Unit, mantingué durant molt de temps i fins no fa gaire un regim d'*apartheid*³¹⁷, en el qual hi havia una segregació racial i els recursos del poder estaven controlats pels blancs, fins que Nelson Mandela inicià una nova etapa de capgirament d'aquesta situació.

2.2.3.5. Continent australià

Austràlia viu una situació de privilegi polític des de la independència del Regne Unit, en què les grans ciutats són pols de cultura i de comerç enmig d'extraordinàries extensions on la vida es manté en un cert primitivisme antropològic. Malgrat aquesta suposada independència com a nació, Austràlia encara és una monarquia constitucional que té a la reina d'Anglaterra, Isabel II, com a cap de govern amb el títol de Reina de Austràlia. El fonament del desenvolupament econòmic d'aquest país és l'immigració estimulada sobretot en la dècada dels 70 i que provoca que un de cada quatre australians dels 21 milions que són en l'actualitat, hagi nascut a l'estranger.³¹⁸

³¹⁵ *Ibíd.*, p. 74.

³¹⁶ *Ibíd.*, p. 216.

³¹⁷ *Historia Universal. América Latina, África y Asia en los siglos XIX y XX*, op. cit., p. 498.

³¹⁸ CONGRESO NACIONAL DE CHILE ASIA-PACÍFICO <http://asiapacifico.bcn.cl/noticias/cultura-y-sociedad/la-inmigracion-la-esencia-de-la-politica-australiana>

2.2.4. ENTORN DE LA CONSIDERACIÓ DEL PODER ECONÒMIC

La mirada historicopolítica que hem presentat en el punt anterior mostra d'una manera evident la realitat de dues àrees significatives, des del punt de vista sociològic: l'anomenat Conus Nord, àrea considerada de riquesa, i per altra, el Conus Sud, àrea on predomina la pobresa. L'economista Arcadi Oliveres considera que "l'estat de pobresa és una situació injusta. (...) Eradicar-la no és un problema de xifres sinó més aviat de voluntats partint de la base que una major redistribució de la riquesa podria fer que més persones del planeta poguessin viure i desenvolupar-se en unes condicions dignes i òptimes."³¹⁹ En aquesta àrea sud, des d'una simplificació pedagògica, queda patent la desestabilització humana i econòmica que viuen les persones, la renda per càpita de les quals està sovint sota mínims, és a dir, d'un a dos dòlars al dia per família. La lluita per subsistir porta sovint a la violència. La injustícia econòmica davant d'aquestes desigualtats crea malestar social: es creen grans migracions que desmunten la família i, fins i tot, un terrorisme sovint promogut per grups aliens als propis països.

En el repartiment econòmic internacional el poder del dòlar és el que domina els països, enfront del nou poder de l'euro. Aquest euro també té un suport bàsic en el dòlar a través de les multinacionals americanes establertes a Europa, i els fons bancaris internacionals, com el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial i l'Organització Mundial del comerç entre d'altres. L'euro és moneda forta per a un grup de països europeus cada vegada més extens. Des del gener del 2008, es va destapar la gran crisi econòmica, la qual va provocar una forta davallada de la borsa i de les activitats comercials internacionals i nacionals. Les portades de la premsa anunciaven amb grans titulars "pànic en la borsa". Evidentment aquesta realitat va repercutir a l'economia dels més febles i com a conseqüència es derivava una greu crisi en el camp de la construcció, hipotecària en la banca i en el comerç en general.

El fenomen de l'anomenada *globalització*, encunyat per uns membres de la Comissió Trilateral, té un paper molt clar en l'estratègia de l'ordre econòmic. Va néixer l'any 1973 a l'ombra del *Chase Manhattan Bank* i es començà a articular a Amèrica del Nord i

³¹⁹ OLIVERES, A. *Contra la fam i la guerra*. Barcelona: Angle Editorial, 2005, p. 17.

Canadà, a Europa i Japó. Un dels principals objectius és establir un sistema internacional econòmic fort davant dels països del món³²⁰, juntament i d'acord amb el grup *B'nai B'rith* fundat al 1843 per ajudar al món jueu. Avui té una gran capacitat de decisió econòmica internacional. Es tracta d'una aposta dura per imposar el dòlar arreu del món mitjançant una proposta econòmica sotmetent la indústria i el comerç al poder d'aquesta moneda. Els organismes supraeconòmics regeixen la macroeconomia mundial, és a dir, la gran banca en mans del capital jueu, com la Banca *Rothschild* o *Rockefeller* i d'altres. El grup de *Bildelberg*³²¹ té un paper molt significatiu i prioritari en el desenvolupament econòmic internacional, i anualment es reuneix en una part diferent del món per tal d'establir prioritats econòmiques i polítiques a nivell internacional. Altres organismes que cal tenir presents són el *Council on Foreign Relations* (CFR)³²², l'ordre *Skull and Bones*³²³ de la Universitat de Yale i les diferents obediències maçòniques.

Un altre aspecte a considerar és el poder de la indústria armamentista vinculat als grans grups de pressió econòmica i política com els que hem anomenat anteriorment desenvolupat pels Estats Units, Rússia i Xina. Aquests tenen cura que l'armament sigui sempre renovat i millorat i arribi a aquells països en el quals hi ha una possibilitat de

³²⁰ DE LA DEHESA, G. *Comprender la globalización*. Madrid: Alianza Editorial, 2004, p. 21.

³²¹ "Los socios del Club Bilderberg deciden cuándo deben empezar las guerras (no en vano ganan dinero con todas ellas); cuánto deben durar (Nixon y Ford fueron defenestrados por acabar la guerra de Vietnam demasiado pronto); cuando deben acabar (el Grupo había planificado el fin de las hostilidades para 1978) y quién debe participar. Los cambios fronterizos posteriores los deciden ellos y también quiénes se deben beneficiar de la reconstrucción. Los miembros de Bilderberg 'poseen' los bancos centrales y, por lo tanto, están en posición de determinar los tipos de interés, la disponibilidad del dinero, el precio del oro y qué países deben recibir qué prestamos. Simplemente moviendo dinero los socios de Bildelberg ganan miles de millones de dólares. ¡Su única ideología es la del dólar y su mayor pasión, el poder! Desde 1954, los socios de Bildelberg representan a la élite de todas las naciones occidentales –financieros, industriales, banqueros, políticos, líderes de corporaciones multinacionales, presidentes, primeros ministros, ministros de Finanzas, secretarios de Estado, representantes del Banco Mundial, la OMC y el FMI, ejecutivos de los medios de comunicación y líderes militares–, un gobierno en la sombra que se reúne en secreto para debatir y alcanzar un consenso sobre la estrategia global". A: ESTULIN, D. *La verdadera historia del Club Bilderberg*. Barcelona: Editorial Planeta, 2005. p. 26-27.

³²² "No debería sorprendernos el hecho de que exista a nivel internacional una organización equivalente al Club Bildelberg. Este grupo se llama a sí mismo CFR es decir *Council on Foreign Relations* (Consejo de Relaciones Exteriores). El CFR forma parte de un grupo internacional ya citado y que se llama Round Table o Mesa Redonda. Otras de sus sucursales son el *Royal Institute of International Affairs* del Reino Unido y los *Institute of International Affairs* de Canadá, Australia, Sudáfrica, India y Holanda, y los *Institute of Pacific Relations* de China, Rusia y Japón". A: ESTULIN, D., op. cit. p. 31.

³²³ "La Orden Skull Bones es una orden masónica independiente, es decir que no está inscrita en ninguna Gran Logia Regular. [...] El cuerpo de selección está formado por los quince miembros de la clase senior de Yale, que eligen a otros quince miembros de la clase junior para su iniciación." A: DE LA CIERVA, R. *La masonería invisible. Una investigación en Internet sobre la Masonería moderna*. Madrid: Editorial Fénix, 2002. p. 582.

comerç sòlid. No tenen escrúpols en endeutar economies senceres d'un país a canvi d'una submissió ocasionada pel comerç de les armes.

També el cultiu i tràfic de les drogues ocupa un lloc important de la macroeconomia internacional en mans de grups de poder que disposen de grans recursos i fins i tot, grups paramilitars –Afganistan, Colòmbia, etc.– que es financen amb els extraordinaris beneficis de la venda de la droga. Pel que fa al negoci del petroli, si bé al principi estava en mans dels Estats Units, especialment a Texas, avui els països àrabs també hi exerceixen un notable control juntament amb els països petrolers del Mar del Nord, Veneçuela i Àfrica (Guinea, Sudan i Nigèria). Guinea Equatorial és un dels principals subministradors de petroli als Estats Units³²⁴.

³²⁴ VILAWEB: Article sobre la relació petrolera entre Guinea Equatorial i Estats Units..
<http://www.vilaweb.cat/ep/ultima-hora/1327771/gegants-petroli-fan-grans-negocis-guinea-gracies-corrupcio-the-guardian.pdf>. [Consulta: 3 febrer 2010]

*“La pau no és un cop de vent sobtat,
sinó la pedra en la qual cada dia
cal esculpir l'esforç de conquerir-la.”*

Miquel Martí i Pol

2.3. ENTORN DE LA PREMSA ESCRITA

Tal com explicitàvem a la presentació, l'objectiu principal del nostre estudi és la descripció del concepte de pau a la premsa escrita, a la secció d'internacional de tres diaris: *LA VANGUARDIA*, *EL PAÍS* i *AVUI*. Vam triar aquests tres diaris editats a Catalunya per la proximitat de les edicions i accessibilitat a les notícies durant el període analitzat de tretze mesos, des del setembre de 2008 al setembre de 2009. A través dels tres diaris fem una mirada periodística des de Catalunya al món sencer, a partir de les notícies seleccionades de la secció d'internacional, on constatarem el tractament de la pau a partir dels indicadors.

La informació es mou cada vegada més ràpidament i la tecnologia ha canviat molt el procés de creació del producte informatiu. Malgrat constatar que la premsa escrita no té la immediatesa de la ràdio, la televisió o internet, és cert que permet que la notícia disposi d'un temps de decantació i de maduració suficient. D'entre tot el ventall de seccions que conté un diari, ens hem centrat a la secció d'internacional. Per tant hem fet una mirada àmplia que abasta tot el món i l'hem reduït fins arribar a les notícies seleccionades que presenten els indicadors sobre el tractament de la pau per poder detectar els gestos de mediació i les accions concretes a favor de la pau davant dels conflictes.

Presentem cada un dels diaris escollits a partir d'un perfil en què descrivim el diari, des de l'origen, la història i l'evolució. També es descriu el tipus de periodisme pel qual es defineix cada un d'ells.

I presentem alguns autors que proposen diferents pautes i criteris per construir i fer possible un periodisme per la pau.

2.3.1. LA VANGUARDIA

2.3.1.1. Perfil del diari

L'1 de febrer de 1881 es publicava el primer número de *LA VANGUARDIA*. És un diari avalat pels seus 130 anys de trajectòria periodística, pels mitjans tècnics, el tiratge, els ingressos publicitaris i la seva capacitat informativa.³²⁵ *LA VANGUARDIA* és un dels diaris de referència a l'estat espanyol i el cinquè més difós.³²⁶

S'edita a Barcelona i es distribueix a l'estat espanyol i a Europa (se'n distribueixen més de 4.000 exemplars, que s'imprimeixen a Bèlgica). Editat íntegrament en castellà, el rotatiu s'identifica amb seccions diàries com 'La Contra' o les pàgines color salmó de 'VIVIR' i els suplementos no diaris: 'LunesMatch', 'Cultura/s', 'Què fem?', 'Estilos de Vida', 'Magazine' i 'Clasificados' (el diumenge es publiquen fins a tres suplementos més)³²⁷. El diari també és present a Internet, amb *LA VANGUARDIA edició impresa* i *LA VANGUARDIA 24 horas*, l'edició digital que permet l'accés a l'hemeroteca.

El diari és un dels mitjans de referència del Grup Godó³²⁸ del que també formen part Rac 1 i la radiofórmula RAC105; 8TV; els diaris *El Mundo Deportivo*, *AVUI*³²⁹, el gratuït *¡Qué!*, les publicacions especialitzades *Vanguardia Dossier* i *Vanguardia Grandes Temas*; o les revistes "Historia y Vida", "Play Boy" o "Salud y Vida", entre d'altres.

³²⁵ ENCICLOPÈDIA CATALANA, http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0069542&BATE=La%20Vanguardia [Consulta: 12 novembre 2009]

³²⁶ OFICINA DE JUSTIFICACIÓ DE LA DIFUSIÓ. Segons la Oficina de Justificació de la Difusió, la mitjana de difusió entre els mesos de gener i desembre de 2008 és de 201.589 exemplars per dia (el promig de tirades és de 238.004). http://www.ojd.es/OJD/Portal/diarios_ojd/_4DOSpuiQo1Y_FOivPcLIIA [Consulta: 12 novembre 2009]
La primera onada de l'Estudio General de Medios (EGM) d'abril de 2008 a abril de 2009, situa La Vanguardia en el cinquè lloc dels diaris generalistes (per darrere d'*El País*, *El Mundo*, *El Periódico* i *ABC*), amb 709 lectors per dia. <http://download.aimc.es/aimc/02egm/resumegm109.pdf> [Consulta: 12 novembre 2009]
Segons el resum de la quarta onada del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, de setembre de 2008 a agost de 2009, La Vanguardia és el segon diari més consultat, amb 647 lectors diaris. http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/resum_public_4a_onada09_barometre_cat.pdf [Consulta: 12 novembre 2009]

³²⁷ AA. VV: *Siempre en Vanguardia*, Barcelona 2007, p. 46. Quadern editat en motiu de la nova etapa del diari, a partir d'octubre de 2007.

³²⁸ GRUPO GODÓ, <http://www.grupogodo.net/institucional/editor/index.html> [Consulta: 25 novembre 2009]

³²⁹ Des de 2004, l'AVUI és propietat del Grupo Godó (en té el 40% de les accions), el Grup Planeta (40%) i la Generalitat (20%). Enciclopèdia Catalana, http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0006317&BATE=Avui [Consulta: 25 novembre 2010]

La història de *LA VANGUARDIA* està profundament marcada per la nissaga dels Godó (Javier Godó, que és l'actual president editor és besnét dels fundadors), els diferents directors i editors del diari i els esdeveniments polítics, socials i culturals que han marcat la història d'Espanya.

El primer número de *LA VANGUARDIA* va aparèixer de la mà de Bartolomé Godó³³⁰, i aviat el seu germà Carlos també s'hi va vincular. Ideològicament estava adscrit al Partit Liberal (servia com a òrgan de comunicació³³¹), tal com indicava el subtítol *Diario político de avisos y noticias. Órgano del Partido Constitucional de la Provincia*³³². Malgrat aquesta vinculació, el primer número incloïa una declaració d'intencions més extensa: "Publicará artículos políticos, revistas económicas, de artes, ciencias y literatura – Noticias y telegramas nacionales y extranjeros – Correspondencias de Madrid y Provincias – Revistas y Correspondencias extranjeras (...) – Variedades y noticias de conocimientos útiles"³³³.

La vinculació oficial amb el partit liberal va durar fins el 1887, quan *LA VANGUARDIA* va constituir-se com a diari independent, plural i modern³³⁴. L'editorial de l'1 de gener de 1888 feia ressò del canvi i definia l'estil de diari que volien: "No intentaremos hacer un *Times*, sería pretensión vana y ridícula, pero sí queremos que nuestro diario (...) refleje (...) con la mayor exactitud posible la vida de Barcelona, luego la de Cataluña, y por último la de España entera, que constituyen las tres relaciones primordiales de nuestra existencia social"³³⁵.

Cap el 1900, el diari va començar a modernitzar-se: el director Modesto Sánchez Ortiz –coherent també amb la línia del Partit Liberal– va apostar per introduir-hi col·laboracions d'escriptors i dibuixants³³⁶, i personatges de la vida cultural i

³³⁰ El permís per publicar el diari va ser atorgat a Bartolomé Godó, tot i que altres historiadors defensen que el primer director de La Vanguardia va ser Jaume Andreu, periodista i expert en gravats.

³³¹ GRUPO GODÓ, op. cit.

³³² HUERTAS, J.M. *Una Història de 'La Vanguardia'*, Angle Editorial. Manresa: 2006, p. 13.

³³³ LA PRIMERA VANGUARDIA,

<http://comunidad.lavanguardia.es/component/20081015/156017/la-primera-vanguardia.xhtml>

[Consulta: 25 novembre 2009]

³³⁴ GRUPO GODÓ, op. cit.

³³⁵ HUERTAS, J.M., op. cit. p. 27.

³³⁶ El nou director era coherent amb la línia pròxima al Partit Liberal.

intel·lectual³³⁷. El mèrit d'un altre dels directors, Miquel dels Sants Oliver, va ser dotar el diari de rotatives modernes i enviar corresponsals als dos bàndols de la Primera Guerra Mundial (aquesta no era la primera experiència a l'estranger –Marroc, 1893–, però demostrava l'interès per la informació del que passava al món i l'inici de la vocació internacional del diari)³³⁸. Precisament el corresposal a París, Agustí Calvet –conegut amb el sobrenom de Gaziell–, va ser el director del diari en els anys de consolidació: va incorporar pàgines amb rotogravat³³⁹, col·laboracions de personatges com Winston Churchill, Mussolini o Trotski, i va inaugurar la delegació del diari a Madrid. El 1936, amb l'inici de la Guerra Civil, *LA VANGUARDIA* va ser incautada primer per la Generalitat de Catalunya, després pel govern de la República, i finalment, pel règim de Franco.

Durant el franquisme, el diari va passar a anomenar-se *LA VANGUARDIA ESPAÑOLA*.³⁴⁰ Els Godó van recuperar el seu paper com a directors financers del diari, però no tenien influència sobre la línia editorial. El tàndem Manuel Aznar –Josep Pla va dirigir-la fins l'arribada d'un director nomenat per Franco, Luís de Galinsoga. A partir de 1966 i coincidint amb els últims anys del franquisme i la transició cap a la democràcia, el diari va optar per la mateixa transformació. La va dirigir Horacio Sáenz Herrero, i un revulsiu clar va ser la participació al diari de personatges significatius i carismàtics per les seves idees –les més avançades de la societat catalana–: Antoni Tàpies, Ramon Trias Fargas, Joan Fuster, Baltasar Porcel o Fabián Estapé. La culminació d'aquest procés tingué lloc el 1978, amb la recuperació del nom original del diari: *LA VANGUARDIA*.

Javier Godó Muntanyola, tercer compte de Godó i quarta generació de la família fundadora va passar a presidir *LA VANGUARDIA* l'any 1987 i va impulsar-ne el redisseny. La nova *Vanguardia* s'inspirava en els models nord-americans³⁴¹, com *The Washington Post* o la revista *TIME*, contraposats a *EL PAÍS* de Gäde (molt més gris, amb molta lletra). Redissenyat per Milton Glaser, el diari va incorporar una sisena columna i

³³⁷ Josep Pla va sentenciar, referint-se al passat del diari, que 'es transforma de l'òrgan caciquista i inútil que havia estat en el diari preferit de la gent intel·ligent de Barcelona'. HUERTAS, J.M., op. cit., 37

³³⁸ AA. VV.: 1881-2006. *La Vanguardia, 125 años de vocación universal*. Barcelona: 2006, p. 274.

³³⁹ Ídem.

³⁴⁰ HUERTAS, J.M., op. cit., p. 120.

³⁴¹ AA. VV: *Siempre en Vanguardia*, op. cit., p. 284.

la combinació de les tipografies i la modificació del seu pes; a més, la fotografia va començar-se a utilitzar per trencar la continuïtat de la lectura. Les novetats més significatives van ser el quadern de color salmó, per trencar la dinàmica del diari i oferir unes pàgines dedicades exclusivament a serveis³⁴², i l'aplicació de les noves tecnologies d'impressió: les rotatives d'offset amb color. El diari ha anat evolucionant, i tot i l'aposta ferma pel diari digital, el 2007 té lloc el segon gran redisseny de la versió en paper, amb la renovació de les rotatives i petits canvis de presentació amb més color i amb l'objectiu fer el diari més manejable. Això no ha fet variar la seva l'essència ja que *LA VANGUARDIA* es manté fidel als orígens.

2.3.1.2. El periodisme a *LA VANGUARDIA*

LA VANGUARDIA actual és un diari independent a nivell polític, com indica l'Estatut de Redacció³⁴³ en el punt 1.7: "(...) *LA VANGUARDIA* reafirma su identidad como diario independiente de toda clase de organizaciones sociales, confesionales y políticas (...), al margen del libre desempeño del derecho a la crítica al que está obligado por su propia naturaleza." A nivell ideològic (potser pels anys de submissió a diferents règims), *LA VANGUARDIA* mai s'ha definit de manera tant categòrica com *EL PAÍS*, però sovint ha estat definida com a diari moderat, i durant molts anys s'ha destacat la seva vinculació amb els sectors conservadors i democristians.

L'Estatut també recull la manera d'entendre el periodisme del diari, i a més de fer un especial ressò a la seva llarga trajectòria, assenyala unes actituds que el converteixen en un diari de qualitat "(...) con un patrimonio de más de un siglo de servicio y formación de la opinión pública mediante la información veraz y rigurosa y la opinión libre y plural". En concret, en el punt 1.9 anomena una sèrie de valors que descriuen el model propi del diari: "El respeto, defensa, fortalecimiento de los valores esenciales de la democracia, la libertad, la justicia, la tolerancia, la solidaridad y el progreso, constituyen el fundamento y razón de la actuación de *LA VANGUARDIA* como medio de

³⁴² HUERTAS, J.M., op. cit., p. 52.

³⁴³ ESTATUT DE REDACCIÓ DE *LA VANGUARDIA*:

http://www.comisiondequejas.com/Otras_Normas/Estatutos_Redaccion/Relacion/Estatuto3.htm
[Consulta: 27 novembre 2009]

comunicación, de acuerdo con la doctrina establecida en la Declaración Universal de los Derechos Humanos de la ONU, la Convención Europea de los Derechos Humanos y el conjunto de principios deontológicos de la profesión periodística promulgados y asumidos por la prensa libre moderna y responsable”.

Un altre punt a destacar en el nostre estudi és tenir en compte la vocació internacional del diari. “(...) *LA VANGUARDIA* se proyecta hacia el conjunto de España y Europa desde su aspiración por contribuir a la integración y desarrollo de los pueblos mediante la difusión e intercambio de la información y el conocimiento, todo ello desde un espíritu universalista y abierto, compatible con el respeto y la defensa de las tradiciones propias y ajenas”. A banda d’incloure-ho al punt 1.6 de l’Estatut, aquesta vocació es desprèn de la trajectòria històrica del diari i de la importància que té la secció Internacional.

Recollim alguns fragments de reflexions del president editor de *LA VANGUARDIA*, Javier Godó, i de l’actual director, José Antich, en motiu dels 125 anys del diari. D’alguna manera, evidencien les seves prioritats com a institució i la seva raó de ser com a empresa periodística:

“*LA VANGUARDIA* ocupa una posición de centralidad porque a lo largo de su trayectoria ha conseguido ser espejo y reflector de la sociedad catalana (...). Asimismo, *LA VANGUARDIA* ha conseguido ser un medio de clara centralidad, cuyo planteamiento de fondo descansa sobre tres pilares básicos: la defensa de los intereses de Catalunya, la implicación de Catalunya en España y la vocación y proyección europeísta”³⁴⁴.

Durant el seu recorregut, el diari ha passat per moments de tota mena però sempre ha volgut crear una consciència crítica i responsable que representa a una majoria de la societat civil. L’estil del diari ve marcat pel rigor, l’actitud lliberal i la pluralitat interna, cosa que ha permès conjugar diferents maneres de pensar:

³⁴⁴ AA. VV.: 1881-2006. *La Vanguardia, 125 años de vocación universal*, op. cit., p. 8.

“Competimos por informar mejor y más a fondo, evitando la superficialidad, la vanalidad y el ruido, buscando las historias de la realidad que descubren y revelan eso que el gran escritor Eugeni d’Ors llamó ‘las palpitaciones del tiempo’.”³⁴⁵

Aquestes palpitations han estat recollides fidelment en cada època sota qualsevol circumstància, fins i tot en els moments més difícils.

2.3.2. EL PAÍS

2.3.2.1. Perfil del diari

El 4 de maig de 1976 es publicava el primer número del diari *EL PAÍS*. Neix a Madrid editat per l'empresa Promotora de Informaciones S.A. (PRISA), que aviat es converteix en el principal exponent de la renovació de la premsa espanyola a la fi del franquisme³⁴⁶. A l'actualitat, es considera que *EL PAÍS* ha estat i continua sent el diari de més difusió³⁴⁷ i influència arreu de l'estat espanyol, amb una línia política de centreesquerra³⁴⁸.

A banda de la redacció central a Madrid, el diari té una redacció pròpia a Barcelona³⁴⁹ (que elabora l'edició per Catalunya i també 'Quadern de cultura', un suplement cultural editat íntegrament en català), i redaccions a Bilbao, Sevilla i València. També hi ha una edició internacional publicada cada setmana, i una edició a Llatinoamèrica³⁵⁰. El

³⁴⁵ *Ibid.*, p. 10.

³⁴⁶ ENCICLOPÈDIA CATALANA, http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0048229&BATE=El%20Pa%EDs [Consulta: 1 desembre 2009]

³⁴⁷ Segons la Oficina de Justificació de la Difusió, la mitjana de difusió entre els mesos de gener i desembre de 2008 és de 431.033 exemplars per dia (el promig de tirades és de 563.495). OFICINA DE JUSTIFICACIÓ DE LA DIFUSIÓ, http://www.ojd.es/OJD/Portal/diarios_ojd/_4DOSpuiQo1Y_FOivPcLIIA. [Consulta: 1 desembre 2009] La primera onada de l'Estudio General de Medios (EGM) d'abril de 2008 a abril de 2009, situa El País com el primer diari generalista, amb 2182 lectors diaris. AIMC, ASOCIACIÓN PARA LA INVESTIGACIÓN DE MEDIOS DE COMUNICACIÓN: <http://download.aimc.es/aimc/02egm/resumegm109.pdf>. [Consulta: 1 desembre 2009]

³⁴⁸ ENCICLOPÈDIA CATALANA, *op.cit.*

³⁴⁹ *Ídem*. Creada el 1982, va representar una experiència inèdita per les característiques tècniques: utilitzava la tecnologia més moderna d'impremta i d'informàtica, i això permetia crear dues versions diferents del mateix diari per Madrid i Barcelona, elaborades per dues redaccions complementàries, formades per un sol equip tècnic i impreses per dues respectives rotatives.

³⁵⁰ GRUPO PRISA, <http://www.prisa.com/areas-actividad/elpais> [Consulta: 1 desembre 2009]

rotatiu publica diversos suplementos no diaris³⁵¹, que contribueixen a consolidar el perfil del diari: 'Babèlia', dedicat a temes culturals, 'EP3', sobre tendències i lleure; el dominical 'EL PAÍS semanal'; el quadern d'economia 'Negocios'; el de viatges, 'Viajeros'; i 'Ciberpaís', sobre noves tecnologies. Des de 2001, EL PAÍS fa una edició en anglès, en col·laboració amb l'International Herald Tribune, i a partir de 2004, publica en castellà articles i reportatges del *The New York Times*. A més d'aquestes edicions en paper, una altra de les potes del diari és la seva versió electrònica, EL PAÍS DIGITAL.

EL PAÍS és un dels mitjans més representatius del grup PRISA, al qual també pertanyen la Cadena Ser o els 40 Principals; diaris com *Cinco Días*, econòmic, o *As*, esportiu; les editorials Alfaguara i Santillana; la cadena de televisió Cuatro i Sogecable (televisió de pagament). A l'actualitat, el grup està presidit per Ignacio de Polanco i el conseller delegat és Juan Luís Cebrián, de sempre lligat al diari EL PAÍS³⁵².

El grup PRISA es va constituir el gener de 1972³⁵³, com a projecte personal de l'editor José Ortega Spportorno –que heretava la passió editorial del seu pare, el filòsof Ortega y Gasset– i els periodistes Darío Valcárcel i Carlos Mendo, que abans de la mort de Franco ja imaginaven “un diari liberal, europeista i modern, un diari seriós, de gran qualitat, i de transfons intel·lectual”³⁵⁴. La gestació del diari va ser llarga, i no va aparèixer fins el 4 de maig de 1976. El primer número incloïa la següent declaració d'intencions:

“Este periódico, decimos, aspira a ser una institución. (...) Por utópico o singular que resulte nuestro empeño, desde el primer día de existencia hemos querido demostrar que la prensa debe y puede ayudar al proceso de la construcción de la democracia en España. Y no a una opción política concreta, sino a la democracia como conjunto de valores que han hecho posible una vida colectiva digna y libre en Occidente”³⁵⁵.

³⁵¹ ENCICLOPÈDIA CATALANA, op.cit.

³⁵² GRUPO PRISA, <http://www.prisa.com/quienes-somos/consejo-administracion> [Consulta: 1 desembre 2009]

³⁵³ CRUZ, M. i SUEIRO, S.: *Una historia de El País y del Grupo Prisa*. Ed. Plaza y Janés Barcelona, 2004, p. 17.

³⁵⁴ *Ibíd.*, pp. 17 i 18.

³⁵⁵ ESTATUT DE REDACCIÓ D'EL PAÍS, signat per la junta d'accionistes de PRISA el març de 1977 i en vigor des de 1980. <http://sindicat.org/spc/docum/pafiledb.php?ln=ct&action=file&id=172>

Espanya sortia de la dictadura, i *EL PAÍS* apareixia com el primer dels diaris íntegrament democràtic a l'Estat Espanyol³⁵⁶, sense lligams amb el franquisme³⁵⁷, omplint així el buit de mercat dels sectors més d'esquerra³⁵⁸.

Dos noms marquen l'inici del diari: Juan Luís Cebrián, el primer director, i Jesús de Polanco, primer conseller delegat i després president executiu del diari. A partir de l'any 1989, PRISA esdevé una societat holding i el diari passa a ser editat i gestionat per una empresa 'pròpia', Diari *EL PAÍS*, S.A. Des de llavors l'han dirigit Joaquín Estefanía (1988-93), Jesús Ceberio (1993-2006) i Javier Moreno (2006), tot i que la vinculació amb el grup PRISA ha seguit sent estreta.

Dissenyat per l'alemany Reinhard Gade, el diari va apostar per un estil sobri tant pel que fa a l'estètica com al tractament de la informació: diari a cinc columnes amb una diferenciació entre gèneres periodístics, i amb un clar repte per la informació que defineix els diaris de qualitat (enfront els *tabloides* o sensacionalistes). Els creadors del diari assenyalaven que volien fer un model inspirat en *Le Monde*: "un mito para la juventud progresista y europeista"³⁵⁹ i la premsa anglosaxona. El resultat va ser un diari de disseny germànic, tractament de la notícia anglosaxó i amb un llibre d'estil elaborat seguint el de *The New York Times*³⁶⁰. El diari evoluciona amb els anys: incorpora fotografia, infografia, color, etc. Malgrat el salt al món digital (des de mitjans dels anys 90) i el redisseny del 2007 –amb canvis a nivell de format i de contingut–, *EL PAÍS* es manté fidel al model de diari informatiu de qualitat i a la seva essència.

³⁵⁶ A Catalunya, el primer diari nascut després del franquisme va ser l'AVUI, que publicat íntegrament en català va aparèixer el 23 d'abril de 1976.

³⁵⁷ 'Un periódico sin pasado, que no tiene que arrepentirse de nada, porque de nada se siente responsable', A: CRUZ, M. i SUEIRO, S., op. cit., p. 17.

³⁵⁸ *Ibid.*, p. 72.

³⁵⁹ *Ibid.*, p. 67.

³⁶⁰ *Ídem.*

2.3.2.2. El periodisme a *EL PAÍS*

EL PAÍS es considera un diari informatiu de qualitat³⁶¹ perquè prioritza la informació i la transmet basant-se en els valors de rigor, neutralitat, i veritat informativa: “*EL PAÍS* se esfuerza por presentar diariamente una información veraz, lo más completa posible, interesante, actual y de alta calidad, de manera que ayude al lector a entender la realidad y formarse su propio criterio”³⁶². L'Estatut de Redacció³⁶³ i el llibre d'estil reforcen aquest compromís amb la ciutadania, un element més que el converteix en un dels diaris de referència a l'Estat espanyol, juntament amb *LA VANGUARDIA*.

Ideològicament, *EL PAÍS* és un diari independent ja que durant més de 20 anys, fins al 2007, sota la capçalera del diari es qualificava com a “Diario Independiente de la Mañana”, de tendència progressista i pròxim als partits d'esquerra. “*EL PAÍS* debe ser un periódico liberal, independiente, socialmente solidario, nacional, europeo y atento en la mutación que hoy opera en la sociedad de Occidente.”³⁶⁴ A l'annex del mateix Estatut es destaquen les qualitats de liberal: “Quiere decir el estar dispuesto a comprender y escuchar al prójimo (...). Implica también en nuestro tiempo el reconocimiento de que la soberanía reside en el pueblo”. Independent: “El periódico rechazará todo condicionamiento procedente de grupo económicos de presión”. I socialment solidari: “Deberá defender el desarrollo, perfeccionamiento y buena administración de la seguridad social y el reparto justo de la riqueza, (...) la seguridad ecológica, nacional y mundial, por ser un patrimonio vital para toda la humanidad”. La línia editorial del diari s'adequa a aquests principis.

³⁶¹ També ho són *La Vanguardia*, *Le Monde*, *The Guardian*, *The Times*, *The New York Times*, *The Washington Post*, etc.

³⁶² ESTATUT DE REDACCIÓ D'*EL PAÍS*, op. cit.

³⁶³ L'Estatut de Redacció es va signar a la junta d'accionistes de PRISA el març de 1977 i està en vigor des de 1980. L'Estatut constitueix un òrgan que ordena les relacions professionals de la redacció del diari amb la direcció del mateix i l'empresa editora. A banda, permet el correcte exercici periodístic, ja que regula aspectes com la clàusula de consciència i el secret professional (així com també ofereix garanties al periodista en el cas que el diari canviés de línia editorial). El llibre d'estil estableix una pauta per dotar d'uniformitat els textos, però també recull tres clàusules essencials: la diferenciació entre rumor i notícia, la imparcialitat en cas de conflicte (donar veu a les dues parts) i la concordança entre els titulars de les informacions i el contingut de la notícia. *El País* ha estat precursor d'aquests usos periodístics.

³⁶⁴ Ho marquen els punts 3.1 i 3.3 de l'Estatut. ESTATUT DE REDACCIÓ D'*EL PAÍS*, op. cit.

Finalment, hem considerat interessant recollir fragments del pròleg de la tercera edició del Llibre d'Estil, signat pel llavors director, Joaquín Estefanía, el 1990, que mostren la vocació de servei del diari i esdevenen una defensa dels valors del periodisme.³⁶⁵

“Desde que se fundó, en *EL PAÍS* se ha considerado que son los lectores los propietarios últimos de la información, y los periodistas, tan sólo los mediadores entre aquéllos y ésta. Por ello entendemos que han de existir unas directrices que comprometan al periódico con sus lectores, una especie de control de calidad que defina quiénes somos y cómo trabajamos.”

La informació és considerada patrimoni del lector i el diari té un compromís amb ell que els vincula pel fet de ser la llibertat d'expressió i el dret a la informació dos principis essencials de la societat democràtica.

“La libertad de expresión y el derecho a la información son dos principios esenciales para la existencia de la prensa libre, que es una de las instituciones básicas del Estado de derecho. Tanto es así, que no se puede hablar de democracia en ausencia de una prensa que no tenga las garantías suficientes para desarrollar su labor. Los periodistas ejercemos estos dos derechos esenciales en nombre de la opinión pública, de nuestros lectores. Ello nos obliga ante la sociedad en una medida más amplia que el estricto respeto a las leyes, que debemos acatar como el resto de los ciudadanos. Cuando los periodistas exigimos información en nombre de la opinión pública o criticamos a personas o instituciones de la Administración o de la sociedad civil, contraemos una responsabilidad moral y política, además de jurídica. Es decir, que se puede abusar del derecho a la libertad de expresión o del derecho a la información sin infringir la ley. (...) Convertir los medios de comunicación en armas del tráfico de influencias al servicio de intereses que no se declaran es una práctica de abuso que crece a la sombra de la libertad. Por eso hemos procurado que las opiniones de *EL PAÍS* —equivocadas o no— hayan sido siempre nítidas; sus dueños, conocidos; sus cuentas, auditadas desde el comienzo, y sus motivaciones, públicas.”

³⁶⁵ El PAÍS. El país de los estudiantes, La aventura de crear un periódico, 2009-10.
<http://estudiantes.elpais.com/libroestilo/prologo002.htm>

Aquesta vocació de servei d'*EL PAÍS* també inclou la crítica a persones i institucions però amb transparència, sense convertir el mitjà en un instrument de tràfic d'influències amb interessos amagats.

2.3.3. AVUI

2.3.3.1. Perfil del diari

El 23 d'abril de 1976 apareixia als quioscos el diari *AVUI*, el primer en català publicat després de la Guerra Civil. El context de recuperació de les llibertats democràtiques, la llengua i la cultura catalana és clau per al seu naixement, que a la vegada és resultat de la mobilització popular per tenir un diari català, independent, democràtic i popular³⁶⁶. A l'actualitat és el tercer diari en català més difós³⁶⁷; caldrà observar el diari i la seva nova trajectòria a partir de la compra de l'*AVUI* per Hermes Comunicacions, també propietaris d'*El Punt*.

L'*AVUI* té la seu social i s'edita a Barcelona i compta amb redaccions a Sabadell i Terrassa, on es publiquen les edicions locals els dilluns i divendres. A més de la capçalera diària, el diari publica suplementes com 'Cultura', la guia de cap de setmana 'Sortim', el setmanari 'Plaers d'*AVUI*', 'Medicina i Salut' (mensual) i la publicació econòmica *B30*, adscrita al *Vallès*. L'*AVUI* publica altres materials conjuntament amb *El Punt*, com *El 9*, diari d'informació esportiva, i 'Presència', la revista cultural.

³⁶⁶ ENCICLOPÈDIA CATALANA: http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0006317&BATE=Avui
[Consulta: 10 gener 2010]

³⁶⁷ Segons l'Oficina de Justificació de la Difusió, la mitjana de difusió entre els mesos de gener i desembre de 2009 és de 25.918 exemplars per dia (el promig de tirades és de 36.838).
http://www.ojd.es/OJD/Portal/diarios_ojd/_4DOSpuiQo1Y_FOivPcLIIA. [Consulta: 10 gener 2010] El resum general de l'Estudio General de Medios, realitzat d'abril de 2009 a març de 2010, indica que l'*AVUI* té 133 lectors per dia, per sota d'*El Punt*, que en té 150.
http://www.aimc.es/aimc.php?izq=egm.swf&pag_html=si&op=cuatro&dch=02egm/24.html. [Consulta: 10 gener 2010] Segons el Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, l'*AVUI* és el tercer diari en català més llegit, per darrere d'*El Periódico de Catalunya* (versió catalana) i *El Punt*. BARÒMETRE DE LA COMUNICACIÓ I LA CULTURA.
http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/resum_public_1a_onada10_barometre_cat.pdf
[Consulta: 10 gener 2010]

La història del diari ha estat marcada per la viabilitat econòmica. El primer *AVUI* va néixer gràcies a les subscripcions populars, adherides a una nova empresa, Premsa Catalana S.A, que no tenia cap tipus d'experiència amb els mitjans de comunicació³⁶⁸ (els seus promotors, noms com Ramon Fuster, Enric Cirici, Josep Maria Puig i Salellas, entre d'altres, provenien de l'associacionisme cultural i professional). A més, davant la inseguretat política dels mesos posteriors a la mort de Franco, els impulsors del diari van creure convenient accelerar-ne la publicació. El primer editorial del diari, titulat significativament 'Trenta-set anys després', explica: "El temps entre la inscripció en el Registre (...) i la sortida del diari ha estat molt curt. Els professionals ho sabem, però no podíem defraudar la impaciència i l'expectació que el projecte ha despertat en amplis sectors del nostre poble. Tampoc, per un desig de perfeccionisme, no podíem ajornar la sortida. Tot el que es viu és fràgil, davant tants d'atzars que amenacen fora de la voluntat i les previsions. Passi el que passi, una veu escrita dels Països Catalans ja és diàriament al carrer"³⁶⁹. Josep Faulí i Josep Maria Cadena van dirigir el primer *AVUI*.

El juny de 2004, Premsa Catalana, S.A. va presentar un expedient de fallida, amb l'objectiu de garantir la continuïtat del diari. La Generalitat va decidir comprar el 20% de les accions, gestionades per l'Institut Català de Finances, i va reorganitzar la resta d'accions a la societat formada pel grup Planeta i el Grup Godó (amb el 40% de les accions, cadascú). L'*AVUI* va passar a mans de la Corporació Catalana de Comunicació, amb una societat de propietaris formada per el Grup Planeta (40%), el Grup Godó (40%) i l'Institut Català de Finances (20%)³⁷⁰. Després de cinc anys i quatre directors (Vicent Sanchis, Xavier Bosch, Toni Cruanyes i Carles Flo), el novembre de 2009, l'empresa Hermes va adquirir el 100% de les accions del diari³⁷¹. L'objectiu d'aquest nou projecte 'en català' és augmentar la difusió del diari, tant de l'edició en paper com de la digital, i "consolidar el diari com un dels mitjans de comunicació de referència de la premsa en català."³⁷²

³⁶⁸ GUILLAMET, J.: *Premsa, franquisme i autonomia. Crònica catalana de mig segle llarg (1939-1995)*. Flor de Vent Edicions. Barcelona: març 1996, p. 202.

³⁶⁹ 1976 – 1986 *AVUI*. Desè aniversari. Premsa Catalana, maig 1986, p. 29.

³⁷⁰ ENCICLOPÈDIA CATALANA, op. cit.

³⁷¹ Redacció. "AVUI: Neix el gran grup en català". *AVUI*,

http://www.avui.cat/cat/notices/2009/11/neix_el_gran_grup_en_catala_79622.php [Consulta: 10 gener 2010].

³⁷² *AVUI*, op. cit.

Andreu Mas Delblanch apunta algunes de les causes d'aquestes dificultats de l'AVUI per consolidar-se com a diari de referència en català al territori: "(...) Hi ha dos factors, íntimament lligats, que semblen determinants a l'hora d'intentar explicar per què l'únic diari, de moment, d'abast nacional a Catalunya, ha fracassat. El primer és el model. El segon, derivat del primer, l'empresa. L'AVUI ha triat un model de diari generalista que competeix en inferioritat de condicions i de recursos contra els grans monstres de la premsa catalana que sempre han mirat vers Madrid. Aquesta situació ha provocat que hagi anat quedant fora de joc; els seus competidors més directes han utilitzat els seus recursos per augmentar la competitivitat del producte (...), contra els qual l'AVUI, amb una estructura empresarial menys consolidada del que caldria, no ha pogut o no ha sabut lluitar. Si a aquest estat de coses hi afegim l'excessiva supeditació del diari –justificada per raons econòmiques òbvies– al poder polític dominant a Catalunya durant els darrers vint anys –cosa que li ha impossibilitat crear una complicitat amb els sectors socials més pròxims a un discurs nacional més fresc– entendrem perquè les coses són com són."³⁷³

Després de divuit anys, el 1994 l'AVUI es reforma³⁷⁴: estrena maquetació –amb canvis a la capçalera, l'estructura de seccions i la compaginació– i amplia continguts i col·laboradors, en un intent d'adaptar-se a la realitat del moment i d'apropar-se a "professionals, investigadors, estudiants [ja que eren el sector més dinàmic de la societat catalana, però sense oblidar] l'àmplia xarxa d'associacions de tota mena que caracteritza el nostre país"³⁷⁵. El canvi més recent és el de 2005, moment en què el diari inclou noves seccions i canvis tipogràfics i s'aposta pel grafisme i la il·lustració³⁷⁶ (dues de les novetats més destacables són la presència del color al 70% de les pàgines i la creu d'Antoni Tàpies a la capçalera). L'AVUI compta amb una edició digital des de 1995, tot i que és a partir de 2007 quan el diari inclou enllaços, canals multimèdia i actualització constant.

³⁷³ FIGUERES, J.M: Premsa i nacionalisme. El periodisme en la reconstrucció de la identitat catalana. Editorial Pòrtic. Bcn, març de 2002, p. 320-321.

³⁷⁴ ANUARIS.CAT, <http://www.anuaris.cat/continguts/cronologia.php?id=24945> [Consulta: 12 febrer 2010].

³⁷⁵ ANUARIS.CAT: <http://www.anuaris.cat/continguts/article.php?id=663> [Consulta: 12 febrer 2010].

³⁷⁶ ENCICLOPÈDIA CATALANA, op. cit.

2.3.3.2. El periodisme a l'AVUI

D'acord amb la trajectòria històrica ressenyada, l'AVUI ha anat consolidant-se com a diari informatiu de qualitat, per la seva voluntat d'informar partint de valors periodístics com el rigor, la veritat informativa i la neutralitat. El primer editorial del diari apuntava la vocació periodística: “Quan un diari comença, li cal, sense cap èmfasi, acomplir la missió que li pertoca: informar.”³⁷⁷ Des dels inicis, però, la llengua ha estat un dels emblemes i referents del diari³⁷⁸; la idea era contribuir, a partir de la lectura habitual d'un diari escrit en català, a la normalització lingüística del català: “(...) Solíem referir-nos a la gran influència beneficiosa que tindria la publicació d'un diari en català, la lectura de la qual familiaritzaria un gran sector del públic catalanoparlant amb l'expressió escrita de la pròpia llengua (...).”³⁷⁹ Aquest marcat interès per la llengua vinculat a les funcions pròpies com a diari també queda palès al Llibre d'Estil:

“Al nostre parer, un diari requereix un tractament lingüístic específic, condicionat per la seva naturalesa intrínseca de mitjà de comunicació de masses, que permeti una lectura fàcil i ràpida, sense elements que en dificultin la comprensió. En aquest sentit, la nostra proposta fa prevaler la funció d'informar, pròpia d'un diari, per damunt d'altres, com ara la d'escolaritzar (...). Al costat d'aquests criteris formals i del rigor informatiu, imprescindibles per oferir al lector un producte solvent, cal vetllar igualment per la correcció lingüística dels textos, és a dir, perquè els redactors del diari tinguin un bon domini de la llengua en què escriuen. (...) Amb aquesta primera sistematització hem volgut establir uns criteris que serveixin de punt de partida per configurar un llenguatge i un estil periodístics en català, convenientment diferenciats dels altres registres lingüístics”³⁸⁰.

Ideològicament, l'AVUI es posiciona com a “diari obert, liberal, compromès amb el propi país” i proclama la “defensa i l'expressió dels conceptes democràtics, del reconeixement de la personalitat catalana, dels fonaments bàsics de la identitat

³⁷⁷ 1976 – 1986 AVUI. Desè aniversari. op. cit., p. 29

³⁷⁸ *Ibid.*, p. 121.

³⁷⁹ *Ídem.*

³⁸⁰ Cfr. Avui. *Llibre d'estil*. Barcelona: Editorial Empúries, 1997.

nacional en l'aspecte cultural, social, econòmic o polític"³⁸¹. Malgrat és difícil adscriure el diari a un color polític, l'AVUI és proper als sectors nacionalistes catalans; durant els vint anys de Convergència i Unió al capdavant de la Generalitat, els vincles del diari amb el partit el van portar a una certa polarització ideològica.

2.3.4. PERIODISME PER LA PAU

El periodisme va néixer com a ciència informativa consagrada als principis d'informar, formar i entretenir els lectors³⁸². Es comprava el diari sobretot per estar assabentat del que succeïa tant a l'entorn immediat com llunyà. En paraules del sociòleg Salvador Giner, "és per mitjà [del periodisme] que veiem el món."³⁸³ Avui dia, amb tants mitjans de comunicació molt més ràpids que la premsa escrita, s'espera obtenir quelcom més que informació quan el ja sobreinformat lector obre el diari. Segons López Jaraba i Charneco Sáez, l'efecte de la sobreinformació és, paradoxalment, la desinformació: el lector ha rebut tantes dades sobre un fet, que acaba sense conèixer amb claredat quines seran les conseqüències que tindrà a la seva pròpia vida tot allò que ha succeït durant el dia. És per això que aquests experts afirmen que la persona que, malgrat l'excés d'informació que l'envolta, encara compra el diari, està buscant quelcom més que accedir a la informació. Els continguts s'adapten al públic i per aquesta raó es fa una premsa cada vegada més interpretativa. Els lectors volen històries, no només informació. És aquí on el paper del periodista canvia: passa de ser un simple informador a convertir-se en un analista expert en la matèria sobre la que informa. La funció del diari també es transforma: "s'ha acabat el diari com a mitjà massiu; ha començat l'era del diari com a mitjà qualitatiu, influent."³⁸⁴

³⁸¹ ANUARIS.CAT, <http://www.anuaris.cat/continguts/article.php?id=663> [Consulta: 12 febrer 2010]

³⁸² LÓPEZ JARABA, J.; CHARNECO SÁEZ, V., "La prensa tradicional, en la encrucijada. El desafío de la interpretación.". A: JÁUREGUI, F. (dir), *Los secretos del nuevo periodismo. ¿Está muriendo la información tradicional?* Valencia: Generalitat Valenciana, 2007, p. 26.

³⁸³ GOMIS, LI., *Teoría dels gèneres periodístics*. Pròleg de Salvador Giner. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1989, p. 9.

³⁸⁴ ZARZALEJOS, J.A., *¿Mata Internet a la prensa de papel?* A: JÁUREGUI, F. (dir), *Los secretos del nuevo periodismo. ¿Está muriendo la información tradicional?* Valencia: Generalitat Valenciana, 2007, p. 281.

Sobre aquesta capacitat d'influir és sobre la qual ens formulàvem una de les nostres hipòtesis: *si considerem que la premsa influeix en la creació d'opinió favorable a la pau, quin lloc hauria d'ocupar el tractament de la pau davant dels conflictes?* Afirmem que sí, que la premsa influeix i crea opinió. Ara bé, per saber si aquesta opinió és favorable a la pau, ens hauríem de plantejar si existeix un periodisme que tingui com a objectiu afavorir-la, en altres paraules, un periodisme per la pau. Javier Godó, a un article publicat al seu propi diari, *LA VANGUARDIA* afirmava que la premsa no només difon notícies sinó que contribueix a cimentar els valors d'una societat de qualitat, que aspira a l'excel·lència³⁸⁵. D'aquesta afirmació se'n dedueix que la pau, essent com és un valor d'una societat de qualitat, hauria de ser objectiu del periodisme. Però quan el periodista dóna veu només als actors més enfrontats i existeix una manca d'informació sobre els conflictes i solucions, és fàcil que es generi l'absència de pau.

El periodisme el fa el periodista i aquest és un mitjancer professional que, encara que no vulgui, es converteix en un observador compromès amb el que observa. Davant dels conflictes, la manera en què el periodista tracti la pau influirà directament en la creació d'una opinió favorable respecte a ella. Parlar de periodisme per la pau és únicament parlar de periodistes compromesos amb la pau? O és quelcom que transcendeix la persona individual?

Carlos Soria i Juan Antonio Giner parteixen en el seu escrit *El secuestro terrorista de los medios de comunicación* del tractament que es va fer al segrestament d'un vol de la TWA 1 de juny de 1985 quan volava d'Atenes a Londres. Es va arribar a qualificar el succés de "dramàtic segrestament co-produït per televisió i periodistes"³⁸⁶ perquè els mitjans de comunicació van mostrar clarament la seva insensibilitat en una situació crítica com aquella, posant davant de tot els seus interessos informatius. A partir d'aquell desafortunat succés es va començar a desenvolupar l'ètica periodística pels casos de terrorisme.

³⁸⁵ GODÓ, J., 'El compromiso de la prensa', [La Vanguardia, diumenge 7 de març de 2010], pàg. 31.

³⁸⁶ SORIA, C. (ed.) *Prensa, paz, violencia y terrorismo. La crisis de credibilidad de los informadores*. Pamplona: Ediciones Universidad de Navarra, S.A., 1987, p. 52.

Segons Soria i Giner, la divulgació de la violència fa que aquesta s'escampi i s'encomani. El teòric de la comunicació Marshall McLuhan proposa una apagada informativa³⁸⁷: l'absència de notícies seria beneficiosa. Aquesta opció és impossible en un sistema obert, d'informació lliure i competitiva. A més, el silenci podria produir incertesa i facilitar la sensació de por i inseguretat. Sembla evident que ha d'existir informació però caldrà interioritzar una actitud ètica que dugui els informadors a desenvolupar un veritable periodisme per la pau, i un optimisme que acabi amb la idea que la lluita, la violència i les guerres són l'única esperança per solucionar els problemes.

Soria i Giner proposen unes pautes per construir un periodisme per la pau³⁸⁸:

1. Rebutjar el neutralisme informatiu.
2. Entendre millor la naturalesa pròpia del conflicte per parlar d'ell d'una altra manera.
3. Fer un periodisme de precisió.

Cal recordar que els mitjans d'informació tenen una funció pacificadora, difícil de complir si el més habitual és que transmetin una imatge pessimista de l'ésser humà, sense horitzó ni destí ni transcendència. L'actitud en favor de la pau s'ha de traduir als mitjans de comunicació com una sensibilitat informativa que es proposi com a objectiu la humanització, on la pau sigui la conseqüència de la lluita per la justícia³⁸⁹. Segons Soria,

*“una política de comunicació que promueva la paz reclama una determinada situación social; exige una clara actitud en los informadores; y se apoya inexcusablemente en la justicia –también en la justicia informativa.”*³⁹⁰

³⁸⁷ Ibíd., p. 58.

³⁸⁸ Ibíd., p. 65-68.

³⁸⁹ Ibíd., p. 67.

³⁹⁰ SORIA, C. (1991), op. cit., p. 72.

No podem obviar que el periodisme per la pau necessita que els mitjans informatius rebutgin la *praxis* que la fi justifica els mitjans. Empreses i periodistes han de poder informar lliurement. Johan Galtung enumera quatre trets del periodisme per la pau³⁹¹:

1) Entendre el conflicte i els objectius dels seus actors. L'arrel d'un acte de violència és el conflicte i per entendre'l cal saber de què tracta i quines són les parts implicades i els seus objectius.

2) Presentar una orientació cap a solucions. Els mitjans de comunicació no tenen un enfocament de conflicte i resolució sinó de violència i centrat en el guanyador.

3) Perseguir la veritat simètrica. Hi ha quelcom anomenat "periodisme d'investigació" que, essent important, és una desviació ja que només fa èmfasi en investigar sols al govern, mentre que el periodisme per la pau ha d'investigar a tothom. El periodisme ha de ser simètric.

4) Orientar-se cap a la gent comuna i no sols envers les èlits. A totes les guerres qui pateix és el poble, i les idees per la pau acostumen a sorgir, no dels governs sinó de la gent comuna. Per tant cal parlar i donar veu a tot tipus de gent.

Tots els conflictes han de ser considerats importants, segons Galtung. El periodisme, davant el conflicte, ha de ser constructiu, buscant i aportant solucions. Si posa l'èmfasi no a la violència sinó en el conflicte i en les seves possibles sortides, podrà minvar la violència.

En el periodisme per la pau, el periodista inclou dues preguntes sempre que hi ha violència: "quin és el conflicte i les seves causes?" i "quina és la sortida?". Aquestes són les preguntes més temudes pels polítics. És a les mans del periodista el formular-les amb coratge.

³⁹¹ LARA KLAHR, M. "¿Qué es el periodismo de paz?". *Ciudadanía Express*. <http://ciudanania-express.com/¿que-es-el-periodismo-de-paz-2/> [Consulta: 9 setembre 2010].

*“La pau és un bé excel·lent,
i la guerra, una gran desgràcia;
però hi ha coses més precioses que la pau
i més terribles que la guerra.”*

Viscount Palmerston

CAPÍTOL 3 - ANÀLISI DE NOTÍCIES

Per tal d'aconseguir l'objectiu que ens proposàvem al principi de la tesi, que és, descriure el tractament que es dona a la pau a la premsa escrita, necessitem tenir un corpus de notícies de la secció d'internacional per analitzar. Com ja hem indicat en el primer capítol la selecció de notícies s'ha fet a partir de *LA VANGUARDIA*, *EL PAÍS* i *AVUI*. En primer lloc vam triar les notícies on apareixia la paraula "pau". Vam trobar-ne més de les que esperàvem però amb un inconvenient: el fet que aparegués la paraula no implicava que la notícia parlés de pau positiva. A vegades apareixia però massa simplista, sense un contingut que avalés l'existència d'accions concretes a favor de la pau. Llavors ens vam fixar en aquelles notícies on la paraula "pau" anava acompanyada d'altres paraules relacionades amb aquestes accions. Les expressions que acompanyen la paraula "pau" i que parlen d'aspectes relacionats amb la construcció de pau positiva les hem classificat com a indicadors que ens serviran per elaborar una descripció del tractament que la premsa escrita dona a la pau. Hem desestimat aquelles expressions on apareixia la paraula "pau" en un context negatiu perquè no les considerem constructores de pau.

La nostra selecció ha estat feta a partir de notícies i no d'articles d'opinió, malgrat verificar que, normalment, en les mateixes pàgines on hi ha notícies sobre conflictes hi ha publicat un article d'opinió amb la visió d'un comentarista que fa l'anàlisi valorativa de la qüestió tractada. Sabem que cada diari té un estil concret d'enfocar les situacions de pacificació. En funció de la selecció de notícies, hem fet una aproximació a les peculiaritats de cada diari pel que fa a la presentació del missatge. Com afirmava McLuhan en la seva frase "el medi és el missatge", cada diari copsa la realitat d'una determinada manera i l'expressa amb arguments lògics que el seu lector entén. Constatem que no era la nostra intenció fer una anàlisi comparativa de les notícies seleccionades sobre el tractament de la pau. Hem deixat de banda la manera particular amb la qual, davant de l'esdeveniment, cada diari mitjançant el seu periodista, corresponal, enviat especial o agència presenta la notícia, conscients que segons l'entorn no sempre els periodistes poden fer-se ressò de les realitats positives de la pau de la mateixa manera.

En la descripció analítica de cada notícia, els indicadors són presentats en cursiva en i al final de cada bloc temàtic presentem una mostra dels indicadors. Alguns d'aquests indicadors són: negociacions de pau, processos de pau, acords de pau, etc. que permeten detectar els gestos de mediació i les accions concretes a favor de la pau davant dels conflictes.

Tal com està explicat en el apartat sobre la metodologia, hem elaborat una fitxa per a cada notícia amb uns camps concrets per tal de ser més operatius. El nombre de notícies ha estat de 360 presentades a l'annex 1, en format CD. A la vegada, aquestes fitxes han permès seguir unes pautes, bàsicament per mantenir l'ordre de cada un dels blocs temàtics.

Enfront de l'extraordinària complexitat de les 360 notícies seleccionades, hem optat per classificar-les en set blocs temàtics que corresponen, no només al noms d'alguns dels continents, sinó també a d'altres països on el concepte pau forma part del dia de la informació: Estats Units, Orient Mitjà, Àfrica, Amèrica Llatina, Àsia, Europa i Vaticà. Aquesta distribució ens ha permès mostrar una radiografia de les principals àrees relacionades amb alguns conflictes. Al mateix temps, davant la varietat d'indicadors i d'altres paraules aproximades referents a la pau, l'anàlisi de cadascun dels blocs ha requerit un procés metodològic específic adequat a les seves circumstàncies. Per tant, no sempre hem pogut mantenir una uniformitat estructural comuna per a tots els blocs: cada un d'ells presenta el seu propi context polític i social per situar les notícies seleccionades. Hem realitzat una descripció analítica d'aquestes notícies en què presentem quin diari tractem, la data, l'avantítol, el títol i subtítol, posant en cursiva els indicadors sobre el tractament de la pau, que és l'objecte del nostre estudi. A l'hora de fer la classificació de les notícies per blocs temàtics n'hi havia que podien ser comunes a dos blocs diferents; hem solucionat aquest problema prenent com a referència el lloc on s'havia redactat la notícia.

Aquesta classificació ha permès fer un recorregut per diferents escenaris: el canvi del president d'Estats Units i les seves conseqüències; l'actuació de la nova Administració de Barack Obama davant l'etern conflicte d'Israel i Palestina; i, fins i tot, el viatge del

Papa Benet XVI a Terra Santa ens porta a tractar el tema del Vaticà. També l'elecció d'un president americà negre davant la situació africana del moment del nostre període d'investigació semblava un brot d'esperança.

Ara en l'actualitat, als inicis de l'any 2011, quan tanquem la tesi doctoral, moltes d'aquestes notícies analitzades i valorades ja són caduques, perquè la realitat és una altra i en alguns llocs els conflictes han empitjorat des del moment de l'estudi realitzat. Afegim un epíleg d'actualitat on fem constar el canvi continu en què està sotmesa la realitat. De fet aquesta limitació no afecta la nostra investigació perquè no es pretén fer el seguiment del procés del conflicte sinó observar com es tracta el tema de la pau durant un període concret.

Aquesta selecció de 360 notícies, considerada de caire acumulatiu per la quantitat d'aproximacions entorn de la pau, i que podia encaminar-nos cap una dispersió a l'hora de la classificació en blocs temàtics, ens ha obligat a fer un esforç sintètic, i a la vegada descriptiu, per analitzar com es tracta la pau a la premsa escrita.

Una vegada analitzada aquesta selecció de notícies, mostrem en cada bloc temàtic el conjunt dels indicadors per conèixer les coincidències i la realitat de com és tractada la pau, per tal que en les conclusions finals puguem donar resposta a les hipòtesis formulades al principi de la tesi.

3.1. ESTATS UNITS

3.1.1. ESTATS UNITS. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

La pujada del president Barack Obama el 20 de gener de 2009 al Govern dels Estats Units va obrir unes expectatives de pau mundial i de canvis fonamentals. En els seus discursos electorals ja proclamava un compromís novedós amb la pau, de tal manera que, entre d'altres, es comprometia a retirar les forces de l'ONU i de l'OTAN que estaven en guerra a Irak i Afganistan respectivament. Això va despertar un gran optimisme que va animar a amplis sectors pacifistes. Aquesta qüestió va ser rebuda de manera desigual per aquells que eren més partidaris d'una manifestació pública del poder militar en contra de la distribució pacífica de la pau al món.

Al discurs programàtic d'Obama en la presa de possessió, proclamà que les seves paraules eren pronunciades "en mares de prosperitat i tranquil·les aigües de pau" perquè creia que "Amèrica és amiga de cada nació i de cada home, dona i nen que persegueixen un futur de pau i dignitat, i que estem preparats per assolir una vegada més el lideratge". Afegia uns trets característics del poder creixent dels Estats Units "gràcies a l'ús prudent del poder". Però, contrastava la força del poder amb la força de l'exemple "des de la humilitat i la contenció". Mostrava la imatge d'un polític que creia en aquests valors. Donava a entendre que el diàleg de pau passa per la humilitat dels governants. Una actitud lloable que alhora comprometia a unes fórmules d'esforç. Insistia que gràcies a aquests principis "es pot fer front a aquelles amenaces que exigeixen encara un major esforç i una millor cooperació i entesa entre les nacions". Es va comprometre amb "aquells que cerquen la pau i la seguretat: us donem suport" perquè ell considerava que era "temps per restaurar la prosperitat i fomentar la causa de la pau per tal de recuperar el somni americà i refermar aquesta veritat fonamental, que, de molts, som ú, que mentre respirem tenim esperança". Obama volia mostrar el seu esperit pacifista³⁹² donant a entendre que amb la seva actitud deixava enrere la

³⁹² Aquest esperit pacifista d'Obama va quedar reconegut amb el lliurament del Premi Nobel de la Pau a Oslo el 10 d'octubre de 2009 pels seus esforços per reforçar la diplomàcia internacional i la cooperació entre els pobles.

impopularitat que Bush es va guanyar a pols per buscar la pau a través de la guerra, a la qual li donava suport d'una manera especial Condolezza Rice, primer com a consellera de Seguretat Nacional i després com a secretària d'Estat.

La necessitat que tenia Bush en mostrar que la guerra era necessària el portà a visitar Irak, abans d'acabar el seu mandat. La "pau mundial", a la qual es referia Bush, era un voler posar-se a arreglar els problemes dels altres com si donés a entendre que així tot aniria millor. La major part dels Estats Units no s'ho creia. A més, els economistes sabien que l'embranchida econòmica pel que feia a la indústria de guerra donava una empenta a l'aplicació pràctica de l'armament de combat, a la indústria aeronàutica de guerra i la seva aplicació al camp civil entre d'altres, i a tot un gran contingent de recursos vitals i provisions que havien de ser transportades a Irak amb tot l'esforç que significa mantenir un exèrcit de més de 125.000 soldats.

El fracàs de Bush en l'*affaire* palestino-israelià fou tan estrepitos perquè estava massa compromès amb Israel. Queda molt lluny el Premi Nobel de la Pau concedit l'any 1994, per les negociacions d'Oslo, al líder palestí Yasser Arafat, el primer Ministre d'Israel Isaac Rabin i l'actual primer Ministre Shimon Peres. El desig de fer d'Israel una nació rica i amb una supremacia sobre Palestina era molt fort. Bush va acceptar la realitat i es beneficià econòmicament de tot el que passava a Israel. El vincle econòmic-empresarial amb Israel era molt sòlid; en canvi el vincle econòmic amb els palestins era molt feble.

3.1.2. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

L'anàlisi realitzat, en aquest bloc temàtic dels Estats Units, és a partir de la selecció de 40 notícies que presenta indicadors referits al tractament de la pau. La nostra anàlisi ha coincidit amb un esdeveniment significatiu per la història mundial: el canvi de president a la Casa Blanca amb la presa de possessió de Barack Obama, el 20 de gener de 2009. Per tant, la majoria de notícies seleccionades presenten el desig de pau amb

un to de promesa. A més hi ha la intervenció directa d'Obama en el conflicte del Pròxim Orient, que precisament és el següent bloc temàtic analitzat.

La primera notícia del 23 de setembre de 2008 publicada a *LA VANGUARDIA*, i redactada des de Nova York, es titula "*Obama urgeix als israelians i palestins a negociar ja la pau amb dos estats*" i es subtitula "El president reuneix a Netanyahu i Abas i els diu que 'és hora d'avançar'". Davant del fracàs anterior per part de tots els presidents dels Estats Units, Obama va reunir tant el líder israelià com el palestí, i els va demanar "*negociar ràpid una pau que faci llum als dos estats ens els qual el poble israelià i el poble palestí puguin viure en pau i en seguretat*". El primer ministre israelià va assegurar que "hi ha un acord general, fins i tot per part dels palestins, en què el procés de pau ha de començar de nou sense condicions prèvies".

El 6 de novembre de 2008, tant *EL PAÍS* com *l'AVUI*, publiquen el discurs d'Obama a Chicago en què assegurava que el canvi ha arribat a Amèrica i proposava nous reptes com "crear nous llocs de treball, fer escoles, respondre a amenaces i reparar aliances". *EL PAÍS* ho titula "Sí podem" i *l'AVUI*, "Arriba una nova albada de lideratge nord-americà". Obama expressava: "Als que enderrocarien aquest món: us vencerem. Als que busquen la pau i seguretat: us donem suport (...) Aquesta és la nostra oportunitat de respondre, el moment (...), restaurar la prosperitat i fomentar la causa de la pau, recuperar el somni americà. Sí podem". Aquest mateix discurs el publica *LA VANGUARDIA*, el 9 de novembre de 2008, titulat "El canvi ha arribat".

El 17 de novembre de 2008, *LA VANGUARDIA* publica la notícia redactada des de Washington titulada "Rice assumeix la ingrata missió de defensar el llegat exterior de Bush" i subtitulada "Barack Obama haurà de millorar l'autoestima de la diplomàcia nord-americana". Rice havia de fer aquesta feina degut al seu càrrec al costat de Bush, "un dels presidents més impopulars de la història, tant a dins com fora dels Estats Units". Rice, com a secretària d'Estat "un dels principals cervells i braços executors de la política nord-americana dels últims vuit anys", seguia dient que "*el procés de pau palestino-israelià està molt viu i que l'estructura organitzada a la conferència d'Annapolis, fa un any, donarà els seus fruits*".

Degut al canvi de govern dels Estats Units, el 2 de desembre de 2008, el diari *EL PAÍS* publica la notícia redactada des de Washington, titulada “Clinton assegura que Estats Units no tornarà a actuar en solitari” i subtitulada “La nova secretària d’estat rebutja l’Estat exclusiu de la força militar”. Clinton va dir que “Estats Units no pot resoldre els grans problemes del segle XXI sense comptar amb el món, i el món no pot fer-ho sense Estats Units”. També va expressar que “com Kennedy, buscarem un món més compromès. Aquesta serà la nostra aventura més gran”. Obama va defensar el seu nomenament i entre d’altres va dir que “Hi ha molt a fer, des de prevenir la proliferació d’armes nuclears a Iran i Corea del Nord fins *buscar una pau duradora entre Israel i els palestins* i reforçar les institucions internacionals”.

En la recta final de l’Administració de Bush, el 15 de desembre de 2008, el diari *EL PAÍS* publica la notícia redactada des de Washington, titulada “Bush visita Irak sense sentir culpa” i subtitulada “El president dels EEUU insisteix en que la guerra va ser necessària”. En concret, a Bush li faltaven 36 dies per acabar amb el seu mandat i expressava: “El treball no ha estat fàcil, però ha sigut necessari per a la seguretat nord-americana, per a l’esperança d’Irak i per *la pau mundial*. Estic molt agraït de tenir l’oportunitat de tornar a Irak abans d’acabar la meva presidència”.

El 12 de gener de 2009, l’*AVUI* publica la notícia titulada “Obama promet reactivar la pacificació del Pròxim Orient” ja que “El president electe dels EUA assegura que un equip diplomàtic *establirà amb rapidesa un enfocament estratègic per satisfer israelians i palestins*”. Obama va dir: “Estic formant un equip perquè el dia 20 de gener (dia de la presa de possessió), des del primer dia, disposem de les millors persones possibles que puguin *comprometre’s immediatament al procés de pau*”. No va voler entrar en detalls de *com reactivarà “el difunt procés de pau”*.

L’endemà de la presa de possessió del relleu a la Casa Blanca, el 21 de gener de 2009, el tres diaris analitzats fan un extens ressò mediàtic d’aquest esdeveniment històric. La primera notícia de *LA VANGUARDIA* porta per títol “*L’era de la responsabilitat*” i com a subtítol “Obama demana *afrentar la crisi amb esperança i la tornada als vells valors*”. Aquesta notícia presentava el jurament que feia ell, com a quaranta-quatrè president

nord-americà. En l'àmbit internacional va oferir "l'amistat i el suport dels Estats Units, a les nacions que busquen la pau". El seu missatge als terroristes va ser contundent: "us diem ara que el nostre esperit és fort i no pot trencar-se". *EL PAÍS* fa ressò d'aquest relleu presidencial amb la notícia publicada a la portada amb un avantítol "Canvi històric en el lloc de comandament de la superpotència mundial", com a títol "Obama promet una nova era" i com a subtítol "El nou president dels EEUU proposa 'responsabilitat' per superar la crisi. Més de dos milions de persones assisteixen a Washington a la presa de possessió". La notícia continua a les pàgines 2 i 3 i parla de pau quan afirma: "Estats Units és un amic de cada nació i de cada home, dona i nen que busca un futur de pau i de dignitat".

El tres diaris publiquen el discurs d'Obama que comença: "Avui sóc aquí amb humilitat davant la tasca que afrontem". *LA VANGUARDIA* ho titula "Hem de refer Amèrica", *EL PAÍS*: "Hem de canviar amb el món" i *l'AVUI*: "La grandesa no és mai un regal, cal guanyar-la". Del seu extens discurs només fa referència a la pau quan diu: "Aquestes paraules han estat pronunciades en mareas de prosperitat i tranquil·les aigües de pau. (...) Començarem a deixar l'Iraq, de manera responsable, al seu poble, i forjarem una pau guanyada amb dificultat a l'Afganistan. (...) Amèrica ha de tenir el seu paper en el naixement d'una nova era de pau".

L'AVUI en aquest mateix dia, 21 de gener de 2009, publica la segona notícia titulada "La Unió Europea es reivindica 'soci natural' d'Obama" que fa referència a que "Els Vint-i-set reclamen al nou president dels EUA que els tingui en compte en la resolució de conflictes" ja que "Mai l'estrena d'un president als Estats Units havia suscitat tantes esperances a la Unió Europea". El *premier* britànic, Gordon Brown, "li exigeix que no limiti la UE a un paper subsidiari, auxiliar de Washington, a l'hora d'afrontar reptes internacionals com el *procés de pau al Pròxim Orient*, l'Afganistan o la recessió econòmica".

Des d'ara les notícies tenen un enfocament diferent ja que hi ha la influència del canvi del nou president a la Casa Blanca. El 22 de gener de 2009, *LA VANGUARDIA* publica la notícia redactada des de Washington titulada "Obama fa realitat el canvi" i subtitulada

“El president arranca amb el tancament de Guantánamo i mesures ètiques”. Hi ha una intervenció del portaveu de la Casa Blanca, Robert Gibbs, que ressaltava que Obama va demanar “treballar per consolidar l’alto el foc a Gaza entre els israelians i Hamàs”. A més, els va manifestar “el seu compromís, des de l’inici del seu mandat, d’una *participació activa per aconseguir la pau àrab-israeliana*”.

El 23 de gener de 2009, tant *EL PAÍS* com *l’AVUI* publiquen les intencions del nou president amb la delegació concreta de persones per poder resoldre situacions conflictives. La notícia del diari *EL PAÍS* redactada des de Washington porta per títol “*El president busca una pau duradora al Pròxim Orient*” i per subtítol “Richard Holbrooke i George Mitchell, nous enviats especials”. Obama va assegurar que “*està compromès amb la cerca d’una pau duradora entre Israel i Palestina*” i va anomenar a George Mitchell com a enviat especial al Pròxim Orient. Va fer un aclariment: “*una pau duradora és més que una treva*”. Després va assegurar que “*donarà suport a una solució que passi per la creació de dos Estats que convisquin en pau i seguretat*”. Obama també va fer referència a que l’Administració valorava la *iniciativa àrab de pau* que va dissenyar la Lliga Àrab, l’any 2002. Obama també va anomenar a Richard Holbrooke, l’artífex de l’acord de pau en els Balcans, com a representant especial de la situació d’Afganistan i Pakistan davant la lluita contra el terrorisme.

l’AVUI també fa referència als nous enviats especials i titula la notícia “Serà una gran aventura” ja que Hillary Clinton “promet esforç i unitat en assumir el càrrec de secretària d’Estat però adverteix que “hi haurà alts i baixos [ja que haurà de] fer front a un convuls llegat, plegat de reptes i marcat per les guerres de l’Afganistan i l’Iraq, les tenses relacions amb Rússia, els programes nuclears de l’Iran i Corea del Nord i les *negociacions de pau entre Israel i els territoris palestins*, complicades després de l’ofensiva militar a Gaza”. Clinton va prometre al president de l’ANP, Abbas, “*obrir el camí per la pau duradora al Pròxim Orient*”.

El 28 de gener de 2009, els tres diaris analitzats fan referència a la mateixa notícia sobre la primera entrevista d’Obama pel canal de televisió Al-Arabiya, a Dubai, en què expressava el desig de restablir els llaços amb el món àrab. Tant la notícia de *LA*

VANGUARDIA com la d'EL PAÍS són redactades des de Washington. LA VANGUARDIA es titula: "Obama: 'La meva feina és dir al món musulmà que no som enemics'" i subtitulada "El president tria el canal Al-Arabiya per a la seva primera entrevista televisada". La declaració feta per Obama va deixar molt clar que "Israel és un fort aliat dels Estats Units i no deixarà de ser-ho. Continuaré creient que la seguretat d'Israel és essencial, però també crec que hi ha israelians que reconeixen que és important *assolir la pau*. Estaran disposats a fer sacrificis si el moment és apropiat i si hi ha una cooperació seria de l'altra part".

EL PAÍS porta per títol "EE UU dona la mà als musulmans" i per subtítols "*El president afirma que començarà 'a buscar ja la pau' al Pròxim Orient. 'A vegades cometem errors', admet Obama, disposat a escoltar a abans que 'imposar'*". Obama va dir que "enviar a George Mitchell és el compliment de la meva promesa de campanya de què *no esperarem al final del meu mandat per afrontar la pau entre israelians i palestins*". Les paraules clau per part del president van ser "*Escoltar i conversar per arribar a una entesa amb els implicats en el conflicte*". L'AVUI porta per títol "*Mà estesa als musulmans*" ja que es va centrar en el conflicte entre Israel i els territoris palestins i va assegurar que "*la pau a la zona és important per als interessos nacionals dels EUA i que ha arribat el moment que les dues parts reprenguin les negociacions*". Va dir que hi havia idees, com el pla àrab per a la pau proposat pel rei saudita, Abdala bin Abdelaziz, que es poden aprofitar. Per a Obama "la pau a la regió no passa només pel conflicte palestino-israelià". Va refermar que "*estan oberts al diàleg, i pel que fa a l'Iran, amb qui es manté un front obert pel seu polèmic programa nuclear, es va comprometre a "estendre una mà" si aquest país "afluixa el puny*".

El 5 de febrer de 2009, EL PAÍS publica la notícia redactada des de Washington titulada "Comença el desplegament exterior", que comenta les situacions sobre els enviats. Per una banda, Richard Holbrooke, ha fet la primera visita a Afganistan i "viatjarà a Pakistan, on es reunirà amb representants del govern indi per discutir sobre *les possibilitats de pau en la regió*". Per altra banda, es va notificar que "s'obrirà una oficina permanent per George Mitchell al Pròxim Orient, *en un intent de tenir una presència constant en les negociacions de pau*". Mitchell va dir en una conferència de

premsa: “No hi ha plans d’acció fàcils o lliures de riscos, però *crec que amb paciència, determinació i una diplomàcia perseverant podem ajudar a que les coses siguin diferents i a aquells que es troben a la zona a assolir la pau i la estabilitat que anhelen*”. Clinton va exigir a Hamàs que “*deixi de llançar míssils al territori israelià com a condició prèvia a reprendre les negociacions de pau*”.

El 21 de març de 2009, *EL PAÍS* publica una notícia redactada des de Washington titulada “EE UU ofereix un ‘nou inici’ a Iran” i amb dos subtítols: “*El president afirma que el diàleg avançarà ‘amb respecte, no amb amenaces’*” i “*La Casa Blanca difon el missatge en un vídeo subtítulat en farsi*” pel poble i líders d’Iran en què Obama proposava a Teheran “*un nou inici i crida a una nova era de pau i associació entre ambdues nacions*”.

El 26 de març de 2009, *EL PAÍS* publica la notícia redactada des de Washington titulada “Obama renova la confiança en la missió de l’Aliança a Afganistan” i subtitulada “El secretari de l’OTAN destaca a EE UU la solidaritat dins de l’organització”. En una entrevista realitzada al secretari general de l’OTAN, Jaap Scheffer, amb l’objectiu de preparar la cimera del proper mes per celebrar el seixantè aniversari de la creació de l’Aliança, Obama va recordar que “era precís aprofitar l’oportunitat per donar testimoni de la força i eficàcia de *l’OTAN com instrument per promoure l’estabilitat, la pau i la prosperitat ens diferents parts del món*”.

El 13 de maig de 2009, *l’AVUI* publica la notícia titulada “*Obama revifa el diàleg per al Pròxim Orient*” ja que els primers cent dies de presidència li han servit a Obama per canviar l’estat d’ànim d’un país enfonsat pel llegat de Bush. *Obama “comença a posar les bases per complir les promeses de canvi i encarar qüestions tan complexes com la pau al Pròxim Orient*”. A més, “*pressionarà a favor d’un acord de pau per a la regió al llarg de diverses reunions que mantindrà amb el líder israelià Netanyahu, el líder egipci Mubàrak i el líder palestí Abbas a la Casa Blanca amb l’objectiu de reactivar les converses de pau entre israelians i palestins i celebrar una conferència de pau amb totes les parts en conflicte*. El portaveu de la Casa Blanca, Robert Gibbs, va dir que

Obama “posarà sobre la taula les mesures que totes les parts hauran d’adoptar per contribuir a *acordar la pau entre israelians i palestins i entre Israel i els països àrabs*”.

El 19 de maig de 2009, els tres diaris analitzats fan referència a com la Casa Blanca encara el conflicte del Pròxim Orient des que Obama presideix amb l’acabat d’estrenar primer ministre israelià Netanyahu. *LA VANGUARDIA* publica la notícia redactada des de Nova York titulada “Obama corregeix el suport a Israel” i subtitulada “*El president d’EEUU demana a Netanyahu reconèixer l’estat palestí*”. La notícia fa recordatori de què “Bush va donar suport a Israel de forma incondicional i gairebé no es va implicar en el *procés de pau*”. *Netanyahu declarava la seva disposició a tornar a negociar amb el palestins*.

La notícia del diari *EL PAÍS* està redactada des de Washington i es titula: “Obama demana a Netanyahu un Estat palestí”. Es subtitula: “El president d’EEUU es nega a posar terminis a la negociació amb Iran per a que renunciï al seu programa nuclear com pretén Israel”. De la reunió, de quatre hores, d’Obama amb Netanyahu no es va resoldre res de “*la negociació de pau amb els palestins*”. A més, quan Obama deia “Estat palestí” Netanyahu deia “Iran”, quan Obama deia “assentaments” Netanyahu deia “terrorisme” i quan Obama deia “pau” Netanyahu deia “seguretat”. Netanyahu va advertir que “l’existència d’un Iran amb armes nuclears fa impossible qualsevol progrés cap la pau”. Obama pretenia explicar a Netanyahu que “*un acord de pau amb els palestins redueix els perills contra Israel i facilita la desnuclearització d’Iran*”. Quedava clar que Netanyahu no era partidari dels dos Estats, malgrat Obama insistia en “la negativa a donar suport a la coneguda solució dels dos Estats, la creació d’un *Estat palestí convivint pacíficament junt amb l’Estat d’Israel*” ja que aquesta “és la millor solució per a tots, inclòs Israel”. Però Netanyahu va dir: “Nosaltres no volem governar als palestins, *volem la pau amb ells, volem que ells es governin per ells mateixos*”.

La notícia de *l’AVUI* porta per títol “Netanyahu no cedeix” i ressalta que Obama ha pressionat a Netanyahu perquè “*reprengui les negociacions de pau amb els palestins i el va instar a complir seriosament les seves obligacions dins del pla de pau*”.

internacional per el Pròxim Orient acordat el 2003". Netanyahu va dir que està preparat "*per reprendre immediatament les negociacions de pau amb els palestins, aturades des que l'exèrcit israelià va entrar a Gaza l'any passat*", però va condicionar qualsevol acord al fet que aquests reconeixin abans Israel com a Estat jueu. Aquesta trobada va ser cabdal per avançar en el *procés de pau al Pròxim Orient*, on Israel i els Estats Units, malgrat la seva tradicional aliança, mantenen posicions enfrontades.

El 29 de maig de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* segueixen publicant notícies, redactades des de Washington, fent referència al mateix conflicte d'Israel i Palestina, però aquesta vegada Obama es troba amb el president de l'Autoritat Palestina, Mahmud Abbas. *LA VANGUARDIA* ho titula "Obama arbitra una pau esquiva" i ho subtitula "EEUU exigeix a israelians i palestins que 'compleixin les seves obligacions'". Abbas va presentar a Obama "la proposta de reiniciar el *pla de pau* saudita del 2002" en què la idea principal era que Israel tornés els territoris àrabs conquerits en la Guerra dels Sis Dies (1967), a canvi d'una normalització integral de les relacions amb els estats àrabs. L'arribada d'Obama a la Casa Blanca ha portat una nova sensibilitat en tractar aquest conflicte i ja ha fet saber que "en el discurs del Caire no desvetllarà un nou pla de pau, sinó que serà una reflexió política de calat, destinada a millorar la imatge d'EEUU".

EL PAÍS ho titula "EEUU exigeix congelar els assentaments" i subtitula: "Obama inicia una intensa setmana de *promoció de la pau al Pròxim Orient*" en què "tracta de posar en òrbita una *nova iniciativa de pau* amb el suport dels països àrabs més pro occidentals". També es va considerar que "és impossible cap negociació creïble de pau sense aturar els assentaments jueus en els territoris palestins". Per Obama aquesta situació suposava conciliar molts interessos i restava entrevistar-se amb el rei Abdullah d'Aràbia Saudita i amb el president egipci, Hosni Mubàrak, ja que "*tots dos són personatges clau davant de qualsevol intent de reactivar una negociació de pau*". Davant d'aquestes entrevistes "gairebé tot el món donava per fet a Washington que Netanyahu no seria una persona fàcil de convèncer ni de sumar a un *pla de pau*", malgrat Obama "espera veure moviments del costat àrab que permetin vèncer la resistència de Netanyahu". Precisament, un d'aquests moviments podria ser "*la*

resurrecció de la fórmula saudita de pau per territoris que ja va presentar l'influent monarquia petrolera el 2002".

El 4 de juny de 2009, els tres diaris analitzats fan referència a com Obama es relaciona amb el món àrab des d'un discurs conciliador i ambiciós. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada per l'enviat especial des del Caire es titula "Obama guanya un assalt a Al-Qaeda" i subtitula "El president inicia a Riad i El Caire el seu apropament al món àrab". Obama primer va anar a Riad "en un gest de suport al pla de pau saudita que llangueix des del 2002". Va ressaltar que "Era molt important venir a aquest lloc on va començar l'islam i buscar l'assessorament del rei". A més, van ser assumptes a tractar: *la revitalització del procés de pau*, la inquietud comuna cap l'Iran i el petroli. Després va haver-hi la visita a Egipte per parlar amb Mubàrak: "El Caire està mediant activament en la reconciliació entre Hamàs i Al Fatah [ja que] Mubàrak ha estat un aliat per a Estats Units. *Ha mantingut la pau amb Israel*, que és quelcom molt difícil de fer en aquesta regió".

La notícia d'*EL PAÍS*, redactada per l'enviat especial des de Riad es titula "Obama ofereix als musulmans una nova relació basada en el respecte" i subtitula "El president negocia a Riad un *pla de pau pel Pròxim Orient*". De nou es constata que Obama "invita als països islàmics a un diàleg permanent per millorar el coneixement mutu i les condicions de vida de la població musulmana, tant en l'àmbit econòmic i social com en el de la democràcia i els drets humans". L'indicador que fa referència al nostre estudi només apareix quan fa referència a que els portaveus nord-americans destacaven que les converses havien estat llargues i intenses i, a més del problema del preu del petroli, hi havia "l'interès que Obama té en el pla de pau elaborat el 2002, per Abdullah, qui llavors era el príncep hereu".

La notícia de *l'AVUI* es titula "Bin Laden intenta sabotejar el missatge d'Obama a l'islam" que de nou fa referència al viatge a l'Àrabia Saudita per part d'Obama: "El país que acull els llocs més sagrats de l'islam, la gira pel Pròxim Orient amb que s'ha proposat refer les relacions dels Estats Units amb el món musulmà". Aquest viatge del president va despertar expectació ja que es dirigia al món musulmà des del Caire:

“L’enemic número 1 dels Estats Units, Ossama Bin Laden, no ha volgut faltar a la cita i va llançar l’atac contra Obama, a qui va posar al mateix sac que Bush”. Washington “considera Riad un aliat clau a la regió i voldria que fes un gest cap a Israel que donés confiança a Israel per encarar el *procés de pau* israeliano-palestí. L’any 2002, l’Aràbia Saudita va promoure un *pla de pau* en què oferia a l’Estat jueu el reconeixement col·lectiu dels països àrabs a canvi de la retirada d’Israel dels territoris ocupats en la guerra de 1967”.

El 5 de juny de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* fan referència al discurs d’Obama en El Caire. Les dues notícies estan redactades pels enviats especials des del Caire. La de *LA VANGUARDIA* es titula: “Obama apel·la al millor de l’islam”. I com a subtítol, “El president d’EEUU es compromet amb les aspiracions palestines”. Obama va dir, en el seu discurs, que “Estats Units i l’islam no són excloents ni necessiten estar enfrontats”. Durant el seu discurs va fer referència a tres cites de l’Alcorà i va saludar inicialment amb les paraules “Asalam aleykum” que significa “*la pau sigui amb vosaltres*”. Va ser molt convincent quan va recordar la lluita dels negres als Estats Units o a Sud-Àfrica que va ser guanyada *des de “la determinació pacífica i no des de la violència*. Sense aquesta complicitat d’israelites, palestins i àrabs no podem (Estats Units) imposar la pau”.

La notícia d’*EL PAÍS* apareix en portada, amb el títol “Obama marca una fita en el seu pla per apropar l’islam i Occident” i amb dos subtítols: “El president defensa a Egipte els drets dels palestins” i “El món islàmic exigeix a EEUU fets després de lloar el discurs”. La notícia continua a la pàgina 2 titulada com: “Obama: ‘L’islam és part d’Amèrica’” i subtitulada, “El president d’EEUU crida a superar la desconfiança cap als musulmans”. Obama va convidar als musulmans a “aïllar els extremistes i assumir el seu paper com part d’una civilització que advoca per la tolerància, la democràcia i la *pau*”. Obama no va presentar cap nou *pla de pau* ni res per l’estil, però va reclamar un enfocament diferent del problema des d’una posició més sincera”.

El 6 de juny de 2009, un dia després de l’impactant discurs d’Obama a El Caire, tant *EL PAÍS* com *l’AVUI* fan referència a l’esdeveniment històric de l’Holocaust. La notícia d’*EL*

PAÍS està redactada per l'enviat especial, des de Dresde, amb el títol "Obama veu en Buchenwald un exemple de reconciliació" i subtítol "El president afirma en l'antic camp nazi que és el moment per negociar la pau entre israelians i palestins". Obama continuava la seva campanya de missatges i gestió de pau en el Pròxim Orient amb una visita al camp d'extermini de Buchenwald, l'est d'Alemanya, lloc on "a més rendir homenatge als milers de jueus i persones d'altres religions i ètnies mortes a mans de nazis, va fer un cant a la virtut de la reconciliació". Obama va insistir en que "malgrat tant israelians com palestins i àrabs hauran de fer importants concessions, és necessari aprofitar les circumstàncies per aconseguir un acord de pau". Angela Merkel, la cancellera federal alemanya, que va coincidir amb el president americà, va dir que "existeix una oportunitat única d'avançar en la negociació de pau". Obama va assenyalar que encara "segueix havent una tendència, fins i tot entre aquells palestins que es declaren interessats en la pau amb Israel, de fer declaracions que animen a l'odi o no resulten constructives davant el procés de pau".

La notícia de l'AVUI es titula "Obama crida a combatre els qui neguen l'Holocaust" ja que el president nord-americà remarcava els vincles dels Estats Units amb Israel l'endemà de denunciar el patiment dels palestins. A més, Obama continuava amb l'ofensiva diplomàtica per relançar el procés de pau al Pròxim Orient tot remarcant el seu suport a Israel durant una visita al camp de concentració de Buchenwald, a Alemanya. En el discurs al Caire va denunciar el patiment del poble palestí i va demanar tant als àrabs com als israelians que "facin concessions difícils per arribar a la pau". Obama es va mostrar confiat en què hi hagi avenços en el procés de pau israeliano-palestí. Va demanar als palestins que "prenguin mesures per fer més segures les seves fronteres i als Estats àrabs que facin gestos de pau que ajudin a crear un clima de confiança a Israel com ara engegar intercanvis comercials i diplomàtics amb l'Estat hebreu si aquest es compromet en un procés de pau".

El 25 de juny de 2009, *EL PAÍS* publica la notícia redactada des de Washington titulada "Obama reobre el diàleg amb Síria" i amb dos subtítols "Washington restableix el seu ambaixador a Damasc per animar les negociacions de pau al Pròxim Orient" i "La decisió tindrà efectes a Líban, Iran i Irak". Un portaveu oficial va assegurar que Obama

“té la voluntat de normalitzar les relacions amb Síria pel paper central que aquest país ocupa de cara a la *consecució de la pau* en la regió”. A més, Síria ja ha participat diverses vegades en *converses de pau* amb Israel, que “ocupa el territori siri dels Alts de Golàn i té la responsabilitat en la vigilància de la seva frontera amb Irak”. De nou un portaveu nord-americà va dir que “Washington confiava en què el Govern d’Assad respongués amb una actitud més col·laboradora. Aquesta decisió va unida a la nostra esperança de què el Govern de Síria jugui un *paper constructiu en la promoció de la pau i l’estabilitat*”.

El 21 de setembre de 2009, l’*AVUI* publica la notícia titulada “Obama aconsegueix asseure’s a parlar amb Abbas i Netanyahu” en què “Obama s’ha de reunir amb Netanyahu i Abbas per *reprendre el diàleg de pau* al Pròxim Orient, que està estancat des del 2008”. Obama “primer es reunirà per separat amb cada líder i després hi haurà la reunió a tres bandes ja que l’administració d’Obama pressiona a Israel perquè congeli definitivament la construcció de nous assentaments com a primer pas per *assolir un acord de pau*”.

El 23 de setembre de 2009, *EL PAÍS* publica una notícia redactada des de Nova York titulada “Obama no aconsegueix reobrir el diàleg al Pròxim Orient” i subtitulada “El president d’EE UU reuneix a Abbas i Netanyahu i els hi demana flexibilitat”. Davant la dificultat i urgència del conflicte del Pròxim Orient, Obama demanava que “tots facin concessions d’immediat si no es vol perdre *una oportunitat única de pau*”.

El 24 de setembre de 2009, l’*AVUI* publica la notícia titulada “Obama demana ajuda” perquè va inaugurar una “*nova era*” de cooperació basada en “*el respecte i el compromís mutu en què tots els països han de responsabilitzar-se dels reptes mundials*”. Va dir: “*Ha arribat l’hora que el món es mogui en una nova direcció*”. Va afegir que la comunitat internacional no estava responent a la magnitud d’aquests desafiaments i va proposar quatre pilars per un canvi mundial: “Desarmament, *pau* i seguretat, preservació del planeta i una economia global”.

3.1.3. VALORACIÓ

A mida que Obama s'introduïa en la profunditat de la política americana, i donat que no en tenia cap experiència, es va anar trobant amb una sèrie de pressions militars, pactes i compromisos de suport a canvi d'intervencions comercials. A més, arrossegava la ferida de l'11-S de l'enemistat amb els grups radicals d'Al-Qaeda.

Els cent primers dies, que són la prova del futur d'un governant, topen amb unes dificultats que ell creia poder controlar. Té el suport directe de Hillary Clinton, secretària d'Estat, bona coneixedora de la política internacional degut a l'experiència d'estar al costat del seu marit, Bill Clinton. Ella li obre portes al diàleg, especialment, pel que fa al conflicte d'Israel i Palestina, però no sempre pot sortir-ne airosa. A més, la crisi econòmica li fa reduir la mobilitat políticomilitar i li rebaixa la credibilitat com a potència davant de molts països com, per exemple, africans i asiàtics que confiaven molt en ell com a president mediador.

3.1.4. MOSTRA D'INDICADORS

Després de la descripció analítica de les 40 notícies referents al bloc temàtic d'Estats Units observem que es concentren bàsicament en dos aspectes prioritaris: el canvi de president i el reinici del procés de pau d'Israel i Palestina.

1. La pau com a objectiu a:

Negociar. Buscar. Arribar. Assolir.

Hem extret aquests verbs de frases trobades a les notícies on la pau feia la funció de complement directe, per exemple, negociar la pau o buscar la pau. Relacionant aquests verbs podem definir la pau com *una cerca constant que cal negociar per poder assolir-la*.

2. Tipus de pau:

Duradora.

Aquest adjectiu l'hem extret de les notícies analitzades, on apareixia en el context de cercar una pau duradora.

Aquest és el tipus de pau que Obama sol·licita: “la pau duradora és més que una treva”. És a dir, que no sigui temporal. En aquest sentit considera que cal donar suport en el context de la creació de dos Estats, Israel i Palestina. A més, afegeix “en pau i seguretat”.

3. Actituds necessàries per treballar la pau:

Tenir responsabilitat. Tenir esperança i tornar als vells valors. Respecte i compromís. Escoltar abans d'imposar. Escoltar i conversar. Estar oberts al diàleg.

Davant dels canvis, Obama considera que és com si comencés “una nova era” i fa una crida concreta “a una nova era de pau” en la qual Amèrica hi “ha de tenir el seu paper en el naixement”. Per tant és necessari el que ell descriu com “l'era de la responsabilitat”. Demana “afrontar la crisi amb esperança i tornada a vells valors” per poder donar suport a les nacions que busquen la pau i assegura que “forjarem una pau guanyada amb dificultat”. També demana una “nova era de cooperació” basada en el respecte i el compromís. En concret, davant la dificultat i urgència del conflicte del Pròxim Orient, Obama demana que “tots facin concessions d'immediat si no es vol perdre una oportunitat única de pau”.

El president nord-americà manifesta que per assolir la pau cal estar “disposat a escoltar abans d'imposar”. Per tant, ressalta unes actituds clau: “Escoltar i conversar per arribar a l'entesa amb els implicats del conflicte”.

També destaca que cal estar oberts al diàleg. Per això insisteix en què “el diàleg avançarà amb respecte i no amb amenaces”. Després dels cent dies del seu nou càrrec, convida a “revifar el diàleg pel Pròxim Orient”.

Sobre el temps, cal urgència –“Obama demana amb urgència a Israel i Palestina negociar la pau”– i agilitat per “negociar ràpid una pau que faci llum als dos estats” i així “amb rapidesa” trobar l’enfocament estratègic per satisfer Israel i Palestina” i “comprometre’s immediatament al procés de pau”.

4. Accions a favor de la pau:

Fomentar la causa de la pau. Obrir el camí de la pau. Rellançar i revitalitzar el procés de pau. Negociar la pau. Animar i reprendre les negociacions de pau. Participació activa per aconseguir la pau. Reactivar la pacificació. Reactivar les converses de pau i celebrar conferències de pau. Promoció de la pau. Contribuir a acordar la pau. Fer acord de pau. Nova iniciativa de pau. Fer gestos de pau.

Totes aquestes accions seran analitzades a les conclusions a partir d’una taula que confeccionarem amb elles.

5. Actors de pau:

Els mediadors nord-americans Richard Holbrooke i George Mitchell van dir: “No hi ha plans d’acció fàcils o lliures de riscos, però crec que amb paciència, determinació i una diplomàcia perseverant podem ajudar a que les coses siguin diferents i a aquells que es troben a la zona a assolir la pau i l’estabilitat que anhelen”.

Un altre agent de pau és l’OTAN, un instrument creat per promoure l’estabilitat i la pau en diferents parts del món.

6. Observacions:

El conflicte israelià-palestí pesa molt a la política exterior nord-americana. Obama declara: “No esperem al final del meu mandat per afrontar la pau entre israelians i palestins”. Aquest és un greu conflicte, considerat etern, que Obama hereta i pel qual voldria des de la responsabilitat de la seva nova Administració trobar solucions i actuar ràpid. Just després de cent dies del seu mandat comença a posar bases per complir les promeses de canvi i “pressionar a favor d’un acord de pau”.

Obama té la intenció d’aproximar-se al món àrab amb el “desig de restablir llaços amb el món àrab”. Fins i tot, en el seu discurs a El Caire va fer referència a tres cites de l’Alcorà i va fer una salutació inicial amb les paraules “Asalam aleykum” que significa “la pau sigui amb vosaltres” en àrab.

3.2. ORIENT MITJÀ

L'anàlisi realitzada sobre les 118 notícies l'hem classificat de la següent manera: per una banda, el conflicte d'Israel i Palestina amb un nombre més elevat de notícies; d'altra banda, molt breument, Iraq i Iran.

3.2.1. ISRAEL-PALESTINA. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

La notícia del diari *AVUI*³⁹³ del 4 de gener de 2009 descriu amb precisió la situació del règim polític entre Israel i Palestina amb les seves implicacions amb Egipte, Jordània, Irak i Síria.

“L'actual conflicte als dos costats de la frontera entre la franja de Gaza i el sud d'Israel acumula un seguit de guerres i crisis entre israelians i àrabs. Des que l'ONU va decretar la partició de Palestina, el 1947, i es va crear l'Estat d'Israel, el 1948, al Pròxim Orient s'han entaulat diverses guerres i s'ha intentat avançar cap a la pau. Aquest és el breu resum d'una llarga història.

El 29 de novembre del 1947, l'Assemblea General de l'ONU va aprovar la resolució 181 que recomanava la partició de Palestina. La proposta propugnava la creació de dos Estats: un d'àrab i un de jueu. Jerusalem i Betlem quedarien sota un règim especial, *corpus separatum*. Els líders sionistes van acceptar la proposta, que donava a l'Estat jueu el 54% del territori, malgrat que els jueus eren el 33% de la població de Palestina, i el 46% als palestins, que n'eren el 67%. Els països àrabs van rebutjar el pla i van declarar la guerra a Israel. L'ONU calcula que uns 700.000 palestins van ser expulsats o van fugir de les seves cases i terres.

El Regne Unit i França es van aliar amb Israel per atacar Egipte l'octubre de 1956. Els europeus volien protegir "els seus drets" al Canal de Suez, nacionalitzat per Egipte, i Israel volia obrir el bloqueig dels estrets de Tiran, que ofegava el seu port mercantil d'Eilat. Al rerefons hi havia també les infiltracions dels *fedayin* armats des de Gaza,

³⁹³ AVUI. “Ni un dia de calma”, 4 de gener del 2009. Pàg. 12.

sota control egipci, a territori israelià. Israel va ocupar la península del Sinaí i la franja de Gaza, però les Nacions Unides van exigir la seva retirada, que es va concretar poc després.

Va ser la guerra més curta i de més gran abast històric entre israelians i àrabs. Va esclatar el 5 de juny del 1967, quan Israel va llançar un atac contra la Força Aèria d'Egipte tement una ofensiva imminent de la coalició entre Egipte, Jordània, l'Iraq i Síria. Els resultats de la guerra van provocar eufòria a Israel, que va ocupar Jerusalem Est, Cisjordània, la franja de Gaza i els Alts del Golan. Aquesta va ser la base sobre la qual es van generar seriosos problemes futurs, derivats del control israelià dels palestins residents a Cisjordània i Gaza i de la creació d'assentaments jueus en aquestes zones.

El 6 d'octubre de 1973, el dia del Perdó, el més sagrat del calendari jueu, Egipte i Síria van atacar per sorpresa Israel. Dos dies després, però, la forta contraofensiva israeliana va portar les tropes jueves fins a 40 km de Damasc, amenaçant la capital de Síria amb artilleria i repel·lint els egipcis cap al Sinaí. Els àrabs van ser derrotats al camp de batalla, però es van quedar amb una sensació de victòria. Probablement hagi estat aquesta sensació el que va fer possible que anys després s'obris el procés de pau entre Egipte i Israel.

El 19 de novembre del 1977, l'aleshores president d'Egipte Anwar al-Sadat va fer una visita històrica a Israel, on va ser rebut pel primer ministre Menahem Beguin, com a nou interlocutor per a la pau. "Prou guerres, prou vessament de sang", va prometre Sadat a Jerusalem. El 26 de març del 1979 va ser subscrit l'acord de pau entre Israel i Egipte, el primer entre Israel i un país àrab. Això va dur a la retirada total d'Israel de la península del Sinaí i al desmantellament dels assentaments jueus al territori.

Israel va envair el Líban el juny de 1982 al·legant que volia desmantellar la infraestructura armada de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP), en territori libanès, usada per atemptar contra Israel. El llavors ja llegendari líder palestí Yasser Arafat va arribar a estar en el punt de mira d'Israel, però va sortir de Beirut i va marxar a Tunis. Israel va ocupar durant anys el Líban, on es va enfrontar a l'organització xiïta proiraniana Hezbollah. Durant l'ocupació israeliana de Beirut, les forces israelianes, que depenien de l'aleshores ministre de Defensa Ariel Sharon, van

permetre l'entrada de milícies falangistes cristianes libaneses als camps de refugiats palestins de Sabra i Xatila. Les milícies van matar entre 800 i 3.500 palestins. El maig del 2000, les forces israelianes es van retirar del Líban.

El 9 de desembre del 1987 va esclatar la primera insurrecció palestina contra Israel. Va ser un fort enfrontament constant, de desgast, entre palestins de Cisjordània i Gaza i soldats israelians, amb una gran participació popular, paral·lelament a atemptats de grups organitzats.

El 13 de setembre de 1993 es va firmar el primer acord públic entre Israel i l'OAP, que s'havien reconegut mútuament, després d'un procés secret de negociacions a Oslo. Es va crear l'Autoritat Nacional Palestina encapçalada per Iàsser Arafat. La policia palestina va entrar a Gaza i Cisjordània i part dels territoris van passar progressivament a control palestí. Cinc anys després de l'acord interí, s'havia d'arribar a una fórmula permanent, però la violència ha perllongat durant anys les negociacions sense cap resultat.

El 26 d'octubre de 1994 es va firmar la pau entre Israel i el regne haiximita de Jordània, al desert d'Aravà. La frontera més extensa d'Israel, a l'est, esdevenia oficialment frontera de pau. Els firmants eren el *premier* Yitzak Rabin (assassinat un any més tard per un extremista de dreta israelià) i el rei Hussein, que va morir anys després de càncer.

El juliol del 2000, el primer ministre israelià Ehud Barak i Iàsser Arafat van participar a la cimera de Camp David, sota els auspicis del president nord-americà Bill Clinton. Israel va presentar propostes "sense precedents" –inclosa la divisió de Jerusalem–, però Arafat va considerar-les inacceptables. Segons la versió israeliana donada aleshores, el culpable del fracàs va ser Arafat, però documents de la reunió desclassificats posteriorment van mostrar que Israel demanava als palestins que firmessin un tracte que només els donaria sobirania en el 14% del seu territori històric. Israel s'hagués annexionat el 8% de Cisjordània per mantenir-hi una bona part dels assentaments i, a canvi, els palestins haguessin estat compensats amb un tros de terra molt menys valuosa al desert del Nègueb. Els palestins acceptaven que Israel es quedés amb un 2,3% del territori i demanaven que l'intercanvi de terra es fes basant-se en el principi d'igualtat, però Israel ho va rebutjar.

Els palestins sostenen que aquesta nova sacsejada va arribar el setembre del 2000 arran de la visita que el llavors cap de l'oposició de la dreta israeliana, Ariel Sharon, havia fet a l'Esplanada de les Mesquites de Jerusalem. Israel, en canvi, assegura que la Intifada havia estat planejada per l'Autoritat Palestina. El resultat va ser cruent, amb gran quantitat de víctimes de les dues bandes. Més de mil israelians i com a mínim 5.300 palestins. Va haver-hi molts atemptats suïcides a Israel. Zones que havien estat entregades als palestins van ser de nou ocupades per Israel per la fràgil situació de seguretat, no hi havia pràcticament diàleg i els progressos fets en el procés de pau van patir una terrible marxa enrere.

El setembre del 2005 Israel es va retirar de la franja de Gaza de forma unilateral. Des d'aleshores, s'han intensificat els atacs amb míssils per part de grups palestins contra poblacions israelianes, on s'han produït morts. Israel no ha deixat de fer incursions militars al territori per eliminar membres de Hamàs. Els atacs han matat civils palestins.

El 12 de juliol del 2006, Hezbollah va llançar un atac amb míssils contra poblacions del nord d'Israel i van atacar una patrulla israeliana a la frontera amb el Líban. Diversos soldats van morir i dos van ser segrestats. Un mes després, Israel va bombardejar i va envair el Líban. L'ONU va aconseguir l'alto el foc després que al Líban morissin unes 1.200 persones. Dos anys més tard, Israel va recuperar els cadàvers dels seus dos soldats segrestats.”

3.2.1.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE NOTÍCIES

Les dues primeres notícies són del diari *EL PAÍS*, redactades des de Jerusalem. La primera, del 5 de setembre de 2008, es titula “Síria suspèn les negociacions amb Israel a l’espera del relleu d’Olmert” i porta per subtítol “Damasc també espera el resultat de les eleccions a EEUU per continuar”. La notícia comença recordant que “es repeteix un episodi freqüent a Orient Mitjà: les baralles de la política interna israeliana entorpeixen les iniciatives diplomàtiques que lluiten per forçar acords de pau”. El president siri, El Asad, va assegurar que “*ha lliurat als mediadors turcs un document en*

el qual es fixa la posició inicial de Síria pel dia en què s'estableixin les negociacions amb Tel Aviv, vuit anys després de l'últim intent frustrat per pactar la pau".

La segona, del 8 de setembre de 2008, es titula "L'Autoritat Palestina *planifica tornar a la resistència pacífica si fracassa el diàleg*" i porta per subtítol "Un document intern de l'OLP rebutja la 'negociació indefinida' amb Israel". El president Simon Peres va afirmar que *"la pau amb els palestins està més a prop que mai"*. Però segons negociadors palestins, *"aquesta sentència queda molt lluny de la realitat"*. *Olmert, que estava a punt de la dimissió "li resta capacitat política per impulsar el procés de pau"*.

El mateix dia, 8 de setembre de 2008, l'AVUI també publica una notícia titulada "La policia israeliana recomana el processament d'Olmert per delictes de suborn i corrupció". Acusaven Olmert d'acceptar diners d'un empresari dels EUA i pagar viatges familiars amb fons públics. També explicava que "l'anunci de la policia va fer que el govern israelià deixés per més endavant la discussió d'un pla per compensar els colons jueus que abandonin Cisjordània abans que se signi un acord de pau amb els palestins". *Olmert va assegurar que: "un acord de pau implicaria el desallotjament dels colons"*.

El 17 de setembre de 2008 LA VANGUARDIA publica dues notícies, redactades des de Jerusalem. La primera porta per títol "Tzipi Livni és la clara favorita per ser la propera primera ministra d'Israel", i per subtítol "El centrista Kadima, fundat per Sharon, elegix avui al successor d'Olmert. La candidata Tzipi Livni feia més d'un any que negociava un acord amb els palestins i tenia la seva confiança. Era partidària de cedir gran part de Cisjordània, malgrat és més dura amb Iran. El seu rival Shaul Mofaz amenaçava tornar als assassinats selectius a Gaza i atacar les centrals nuclears d'Iran. Era un pragmàtic que coneixia la mentalitat àrab i desitjava ser el primer cap de govern d'origen oriental, ja que comptava amb el suport del successor Olmert i va dir: *"Vull la pau tant com ells. Però la diferència és que jo em prenc seriosament la seguretat. Per fer la pau fa falta un lideratge fort"*. A més, va afirmar que *"la pau amb Síria és possible, però dóna prioritat a un acord amb els palestins"*.

La segona notícia es titula *“Moratinos veu la pau molt propera”*. El ministre d’Assumptes exteriors d’Espanya, Miguel Ángel Moratinos, va declarar que *“pocs s’imaginen quan han progressat últimament els negociadors israelites i palestins. Estan més a prop que mai d’un acord.”* També va destacar que: *“el gran obstacle per a la pau és ara la caducitat d’Olmert i Abbas, que conclou el mandat el 9 de gener”*. A més, *“Olmert vol deixar una herència de pau”*.

El 18 de setembre de 2008, els tres diaris analitzats tracten sobre els resultats electorals de Livni. LA VANGUARDIA publica dues redactades des de Jerusalem. La primera es titula *“Livni serà la segona dona que lidera Israel”* i porta per subtítol *“La ministra d’Exteriors guanya per la mínima les primàries del partit”*. Livni demanava *“encapçalar les converses de pau amb l’Autoritat Nacional Palestina. Les negociacions representen, en primer lloc, els interessos d’Israel. No són un favor que nosaltres fem als palestins”*. La segona porta per avantítol *“Livni i Mofaz són les cares ‘netes’ d’un partit, Kadima, plagat de suborns”* i es titula *“Farts de corrupció”*. Descriu el desig d’una nova política esperançadora i sense corrupció. Livni, la protegida de Sharon, va col·locar en el mur de les Lamentacions un paper amb el seu prec a Déu: *“que li permeti crear un govern honrat i incorrupte i que tingui la força per aconseguir la desitjada pau”*.

La notícia d’EL PAÍS redactada des de Jerusalem es titula *“Livni guanya les primàries del partit en el Govern a Israel”* i porta per subtítol *“La ministra supera en 8 punts a Mofaz amb el 43 % de l’escrutat”*. Aquest fet va fer història, ja que després de Golda Meir l’any 1969, Livni s’ha convertit en la segona dona en la història d’Israel al capdavant del partit governant. Recorden que *“fa 10 mesos que es va establir el compromís de firmar un acord de pau abans d’acabar el mandat el president d’Estats Units”*.

L’AVUI titula la notícia: *“Livni relleva Olmert”*. Hi destaca també que la ministra d’Exteriors d’Israel guanya en primera volta el liderat del Kadima, el principal partit del govern i que derrota el ‘falcó’ Mofaz situant-se en primera línia per succeir l’actual cap de govern. Livni va dir: *“S’està decidint qui serà el pròxim primer ministre d’Israel i això és una gran responsabilitat”*. Pel que fa als palestins, el negociador Saeb Erekat va

expressar el desig que, després de la victòria de Livni, “s’obrin negociacions de pau serioses entre les dues parts. La cap electa ha estat, fins ara, la principal negociadora de la part israeliana”.

L’endemà, el 19 de setembre de 2008, també l’*AVUI* publica la notícia titulada “Un lideratge a prova” que explicava que “Livni guanya pels pèls el càrrec de Kadima i inicia contactes amb altres partits per intentar formar govern a Israel”, però aquest ajustat triomf limita el marge de maniobra de l’aspirant a primera ministra. Per tant, confirmada oficialment com a nova cap del principal partit en el poder d’Israel, “Livni, s’ha posat mans a l’obra per vèncer tots els obstacles i succeir a Olmert com a primer ministre. Si el Parlament la investeix com a successora d’Olmert haurà de provar que és capaç de dirigir una majoria estable, segellar la pau amb els palestins i fer front a la crisi mundial”.

El 20 d’octubre de 2008, *LA VANGUARDIA* publica una notícia escrita des de Jerusalem, amb l’avantítol “Peres, Livni i Barak revelen l’objectiu del nou govern: *un diàleg global amb la Lliga Àrab que porti a la pau regional*”, i titulada “Més enllà dels palestins”. Durant la setmana de la celebració de la procedència religiosa en la què el poble jueu recorda la vida nòmada dins tendes en el desert del Sinaí durant quaranta anys, després de l’èxode d’Egipte, anomenada la Festa de les Cabanes (Sukot), el president d’Israel, Shimon Peres, visità al líder espiritual del moviment ultraortodox Shas, el rabí Ovadia Yosef, que “té la clau per a la formació del proper govern de Tzipi Livni”. Yosef va dir: “és un error mantenir negociacions per separat amb els siris i amb els palestins. *Israel ha de realitzar una negociació conjunta amb els països de la Lliga Àrab i arribar a un acord de pau regional*”. Fa unes setmanes que Peres en el discurs en l’Assemblea General de l’ONU va fer una crida directa al monarca saudita i va assegurar que “*negociant de forma global serà possible obtenir garanties internacionals per a un paquet de pau en tota la zona*”. Les accions realitzades per Peres tenen el suport de Livni, candidata a primera ministra, que “va demanar dues setmanes més per formar un Executiu i cloure les negociacions amb Shas, i públicament va recolzar la iniciativa de pau saudita aprovada per la Lliga Àrab, que proposa a Israel una normalització diplomàtica en tots els països que la integren a canvi d’una retirada israeliana dels

territoris ocupats de 1967". Per altra banda, el ministre de Defensa israelià, Barak, va proposar que *"Israel prepari un pla de pau global i el presenti a la lliga Àrab per a negociar-lo quan el proper president d'Estats Units arribi a la Casa Blanca"*. La prioritat de Livni serà la pau regional i no renuncia al seu somni de crear un nou Orient Mitjà. Peres va ressaltar *"No fan falta quaranta anys més per trobar la terra promesa de la pau"*.

El 26 d'octubre de 2008, l'AVUI publica la notícia titulada "Suspens al Quartet" en què es ressaltava que *"un grup d'ONG denuncia el fracàs dels mediadors internacionals per al Pròxim Orient"* i que *"la situació dels palestins empitjora en lloc de millorar"* ja que segons denunciava l'informe que havia fet públic una coalició de setze ONG humanitàries i de drets humans, *"el Quartet Internacional per al Pròxim Orient, format pels EUA, la UE, Rússia i l'ONU, no ha complert amb la seva missió i es mostra incapaç de fer progressos que millorin la vida de la població palestina o que facilitin el camí per la pau"*. Precisament, el Quartet per al Pròxim Orient va marcar el 2008 com un any crucial per al procés de pau per al Pròxim Orient.

El 27 d'octubre de 2008, tant LA VANGUARDIA com EL PAÍS, en les notícies redactades des de Jerusalem fan referència a la situació de Livni. LA VANGUARDIA ho titula *"Livni no aconsegueix formar govern i porta a Israel a eleccions anticipades"* i ho subtitula *"El dur pols electoral amb Netanyahu està previst pel 17 de febrer"*. Els problema de Livni va ser que els partits ultraortodoxes, Shas i Judaisme de la Torà, *"li van donar l'esquena"*. Per alguns rabins *"no és fàcil veure a una dona com a cap de govern, malgrat el gran obstacle van ser les exigències en dos camps que lligaven les mans de Livni: no negociar amb els palestins el futur d'Israel i aprovar ajudes per les poblacions menys afavorides"*. Livni, a qui faltava una facció més per assegurar una base parlamentària àmplia per *fer front als grans reptes de l'Estat, entre d'altres, el procés de pau amb l'Autoritat Nacional Palestina i amb Síria*, va dir que *"per satisfer no es pot incendiar la regió i fer fracassar el procés de pau"*.

EL PAÍS ho titula *"Livni es rendeix i crida a votar a Israel"* i ho subtitula *"La ministra d'Exteriors renuncia a formar Govern davant el 'xantatge' dels ultraortodoxes. El*

president Peres haurà de fixar data per als comicis”. Aquesta decisió significava que “palestins i siris hauran d’esperar”. Això volia dir que Olmert gaudiria de tres mesos més en el poder. Precisament en el Govern d’Olmert, Livni exercia com a cap de negociacions amb els palestins i mai li van posar facilitats, al contrari: “l’ampliació dels assentaments entorn Jerusalem s’ha disparat des que es va celebrar la Conferència d’Annapolis el novembre 2007. Però negar-se a parlar amb els palestins sobre la Ciutat Santa és un certificat per al desastre. *Livni pretén mantenir un procés de pau sense límits temporals per evitar revoltes violentes*”.

El 2 de novembre de 2008, *EL PAÍS* publica una notícia redactada des de Jerusalem titulada “*Israel camina cap un Govern d’unitat*”, i subtitulada “A 100 dies de les eleccions, les propostes dels principals partits no presenten grans diferències”. L’analista polític Ari Shavit escrivia: “ara es tracta d’aprofitar l’aliança amb l’Autoritat Palestina per reprimir a Hamàs. Si la triada forma Govern, la solució de l’espínol conflicte s’ajornarà de nou. En aquest escenari, el pròxim Executiu no serà el de la pau. Per això s’hauria de partir Jerusalem i no ho faran. Haurien de deixar entrar palestins refugiats i no ho faran. Malgrat els palestins es convertissin en finlandesos i extirpessin a Hamàs, el nou Govern no firmarà la pau amb ells”.

El 9 de novembre de 2008, *l’AVUI* publica una notícia titulada “Hamàs diu no al diàleg per a la reconciliació de Palestina” ja que “*les pròximes converses per a la reconciliació entre les faccions palestines de Hamàs i Fatah van quedar suspeses després que el moviment islamista anunciés que boicotejarà el diàleg per protestar contra la detenció de centenars dels seus militants per les forces lleials al president palestí, Mahmud Abbas*”. *La secretària dels Estats Units, Condoleezza Rice, i el ministre d’Exteriors egipci, Ahmed Abdul, “van analitzar l’esforç necessari per impulsar la pau al pròxim Orient*”.

El 21 de novembre de 2008, *LA VANGUARDIA* publica una notícia redactada des de Jerusalem, titulada “L’ANP insereix anuncis polítics en la premsa israeliana” i subtitulada “*Els palestins exposen el seu pla de pau a l’opinió pública*” amb l’anunci: “*Cinquanta-set països àrabs i musulmans normalitzaran les seves relacions*”.

*diplomàtiques amb Israel a canvi d'un acord de pau total i el fi de l'ocupació". D'aquesta manera els palestins van decidir recordar als ciutadans israelites "el pla de pau aprovat per la Lliga Àrab el 28 de març de 2002, basat en la crida *iniciativa saudita*". El pla presentat per *Abdalah bin Abdel Aziz "proposa a Israel una normalització diplomàtica amb els països de la Lliga Àrab a canvi d'un acord amb els palestins i de la retirada dels territoris ocupats el 1967. Les nacions àrabs havien declarat en aquell moment que una pau general i justa a Orient Mitjà és la seva elecció estratègica i que l'objectiu és crear un Estat palestí independent amb capital a Jerusalem Est"*.*

El 6 de desembre de 2008, l'AVUI publica una notícia titulada "Alerta màxima a Hebron per por a més violència" en la que es recorda que *el cap de l'equip negociador palestí en el procés de pau, Ahmed Qurei, ja havia advertit que la violència d'Hebron es podia estendre a tot el territori. De fet també les forces de seguretat israelianes s'ho temien, i assenyalaven: "aquí s'apleguen les provocacions dels colons extremistes i el rol dels palestins armats, que podrien aprofitar l'ocasió per atacar"*.

L'AVUI de l'11 de desembre de 2008 publica la notícia titulada "A l'espera del manà de la Casa Blanca" ja que "Israelians i palestins veuen trets positius en la nova administració dels EUA". La notícia explicava un resum del contacte telefònic que el primer ministre, Olmert, havia mantingut amb la senadora Hillary Clinton: "és una veritable amiga d'Israel. *Ha promès que treballarà per portar la pau i estabilitat al Pròxim Orient*". *Obama comença noves relacions tant per als israelians com per als palestins. "L'assoliment de la pau servirà a les dues parts, però mentre s'hagi de negociar entre tantes dificultats com fins ara, no sempre s'harmonitzaran els interessos d'uns i altres"*. Obama i Clinton hauran d'encarar els enfrontaments entre les dues parts en conflicte. Alguns analistes no descarten que "del costat israelià, per tal d'aconseguir una pau que la inclouria en la història, Clinton estigués disposada a exercir pressions que en un primer moment podrien molestar a Israel".

El 15 de desembre de 2008 LA VANGUARDIA publica la notícia redactada des de Jerusalem titulada "Bush vol que el pròxim líder israelià compleixi amb els palestins", i

subtitulada *“EEUU pressiona per a que es negociï fins la creació d’un Estat palestí”* ja que l’Administració Bush “no va aconseguir complir la seva promesa d’assolir algun tipus d’acord entre israelians i palestins per a finals del 2008. És per això que Bush, empès per la secretària d’Estat, Condoleezza Rice, ha decidit deixar una fulla de ruta al proper president Obama, referent a Orient Mitjà”. Una resolució del Consell de Seguretat obligaria al proper primer ministre israelià a actuar segons els paràmetres d’Annapolis. A part d’aquest procés d’Annapolis *“el document inclourà una referència positiva al pla de pau saudita aprovat per la Lliga Àrab, així com una dura condemna de la violència i del terrorisme”*. El candidat Netanyahu *“va proposar centrar els esforços per ara, en la pau econòmica, és a dir, en la millora de la situació de Cisjordània”*.

El 16 de desembre de 2008 *EL PAÍS* publica una notícia redactada des de Jerusalem, titulada *“El Likud de Netanyahu s’escora a l’extrema dreta a Israel”*, i subtitulada *“Candidats del partit defensen posicions que limiten amb el feixisme”*. La notícia explicava que a Netanyahu *“no li ha importat massa la democràcia interna. Només desitja enviar als líders occidentals el missatge de que, a la seva manera continuarà negociant amb els palestins, malgrat només proposi una pau econòmica sense significat polític i inacceptable per l’Autoritat Palestina.”*

Les següents notícies fan referència a Gaza. El 25 de desembre de 2008, *l’AVUI* porta per títol *“Un rebrot de la violència espatlla la treva per introduir ajuda humanitària a Gaza”*. S’hi explicava que *“una nova intensificació de la violència ha frustrat la treva que el govern israelià havia previst per permetre l’entrada d’ajuda humanitària a Gaza. Grup armats palestins van llançar projectils sobre territori israelià i Israel va decidir mantenir tancats els passos fronterers amb Gaza”*. El portaveu del ministeri d’Exteriors israelià, Mark Regev, va afirmar que *“la responsabilitat pel deteriorament de la situació del sud és només de Hamàs”* i considerava que *“Hamàs actua per frustrar l’entesa aconseguida [entre israelians i palestins] amb la mediació d’Egipte i per torpedinar la pau”*. Malgrat tot, el director general adjunt del ministeri d’Exteriors israelià, *Barak*, va dir que: *“les negociacions de pau entre israelians i palestins continuen de forma discreta”*.

Les quatre notícies següents són del diari *EL PAÍS*, redactades des de Jerusalem. La primera, del 27 de desembre de 2008, es titula "Israel reobre la frontera de Gaza per permetre l'entrada de queviures". Com a subtítol, "El Govern prepara una resposta militar als atacs de coets palestins". Livni va anar a Egipte convidada pel president Mubàrak i va deixar clar que "Israel no té intenció d'obeir les crides a la calma. Hamàs ha d'entendre que el desig d'Israel de *viure en una regió en pau no significa que accepti la situació actual, en què els coets no cessen*". La segona, del 28 de desembre de 2008, comença a la portada amb el títol "Israel tritura la ciutat de Gaza" i amb el subtítol "Un bombardeig massiu contra edificis de Hamàs causa al menys 195 morts. Tel Aviv adverteix que mantindrà els atacs malgrat la condemna internacional". La següent pàgina es titula "Matança israeliana a Gaza", i subtitula "L'atac aeri més destructiu dels últims 20 anys provoca el caos a la franja. Hamàs amenaça amb lluitar 'fins l'última gota de sang'". El president Abbas, embrancat durant l'últim any en les negociacions de pau amb els israelians, va qualificar "la campanya aèria de criminal" i va demanar "*als israelites que parin els atacs, i auxili a la comunitat internacional*".

La tercera notícia és del mateix dia, del 28 de desembre de 2008, i es titula "El principi d'una llarga guerra". Com a subtítol, "L'ofensiva suposa un desafiament a la propera Administració d'EEUU. El bombardeig es produeix a les vigílies electorals a Israel". La notícia explicava que "L'enemistat d'Israel amb Hamàs no és nova. El moviment islamista, a diferència de Fatah, al front de l'Autoritat palestina a Cisjordània, combat l'ocupació israeliana a la força, i *no participa de les converses de pau* que els palestins i els israelians han mantingut durant l'últim any auspiciades per Estats Units".

La quarta notícia és del 29 de desembre de 2008, i es titula "Hamàs crida a una tercera Intifada". Es subtitula: "Israel colpeja de nou Gaza per destruir 40 túnels que comuniquen amb Egipte. 298 palestins han mort en dos dies d'atacs aeris contra la franja". Explicava que sobre els líders de Hamàs no en queda ni rastre perquè estan refugiats en els seus amagatalls. Per altra part, el líder de Hezbolá, Sayyed Hasan Nasralá, "va ordenar als seus militants que estiguin alerta davant de qualsevol atac israelià contra el Sud del Líban. *Síria, per la seva part, va anunciar la ruptura de les converses indirectes de pau que mantenien amb Israel*".

El 4 de gener de 2009, l'AVUI, publica la notícia titulada "Ni un dia de calma" que explica detalladament el conflicte: "des que es va proclamar l'Estat d'Israel el 1948, EL PAÍS ha entaulat diverses guerres amb els seus veïns àrabs" i els fracassos davant "les nombroses negociacions que s'han dut a terme entre israelians i palestins encara no han fet possible la pau". Davant "l'actual conflicte als dos costats de la frontera entre la franja de Gaza i el sud d'Israel s'acumula un seguit de guerres i crisis entre israelians i àrabs. Des que l'ONU va declarar la partició de Palestina, el 1947, i es va crear l'Estat d'Israel, el 1948 al Pròxim Orient s'han entaulat diverses guerres i s'ha intentat avançar cap a la pau".

El 5 de gener de 2009, els tres diaris analitzats publiquen notícies que tracten sobre la guerra a la franja de Gaza i l'agreujament del conflicte davant la decisió d'Israel. LA VANGUARDIA publica dues notícies. La primera, redactada des de Kfar Aza (frontera de Gaza), es titula "Israel encercla la ciutat de Gaza" i porta per subtítol "Olmert qualifica 'd'inevitable' l'atac al no poder aturar els míssils d'Hamàs". Davant d'aquesta situació greu, Efraim Halevi, excap dels serveis secrets israelites, el Mosad, va declarar que "Hamàs ha de ser part de qualsevol acord a què s'arribi després de la guerra, ja sigui per voluntat pròpia o per la força". També segons Halevi, entre els objectius secrets de l'operació "cal mantenir Al Fatah com l'únic governant de l'ANP i interlocutor de les negociacions de pau". La segona notícia, redactada des de Ramala amb l'avantítol "Sense electricitat, ni gas, ni telèfon, la franja s'enfonsa en la foscor i el terror" i titulada "Ningú està fora de perill a Gaza", ressaltava que "aquesta guerra no és contra Hamàs, sinó contra el poble de Palestina". Aquest fet s'entén com "una manera de desmarcar de tot *procés de pau*".

La notícia d'EL PAÍS, redactada des de Jerusalem, apareix a la portada titulada "Israel es prepara per a la guerra urbana després de partir Gaza en dos", i subtitulada "Els soldats assetgen la capital de la franja i tallen el pas cap el sud". La pàgina següent porta per títol "Israel assetja la ciutat de Gaza" i per subtítol "L'Exèrcit israelià registra la seva primera baixa després de la invasió terrestre de la franja. El president Simon Peres rebutja un alto el foc malgrat la petició de la UE". La notícia conclou dient que "Israel ha col·locat a Abbas, el president de Fatah, entre l'espasa i la paret. *Decidit a*

continuar el camí de negociació amb Israel, ja que no ha aconseguit res. A Cisjordània segueix endavant la colonització jueva". El cap negociador palestí emfatitzava que: Israel ha enterrat el procés de pau amb els seus tancs".

La notícia de l'AVUI es titula "L'ofensiva de l'exèrcit israelià divideix Gaza en dues parts". Segons Olmert, "el poble palestí no és el nostre enemic i els nostres únics blancs són els terroristes de Hamàs", però segons l'exnegociadora i diputada palestina, Hanan Ashrawi, "Israel no té voluntat de pau", i el president palestí, Abbas, va exigir que "acabi l'agressió contra el poble palestí".

El 6 de gener de 2009, LA VANGUARDIA publica dues notícies redactades des de Jerusalem. La primera es titula "La guerra no fa cas a la diplomàcia" i porta com a subtítol "Israel intensifica els seus atacs en plena ofensiva de la UE per la pau". Davant les dificultats "sembla clar que els israelites no volen la pau" i la Unió Europea presenta "expectatives tímides". Bàsicament *els europeus es concentren en l'alto el foc* que segons algunes fonts europees tindria dos aspectes: "l'obertura de passos fronterers per a que entri ajuda humanitària en abundància i una treva sòlida amb presència internacional". La segona es titula "Els pacifistes aixequen la veu contra l'ofensiva" i com a subtítol, "Deu mil persones, jueus i palestins, protesten a Tel Aviv". La notícia ressaltava la situació com un espectacle ja que "les guerres es veuen com un partit de futbol, els morts són els gols".

El 8 de gener de 2009, EL PAÍS publica una notícia redactada des de Jerusalem titulada "EE UU i Europa augmenten la pressió per aconseguir una treva a Gaza" i subtitulada "Egipte aconsegueix que Israel i Hamàs estudiïn la seva proposta per frenar la guerra". Explicava que "la intenció d'Israel és aprofundir l'aïllament d'Hamàs iniciat fa tres anys per països occidentals i els seus aliats entre els Estats àrabs. I aconseguir així el seu *objectiu final: pau a canvi de pau a Gaza*".

El 9 de gener de 2009, l'AVUI publica una notícia titulada "Abbas confia que d'Egipte en surti una pau permanent" ja que va donar suport a la proposta de l'alto el foc dissenyada per Egipte i França per aturar l'atac contra la franja de Gaza i confiava que

de la cimera al Caire que apadrinava el president egipci, Hosni Mubàrak, *“en surti no una pau provisional, sinó una pau permanent”*. Abbas va ser rebut pel rei i alertava que *“sense pau a la regió el món sencer no gaudirà de pau”*.

El 16 de gener de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* segueixen fent referència a la situació conflictiva de la guerra a Gaza i l'actuació d'Hamàs. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de Ramada, té l'avantítol “El joc d'interessos a la regió i el rebuig a Hamàs han frenat les iniciatives àrabs de l'alto el foc” i es titula “Tots negocien amb la nostra sang”, ja que així ho afirmava un alt diplomàtic de l'ANP que expressava: “a Orient Mitjà tot el món vol lluitar contra Israel, fins l'últim... palestí”. A més es mostrava pessimista davant la possibilitat d'un alto el foc imminent que “hauria de ser d'obligat compliment per la resolució 1860 del Consell de Seguretat”. La notícia també explicitava que el primer ministre, Hamad bin Jasim, havia demanat “congelar la iniciativa àrab i totes les converses de pau amb Israel. A Israel temen que Qatar, país del qual la base militar d'Estats Units rivalitza amb la de Kosovo en ser la major del món fora de la d'Estats Units, segueixi instruccions dels seus *amics* i tregui el maletí del diners. *El sentit final de jugar amb dues baralles seria que no hi hagi ni unitat palestina, ni pau, ni guerra*”.

La notícia d'*EL PAÍS* redactada des de Jerusalem comença a la portada amb el títol “Israel líquida a un líder d'Hamàs després de deslligar una altra ferotge ofensiva” i amb el subtítol “Una nova jornada de destrucció augmenta la xifra de morts a 1.100. L'Exèrcit bombardeja el dipòsit d'aliments de l'ONU a Gaza”. La notícia continua a les pàgines següents, 2 i 3, amb el títol, “Israel bombardeja Gaza amb ferocitat” i amb el subtítol “Els blindats penetren en el centre de la ciutat recolzats per foc d'artilleria. El ministre de Defensa israelià demana disculpes a Ban Ki-moon per l'atac a l'ONU”. L'extensa notícia descrivia els detalls de tot el que va succeir i “l'infern” pels 500.000 habitants de Gaza. Davant de tots els esdeveniments *“nou organitzacions israelianes demanen que s'investigui la presumpta comissió de crims de guerra”*. Davant aquest panorama, la ministra Livni va dir que “Hamàs s'oposa al *procés de pau* iniciat a Annapolis l'any 2007”.

El 17 de gener de 2009 *LA VANGUARDIA*, també des de Ramada, publica una notícia amb l'avantítol "Hamàs i Israel coincideixen en voler mantenir separades Gaza i Cisjordània" i titulada "El dia després". Hi destaca que "*Al Fatah, amb la pèrdua de crèdit, aposta per la reunificació dels dos territoris, també institucional*". Mazzen Ezzedin, del comitè polític d'Al Fatah, va dir que "creu que l'època que ve tindrà líders més oberts i intel·ligents perquè l'experiència del poble palestí ja és molt gran". Va expressar que "tenim una línia, lluitar directament contra l'ocupació, i una altra, cap a la pau. I el que hauria de ser és una cosa intermèdia".

El mateix dia *EL PAÍS* publica una notícia titulada "Al Fatah es converteix en una baixa col·lateral" i subtitulada "El partit del president Abbas perd prestigi entre els palestins". Davant dels esdeveniments de Gaza i tot el que està succeint, el diputat Fayez Saqqa opinava que "la població es va sentir defraudada perquè el procés de pau és una mentida, només es veu com s'amplien les colònies jueves i la construcció del mur. Israel ha assassinat el procés d'Annapolis i Al Fatah pagarà les conseqüències". La notícia acabava dient: "Avui augmenta el suport a Hamàs a Palestina i en el món àrab. Però, d'aquí dos o tres mesos es veurà el seu veritable suport. El que succeeix a Gaza és un altre cop a Al Fatah. Haurien d'adonar-se'n de que *no hauria d'acceptar-se una negociació sense límit temporal*. Abbas està pagant el preu polític per això".

El 19 de gener de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS*, fan referència a un canvi que porta a una treva. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de Jerusalem, es titula "*Hamàs accepta l'alto el foc*", i com a subtítol, "*Israel comença la retirada gradual i parcial de les seves tropes a Gaza*". Acabava amb la declaració del president d'Israel, Shimon Peres, que deia: "Després de la lluita con Hamàs, *ha arribat el moment de fer la pau amb el poble palestí*".

EL PAÍS publica dues notícies, la primera redactada des d'Ashkelon i titulada "La UE organitza l'ajuda pels palestins": els europeus van parlar "de la necessitat de *reprendre amb negociacions serioses el procés de pau amb els palestins*". Zapatero, que viatjava per primera vegada a Israel com a president de Govern es va reunir amb Olmert i va expressar que "*Espanya i la UE seran fermes constructors d'una pau justa que garanteixi*

la seguretat d'Israel i permeti el naixement de l'Estat palestí". La segona redactada des de Sharm el Seijh es titula *"Dirigents de països europeus i àrabs demanen un alto el foc durador"* i subtitulada *"Zapatero diu que 'Espanya no estalviarà esforços' per a que avanci la pau"*. La notícia començava dient que la comunitat internacional va acompanyar d'una forma molt especial el president egipci, Mubàrak, després que "Israel hagués anunciat un alto el foc i menyspreés els esforços mediadors d'El Caire per posar fi de la incursió militar a la franja de Gaza". Diversos caps d'estat van parlar de com "es podia passar d'un cop d'estat volàtil a una pau duradora". Sarkozy va advertir que això només serà l'inici ja que *"els passos per aconseguir una pau duradora passa per la retirada dels tancs israelians de Gaza i per celebrar una conferència de donants que forcin l'obertura dels passos fronterers de la franja que Israel manté pràcticament tancats"*. Zapatero va dir que *"ara comença el més difícil ja que la pau és una tasca. Espanya no estalviarà en esforços polítics, diplomàtics, militars i financers perquè el procés cap a la pau avanci com més aviat millor"*.

Les dues següents notícies són d'EL PAÍS. La primera, del 20 de gener de 2009, redactada des de Jerusalem, es titula "Israel retira a tota velocitat les seves tropes de la franja de Gaza" i té per subtítol "Les milícies de Hamàs canten victòria i adverteixen que tornaran a rearmar-se". Enmig de tots els esdeveniments i respostes variades, Turquia *"va reclamar incloure Hamàs en les negociacions de pau, mentre portaveus de la presidència francesa van assenyalar que la UE aixecaria el bloqueig econòmic a Gaza si aquest Govern d'unitat palestina veu la llum"*. Gordon Brown, va parlar *"de la necessitat d'entaular negociacions sèries per resoldre l'etern conflicte"*.

La segona, del 22 de gener de 2009, redactada des de Brussel·les, es titula "Israel assegura a la UE que obrirà pas a l'ajuda a la franja", ja que la UE va demanar a la ministra Livni que *"consolidi la pau, obri Gaza i permeti l'entrada d'aliments, de medicines i aigua sense límit"*. També va assegurar que *"Els passos fronterers al territori palestí estan oberts a l'entrada d'ajuda, i que Israel està disposada a cooperar en tot el necessari per garantir que l'assistència humanitària arribi al seu destí"*. Livni va tenir una trobada a Brussel·les i l'objectiu prioritari era *"consolidar i acordar la pau. De moment només s'han produït dues declaracions unilaterals de l'alto el foc per part*

d'Israel i Hamàs. Però no hi ha hagut un acord entre ambdues parts sobre la pau, ni garanties de la seva duració. Solana va expressar que *“malgrat la situació és fràgil, cal fer tots els esforços possibles perquè la pau sigui sòlida, duradora i sostenible. L'alto el foc ha de mantenir-se i completar-se la retirada de forces israelites”*. També va dir que *“aconseguir la unitat entre els palestins seria molt important per facilitar el procés de pau”*.

El 26 de gener de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *l'AVUI* publiquen una notícia sobre el mateix tema. La de *LA VANGUARDIA* presenta l'intent de treva a la franja, redactada des de Rafah (Gaza), i es titula *“La pau s'obre pas a Gaza”*, amb el subtítol: *“Inici de les negociacions indirectes entre Israel i Hamàs en el Caire”*. La notícia destacava el tira i afluixa dels islamistes que volien una treva d'uns anys, però Israel preferia que fos de divuit mesos. *Hamàs comptava amb la mediació de Turquia que va fer arribar molta ajuda a Gaza*. La següent pàgina porta per títol *“Res té lògica a Gaza, afirmen els que raonen”* i en alguna cosa que coincidien tots era en que *“Israel ha debilitat molt al bàndol de la pau i que aquesta ofensiva no s'oblidarà”*. *l'AVUI* anunciava l'arribada de Mitchell amb aquest títol: *“El viatge de l'emissari d'Obama escalfa la campanya a Israel”*. A dos dies de l'arribada de Mitchell, Livni *“vaticina un xoc amb els EUA si Netanyahu guanya els comicis del 10 de febrer”* i adverteix que *“Israel i els EUA poden arribar a una confrontació, depenent de qui hi hagi al capdavant i si aquest atura el procés de pau i creu que el món el recolzarà, hi haurà un enfrontament en 20 segons”*. També feia al·lusió a l'enfonsament del procés de pau d'Oslo a causa de la inflexibilitat de Netanyahu. Va assegurar que *l'arribada de Mitchell constitueix una oportunitat per a Israel* ja que: *“La pressió estarà dirigida cap els qui rebutgen el procés de pau”*.

El 28 de gener de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *l'AVUI*, publiquen la notícia que fa referència a les dificultats i tensions de la treva. *LA VANGUARDIA*, redactada des de Kisifum (frontera de Gaza) es titula *“La treva flaqueja a Gaza”* i com a subtítol, *“Hamàs ataca a una patrulla israeliana i el Tshal bombardeja Jan Yunis”*. Una gran explosió encara ha deteriorat més la treva tan fràgil entre Israel i Hamàs que ha estat violada durant els últims dies per ambdues parts. Livni va ordenar als ambaixadors d'Israel que *“informin sobre la gravetat de tot el que ha ocorregut en els països que estan sota la*

seva responsabilitat". Aquell moment dèbil de la treva coincidia amb l'arribada de George Mitchell, enviat especial per part del president Obama que és definit com "enemic dels assentaments". *Obama va afirmar que la seva intenció "és aconseguir un acord entre israelians i palestins durant la seva primera legislatura ja que la pau a Pròxim Orient és important per a mi"*.

La notícia de l'AVUI, titulada "La treva, en perill", ressaltava que "era clar que l'entrada en vigor de l'alto al foc entre Israel i Hamàs no significava el començament de la pau". Analistes de seguretat donaven a entendre que "les primeres reaccions israelianes no serien les últimes i que la intenció era deixar clar a Hamàs que la resposta israeliana a cada provocació seria no proporcional". Muixir al-Masri, un dels diputats de Hamàs a Gaza, va responsabilitzar totalment Israel dels fets i va assegurar que "no ha cessat de violar l'alto el foc disparant contra Gaza". A més, va aclarir que de totes maneres "no hem acceptat una treva, sinó només un impàs en el foc".

El 29 de gener de 2009, tant LA VANGUARDIA com EL PAÍS publiquen una notícia, redactada des de Jerusalem, que fa referència a la intervenció de la Casa Blanca davant del conflicte. La de LA VANGUARDIA es titula "EEUU s'implica a Gaza" i com a subtítol, "Mitchell, enviat d'Obama, demana a Israel una 'treva a llarg termini'" ja que transmetia "l'interès d'Obama per reviuere el procés de pau i fer-lo avançar". El titular de la següent pàgina diu: "Mitchell insisteix a Israel en què no hi ha conflicte que no tingui solució". El president Peres, després de reunir-se amb Mitchell, va declarar que "com Estats Units, Israel desitja la pau i creu que s'ha de lluitar contra el terror encapçalat per Hamàs i per Iran". EL PAÍS ho titula "Israel rep a l'enviat d'Obama amb un bombardeig sobre Gaza" i ho subtitula "Olmert vincula l'obertura de les fronteres a l'alliberació del cap Shalit". La notícia descrivia que Mitchell es va entrevistar amb el president Mubàrak a Egipte i va dir: "És de gran importància que la treva es consolidi. Estats Units està compromès per perseguir una pau duradora i l'estabilitat en la regió".

El 30 de gener de 2009, LA VANGUARDIA publica una notícia, redactada des de Jerusalem, titulada "Mitchell veu molts obstacles i revessos en el procés de pau" ja que en els tres dies que portava de converses a la regió encara no havia aconseguit cap

bona notícia. El subtítol és “Israel dispara la construcció d’assentaments a Cisjordània”. Mitchell seguia insistint en el compromís de part d’Obama: “*buscar activament i enèrgicament un acord de pau durador entre Israel i els palestins*”.

L’1 de febrer de 2009, l’AVUI publica una notícia escrita per l’enviat especial nord-americà al Pròxim Orient per “aportar-hi equidistància i habilitats diplomàtiques” titulada “Mitchell, el pacificador” perquè “és reconegut per les seves habilitats com a negociador. *Proposava l’alto el foc, la suspensió d’assentaments israelians o el retorn immediat a les negociacions de pau*”. Per les seves habilitats en la resolució de conflictes, hi ha l’esperança que Mitchell “*pugui revifar el procés de pau*”. Els experts coincideixen en què el seu èxit en el seu nou rol dependrà de si l’administració d’Obama recolza que prengui una postura més justa en el procés de pau i que emfatitzi les responsabilitats d’ambdues parts. Mitchell ha anat a escoltar totes les parts implicades, excepte Hamàs. Fahaz Gerges, professor d’estudis sobre el Pròxim Orient va dir: “L’obstacle més gran per a la pau és que s’exclouï la part implicada més important”. Thomas Mattair, autor del llibre *Global Security Watch: Iran*, va dir que “*els EUA haurien de negociar amb l’Iran a la vegada que es negocia el procés de pau. Al Pròxim Orient tots els problemes estan interrelacionats*”. La pau al pròxim Orient no s’assolirà d’un dia per l’altre però Mitchell confiava aportar un alè d’esperança quan deia que “no hi ha conflicte que no pugui acabar-se”.

El 5 de febrer de 2009, tant LA VANGUARDIA com l’AVUI publiquen notícies que tracten sobre les eleccions. LA VANGUARDIA, redactada des de Jerusalem, es titula “Netanyahu perd força cultural” i té com a subtítol “L’ascens de l’ultradretà retalla la avantatge del líder conservador sobre Livni”. Davant la pèrdua de vots a favor de Lieberman, Netanyahu va decidir canviar d’estratègia i va començar a recórrer els carrers amb l’eslògan: “El vot a Likud permetrà un govern estable”. Per altra banda, Livni demanava “*als israelites que desitgen la pau que votessin a favor de l’esperança i no la por*”. I a més, insistia que aquestes “són eleccions sobre la pau”. L’AVUI ho titula “Fenomen Lieberman” i també ressaltava que el suport al partit del polític ultradretà creixia i que el líder de Yisrael Beiteinu propugnava dos Estats purs, un de jueu i un d’àrab. “*El resultat de les negociacions de pau amb els palestins –es diu a la plataforma*

del partit– no ha de ser un Estat i mig pels palestins i mig Estat per als jueus. El document Yisrael Beiteinu (Israel, la Nostra Llar) aclaria que ‘seria injustificable crear un Estat palestí que exclogui els jueus mentre Israel es converteix en un Estat binacional, amb una minoria àrab de més del 20% de la seva ciutadania.’” En altres paraules, segons Lieberman: “cadascun el seu Estat, sense barreges”.

El 7 de febrer de 2009, els tres diaris segueixen tractant sobre les eleccions. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de Jerusalem, porta per títol “Livni es col·loca a dos escons de Netanyahu en els sondejos israelians”, i per subtítol “Els ultranacionalistes de Lieberman poden ser la tercera força més votada”. En aquestes eleccions Livni és l’única candidata dels tres principals que declarava que “*pretén totalment aconseguir la pau amb l’Autoritat Nacional Palestina*”, i assenyalava que el partit Likud advertia que la nova administració d’Obama “pressionarà a Israel per assolir la pau. *Per a mi la pau no és una amenaça, és l’interès israelià i la nostra oportunitat*”.

La notícia d’*EL PAÍS*, també redactada des de Jerusalem, es titula “Israel es volca a la dreta” i porta com a subtítol “A tres dies dels comicis, el bloc de Likud i els partits polítics religiosos i xenòfobs cobren força”. Tracta dels quatre candidats amb possibilitats: *Netanyahu* amb el lema de campanya “fort en seguretat, fort en economia” *advocava per un Govern d’unitat després de les eleccions; Livni explicava que “aquestes eleccions versen sobre la pau”;* Barak va deixar una sentència, després de fracassar les negociacions del camp de David el 2001, que la gran majoria de líders israelians van fer seva: “No hi ha soci palestí per a la pau”; i Lieberman, amb l’eslògan racista de la seva campanya: “Només Lieberman entén àrab”.

El diari *AVUI* porta per títol “Més enllà de la guerra” i destaca que “els israelians no confien en la treva amb Hamàs i el conflicte amb els palestins continua pesant molt a l’hora de votar. La crisi global que comença a amenaçar Israel influirà en la decisió dels electors”. Segons el professor Abraham Diskin, catedràtic de ciències polítiques, “els temes de política exterior constitueixen de fet l’agenda de política interna. No obstant això, tot i que ningú discutirà la importància que tenen els temes de guerra i pau, hi ha també els qui recorden que *és necessari prestar atenció a l’agenda socioeconòmica*”.

Livni va dir reiteradament: "Aquestes eleccions són sobre la pau. L'alternativa sobre com aconseguir la pau i seguretat seguirà sent la més important".

El 8 de febrer de 2009, l'AVUI publica una notícia titulada "El conflicte etern" on s'hi destacava que "La relació amb els palestins continua sent la gran qüestió en l'agenda de les forces israelianes, seixanta any després de la fundació de l'Estat. Els partits tenen solucions diverses per posar fi a l'enfrontament". Alguns programes dels principals partits eren: "A favor de concessions territorials per aconseguir un acord de pau amb els palestins i la creació d'un Estat palestí independent", "A favor de negociar amb els palestins per aconseguir un acord de pau i un Estat palestí". Israel s'ha de retirar de les fronteres anteriors a 1967 i permetre l'establiment d'un Estat palestí que visqui en pau.

Del 10 de febrer de 2009, hem seleccionat la notícia de l'AVUI titulada "Israel tria", que feia referència a que "La ministra i líder centrista i el rival conservador arriben freqüentment a les eleccions d'avui, on el 20% d'indecisos decantaran la balança". Davant la qüestió palestina els dos candidats podien firmar un acord de pau amb diferents matisos. Alguns deien que Livni era una ferma defensora del procés de pau i Netanyahu era considerat com un *falcó*, malgrat que quan va ser primer ministre, es va retirar d'Hebron i va formar l'acord de Wye Plantations amb els palestins.

L'11 de febrer de 2009, els tres diaris publiquen els resultats de les eleccions. La notícia de LA VANGUARDIA, redactada des de Jerusalem, es titula "Livni guanya, Netanyahu també" i porta per subtítol "Els conservadors confien en assolir el poder malgrat l'avantatge centrista". Aquesta ha estat una de les campanyes electorals més atípiques de la història d'Israel. Amb un total de quatre partits, dos de la dreta i dos de l'esquerra, el poble d'Israel ha escollit el Partit Kadima de Livni: "La terra d'Israel no pertany a la dreta com tampoc la pau pertany a l'esquerra", va afirmar Livni "oferint a Netanyahu un govern d'unitat nacional amb ella al front i amb l'objectiu de dissenyar un nou sistema electoral que garanteixi governs més estables".

La notícia d'*EL PAÍS*, també redactada des de Jerusalem, es titula “El Likud de Netanyahu aconseguix un empat virtual amb Livni a Israel” i porta com a subtítol “L’auge de l’extrema dreta facilita el retorn al poder de l’exprimer ministre”. La notícia comentava que “els efectes del desenllaç electoral sobre les negociacions amb l’Autoritat Palestina i Síria es deixaran sentir. Es complica el panorama per Obama i els seus esforços per mediar l’etern conflicte. *Livni s’entesta en abanderar l’anomenat camp de la pau*, però ha embarcat al país, juntament al seu primer ministre, Olmert, en dues guerres (Líban i Gaza) en tres anys”.

El diari *AVUI* porta per títol “*El repte de la pau*” i destaca que “El pròxim govern israelià ha d’intentar avançar en el diàleg amb els palestins i decidir si hi inclou Hamàs”. També tractava sobre com avançar en el procés de pau amb l’Autoritat Nacional Palestina, mentre es combat alhora Hamàs a Gaza. El problema més greu és l’Iran. *El nou govern haurà de decidir quines mesures prendre tenint en compte l’enfocament del nou president d’Estats Units*.

Del 12 de febrer de 2009, hem seleccionat la notícia de l’*AVUI* titulada “Els EUA i Europa volen un govern que aporti pau” ja que “La UE demana al nou executiu d’Israel que no posi traves al diàleg”. Davant d’això, “els dirigents palestins temen una paràlisi del procés”. Els resultats de les eleccions a Israel i l’avenç de partits d’extrema dreta van ser rebuts amb certa cautela per la majoria de potències occidentals. Washington va reiterar el seu compromís per la pau i el portaveu de la Casa Blanca, Mike Mammere, va dir: “*Tenim la intenció ferma de treballar per la seguretat d’Israel, per la recerca de la pau entre israelians i palestins i entre israelians i els seus veïns*”. Javier Solana va expressar l’esperança que els partits vencedors formin un govern d’unitat per restablir la pau a la zona. La presidència de la UE va remarcar que s’havia de fer quelcom que “*eviti mesures que facin impossible el procés de pau*”. Altres autoritats que temen una paràlisi dels acords van expressar: “Israel ha votat contra el procés de pau”.

La notícia del 13 de febrer de 2009 també és de l’*AVUI* i es titula “Livni rebutja formar part d’un govern d’ultradreta”. El partit de la cap centrista israeliana “avisa Netanyahu que es nega a ser un ‘afegitó sense valor’ en un executiu extremista. I el conservador

Likud replica que els seus 'socis naturals' són els partits de dreta". Un cop van ser publicats els resultats definitius de les eleccions, van confirmar Kadima com el partit més votat, seguit del Likud. Tots dos parlaven de victòria perquè el Kadima és el grup majoritari del nou Parlament i el Likud perquè el bloc de la dreta és el més ampli. Alguns diuen que Livni ha de complicar les coses a Netanyahu encara que aturi el procés de pau. Ella va declarar: "Si la dreta creu que pot governar que ho faci, i ja veurem com s'ho fa amb *el procés de pau*, els Estats Units i tot plegat".

El 21 de febrer de 2009, *LA VANGUARDIA* publica una notícia, redactada des de Jerusalem, que es titula "Peres confia el govern a Netanyahu, que té el suport de la ultradreta" i, porta com a subtítol, "El Likud crida a Kadima i laboristes a integrar un gabinet d'unitat nacional". De moment, la segona força més votada ha estat el partit del Likud i *caldrà veure si Netanyahu adoptarà l'aposta de la nova Administració d'Estats Units de "rellançar el procés de pau"*. Per altra banda, *Livni va declarar: "Vull dirigir a Israel com jo crec, avançar en el procés de pau basat en dos estats per a dos pobles"*. I el president de l'Autoritat Nacional Palestina afirmava que "no tractarà amb un govern israelià hostil a la pau, mentre que a Gaza, el moviment islamista Hamàs deia que Netanyahu és més extremista que el president Olmert".

El 23 de febrer de 2009, *l'AVUI* fa referència també a les intencions dels polítics i publica la notícia titulada "*Netanyahu promet cooperar amb els EUA per dur la pau*". Va assegurar que "*té la intenció de treballar amb el president d'Estats Units per aconseguir la pau*. També va dir: "em dispenso a cooperar amb l'administració Obama i intentar promoure els objectius comuns de pau, seguretat i prosperitat per a nosaltres i els nostres veïns". Livni va assenyalar que "un govern de dretes no avançarà cap a la pau i, per tant, tindrà problemes amb els EUA".

El 2 de març de 2009, *LA VANGUARDIA* publica dues notícies redactades des de Jerusalem. La primera, titulada "Lieberman sacseja el mapa polític israelià", té com a subtítol "El nacionalista té la clau del govern i pot ser el titular d'Exteriors o Defensa". Lieberman, per tranquil·litzar la Casa Blanca, va declarar que "estava disposat a evacuar fins i tot la seva casa en l'assentament de Nokdim a Cisjordània, a canvi d'*una*

pau real basada en els dos estats". La segona notícia porta per avanttítol "La secretària d'Estat arriba a la regió per buscar la pau, però haurà de començar per la guerra interna entre Netanyahu i Livni". Es titula "La nova prioritat d'Hillary Clinton" i explica que Clinton oficialment *"intenta relançar el procés pau entre israelites i palestins, però de fet la seva prioritat serà aconseguir la pau entre Netanyahu i Livni"*.

El mateix dia, el 2 de març de 2009, també l'AVUI publica dues notícies. La primera tracta de que l'enviat del Quartet del Pròxim Orient, Blair, visitava el feu de Hamàs i es mostrava "horroritzat" pels estralls dels atacs d'Israel, però evitava les àrees més danyades. Porta per títol "Blair, a Gaza per primera vegada" i comentava que *"la pau al Pròxim Orient és un gran desafiament però és perfectament possible aconseguir-la. Una pau fonamentada en la solució dels dos Estats, l'hebreu i el palestí, perquè l'única alternativa, la d'un, només conduiria a una gran lluita"*. L'exprimer ministre britànic, Tony Blair, tampoc va voler admetre explícitament que *"qualsevol iniciativa de pau hauria d'estudiar la possibilitat de parlar en un futur amb l'organització considerada ara terrorista"*. La segona notícia fa ressò de la secretària dels Estats Units i es titula "Clinton s'estrena al Pròxim Orient en un viatge marcat per la formació de govern a Israel" amb la intenció *"de revifar les converses de pau entre israelians i palestins, condicionades per la formació de govern a Israel"*. Per aquest motiu es va reunir amb diversos líders europeus i àrabs i va visitar la franja de Gaza i Jerusalem per trobar-se amb els dirigents palestins. "El moment no podria ser pitjor per intentar reviure el procés de pau, amb els polítics israelians encara formant govern. A més, el fet que Netanyahu no estigui compromès en la creació d'un Estat palestí debilita els esforços de Washington de *reactivar les converses de pau.*" Clinton va dir: *"Són moments delicats, però aprofitaré per refermar les estretes relacions entre els EUA i Israel i dialogar en la recerca del millor camí per a la pau"*. Clinton s'havia proposat el repte de demostrar als palestins i a d'altres governs àrabs que "també pot ser medidora i pressionar Israel quan calgui. A més, es pot beneficiar del crèdit del seu marit per la seva implicació en el procés de pau".

El 3 de març de 2009, LA VANGUARDIA publica una notícia relacionada amb Gaza, redactada pel corresposal de Beirut, que es titula "Tres mil milions de dòlars per

Gaza". Com a subtítol, "EEUU, la UE i els països àrabs volen finançar la reconstrucció sense donar els diners a Hamàs". Tant els presidents Mubàrak i Sarkozy com la secretària Hillary Clinton van insistir en què aquesta iniciativa havia d'anar aparellada amb la *revitalització del procés de pau àrab-israelià i de l'establiment de les condicions per a constituir un Estat palestí*". El mateix dia *EL PAÍS* també publica una notícia, redactada des de Jerusalem, que es titula "Clinton vincula l'ajuda a Gaza a la pau" i porta com a subtítol "La comunitat internacional dóna 3.500 milions per reconstruir la franja. EEUU proposa que els diners els gestioni la ANP per evitar que arribin a Hamàs". Explica com Clinton va declarar que *"la resposta a l'actual crisi de Gaza no pot estar separada dels nostres esforços per assolir la pau"*.

El 4 de març de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *l'AVUI* fan ressò de la pressió diplomàtica de la Casa Blanca al Pròxim Orient. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de Jerusalem, es titula "Clinton insisteix que 'una solució de dos estats beneficia a Israel'" i com a subtítol, "La secretària d'Estat diu que és prioritària la pau amb els palestins i Síria" ja que en la seva primera visita oficial a Israel va anunciar que *"la pau amb els palestins i els siris és una de les principals prioritats de la política exterior de l'Administració d'Obama" que enviarà dos emissaris a Damasc per "intentar empènyer el procés de pau amb Israel"*. *L'AVUI* reforça aquesta notícia amb una titulada "Clinton defensa un Estat palestí". Sobre aquest tema palestí va destacar la necessitat que *"es compleixi la fórmula de 'dos Estats', és a dir la creació d'un Estat palestí que visqui en veïnatge amb Israel en pau"*. Fins i tot va assegurar que *"tal com ho veiem nosaltres, aquesta solució servirà als millors interessos d'Israel"*.

El 17 de març de 2009, *l'AVUI* publica la notícia referent al pròxim ministre d'Israel: "Netanyahu tria el líder ultra per ser ministre d'Exteriors". Aquesta serà una de les figures més polèmiques de la política israeliana: Lieberman, cap del partit secular i ultradretà. Aquest nomenament de Lieberman és complex perquè malgrat haver dit que està a favor de la pau amb els palestins i que "en nom de la pau" deixaria casa seva a l'assentament de Nodkim, "és conegut per ser un polític de posicions extremes i línia dura". A més, des d'Europa, Javier Solana, va aclarir que el més important és que no s'abandoni la via de la pau i va declarar: *"Estarem disposats a treballar com sempre,*

normalment, amb un govern israelià que estigui disposat a continuar conversant i treballant per aconseguir una solució de dos Estats”.

Les següents notícies fan referència a diferents grups que s’afegeixen a la política de Netanyahu. El 25 de març de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS*, publiquen notícies redactades des de Jerusalem. *LA VANGUARDIA* porta per títol “Els laboristes israelians se sumen al govern del conservador Netanyahu”, i per subtítol “Barak, que continuarà al front de Defensa, posa el seu partit a la vora de l’escissió”. Ressalta que *Barak aconsegueix que Netanyahu es comprometi a respectar els acords amb els palestins. L’objectiu declarat pel nou Executiu va ser “l’assoliment de la pau regional”*. Per aconseguir-ho, tant Netanyahu com Barak, “*es van comprometre a continuar les negociacions de pau amb els palestins*”. *EL PAÍS* ho titula “Els laboristes s’uneixen al Govern d’ultradreta de Netanyahu” i ho subtitula “El partit que va fundar l’Estat d’Israel es veu amenaçat per una escissió”. El document que va subscriure Netanyahu que “pretén pal·liar la imatge radical del seu Executiu als ulls de Barack Obama, només parla de *prosseguir el procés de pau*. No menciona la necessitat d’establir un Estat palestí, frase que el pròxim primer ministre es nega a pronunciar”.

El 26 de març de 2009, *EL PAÍS* publica una notícia, redactada des de Jerusalem, i titulada “Netanyahu pacta en secret amb els ‘ultres’ una colònia vetada”. Poques hores més tard el secret es va difondre per la ràdio de l’Exèrcit israelià. Davant d’això *Netanyahu assegurava que “mantindrà negociacions de pau amb l’Autoritat Palestina, encara que rebutja la possibilitat que un Estat palestí vegi la llum i li resulti anatema que els barris àrabs de Jerusalem Est puguin convertir-se en la seva capital”*. També, el mateix dia 26 de març de 2009, *l’AVUI* fa referència a l’actitud de Netanyahu amb el títol “*Netanyahu garanteix que buscarà la pau*”, ja que va prometre “*que negociarà la pau amb els palestins però es va abstenir d’esmentar la fórmula exigida dels dos Estats per resoldre el conflicte al Pròxim Orient*”. Va anunciar que “*mantindria negociacions de pau amb l’ANP: Els palestins haurien de saber que tindran en el nostre govern un soci per la pau, per la seguretat i pel seu ràpid desenvolupament econòmic*”. Assegurà que “*la seguretat, la prosperitat i la pau estan interrelacionades*”. Va expressar la seva intenció de reforçar l’economia pels territoris palestins i que “no serà un substitutiu de

les negociacions de pau". El líder conservador intentava temperar la seva imatge d'opositor al procés de pau.

De nou l'AVUI, del mateix dia 26 de març de 2009, publica una notícia titulada "Tres dècades de *pau freda i reeixida*" que recorda que han passat trenta anys de la fita històrica a Washington amb la firma de l'acord de pau entre Israel i Egipte. El periodista Ehud Yaari resumeix la pau entre Israel i Egipte en termes molt positius: "*Crec que aquesta pau és un gran èxit. És una pau que ha aconseguit sobreviure crisis difícils*". "No és una pau que inclogui una abraçada entre amics. No és una pau que reflecteixi un desig de barreja". Egipte ha mediat en moltes crisis d'Israel amb altres veïns, però és evident que la seva pau és "freda". L'ambaixador d'Israel al Caire, amb motiu de l'aniversari, va dir: "Encara falta que la pau entri directament a tots els cors". El portaveu de l'ambaixada israeliana al Caire parlava del boicot a què el sotmet bona part de la premsa egípcia, que no volia estar en contacte amb representants israelians: "No se'ls ha educat per a la pau i això té les seves conseqüències".

A principis d'abril les notícies seleccionades fan referència a l'actitud de Netanyahu en el seu nou càrrec. El dia 1 d'abril de 2009, tant LA VANGUARDIA com l'AVUI, publiquen la mateixa notícia. La de LA VANGUARDIA, redactada des de Jerusalem, es titula "*Netanyahu diu en la seva presa de possessió que desitja la pau*". Com a subtítol, "El primer ministre israelià crítica als líders tebis davant Iran". Netanyahu va dir, dirigint-se als líders de l'ANP, que "Israel no pretenia governar ni controlar els palestins". Va subratllar que "*si de veritat ho desitgeu, és possible aconseguir la pau*". També va destacar els seus projectes per aconseguir el que ell defineix com "*la pau econòmica*" per ajudar a desenvolupar l'economia palestina i les relacions personals entre ambdues parts. A més, Netanyahu va dirigir un missatge a Obama en què assegurava que "*Israel aspira a una pau total amb el món àrab i amb el món musulmà*". L'AVUI porta per títol "*Netanyahu garanteix que buscarà la pau amb els veïns àrabs*". Va afirmar que "*la seva intenció era buscar la pau amb els veïns àrabs d'Israel i arribar a un acord definitiu amb els palestins*". Va dir que "*perquè hi hagi pau també el nostre soci palestí ha de combatre el terrorisme, educar els fills per a la pau*" i assegurava als líders de l'Autoritat Nacional Palestina que "si realment volen la pau, és possible

aconseguir-la". Va anunciar que *treballarà per aconseguir la pau a través de tres canals paral·lels: l'econòmic, el de seguretat i el polític.*

Més endavant, les notícies fan referència a les contradiccions de les declaracions fetes per Netanyahu, ja que segons els titulars indiquen, "Netanyahu no creu en la pau". El 15 d'abril de 2009, *EL PAÍS* publica una notícia, redactada des de Jerusalem, que es titula "Israel tensa la corda amb Estats Units". Com a subtítol, "El nou Govern d'extrema dreta desperta recels a Washington. L'enviat especial d'Obama a Pròxim Orient inicia avui una visita crucial". És la tercera vegada que George Mitchell, l'emissari per part d'Obama, visita Israel, però la primera des que "Netanyahu [formà] un govern que es desentén dels processos de pau iniciats pels seus predecessors". *Estats Units "dóna suport als dos Estats d'Israel i Palestina, vivint junts l'un i l'altre amb pau i seguretat".*

El 18 d'abril de 2009, les notícies dels tres diaris analitzats insisteixen en l'objectiu d'aconseguir els dos estats. Tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* publiquen notícies escrites des de Jerusalem. *LA VANGUARDIA* porta per títol "*Netanyahu acceptarà que els palestins tinguin el seu propi Estat*" i com a subtítol: "El 'premier' israelià cedeix i Obama s'apunta el seu primer èxit al Pròxim Orient". "Netanyahu va destacar que l'estat palestí "hauria de ser desmilitaritzat i que per convèncer l'opinió pública de pagar el preu territorial de la pau és necessari un enfocament regional en els quals els estats àrabs moderats assumeixin l'existència d'Israel". *EL PAÍS* es titula "*Mitchell adverteix que un Estat palestí és 'l'única solució'*" i porta com a subtítol "L'enviat d'EEUU es reuneix amb el president Abbas" perquè aquest enviat va anunciar el seu propòsit d'impulsar la creació d'un Estat palestí ja que "*és l'única i millor solució utilitzant la iniciativa de pau saudita del 2002*". L'*AVUI* reforça el mateix amb el títol "Abbas demana als EUA que imposin el Full de Ruta a Israel" ja que George Mitchell es va trobar amb el president palestí, Abbas, per parlar "*del procés de pau i de la nova condició que va establir Netanyahu per reobrir les negociacions: l'exigència als palestins de reconèixer Israel com a Estat jueu*". Abbas li va demanar més pressió per part dels EUA sobre Israel perquè el govern de Netanyahu acabi acceptant *la creació d'un Estat palestí com a solució de pau*. Erakat, un dels negociadors palestins, va

afirmar que “mentre el govern de Netanyahu no doni suport a la solució de dos Estats, apliqui els compromisos d’Israel pel que fa al Full de Ruta [el pla de pau internacional] i se sotmeti als precedents acords, els palestins no tindran soci per a la pau”.

El 5 de maig de 2009, l’AVUI publica una notícia que fa referència a la polèmica del nou ministre d’Exteriors d’Israel que afirmà a Roma que parlar d’Estat palestí és un “eslògan” infructuós. La notícia es titula “Lieberman arriba a Europa sense compromisos de pau”. El nou govern israelià no donava gens de marge a un futur Estat palestí, *la solució auspiciada per Europa i els Estats Units*. Lieberman es va mostrar confiat que el seu govern “aconseguirà la pau definitiva i segura amb els palestins i amb les nacions àrabs veïnes”. Lieberman es va reunir amb l’homòleg del govern de Berlusconi, Franco Frattini; fidel a l’estratègia d’esdevenir un mediador clau al Pròxim Orient va declarar que “la pau ha de passar per objectius immediats i concrets en el desenvolupament, seguretat i estabilitat”.

L’endemà, el 6 de maig de 2009, l’AVUI publica de nou una notícia que porta per títol “Els EUA criden Israel a aturar la colonització i afavorir l’Estat palestí”. Tractava de que Netanyahu, que també va intervenir per videoconferència, davant de l’AIPAC (Comitè d’Afers Públics d’Israel, el principal lobby proisraelià dels Estats Units), assegurava que “està llest per començar de forma immediata les converses de pau entre palestins i israelians, però no va fer cap referència a un Estat palestí”. Les converses de pau entre palestins i israelians estaven encallades a causa de la continuada construcció d’assentaments jueus en territori ocupat a Cisjordània i els atacs dels militants palestins contra Israel. El procés de pau va entrar en un carreró sense sortida.

Les tres notícies següents són de LA VANGUARDIA, redactades pel corresponsal de Jerusalem. Fan referència a l’actuació de la Casa Blanca davant la situació d’Orient Mitjà. La primera, del 15 de maig de 2009, redactada des de Jerusalem, es titula “Netanyahu diu a Jordània que veu canvis a la regió”, i subtitula “El rei Abdalah insta acords entre jueus i palestins per evitar una altra guerra”, ja que els jordans intentaven introduir alguns canvis en el pla saudita aprovat en el dret del retorn dels refugiats. També “proposen a Israel la pau amb 52 països àrabs i musulmans a canvi de la

retirada del territoris ocupats el 1967". Netanyahu va assegurar al rei Abdalah que "té en les seves mans plans per reforçar les forces de seguretat palestina". A més expressava que "és necessari implicar a més països àrabs per enfortir el cercle de la pau".

La segona, del 22 de maig de 2009, es titula "El pla d'Obama demana el retorn dels refugiats palestins de 1967". Com a subtítol, "L'esborrany de Washington preveu el retorn d'Israel a les fronteres de 1948". Un dels temes més debatuts després de la visita del rei de Jordània i de Netanyahu a la Casa Blanca i a les vigílies de l'arribada del president palestí, Abbas, la gran pregunta era: "quin pla de pau proposarà Obama en el seu històric discurs d'El Caire el proper 4 de juny". La proposta de pau d'Obama "destaca el dret a què les ambaixades israelites en tots els països musulmans hissien la bandera blava i blanca amb l'estrella de David, i que Palestina hessi la seva bandera en els barris de Jerusalem Oriental".

La tercera notícia, del 29 de maig de 2009, es titula "Israel no frenarà el creixement de les seves colònies tal com ho demana EEUU" i porta com a subtítol "Netanyahu podria transigir si Obama soluciona l'amenaça nuclear iraniana". Israel tenia 121 assentaments a Cisjordània, on vivien prop de 280.000 colons, envoltats d'uns dos milions de palestins. Davant d'això Obama "espera que Netanyahu adopti la fulla de ruta, el pla de pau que preveu la creació d'un Estat palestí al costat d'Israel". Yuval Diskin, cap del Shin Bet, els serveis secrets israelians, va declarar que per "permetre un vertader procés de pau és necessari posar fi al règim de Hamàs a Gaza". El dirigent palestí, Abu Ala, deia que "un govern d'unitat entre Al Fatah i Hamàs és una condició prèvia per assolir la pau amb Israel". En aquest sentit, sobre la lluita entre Al Fatah i Hamàs, la següent notícia de LA VANGUARDIA, redactada des de Cisjordània l'1 de juny de 2009, es titula "La fractura palestina reapareix" i es subtitula "Sis morts en un càrrec de la policia de l'ANP a islamistes a Cisjordània". Abbas acaba d'arribar de la Casa Blanca on Obama va reiterar-li "el seu compromís de lluitar contra els grups que s'oposen al procés de pau".

El 8 de juny de 2009, l'AVUI publica una notícia molt breu que es titula "Netanyahu promet entesa amb Obama", ja que va dir que *"lluitarà perquè hi hagi un enteniment màxim amb Washington pel que fa al procés de pau al Pròxim Orient"*, tal i com li va demanar Obama. També va afirmar: *"Vull deixar clar que la nostra intenció és aconseguir la pau amb els palestins i amb els països del món àrab. Aspiro a una pau estable fonamentada en les bases sòlides de la seguretat de l'Estat d'Israel i els seus ciutadans"*.

El 14 de juny de 2009, l'AVUI publica una notícia titulada "Colònies de la discòrdia" on es comentava el desacord de la societat israeliana, dividida degut a la necessitat de posar fi als assentaments jueus a Cisjordània per afavorir el procés de pau, Tal com demanava Obama, i els més radicals pressionen Netanyahu perquè no cedeixi en la qüestió dels enclavaments en terra ocupada ni accepti un Estat palestí. Davant d'això els palestins afirmaven rotundament, i també hi estaven d'acord molts representants de la comunitat internacional, que *"els assentaments israelians a Cisjordània constitueixen un obstacle important en el camí de la pau"*. En canvi, els israelians estaven convençuts de què *"el control militar de Cisjordània ha d'acabar per poder arribar a la pau"*. El Ministre d'Afers Estratègics d'Israel, Moshe Yaalon, va advertir que *"la construcció dels assentaments no s'aturarà i que no són la raó per la qual el procés de pau està fracassant, mai no han estat un obstacle"*. Els assentaments, *"en aquest moment, són presentats com la qüestió clau per poder avançar cap a la pau amb els palestins"*.

El 15 de juny de 2009, els tres diaris tracten sobre la mateixa notícia. LA VANGUARDIA, redactada des de Jerusalem, ho titula "Netanyahu parla de l'Estat palestí" i ho subtitula "No hi haurà més assentaments, però deixarà construir en els actuals". Netanyahu ha demanat diverses vegades que es reconegui que el poble jueu té dret a un Estat independent, però va fer una crida a la pau als líders del món àrab: *Anem a fer la pau, estic disposat a trobar-me amb vosaltres en tot moment i qualsevol lloc"*. També va recordar la seva visió de "pau econòmica" que no "suposa cap substitut de la pau política, però és una part integral d'ella". Netanyahu va demanar als líders palestins que *"iniciïn d'immediat negociacions de pau ja que Israel està compromès amb la pau"*.

Els analistes polítics israelians van assenyalar que Netanyahu “va trencar amb els valors del bloc que dóna suport a la gran terra d’Israel bíblica sobretot a partir de la pressió d’Obama”. Netanyahu, en el seu discurs, va declarar que *“Amb un lideratge com el nostre que desitja la pau, i amb líders del món àrab i d’EEUU que comparteixen el nostre somni, no hi ha res que impedeixi la pau”*.

La notícia d’*EL PAÍS*, també redactada des de Jerusalem, ho titula “Netanyahu adverteix que només admetrà un Estat palestí desmilitaritzat” i ho subtitula “El primer ministre israelià no es compromet a frenar els assentaments”. Davant d’aquesta situació el president palestí, *Abbas*, va assegurar que *“el camí cap a la pau comença per desenvolupar projectes econòmics”*. Va insistir en començar ja les negociacions i va afegir: *“Quan els palestins estiguin preparats per reconèixer a Israel com a Estat jueu, estarem preparats per un acord final”*.

L’*AVUI* ho titula “Netanyahu accepta un Estat palestí però hi posa condicions” ja que va dir que “si hi ha garantia de desmilitarització i acords de seguretat per a Israel, i si els palestins reconeixen Israel com a Estat jueu del poble jueu, *estarem disposats a acceptar, en el marc d’un futur acord de pau, la solució de l’Estat palestí desmilitaritzat, al costat de l’Estat jueu*”. El president palestí, *Abbas*, va acusar a Netanyahu de “sabotejar per assolir la pau i va refusar les seves condicions”. El seu portaveu va dir que “aquest discurs obstrueix els esforços destinats a salvar el procés de pau”.

El 16 de juny de 2009, *EL PAÍS* publica la notícia redactada des de Jerusalem, en què fa ressò del descontentament amb Netanyahu, titulada “Els palestins i els països àrabs rebutgen el discurs de Netanyahu” i subtitulada “Egipte considera que el Govern israelià ‘tira per terra les opcions de pau’”. Un portaveu del Ministeri d’Assumptes Exteriors egipci va declarar que la visió de Netanyahu “és errònia i hi manquen molts elements que exigeixen un canvi substancial per adaptar-se als esforços àrabs i internacionals per assolir una pau justa a Pròxim Orient”. A més, el diari *Tishrin*, obedient al règim de Damasc, publicava que: “El pla de Netanyahu ho contempla tot, menys la pau”. L’editorial del diari governamental siri *Al Thawra* també publicava que:

“Netanyahu no ha moderat cap de les seves posicions. Només desitja perdre el temps. Estats Units pot abandonar la regió al seu deteriorament o *assumir la seva responsabilitat i dir amb claredat que la pau no és una fantasia, sinó una necessitat pràctica per a l'estabilitat*”.

El 27 de juliol de 2009, tant *EL PAÍS* com *l'AVUI* fan referència a l'ajut demanat a Síria. La notícia d'*EL PAÍS*, redactada des de Jerusalem, es titula “*EEUU exalça la cooperació de Síria per aconseguir la pau al Pròxim Orient*” i porta com a subtítol “*L'enviat d'Obama necessita la influència de Damasc sobre Hamàs i Hezbolà*”. L'emissari de la Casa Blanca, Mitchell, va declarar: “*L'èxit dependrà de què els àrabs i israelites treballin juntament amb nosaltres per aconseguir una pau integral*”. Això només era un inici ja que “un acord de pau entre Síria i Israel és també un camí ple de mines polítiques”.

l'AVUI ho titula “*Obama demana ajut a Síria per a la pau al Pròxim Orient*” ja que Estats Units va donar un *nou impuls per construir una pau veritable i global entre Israel i els seus veïns*. *L'enviat George Mitchell va visitar Damasc i Tel Aviv amb l'objectiu de redoblar els esforços destinats a relançar el procés de pau a la regió*. L'administració Obama estava decidida a ampliar el paper dels EUA al Pròxim Orient “*per facilitar la pau entre palestins i israelians*”. Una pau entre l'Estat hebreu i els seus veïns àrabs. Mitchell, conscient de la complexitat d'un procés que ha topat sovint amb l'escepticisme de tots els bàndols en conflicte, *va instar a Síria a tenir un rol més actiu en “l'històric intent de forjar la pau entre israelians i palestins”*.

El 5 d'agost de 2009, les notícies dels tres diaris analitzats fan referència a la reacció d'Al Fatah. Tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* publiquen notícies redactades des de Betlem. La de *LA VANGUARDIA* porta per títol “*Al Fatah intenta rentar la seva imatge corrupta abans dels comicis*” i per subtítol “*El partit d'Abbas celebra a Betlem el seu primer congrés en vint anys*”. Durant tres dies, 2.250 membres d'Al Fatah “*hauran d'organitzar-se per intentar aconseguir dos complexos objectius: un programa polític que permeti a l'Autoritat Nacional Palestina negociar la pau amb Israel, sota els auspicis dels EEUU, UE, Rússia i l'ONU, i per altra part, doblegar a Hamàs en les eleccions previstes pel proper anys*”. Abbas va optar per fer un discurs amb una

fórmula intermèdia: “Malgrat la pau és la nostra elecció, ens reservem el dret a la resistència legítima segons el dret internacional”.

EL PAÍS ho titula “Al Fatah renova la causa palestina” i ho subtitula “El partit de Yasir Arafat celebra el seu primer congrés en 20 anys per a rejuenir-se i rentar la seva imatge. Mahmud Abbas apel·la a la resistència, però condemna el terrorisme”. Han estat 20 anys de negociació amb Israel i tres processos de pau frustrats. El diari ressaltava el mateix discurs fet per Abbas amb el qualificatiu: “discurs d’equilibradíssim polític”. També va ressaltar que “ningú no ens pot conduir on volem anar. (...) Sense reconciliació amb els fonamentalistes –al marge dels obstacles que ja planteja Israel– serà una heroïtat que Obama aconsegeixi el seu propòsit d’imposar la pau al Pròxim Orient”.

L’*AVUI* ho titula “El partit del president palestí manté l’opció de la ‘lluita armada’” ja que Abbas, va assegurar que “els palestins estan compromesos amb la pau”, però va advertir que “la resistència, especialment la pacífica, segueix essent una opció”. Repeteix com la resta dels diaris analitzats que “encara que la pau és la nostra elecció, ens reservem el dret a la resistència legítima segons el dret internacional”. Israel va qualificar de “declaració de guerra” l’esborrany de programa presentat per Fatah. “No hem de fer veure que no els hem sentit. Hem d’abandonar la il·lusió que són moderats que volen la pau”.

El 28 d’agost de 2009, tant *EL PAÍS* com l’*AVUI* fan referència a la trobada a Berlin d’Angela Merkel amb Netanyahu, que estava acabant la seva gira europea amb el punt clau de mantenir converses per *desencallar el procés de pau israelià-palestí*. La notícia d’*EL PAÍS* redactada des de Jerusalem es titula “Merkel pressiona Israel per a què freni els assentaments” i porta per subtítol “Netanyahu veu ‘progressos’ en el diàleg amb Wasghinton”. Merkel va dir: “hem de fer progressos en el procés de pau i frenar els assentaments és una part molt important. És el moment d’actuar”.

L’*AVUI* porta per títol “Merkel colla Israel” ja que la cancellera alemanya demana a Netanyahu que “aturi la colonització jueva a Cisjordània i Jerusalem est”. A més, hi

havia un altre conflicte ja que “Berlin amenaça l’Iran amb noves sancions a l’ONU pel seu programa nuclear”. Merkel, un dels aliats més estrets d’Israel a Europa, va demanar a Netanyahu “la congelació de les colònies en territori ocupat i la represa de les negociacions amb l’ANP”. També va recordar-li que *“fer progressos en el procés de pau i aturar els assentaments és molt important”*.

La darrera notícia analitzada és del 25 de setembre de 2009, del diari *EL PAÍS* i es titula “Netanyahu: ‘Els tirans d’Iran no han de tenir la bomba’”. Com a subtítol, “Israel subratlla que frenar Teheran ha de ser la prioritat”. Netanyahu va declarar que “Iran busca destruir la pau, eliminar Israel i canviar l’ordre mundial”. Per aquest motiu va dir que “espera que les Nacions Unides, fundada per prevenir que es repeteixin esdeveniments terribles, ha d’actuar en conseqüència davant l’amenaça de la pau. Va insistir: *“Que quedi clar que volem la pau. Però volem una pau permanent precisant que la pau, la prosperitat i l’estabilitat requereixen també de la seguretat”*”.

3.2.1.2. VALORACIÓ

Des de l’any 1948 aquesta zona, com la qualifica Tomás Alcoverro, corresponal a l’Orient Mitjà, és una “tomba d’innombrables projectes de pau”, que no acaben de quallar mai. La situació forçada a partir dels acords de l’ONU, en el moment de la creació de l’Estat d’Israel, estableix un ambient en el qual, per una part, hi ha una justificació religiosa de la bíblica anomenada “terra promesa” pels jueus i, per l’altra, la vivència mística d’una predicció de Jerusalem com a ciutat santa pel poble musulmà, donada la tradició de què d’allà Mahoma va ser arrabassat a la Glòria. Això fa que hi hagi un rerefons impossible de compaginar. Les intervencions d’Estats Units promovent acords de pau topen amb obstacles forts que són, per una part, l’obert ajut econòmic i militar d’aquest país i, per altra part, topen amb la protecció dels estats àrabs que fan costat als palestins. Israel sempre ha tingut una forta prevenció a l’ascens dels països àrabs, protegits econòmicament pels emirats petrolers que somien en ser una base econòmica i també militar a l’Orient Mitjà. L’aliança israeliana i

nord-americana és forta per tal de poder demostrar-los una capacitat bèl·lica poderosa.

Es produeixen alternances de cops de força, entre palestins i israelians, normalment iniciades pels israelians, davant de provocacions palestines. Les respostes que exerceixen els israelians són contundents en front d'unes forces palestines més febles. La superioritat dels israelians fa que els intents de diàlegs de pau siguin la major part de vegades, humiliants. Hi manca el principi d'igualtat per poder establir un veritable diàleg pacificador. Sempre que hi ha hagut en el govern d'Israel uns intents de canvi polític amb certa predisposició a una política d'apropament vers els palestins, que gairebé sempre han acabat en fracàs. L'últim intent que s'estableix a l'època d'Obama, amb la participació de la secretària d'Estat, Hillary Clinton i amb el suport de Sarkozy, que obria esperances de reconciliació, es trobà amb el clàssic "tornar-se a reunir per parlar-ne".

3.2.2. IRAQ. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Amb l'invasió de les tropes de l'ONU a l'Iraq, va començar un conflicte el 20 de març de 2003 com un cop de força amb un fals esperit de salvació del país iraquetà, davant la tirania del president Sadam Husein. Gràcies a la força militar, potenciada per un fort equip propagandístic, i amb un interès especial en constituir-se un exemple de progrés polític a l'Orient Mitjà a partir de somnis de grandesa, Husein volia establir un centre de poder cultural i de desenvolupament econòmic a les ribes de l'Eufrates i del Tigris considerades tradicionalment com a paradisiaques, tal com recorda la Bíblia: "terra que regalima llet i mel"³⁹⁴. Corrobora aquest propòsit l'arrogància militar de Husein que en les seves incursions guerreres amenaçant els països veïns va crear-se entorn d'ell una impopularitat que va fer que molts compartissin la necessitat d'enderrocar-lo.

Durant aquests gairebé sis anys de guerra (segons notícia analitzada de l'AVUI, 15 desembre 2008) han mort 4.209 militars nord-americans i entre 90.000 i 100.000 civils

³⁹⁴ BCl. Jr 11,5 i Jr 32,22

iraquians, segons la informació d'Iraq Body Count. Com constatem en les notícies, Obama té el projecte de retirar totes les brigades de combat de l'Iraq. L'eufòria d'Obama queda molt atenuada per les pressions de l'economia de guerra que està molt recolzada pels fabricants d'armament i les pressions d'Israel que frenen l'optimisme del president nord-americà. Sembla que la violència dels grups sectaris disminueix i el país ha començat a rebre grups de turistes, però els atacs i la insurgència continuen al nord. Sunnites i xiïtes pateixen lluites internes pel poder que s'intensifiquen arran de les eleccions presidencials.

3.2.2.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

Hem seleccionat només 6 notícies. La primera, del 15 de desembre de 2008 i publicada a l'AVUI es titula "Bush diu adéu a l'Iraq". Explica com Bush va fer una visita sorpresa a Bagdad, la darrera com a cap de la Casa Blanca, "en què va reivindicar la validesa de la iniciativa més impopular del seu mandat: la invasió de l'Iraq". Bush va volar a la capital iraquiana només 37 dies abans de la presa de possessió del nou president nord-americà, Barack Obama, que es va oposar a la guerra des del primer moment i que tindria la responsabilitat de dur a terme una retirada ordenada. Bush va declarar "La tasca no ha estat fàcil, però ha estat necessària per a la seguretat dels nord-americans, *per a l'esperança dels iraquians i per a la pau mundial*". També va reconèixer que "la guerra no s'ha acabat"; va destacar "la davallada de violència que hi ha hagut a l'Iraq en els darrers mesos i va celebrar la consecució de *l'acord* recent de seguretat entre Washington i Bagdad per retirar totes les tropes nord-americanes de l'Iraq a finals del 2011". Bush i Al Maliki van firmar, de manera simbòlica, *l'acord*, que ja ha estat ratificat pel Parlament iraquian, i el president Talabani va qualificar el seu homòleg nord-americà de "gran amic del poble iraquian que ens ha ajudat a alliberar el país".

L'1 de febrer de 2009, *EL PAÍS* publica una notícia redactada des de Bagdad on descriu la nova etapa d'Iraq: "Els iraquians treuen el cap a *un indici de pau i democràcia*". Es subtitula: "La jornada electoral transcorre gairebé sense incidents violents. "La vida està millorant", afirma un votant a Bagdad" i el primer ministre, Al Maliki, en la seva

aparició després de tancar els col·legis, va qualificar la jornada “d’un gran èxit de tots els iraquians, així com una fita en el camí cap a la democràcia i l’alternança en el poder”.

El 6 de febrer de 2009 *LA VANGUARDIA* publica una notícia redactada des de Beirut i titulada “La coalició del primer ministre Al Maliki venç en les provincials”. Porta com a subtítol : “Els votants iraquians opten per la seguretat i castiguen els partits religiosos”. Són les frustracions de la població les que “expliquen aquest significatiu canvi d’equilibri polític”, que no volia dir que necessàriament portes fàcilment a *la pau i a la seguretat*.

El 20 de març de 2009, *l’AVUI* publica una notícia titulada “Bush justificarà en un llibre la decisió d’envair l’Iraq”. La notícia començava explicitant que “la guerra a l’Iraq va començar avui fa sis anys per ordre del llavors president dels EUA, George W. Bush, per fer front a les suposades armes de destrucció massiva de Saddam Husein. Quan va quedar provat que no n’hi havia, l’objectiu es va substituir pel d’instaurar una democràcia a l’estil occidental a la regió. Un objectiu aconseguit a mitges. Ara el repte dels Estats Units és poder-se retirar de l’Iraq sense desestabilitzar el país, suposadament l’últim capítol d’aquesta guerra”. En aquest llibre Bush “justificarà per què el 2003 va decidir envair l’Iraq, així com altres polèmiques decisions com la ineficaç resposta de la seva administració a l’huracà Katrina”. En aquest context “les associacions pacifistes nord-americanes no s’han deixat convèncer i han aprofitat el sisè aniversari del conflicte per denunciar que la guerra no s’ha acabat ni s’acabarà fins que es retirin completament i immediatament totes les tropes”. La coordinadora de l’organització *United for Peace and Justice*, Leslie Cagan, va dir que “Deixar tropes residuals a l’Iraq només agreujarà els problemes i que qualsevol presència de soldats és un bloqueig per a *l’estabilitat i la pau* a la regió”.

Les dues últimes notícies són de *LA VANGUARDIA*, redactades des de Bagdad, i descriuen la reacció dels ciutadans. La primera, del 31 de maig de 2009, porta per avantítol “Sis anys després de l’invasió d’Estats Units, la vida rebrota en els carrers de Bagdad...*malgrat la pau queda lluny*”, i per títol “Beneïts embussos!”. Bagdad

“comença a reviure després dels pitjors anys de violència, encara que això no signifiqui que el país *ha assolit la pau*, malgrat el que va donar a entendre recentment a representants de la premsa internacional” va dir Al Maliki a l’assegurar que “havia acabat el terrorisme que donava una mala imatge al país.”

La segona, del 6 de juliol de 2009, té per avantttítol “La comunitat cristiana de Bagdad pateix les conseqüències d’invasió que ha atiat l’enfrontament instraislàmic” i per títol “Entre dos focs”. L’arquebisbe catòlic de Bagdad assegurava que els problemes entre cristians i musulmans venen de lluny. Però, malgrat això “la guerra ho ha canviat tot. Suprimir les institucions, la policia, l’exèrcit, va ser el pecat original que va permetre que es formessin màfies i l’augment del confessionalisme”. També explicava que és degut a que el primer ministre és sunnita, com pràcticament tots els qui treballen en el ministeri. Els cristians, malgrat estar més ben preparats, queden marginats perquè no hi ha cap ministre cristià: “la majoria d’iraquians que tenen treball són funcionaris i, sobretot, *demanen pau*”.

3.2.2.2. VALORACIÓ

No es pot parlar de pau a Iraq. L’ocupació de les tropes de l’ONU encapçalades per Estats Units, el Regne Unit i d’altres amb menys proporció expressen una situació de vigilància “policial” que és mal rebuda per tots els iraquians. L’exèrcit nord-americà s’emporta la mala fama de mostrar prepotència davant de la població. Els atemptats no s’aturen. La reconstrucció del país és lenta. Els judicis als antics dirigents i als militars més destacats segueixen. Les escoles tenen una feble força cultural. La dona es troba en una situació de forta repressió ja que en temps de Sadam Husein hi havia una certa tolerància i el mateix passava amb les diferents religions. La religió musulmana ha ofegat qualsevol altra religió i es dona una persecució especialment significativa a les esglésies cristianes. La capacitat de venjança en el poble iraquiana no cessa; tal vegada no té l’extensió numèrica d’atemptats com la dels que es produeixen a Afganistan, però els no addictes al règim dictatorial pateixen greument la situació d’instabilitat. No n’hi ha prou amb què es retirin l’exèrcit americà i els altres exèrcits.

Es tracta de la reconstrucció d'actituds superant els extremismes ideològics. El gest de retirada de les tropes espanyoles va ser feblement benvingut pel govern iraquetà. El propòsit d'Obama de retirar-se està a un nivell de bones intencions, encara que ha baixat considerablement el nombre de militars en uns 50.000. L'exèrcit no acaba de poder retirar-se per por de què s'ensorri més el projecte de pacificació nord-americà, i per tractar de resoldre amb més o menys dignitat una invasió inventada per Bush davant d'uns supòsits d'armes de destrucció massiva i de formes dictatorials del règim de Sadam Husein. Per tant, de tot això es desprèn que tot el que estan fent les tropes d'ocupació és totalment ineficaç.

3.2.3. IRAN. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

El canvi que es va produir a Pèrsia amb la caiguda del Sah, l'11 de febrer de 1979, quan la monarquia Pahlavi va haver de fugir del país per la revolta popular encapçalada per l'Ayatollah Jomeini, creà unes expectatives de futur totalment diferents amb l'establiment de la República Islàmica. Hi hagué un clar distanciament polític d'Estats Units degut al desig de l'Ayatollah de mantenir uns governs religiosos en contraposició amb els que havia aconseguit el Sah que havia occidentalitzat Iran. La musulmanització del país va produir un tancament molt fort vers Occident, especialment respecte Estats Units. Un moment clau en el canvi es produeix quan arriba Obama a la Casa Blanca (segons indica la notícia d'*EL PAÍS* del 23 d'abril del 2009) i expressa "la seva disposició a parlar amb Teheran sense precondicions, malgrat el seu objectiu segueix essent la suspensió de l'enriquiment d'urani".

3.2.3.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

Hem seleccionat 6 notícies que presenten els indicadors referits al tractament de la pau. Les primeres notícies tracten sobre el desafiament del llançament del primer satèl·lit iranià amb tecnologia internacional, anomenat Omid (Esperança). El 4 de febrer de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* en fan referència. La notícia de *LA*

VANGUARDIA, escrita des de Beirut, es titula "Iran exhibeix poder al llençar el seu primer satèl·lit" portador "del seu missatge d'amistat i de pau a la terra". El ministre d'Assumptes Exteriors va confirmar que tenia l'objectiu "d'establir comunicacions amb una estació terrestre per transmetre informacions espacials de naturalesa tècnica". A més de recollir aquestes informacions, el satèl·lit "està destinat a la pau i només té objectius defensius". La notícia d'EL PAÍS, escrita des de Teheran, es titula "Iran llença el seu primer satèl·lit fet amb tecnologia nacional". El president Mahmud Ahmadineyad va expressar que "la presència d'Iran a l'espai, amb l'objectiu d'expandir el monoteisme (islàmic), la pau i la justícia, ha quedat gravada per a la història".

El 23 d'abril de 2009 EL PAÍS publica una notícia, redactada des de Teheran, titulada "Iran torna al diàleg nuclear" ja que va anunciar que "acull positivament la invitació de les grans potències del G-6 per tornar a la taula del diàleg sobre el seu programa nuclear". Precisament aquest diàleg va quedar interromput quan Iran va rebutjar l'última oferta del G-6 (EUAU, Xina, Rússia, Regne Unit, França i la UE) "per a que suspengués l'enriquiment d'urani. Aquest procés que tant val per produir combustible nuclear com per fabricar armes atòmiques, li ha valgut a Teheran tres resolucions sancionadores del Consell de Seguretat de l'ONU". En el seu moment, Yalili, cap negociador, havia dit a Solana que "desitjava negociar un acord que abastés la pau i la seguretat en la regió".

Les dues següents notícies són de LA VANGUARDIA, redactades des de Teheran. La primera, del 19 de juny de 2009, es titula "Centenars de milers acompanyen a Mussavi", i es subtitula "L'èxit de la marxa reformista aguditza la divisió conservadora". La notícia feia referència a la revolta de ciutadans "amb la seva voluntat de silenci, amb el seu missatge de pau, però també amb la seva decisió indestructible de salvar la seva dignitat". En silenci anaven desfilant pancartes que deien: "Pacifisme = Victòria", "El meu silenci són molts crits", "Company màrtir, recuperarem el teu vot". Tot això era per acompanyar a Mussavi, que portava vint anys fora de la política i que havia estat un revolucionari, però ara era el líder de l'Iran més tolerant. La segona notícia del 6 d'agost es titula "Ahmadineyad desafia al món en el jurament del càrrec" i es subtitula "L'oposició boicoteja l'acte celebrat en el

Parlament”. El reelegit president ultraconservador, Mahmud Ahmadineyad, de 53 anys, en el seu discurs d’investidura va dir: “L’epopeia de l’elecció presidencial del 12 de juny és l’inici d’importants canvis a Iran i en el món”. El líder, que va ser acusat per l’oposició per afavorir el frau electoral, va afegir en un to desafiant: “resistirem davant dels països opressors i continuarem actuant per canviar els mecanismes discriminatoris en el món. *Internacionalment busquem la pau i seguretat*. Però ja que volem això per a tota la humanitat, ens oposem a la injustícia, l’agressió i la supèrbia d’alguns països”.

L’última notícia explicava l’acció policial degut als disturbis dels ciutadans produïts a partir del dia de la investidura de Mahmud Ahmadineyad. La notícia de l’AVUI del 19 de setembre del 2009 es titula “La policia torna a reprimir amb violència l’oposició d’Iran”. La protesta “com la majoria de les que han dut a terme els opositors des que es van conèixer els resultats dels comicis presidencials el 12 de juny passat, va ser reprimida amb violència per la policia i els milicians islàmics del Bassij. Malgrat les advertències del règim, els partidaris del Moviment Verd, el color adoptat per l’oposició, van sortir al carrer, on s’havien concentrat uns quants seguidors d’Ahmadinejad”. Segons l’agència estatal IRNA, “alguns partidaris d’Ahmadinejad van llançar pedres i objectes contundents contra el vehicle en què viatjava el líder opositor Mirhossein Mussaví, que va haver de marxar de la protesta”. El president Ahmadinejad, en el Dia de Jerusalem, va fer un discurs en què “va tornar a arremetre contra Israel i va negar la realitat de l’Holocaust”. Va afirmar que “aturar l’Estat jueu és un principi humanitari i que el règim sionista és un símbol de mentides i decepció que es basa en actituds colonialistes”. També va afegir que “la comunitat internacional té l’obligació d’assumir les seves responsabilitats amb Israel per *assegurar la pau global*”.

3.2.3.2. VALORACIÓ

Iran, durant aquest període, ha mantingut una certa estabilitat i els seus esforços de pau han estat, com han indicat les notícies, en el desafiant que aquest país fa a l’ONU amb el llançament del seu primer satèl·lit i de tota la capacitat de desenvolupar la tecnologia nuclear sota l’excusa d’utilitzar-la per medis pacífics. És clar que el seu

treball està en camuflar tota la seva força nuclear amb l'armament atòmic. Estats Units, a través dels seus mediadors, intenta establir una corrent de diàleg per convèncer-los de cessar la carrera nuclear, però la resposta és la de no acceptar cap forma de compromís de no proliferació de l'armament nuclear. L'estil religiós imposat pels dirigents polítics, ja siguin els ayatolàs o els càrrecs de confiança, recauen sempre en persones d'ascendència religiosa musulmana. Unes vegades més fanàtica, altres més tolerant.

3.2.4. MOSTRA D'INDICADORS

Després de la descripció analítica de les 118 notícies referents al bloc temàtic d'Orient Mitjà observem que la major part d'indicadors forma part del conflicte entre Israel i Palestina que, com ja hem vist al bloc anterior, transcendeix de les seves fronteres i abasta un territori molt més gran que arriba fins i tot als Estats Units.

1. La pau com a objectiu a:

Voler. Desitjar. Fer. Veure. Segellar. Impulsar. Portar. Assolir. Aconseguir. Avançar-hi. Recercar. Consolidar. Acordar. Rellançar. Forjar.

Hem extret aquests verbs de frases trobades a les notícies on la pau feia la funció de complement directe, per exemple, desitjar la pau o consolidar la pau. Relacionant aquests verbs podem definir la pau *com quelcom que es vol i es desitja i, per això es cerca. No ve sola: se l'ha de fer i forjar si es vol assolir. La pau es pot portar d'un lloc a l'altre, i no és quelcom estàtic: cal impulsar-la i rellançar-la per a consolidar-la i avançar. La pau sorgeix de l'acord entre les parts i necessita ser segellada.*

2. Tipus de pau:

Regional. General. Econòmica. Permanent. Provisional. Duradora. Inacceptable. Propera. Integral. Prioritària. Freda. Reeixida. Definitiva. Global. Veritable. Justa. Sostenible.

Tota aquesta abundància d'adjectius qualifiquen el terme pau que hem trobat a les fitxes analitzades. No tots ells són positius. Per exemple, pau freda, pau innacceptable o pau provisional. S'hi troben en més quantitat que al bloc d'Estats Units.

3. Actituds necessàries per treballar la pau:

Estar disposat a cooperar. Fer tots els esforços possibles. Buscar activament i enèrgicament un acord de pau durador entre les parts. Prestar atenció a l'agenda socioeconòmica. Tenir l'intenció ferma de treballar per la pau. Compromís.

Israel i Palestina podran treballar la pau quan prenguin una actitud activa. Si ens fixem en les actituds necessàries per treballar la pau, totes tenen en comú que han de ser compartides per les dues parts per tal de ser útils.

4. Accions a favor de la pau

Tornar a la resistència pacífica. Facilitar camins per la pau. Encapçalar, revitalitzar i revifar les converses de pau. Preparar i exposar un pla de pau global. Continuar un camí de negociació. Mantenir negociacions per separat. Retorn immediat a les negociacions de pau. Fer i obrir negociacions serioses. Negociar de forma global i conjunta. Forçar, ser a prop, negociar, arribar i signar un acord de pau. Impulsar, fer avançar, reviure, empènyer, revifar, relançar i desencallar el procés de pau. Mediació. Diàleg global. Deixar una herència de pau. Mantenir l'alto el foc. Fer un impàs en el foc Treva a llarg termini. Aconseguir i consolidar una treva sòlida.

Totes aquestes accions seran analitzades a les conclusions a partir d'una taula que confeccionarem amb elles.

5. Actors de pau

El mediador George Mitchell, com a enviat de la Casa Blanca, té la intenció "d'aconseguir un acord entre israelians i palestins durant la seva [d'Obama] primera legislatura ja que la pau a Pròxim Orient és important per a [ell]".

6. Observacions

De tot el capítol dedicat al Pròxim Orient, Israel s'emporta la major part dels conflictes, si més no, dels que duren més anys. Observem que la paraula "treva" es repeteix molt en proporció a la resta d'indicadors. Això ho interpretem com una senyal de conflicte enquistat, on la pau només apareix en el context de converses, negociacions o processos, i no com a fita propera.

3.3. ÀFRICA

L'anàlisi realitzat, en aquest bloc temàtic de l'Àfrica, és a partir de la selecció de 35 notícies que presenten els indicadors referits al tractament de la pau i han permès obtenir una visió global dels esdeveniments, segons les notícies seleccionades. Les presentem classificades pels diferents països africans i situació geogràfica per poder fer un anàlisi més acurat.

3.3.1. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Avui dia els països africans, especialment els de la zona centreafricana, on la violència apareix i desapareix de manera alternativa, són països governats per dictadors, recolzats per ètnies i tribus, en els que, malgrat haver passat molts anys des de la descolonització, roman, en certa manera, una "invisible" influència, especialment comercial, dels països colonitzadors europeus. Existeix una submissió, el suficientment forta, que abasta també des de la comunicació aèrea i marítima fins a certs monopolis de distribució dels productes dels països africans vers les nacions colonitzadores i, no cal dir, el comerç dels productes bàsics, com és el petroli o el gas natural i, per altra part, els diamants, l'or i els minerals preuats com l'urani i altres productes necessaris per la fabricació de material electrònic i d'ordinadors, com el coltan.

En aquests països la riquesa està mal utilitzada ja que no arriben els beneficis al poble. La corrupció en la classe dirigent és un fet i els diners desapareixen d'Àfrica i gairebé no s'inverteix ni en infraestructures ni en macroestructures. També apareix el fenomen de l'entrada comercial de Xina a diversos països africans amb la compra de terrenys, explotant-los i aconseguint beneficis extraordinaris, tant pel que fa al gas com al petroli, etc. Aquesta presència no sempre és ben rebuda pel poble africà i en canvi és totalment acceptada i potenciada pels governants. Les borses de pobresa són considerables, les malalties com la malària i la sida produeixen una desestabilització demogràfica molt elevada, especialment a la classe popular. La manca d'estructures sanitàries dignes produeix una sensació d'abandó. És bàsic també el problema de

l'escolarització, encara que s'ha produït un notable increment, però no el suficient per elevar el nivell cultural. És lloable el treball que fan algunes ONGs i grups altruistes per incrementar la qualitat sanitària i d'educació.

S'ha de tenir present un altre factor: l'espiritual i el religiós. Tant l'animisme com altres tipus de creences ofereixen rituals i sacrificis que marquen unes actituds concretes. També des de la dimensió religiosa hi ha una influència molt extensa del món musulmà i el cristià, per una part el catòlic i per altra les diferents tradicions cristianes (anglicans, luterans i diverses sectes d'origen cristià). Aquests recursos espirituals i religiosos són utilitzats, moltes vegades, pels governants: la implicació de l'Alcorà en les formes civils, de govern dels països amb tradicions d'acord amb les diferents sures alcoràniques que influeixen d'una manera especial tant en les lleis civils com en les lleis morals d'alguns països.

El factor pobresa i la dependència de la natura, en el sentit més ampli de la paraula, provoquen un viure amb la precarietat de molts i un sentir-se en mans d'uns elements que formen part d'aquesta natura i dona a les persones una estabilitat humana.

Encara, per molts ciutadans africans existeix un ressentiment sobre la negritud que d'una manera misteriosa està present en col·lectius per les submissións causades pels esclavatges, segrestos i trasllats de nadius al continent americà que es recorda com una humiliació i manté la ferida oberta. Els exèrcits de pacificació normalment dirigits pels blancs tenen dificultats davant d'aquest escull que es manté viu.

El fenomen de la fugida de nadius a Europa com un somni d'alliberament, aconseguir unes formes de sobreviure econòmicament i de poder ajudar els qui es queden és un fet que ha mogut a molta gent jove. Ho constatem en les fugides amb pasteres i llargues travesses pel desert, amb les consegüents desaparicions i morts.

Aquestes múltiples coordenades d'elements que es donen d'una manera o altra són uns caldos de cultiu que fan trontollar la qualitat i l'estabilitat de la vida dels molts ciutadans africans. Aquest ambient feble és aprofitat pels governants per manipular

moltes decisions que afecten el benestar i el nivell de pau necessaris perquè els acords que es proposen arribin a un bon fi.

La lluita pel poder en la majoria dels països provoca una inestabilitat política greu. Per una banda, hi ha els exèrcits populars equipats amb material de segon ordre que faciliten establir el mode de lluita cos a cos, alguns d'ells integrats per nois i noies de 14, 15 i 16 anys que es llencen a la lluita, sovint, sota efectes d'alcohol i drogues. Aquests exèrcits populars són formats per persones a les que en un moment determinat se'ls hi posen armes a les mans i amb poca formació militar se'ls mou a actuar sota consignes i efectes alienants per atacar altres tribus o grups ètnics. Per altra banda, hi ha els míssils i l'armament sofisticat en mans dels exèrcits estatals més organitzats i de les forces d'intervenció de l'ONU. Això produeix una lluita desigual en què les intervencions militarment pacificadores estan en avantatge en mans de l'ONU. També ocupa un lloc important la preparació estratègica de les guerrilles dins les revoltes africanes.

Hi ha una altra qüestió que fa referència a l'arbitrarietat del poder judicial molt depenent del poder polític, ja que la manca d'autonomia judicial i d'unes constitucions clares i justes són un obstacle per a una democràcia que admeti unes aplicacions de la llei amb netedat. Aquest panorama pessimista provoca unes actituds de violència i fa molt difícil que els pactes o acords de pau siguin estables i duradors. L'ONU intervé, per una banda, amb les forces de seguretat que posen un cert ordre establint un règim de terror per molts. Per altra banda, l'ONU intervé facilitant el diàleg i converses pacificadores.

3.3.2. NOTÍCIA INTRODUCTÒRIA

La primera notícia del 10 de novembre de 2008 publicada al diari *EL PAÍS*, redactada des de Ciutat del Cap, estava situada en el context del canvi de la Casa Blanca i mostrava una radiografia de la situació complicada i difícil del continent africà titulada "Àfrica abraça al president negre", amb l'esperança que Obama, descendent

d'africans, "contribueixi a posar en el mapa el continent oblidat i que ajudi a resoldre alguns dels terribles assots –malalties, guerres...– que el colpegen". Fins i tot, el líder polític i militar de Zimbabue (sud d'Àfrica), Robert Mugabe de 84 anys, esperava grans canvis per part d'Obama i estava disposat a deixar de percebre els Estats Units únicament com "imperialista". Mentre ell feia aquestes declaracions, els líders de l'oposició denunciaven els atacs i les tortures per part de les forces de seguretat del dictador. En concret, la situació de Zimbabue era caòtica i una de les més urgents realitats de l'agenda exterior pels presidents demòcrates d'Àfrica, un continent que ha viscut la victòria d'Obama com a pròpia i on cap altre president nord-americà havia despertat tantes expectatives.

Els diferents països africans confiaven en millorar la situació malgrat els reptes gegantins. La notícia descrivia un retrat dels llocs més conflictius i agreujats amb el *desig de trobar respostes i assolir la pau*. Parlava d'Uganda, lloc en el qual, segons la promesa electoral d'Obama, augmentaria l'ajut econòmic l'any 2013 per poder ajudar a la lluita contra el sida, la gran xacra del continent. Referent a Kenya, on va néixer precisament el pare d'Obama i que, segons el primer ministre Raila Odinga, aspirava a millorar la balança comercial amb els Estats Units, va advertir que: "no poden esperar caritat dels Estats Units, però sí una política més pro-Àfrica". També va assegurar que treballarà per *lluitar contra el terrorisme i refermar la pau especialment al Corn d'Àfrica*. També parlava de la situació caòtica de Somàlia, on el Govern amb suport dels Estats Units i els soldats d'Etiòpia no havien estat capaços de governar. "El territori de Somàlia se'l reparteixen senyors de la guerra i milícies islamistes radicals que Estats Units considera propers a Al-Qaeda".

Destacava Darfur com un altre dels grans reptes empantanegats ja que aquesta regió occidental de Sudan ja havia acumulat més de 300.000 morts i dos milions i mig de desplaçats. Obama ha estat categòric al qualificar la guerra en aquest lloc governat per islamistes: "És un genocidi, una taca col·lectiva a la nostra consciència nacional i humana". També ressaltava el conflicte de l'est de la República Democràtica del Congo amb cinc milions de morts que va succeir comptant *amb la major força de pau mai enviada per les Nacions Unides, amb 17.000 soldats*. Detallava que les bones relacions

dels Estats Units amb Ruanda, que donava suport al general rebel Laurent Nkunda –que deia defensar als tutsis del Congo dels hutus radicals que van perpetrar el genocidi de 1994–, *poden ser claus per canalitzar el conflicte pacíficament* en una zona tan rica en metalls preciosos per la indústria aeroespacial. L'elecció d'Obama suposava, també, una gran oportunitat perquè Estats Units recuperés el terreny que Xina estava prenent a la part de l'Àfrica subsahariana, on cada vegada s'extreu més petroli: Nigèria, Sudan, Txad, Angola...

3.3.3. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

3.3.3.1. EL CORN D'ÀFRICA. SUDAN (DARFUR)

Durant els darrers anys a Sudan hi ha hagut diferents conflictes: un al sud del país iniciat l'any 1983 que va finalitzar amb uns acords de pau signats el gener de 2005. Un altre a la regió occidental de Darfur iniciat a principis de 2003 que amb els anys s'ha anat intensificant i que a més, ha estat considerat com un dels més grans genocidis de l'Àfrica del segle XXI. I un tercer i menor, ha estat a l'est d'aquest país, que va sorgir al 2005 i va cloure a finals del 2006.

Sudan és el país més gran d'Àfrica, ric en recursos naturals, com el petroli i els minerals, i precisament això ha provocat grans lluites entre els guerrers de raça negra i els islàmics. De fet, des de la seva independència de Gran Bretanya, l'any 1956, els règims militars que han governat, la majoria han estat islàmics. Des de llavors no gaudeixen de pau i aquesta situació ha suposat un elevat nombre de desplaçaments i un cert deteriorament progressiu.

Darfur en àrab significa la “casa dels Fur” que és una tribu negra, sedentària i agrícola. És la zona més occidental de la República del Sudan i està dividida en tres províncies: nord, sud i occident.

Les dues principals guerres civils van afavorir els àrabs i els islàmics que dominaven el país –eren ramaders– i que van mostrar la seva supremacia al sud que és negre, cristià, animista i agrícola. La segona guerra la va guanyar l'actual cap d'estat, el musulmà Omar al-Baixir, que té el poder des del 1993. Des de llavors existeix aquest conflicte de Darfur classificat com un conflicte militar. Les conseqüències han estat greus: més de 300.000 morts, molts refugiats al Txad i República Centreafricana i prop de 3.000. 000 de desplaçats.

Deu anys després, el febrer de 2003, malgrat un rerefons de desig de pau i de progrés de les converses entre el Govern i el SPLA (Sudan's People Liberation Army) al sud del país, apareix un nou grup armat a la regió de Darfur, el SLA (Sudan's Liberation Army). Després de mesos d'enfrontament amb el Govern, ambdues parts van acordar un alto el foc el mes de setembre. El govern del país veí, el Txad, es va oferir per fer de mediador. Però va aparèixer un nou grup armat a la regió de Darfur, el JEM (Justice and Equality Movement) que no va voler negociar. Finalment, les negociacions són possibles gràcies a la intervenció del Txad i del Govern dels Estats Units. El Govern de Líbia juntament amb la mediació de la UA (Unió Africana) aconsegueixen signar a Nigèria un pla de seguretat que proposava el retorn de la població desplaçada a causa dels conflictes; el respecte entre les diferències ètniques i religioses, i la redistribució dels recursos del país. El 31 de gener de 2007, l'ONU, juntament amb l'UA (Unió Africana) va dirigir les operacions de pau.

Hi ha un esdeveniment molt significatiu que es produeix l'any 2008, quan els rebels agricultors, el Front d'Alliberament de Darfur, van atacar les instal·lacions militars i el govern va respondre creant unes milícies que ja no amaguen la seva coordinació amb l'exèrcit sudanès, anomenades *janjaweed*, que en àrab significa "els armats que munten a cavall". Aquests tenen un gran suport de l'exèrcit de Jartum, és a dir, d'Omar al-Baixir. La realitat que es va viure va ser un irremeiable terror en què les lluites internes entre els diversos grups eren fortes. Diversos analistes van alertar de l'augment de tensions a la zona que podia desembocar en l'obertura d'un nou conflicte armat.

A mitjans d'octubre del 2008, el mateix president Omar al-Baixir va anunciar davant de representants de la Lliga Àrab, la Unió Africana, Egipte, Líbia i Qatar el llançament d'una iniciativa de pau a Darfur que inclouria el final de la violència, la repatriació i el reassentament voluntari de milers de persones i l'augment de cooperació amb la UNAMID (Missió conjunta de Pau AU-ONU Sudan) per part del Govern.

El 13 de novembre de 2008, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS*, publiquen la notícia que contempla els indicadors referits a la pau. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de la redacció i agències, porta per títol "*Jartum anuncia un alto el foc unilateral a Darfur*" i subtitulada com: "El president sudanès mou fitxa davant l'aiguat del TPI". *EL PAÍS* porta per títol "*Sudan declara l'alto el foc a Darfur*" redactada des de les agències de Darfur. Ambdues descriuen que "el president Omar al-Baixir va anunciar un alto el foc unilateral a Darfur, al mateix temps que feia una crida de desarmament de les milícies que combatien en aquella regió de l'oest del país", on la guerra va produir, tal com dèiem, més de 300.000 morts des de l'any 2003. La resposta del portaveu del Moviment per a la Justícia i la Igualtat (MJI), el principal grup rebel enfrontat a Jartum, va ser que "no s'afegirien a l'alto el foc". A més, es va mostrar escèptic davant les paraules d'Omar al-Baixir i va afirmar que: "és un terrorista, un dia diu una cosa i després en fa un altre".

Aquestes declaracions van tenir lloc a Jartum, la capital de Sudan, quan precisament els jutges del Tribunal Penal Internacional (TPI), amb seu a l'Haya, estaven estudiant l'ordre de captura contra el president sudanès després d'haver presentat, el juliol de 2008, les proves del jutge Luis Moreno-Ocampo en les que se l'acusava de genocidis, crims de guerra, crims contra la humanitat, trasllats forçosos i d'haver destruït les poblacions no àrabs de Darfur mitjançant assassinats, tortures i violacions. Només *LA VANGUARDIA* esmenta que el principal mediador internacional de l'ONU, Djibril Bassole, va felicitar a Sudan per aquesta iniciativa ja que podria donar un "*nou impuls a la pau*".

Un nou intent de negociacions de pau entre el govern sudanès i els grups armats de Darfur va ser al gener de 2009 quan el president del Txad es va reunir a París amb el

líder del SLA (Sudan's Liberation Army), Abdel Wahid al-Nur, per intentar implicar-lo. Al mateix temps, l'ambaixada dels EEUU a Jartum va confirmar que una delegació del grup armat JEM viatjaria a Washington per donar suport al procés de pau a Darfur. Enmig de les negociacions cap a una construcció de la pau, a principis de març la Cort Penal Internacional (CPI) anunciava l'ordre d'arrest contra Omar al-Baixir, que va ser emesa per les organitzacions internacionals de drets humans i els països occidentals. Aquest fet van lamentar-ho la Unió Africana, la Lliga Àrab i Xina ja que consideraven, com indica l'Anuari³⁹⁵, "que la decisió del TPI pogués influir negativament en la estabilitat del país i en el progrés de les negociacions de pau a Darfur. Egipte va demanar una reunió d'urgència del Consell de Seguretat de l'ONU per ajornar la decisió del TPI". És evident que el suport dels règims islàmics a Omar al-Baixir era molt considerable i, fins i tot, el del govern xinès mogut pels interessos econòmics.

El 5 de març de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS*, presenten un fet que va irritar al president Omar al-Baixir que, com a conseqüència, donava l'ordre d'expulsió de tretze ONG. La notícia de *LA VANGUARDIA* redactada pel corresponal des de Beirut porta per títol: "El TPI ordena detenir al líder sudanès". I com a subtítol: "Al-Baixir està acusat de crims de guerra a Darfur". El tribunal demanava la col·laboració dels països membres de l'ONU per tal de poder empresonar-lo, però la Unió Africana veié en la decisió del TPI "*una amenaça per la pau*" que agreujava més el conflicte de Darfur, i Etiòpia, seu de la UA, no va signar l'acord del TPI. El dictador Al-Baixir mobilitzava el seus contactes i expulsava a membres de les ONG.

La notícia d'*EL PAÍS*, escrita des de Madrid i titulada "El colpista sense carisma" i subtitulada "Al-Baixir governa amb un puny de ferro des de fa 20 anys", descrivia el general nascut l'any 1944 en una família de ramaders i qualificat com "l'home de les tres cares" ja que ha sabut jugar la part militar, l'islamista i d'una certa obertura a l'exterior quan li va convenir. Destaca que Omar Al-Baixir "tampoc es va portar bé amb el líder de la guerrilla del sud, John Garang, que es va convertir en vicepresident *forçat pels acords de pau de 2005*".

³⁹⁵ V. Fisas. Anuario procesos de paz 2010. Icaria Editorial / Escola de cultura de pau, UAB. 2010 p. 55

El 7 de març de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* fan ressò de la reacció d'Al-Baixir en expulsar les ONG. *LA VANGUARDIA* publica la notícia des de les agències i redacció de Jamur titulada “L’expulsió de les ONG deixa més misèria a Darfur”, això significava la manca d’aliments, aigua potable i atenció mèdica. L’ONU va advertir que milers de persones podien morir i anunciava el perill d’una catàstrofe a la regió d’aquesta zona de l’oest de Sudan. Les 13 ONG expulsades distribuïen la meitat de l’ajuda necessària i a més, el mateix Omar Al-Baixir, en un intent de donar normalitat a la situació, assegurava que “*continuaran els passos cap a la pau i l’organització de les eleccions lliures*”.

La notícia del diari *EL PAÍS*, escrita des de Madrid, reforça el mateix fet i es titula “Sudan deixa a un milió de refugiats sense ajuda a l’expulsar a 13 ONG de Darfur”. Segons el Grup Internacional de Crisi aclaria que l’expulsió de les ONG no afectava el sud de Sudan –sota el control del Govern autònom sorgit després de la guerra civil que va enfrontar al nord musulmà amb el sud cristià–, on les organitzacions seguien treballant sense problemes. Però sí, estaven en risc altres zones més delicades del país, les províncies Abyei, Kordofan Sud i Nil Blau, denominades de transició entre el nord i el sud. Nick Brono, responsable de la supervisió i gestió de programes del Grup Internacional de Crisi afirmava que els acords de pau van traçar una frontera inestable, amb comunitats allunyades de les seves poblacions afins. La tensió s’ha contingut degut a les inversions i als programes d’assistència. A l’expulsar també les ONG en aquesta zona, Jartum està disparant el risc de desestabilització.

L’endemà, el 8 de març de 2009, *EL PAÍS* publica una notícia escrita des de Madrid i titulada “Els dictadors no juguen al pòquer” i subtitulada “El president de Sudan es creia immune com Milosevic a Sèrbia” que recordava a diferents dictadors que han actuat al llarg de la història de la humanitat: “Malgrat el serbi va ser un dels impulsors dels crims comesos a Bòsnia-Herzegovina (1992-1995), la comunitat internacional el va premiar amb un seient d’honor entre els *pares* de la pau”. Consten diferents dades històriques i, en concret, *l’any 2004 quan la guerra va acabar amb un acord de pau* i darrera d’això van quedar dos milions de morts i quatre milions de desplaçats. *La*

pressió internacional va forçar un acord l'any 2007 per desplegar una força de pau amb 26.000 soldats.

Del diari *l'AVUI* només hi ha una notícia del 15 de març de 2009 titulada "Darfur posa nom als genocidis del segle XXI". Descriu detalladament el país i la seva situació, i concretava que "l'expulsió de les ONG afecta al 40% dels treballadors humanitaris a Darfur: 6.500 de permanents i ocasionals, i més de 350 estrangers". Aquesta realitat fa que "els treballadors humanitaris se sentin extremadament vulnerables i pateixen pel futur dels seus programes d'ajut". *La notícia presenta els diferents acords de pau i recorda l'Acord de Pau Global (CPA) entre el Nord i el Sud signat el gener de 2005.* "Amb ell, els rebels del sud tenen garantida l'autonomia durant sis anys, fins el 2011, data en què s'ha de convocar un referèndum per la independència". El professor De Sebastian va advertir que "Baixir no ho permetrà perquè és al sud on hi ha el petroli". Encara que el juliol del 2009 es van celebrar eleccions, les tensions segueixen fortes. Sorprenentment, l'ordre d'arrest del TPI va fer créixer el suport cap a Baixir, tant internament com per part dels altres països africans. També de més enllà de l'oceà, Xina té un interès especial per aconseguir el petroli de Darfur a canvi d'armes, entre molts d'altres "negocis tèrbols", afirmava el professor De Sebastian. Segons ell, "el futur de Darfur s'ha de deixar en mans dels africans. No han de ser els occidentals els qui ho manegin tot, perquè sempre es veurà com un nou colonialisme. La Unió Africana, amb un fort suport occidental, tant moral, com econòmic, com militar, ha de ser la protagonista en tots els temes d'Àfrica".

L'última notícia seleccionada és del diari *EL PAÍS*, publicada el 4 d'abril de 2009, escrita per la corresponsal des de L'Haia titulada "Omar al-Baixir es burla de L'Haia" en què ressaltava que el president va visitar cinc països des que la Cort Penal Internacional (CPI) va emetre el 4 de març l'ordre d'arrest. El catedràtic de la Universitat de Tilburg, un dels majors experts en Dret Internacional, Willem van Genugten, va advertir que "Al-Baixir no serà portat davant la Cort mentre segueixi en el poder", ja que això mateix ja havia passat a altres líders. A més, recordava que ni l'ordre d'arrest ni els delictes comesos per Al-Baixir prescrivien. Per tant, *"és qüestió de temps i la justícia internacional no funciona com la nacional."*

3.3.3.2. EL CORN D'ÀFRICA. SOMÀLIA

Somàlia, coneguda formalment com a República Somali, era un país amb homogeneïtat ètnica, lingüística i religiosa, però després d'una llarga guerra civil quedà dividit en petits estats independents, sense un poder que governi en la seva totalitat. Va ser l'any 1969, quan el general Siad Barre va donar un cop d'Estat i va establir un règim de dictadura fins el 1991, quan esclatà la guerra civil. Aquest conflicte armat va causar inestabilitat al país. Com a conseqüència, el govern somali va perdre el control substancial de l'estat davant les forces rebels. Del 2006 al 2009, la Força de Defensa Nacional d'Etiòpia va estar involucrada en el conflicte. El govern somali va declarar l'estat d'emergència, el juny de 2009, demanant suport internacional de manera immediata, i la intervenció militar d'estats veïns de l'Àfrica Oriental. Per tant, gairebé durant aquestes dues dècades, hi ha hagut més de vint intents de negociacions de pau per formar un govern. En el país hi ha diverses organitzacions que han treballat per la pau, com les xarxes de dones (*Somali 6th clan*) i el treball de reconciliació realitzat pels ancians (*elders*).

Aquesta situació caòtica i difícil del país va requerir l'ajut de les Nacions Unides que van intervenir intensament, des del 1992 al 1995, ja que el Consell de Seguretat de les Nacions Unides va crear la UNOSOM (Missió de les Nacions Unides a Somàlia), la primera missió per promoure ajuda humanitària i col·laboració per restablir l'ordre a Somàlia després de la dissolució del seu govern central. També es va aprovar la formació d'una coalició de forces de pau de les Nacions Unides liderades pels Estats Units anomenada UNITAF que tenia la missió d'assegurar que l'ajuda humanitària fos distribuïda per tot el país i ajudar a restablir la pau a Somàlia.

Durant el període de la nostra investigació destaquem que el setembre de 2008 es van reiniciar converses de pau a Djibouti entre el GFT (Govern Federal de Transició) i l'ARS (Aliança per a la Realliberació de Somàlia), liderada per Sharif Ahmed, l'actual president de Somàlia des del 31 de gener de 2009. Es va arribar a un acord, el 26 d'octubre de 2008, sota la mediació de les Nacions Unides, establint immediatament un alt al foc i l'inici de la retirada de les tropes d'Etiòpia. Cap a final d'any, per part de

l'IGAD (Intergovernmental Authority of Development) va anomenar l'ancià ministre de Kenya, Kipruto Kiowa, com a mediador per al procés de pau a Somàlia. Segons l'Anuari:³⁹⁶ “La Unió Africana i els Estats Units van fer una Crida a les Nacions Unides perquè promoguessin la missió internacional pel país, mentre que França dubtava de la decisió i el Secretari General de les Nacions Unides manifestava que les condicions no eren favorables i que si no hi havia una pau per a ser mantinguda, les operacions de manteniment no tenien cap sentit”. Precisament, a principis de gener del 2009, el Govern d'Etiòpia anunciava la retirada dels 3.000 militars que estaven a Mogadiscio i milícies islamistes favorables a l'ARS hi van col·laborar amb l'objectiu de prevenir una explosió de violència. Però, davant la impossibilitat d'iniciar una operació de manteniment de la pau, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides va aprovar una nova resolució que ampliava el mandat de la Unió Africana, AMISOM (Força de Pau de la UA per a Somàlia) per part de l'organització africana, fins el 16 de març de 2009. En paral·lel es realitzaven converses de pau entre el Govern Federal de Transició (GFT) i la facció moderada de l'ARS a Djibouti amb l'ajut de les Nacions Unides.

Les notícies seleccionades amb els indicadors referits al tractament de pau només consten en tres notícies del diari *EL PAÍS*. La primera, redactada des de les agències de Mogadiscio el 24 de febrer de 2009, ressaltava que *la integració dels islamistes moderats era l'última esperança de pau en aquest país que portava gairebé dues dècades sotmesos en el caos i la violència*. La notícia titulada “L'integrisme anuncia una dura ofensiva a Somàlia” descrivia que el grup terrorista Al-Qaeda dedicava el seu últim missatge a lloar un “pas més cap a la victòria de l'islam”. Aquest missatge arribava l'endemà que un grup radical islamista de Somàlia, anomenat Al Shabaab, causés la mort a onze soldats de Burundi integrants de la missió de pau de la Unió Africana. El grup va anunciar que estava disposat a realitzar nous atacs contra els 3.500 soldats de la missió amb l'amenaça de què “aquesta és la nostra terra i vosaltres sou infidels”.

La notícia del 24 d'abril de 2009, redactada a Brussel·les, porta per títol “Els donants prometen 165 milions a Somàlia per reforçar la seguretat” i per subtítol “La comunitat

³⁹⁶ V. Fisas. Anuario procesos de paz 2009. Icaria Editorial / Escola de cultura de pau, UAB. 2009 p. 57

internacional finançarà les forces de pau africanes i la policia”. Aquesta era la promesa de diners a rebre durant un any per poder equipar i finançar a la força multinacional de la Unió Africana (AMISOM) que *mantenia la pau en el territori d’una forma molt precària i creava forces policials i de seguretat* que havien d’estendre la presència del govern més enllà de Mogadiscio. El nou president, Sharif Ahmed, avalat per la comunitat internacional, va prometre *“fer tot el possible per pacificar el país i acabar amb la pirateria”*.

En la celebració de la conferència celebrada a Brussel·les, el Secretari General de les Nacions Unides va dir: “Avui Somàlia és sinònim de desesperació i terra sense llei”. A més, el càrrec recent del nou president Sharif Ahmed que venia precedit d’altres quinze presidents fallits, declarava que *“malgrat altres han fracassat s’ha de continuar treballant amb uns propòsits”*. Però, tot i les bones intencions, la situació s’agreujava tal com indica la darrera notícia seleccionada del 26 de maig de 2009, redactada des de Madrid, titulada “La nova batalla de Mogadiscio” i subtitulada “200 morts en tres dies de lluita entre grups islamistes a Somàlia”. La notícia descriu que els combats que tenien lloc a Mogadiscio eren dels pitjors, amb un resultat de 208 morts, 700 ferits i 57.000 desplaçats, en una guerra davant la passivitat de les forces africanes d’interposició entre moderats i extremistes. “A Somàlia no hi ha Estat ni forma d’autoritat central des del 1991. Això representa un problema com demostra la pirateria”. El nou president, un islamista moderat, semblava que no tenia la suficient valentia davant la milícia Al Shabab que era una formidable força militar armada per Eritrea i Yemen. A més, s’havia aliat amb Hisbul Islam del grup de Hassan Dahir Aways, l’ideòleg de l’antiga UCI. Això que, segons un expert de Somàlia, “quan Aways va tornar el mes d’abril [des d’Eritrea] semblava més proper a firmar la pau amb el seu antic aliat Sharif que a aliar-se amb Shabab”.

Aquesta unió dels grups radicals va permetre l’atac a Mogadiscio nord, amb un resultat de 40 morts i 400 ferits, i a Jowar que és una ciutat clau per ser una cruïlla de camins al nord. Precisament, Al Shabab va prendre Jowar en quaranta cinc minuts i va establir una administració. Segons experts, davant d’aquesta situació es tornava a repetir el mateix escenari del juny del 2006 amb la diferència que a l’UCI hi havia dos sectors, un

moderat i un altre radical i, llavors, els nous islamistes eren tots radicals. Davant d'aquesta revolta, el periodista escrivia que "els soldats de la UA a Mogadiscio no ajuden al president, només es limiten a defensar-se. Responen amb artilleria pesada sense importar-los els danys col·laterals. És increïble que una força internacional sota el paraigües de l'ONU mati civils amb tanta impunitat". Per a molts, *aquest fet dificultava les possibilitats de reiniciar les negociacions de pau.*

3.3.3.3. ELS GRANS LLACS I ÀFRICA CENTRAL

En aquest context geogràfic concret, només, hi ha dues notícies seleccionades que presenten els indicadors a *LA VANGUARDIA* elaborades des de la redacció. La primera, publicada el 25 de gener de 2009, amb l'avantttítol "Els governs de la RD Congo i de Ruanda emprenen una operació conjunta a Nord-Kivu" que és la província considerada com una de les noves dimensions polítiques de la divisió de la RD del Congo segons la Constitució del 2005, i el títol "Aliances entre enemics". La notícia explicava que el mateix dia que Obama jurava la presidència als Estats Units, el 20 de gener de 2009, tropes ruandeses entraven a la República del Congo per la frontera de l'est per participar a una operació militar conjunta amb l'exèrcit del Govern de Kinshasa. L'objectiu era atacar i acabar amb el grup rebel de les Forces de l'Alliberació de Ruanda (FDLR), la guerrilla hutu acusada de perseguir a les minories tutsi del Congo, que en un inici va ser creada per militars i milicians ruandesos responsables del genocidi de l'any 1994. El genocidi és una de les més grans crueltats perquè és la negació al dret de l'existència dels grups humans i, precisament, durant el 1994 quan a Ruanda es va produir la guerra civil, es va perpetrar el genocidi contra la població tutsi. *En aquell moment van intervenir les Nacions Unides per castigar als responsables i van crear un Tribunal Internacional.*

Més endavant, van detenir el cap rebel tutsi, Laurent Nkunda, líder del Congrés Nacional per a la Defensa del Poble que, segons fonts diplomàtiques, "s'oposava a l'operació militar conjunta" i havia d'ajudar l'exèrcit congolès a combatre els hutus de les FDLR. Davant d'aquesta situació, el president ruandès, Paul Kagame va decidir

sacrificar a Nkunda per facilitar l'acord amb el Govern de Kinshasa. La notícia publicava, segons font anònima, que Kagame va fer la següent reflexió: “Ho tinc tot al meu favor. Ja no controlo a Nkunda. Així que el millor és eliminar-lo, eliminar a les FDLR i fer un tracte amb Kabila que acontenti a la comunitat internacional”.

Els governs de Kinshasa, la capital i ciutat més gran de la RD del Congo, i Kigali, capital de Ruanda, són els principals responsables de la guerra a l'est de la RD del Congo que va suposar més de tres milions de morts durant els últims anys i va desplaçar a dos milions de persones. En aquesta guerra, tots els combatents i, fins i tot, l'exèrcit del Govern van estar acusats de matances de civils, violacions a dones i nenes i saquejar els béns de la població. Fins aquell moment, el president Kagame havia rebut suport dels Estats Units i d'altres països occidentals, però els últims informes sobre els crims comesos va fer que alguns països com Suècia, Holanda i Noruega retiressin les seves ajudes a Ruanda i *augmentés la pressió internacional per pacificar aquesta regió, on les Nacions Unides tenien el seu major operatiu militar*. Davant d'aquest fet el periodista es preguntava: “Es tracta d'una casualitat que l'ofensiva conjunta entre els governs de la RD del Congo i Ruanda, ‘enemics històrics’, s'hagi realitzat la mateixa nit que canviava la presidència nord-americana?” No és així, però amb la nova Administració d'Obama els dos governs tindrien menys tolerància i haurien de col·laborar per canviar la situació a l'est de la RD del Congo. El jesuïta Juanjo Aguado, acabat d'arribar de Kivuanja, a Nord-Kivu, que mai havia estat a RD del Congo, va quedar sorprès de la violència a què estaven sotmesos els civils. Va expressar dues conclusions: la primera, que “la pau és com l'aire que respirem, sense pau no es pot fer res, ni una escola, ni una ajuda alimentària”, i la segona: “la hipocresia del primer món que per una banda s'interessa pel país, i per altra banda segueix comerciant amb els ‘minerals sagnants’, a més d'estar darrera de la venda d'armes”.

La segona notícia publicada, el 22 de febrer de 2009, amb l'avantítol “Els soldats de l'exèrcit del LRA sembren el pànic entre la RD Congo, Uganda i Sudan”, feia referència a què l'exèrcit del Sant Esperit o del Senyor, conegut amb les sigles LRA, tornava a atacar amb un resultat de més de 900 civils assassinats des del Nadal del 2008, i 500 nens, nenes i dones segrestades per utilitzar com a soldats o esclaus sexuals i laborals.

I titulada “Ressuscita la guerra dels esperits”, explicava que “malgrat l’acord entre Sudan, Uganda i la RD del Congo per combatre aquest grup sanguinari del LRA, que és una barreja de màgia, bruixeria i religió, ha augmentat les seves operacions i ataquen a les poblacions que envolten el parc nacional Garamba, on van establir els seus refugis l’any 2006”. L’actuació de l’exèrcit del LRA no tenia res a veure amb la guerra de la RD del Congo ni amb altres guerres relacionades amb la lluita pel control dels recursos naturals.

La creadora del grup LRA va ser Alice Auma, una jove mètium posseïda per un esperit, que barrejava creences ancestrals i ritus d’iniciació per animar uns soldats que havien de ser purificats per poder lluitar en nom de la Bíblia i dels Deu Manaments. Alice va decidir començar una guerra “contra el mal”, una guerra per “expiar els pecats de l’home, no contra si mateix, sinó també contra la naturalesa ferida”. Actualment dirigeix aquest grup Joseph Kony, i deia ser el cosí d’Alice que va seguir mantenint l’exèrcit amb el fi de destruir el govern de Museveni, president d’Uganda. Avui només lluiten per sobreviure davant l’ordre d’arrest que va dictar el Tribunal Penal Internacional.

Alguns observadors opinaven que va ser aquesta amenaça la que *va frustrar els acords de pau que van estar a punt de signar-se l’any 2006*, ja que part del LRA ja s’havien agrupat en camps militars d’Uganda per lliurar les seves armes, però llavors Kony es va tirar enrere després de declarar que si se’l jutjava a L’Haia tothom qui havia participat en aquesta guerra havia de ser jutjat. Precisament tots els qui hi van participar es van posar d’acord el desembre del 2008 per llençar una operació militar –operació Lightning Thunder– contra el LRA. Va ser llavors, quan Kony va fer ressuscitar la guerra dels esperits i va atacar les aldees congoleeses i sudaneses.

3.3.3.4. ELS GRANS LLACS I ÀFRICA CENTRAL. RUANDA

Les notícies publicades sobre Ruanda que presenten els indicadors referits a la pau són només dues. La primera està publicada a *LA VANGUARDIA* des de la redacció i agències

de Barcelona, el 19 de desembre de 2008, titulada “El cervell del genocidi” i subtitulada “El TPI per a Ruanda condemna a cadena perpetua el coronel Bagosora”, un hutu de 67 anys, exdirector del gabinet del ministre de Defensa de l'època, considerat com el “cervell que tenia autoritat sobre els genocidis”. Segons el Tribunal Penal Internacional, dirigia l'exèrcit ruandès en l'atemptat del 6 d'abril de 1994 en què va morir el qui era president de la República de Ruanda, Juvenal Habyarimana, des del 1973: el seu avió va ser abatut prop de Kigali, a l'aeroport internacional. El seu assassinat va provocar tensions ètniques a la regió i va contribuir a encendre l'anomenat genocidi de Ruanda que va durar gairebé uns cents dies fins a mitjans de juliol quan, segons una estimació realitzada per Vigilància dels Drets Humans, van morir 800.000 persones assassinades cruelment a ganivetades, cops d'estaca, martell o pedra. La notícia explicita que “durant una reunió amb la FPR –la guerrilla tutsi que feia la guerra en el nord del país– per *negociar la pau*, Bagosora va donar un cop a la taula i va dir que tornava a Ruanda ‘per preparar l'apocalipsi’”. Això constava a la sentència que l'acusat va recórrer al·legant la seva innocència. El Tribunal Penal Internacional també va condemnar a pena de mort el tinent coronel Anatole Ntabakuze, comandant militar de Giseny, i el major Aloys Ntabakuze, cap de batalló de comandaments paramilitars, que controlava la zona de l'aeroport de la capital de Ruanda, Kigali.

La segona notícia publicada a l'AVUI, el 8 d'abril de 2009, titulada “Quinze anys després del genocidi”, feia memòria de “les massacres massives perpetrades el 1994 pel hutu contra els tutsis i els hutus que es negaven a matar. Unes 800.000 persones van ser assassinades en tres mesos per abusos i a cops de matxet.” La notícia detallava aquell fatídic dia: “La tarda del 6 d'abril de l'any 1994, l'avió del president ruandès, l'hutu Juvénal Habyarimana, va ser abatut quan sobrevolava Kigali, la capital ruandesa. *Habyarimana tornava de Tanzània, on havia participat en negociacions de pau amb el Front Patriòtic Ruandès (FPR, de majoria tutsi i que avui ostenta el poder a Ruanda), que s'havia rebel·lat contra el poder.* L'endemà, el primer ministre ruandès, l'hutu Agathe Uwilingiyimana, deu cascos blaus belgues de la missió d'observació de l'ONU (Minuar) i diversos ministres de l'oposició van ser assassinats. Aquest va ser l'inici de les matances massives.” Tots els tutsis van ser acusats pel poder, dominat pels hutus, de col·laborar amb els rebels procedents d'Uganda que havien entrat al país des del

1990. “Les autoritats van establir llistes de persones que havien de ser assassinades a tots els nivells de l'administració. Els seus braços armats, les milícies hutus i les Forces Armades Ruandeses (FAR) van començar a massacrar els tutsis, als quals anomenaven *inyenzi* (escarabats), i també els hutus que s'oposaven al partit de Habyarimana o que refusaven participar en les matances, que es van estendre arreu del país.”

Davant d'aquest escenari de violència, el novembre del 1994 l'ONU va crear un tribunal per jutjar els crims de Ruanda i va condemnar diverses persones. Per recordar aquesta tragèdia es va fer un acte commemoratiu dels quinze anys del genocidi ruandès celebrat a Kigali, on el president ruandès, Paul Kagame, va acusar la comunitat internacional de no haver protegit els ruandesos. A Nova York, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va recordar *“la responsabilitat del món en la prevenció de nous genocidis”*.

3.3.3.5. ELS GRANS LLACS I ÀFRICA CENTRAL. REPÚBLICA DEMOCRÀTICA DEL CONGO

És un país que durant el segle XX va viure submergit en el despotisme, l'absència i desintegració de l'Estat i l'espoliació dels seus immensos recursos naturals. Aquesta situació es va iniciar durant el període colonial belga i, excepte un breu temps posterior a la independència l'any 1960, va continuar durant més de trenta anys sota la dictadura del militar Mobutu Sese Seko, el qual va ser el primer i únic president de la República del Zaire, actualment denominada República Democràtica del Congo. El règim va estar caracteritzat per la repressió contra la dissidència política, les greus violacions dels drets humans i l'enriquiment a través de l'espoliació dels recursos naturals en benefici propi.

Les notícies seleccionades que contenen els indicadors referits a la pau són dels diaris *l'AVUI* i *EL PAÍS*, que analitzem per ordre cronològic. Les dues primeres són de *l'AVUI* publicades els dies 2 i 3 de novembre de 2008. La primera, titulada *“Denuncien ‘greus violacions dels drets humans’ al Congo”*, constata que els grups internacionals alerten que *l'exèrcit congolès i els rebels cometen saquejos i maten civils*. En concret, és la

Federació Internacional de Lligues dels Drets Humans (FIDH) qui va denunciar “violacions greus i massives dels drets humans i crims internacionals” a l'est de la República Democràtica del Congo (RDC) pels rebels liderats per Laurent Nkunda i l'exèrcit congolès. La FIDH va demanar que el Tribunal Penal Internacional (TPI) les investigués. El seu portaveu, Paul Madidi, va remarcar que “la fiscalia ja ha anunciat que la situació és preocupant i que pot ser objecte d'una de les seves futures investigacions”. Segons informacions d'organitzacions humanitàries internacionals, “alguns soldats han fet saquejos i han comès execucions i violacions” a Goma, la capital de Nord-Kivu. L'Alta Comissaria de l'ONU pels Refugiats (ACNUR) va mostrar-se molt preocupada perquè els rebels van obligar a marxar els desplaçats dels camps pròxims a la zona de Rutshuru, on hi havien 50.000 persones, i els van saquejar i cremar.

El comissari de Desenvolupament europeu, Louis Michel, va dir: “Els ministres d'Exteriors francès i britànic, Bernard Kouchner i David Miliband, van arribar a la RDC per forçar una solució. *Els presidents congolès, Joseph Kabila, i ruandès, Paul Kagame, es van mostrar disposats a participar en una cimera de pau amb el suport de l'ONU per posar fi al conflicte.* També la UE va prometre ajudar els desplaçats desesperats que van fugir, però va rebutjar la possibilitat d'enviar tropes a la zona per protegir els civils, que es queixen que els 17.000 cascos blaus de la missió de l'ONU al Congo (MONUC) no els van defensar dels atacs. Precisament, la segona notícia porta per títol “*La UE prepara una cimera per posar fi a la guerra del Congo*” amb l'ajut dels caps de diplomàcia francesa i britànica, Bernard Kouchner i David Miliband, que han fet una crida a la comunitat internacional perquè ajudi de manera “urgent” la regió, però no van fer referència al *desplegament de forces de pau internacionals*, que en principi havien descartat.

Bernard Kouchner i David Miliband ja es van entrevistar amb el president ruandès que va prometre assistir a la *cimera de pau* que es faria a Nairobi. També va confirmar la seva presència el dirigent del Congo, Joseph Kabila, que acusava Ruanda de donar suport als guerrillers d'ètnia tutsi del Congrés Nacional per a la Defensa del Poble, que van arribar a les portes de Goma, la capital de la província de Nord-Kivu. Per contra, Kagame es mostrava partidari de què totes les parts es trobessin a Nairobi i negava

que donés suport als rebels. A la vegada, un comboi d'ajut humanitari de l'ONU i d'ONGs va arribar a Rutshuru, localitat de la RDC en poder dels rebels, amb l'objectiu de distribuir-hi la primera ajuda. Les organitzacions internacionals van pactar amb autoritats i rebels que permetessin obrir un corredor per restablir l'assistència humanitària en aquella zona durament castigada pels combats que van enfrontar les últimes setmanes els rebels de Laurent Nkunda i l'exèrcit congolès. Desenes de milers de persones que es van refugiar en camps de desplaçats a Rutshuru van fugir-ne arran de la intensitat dels enfrontaments.

Les quatre següents notícies són del diari *EL PAÍS*. El 4 de novembre de 2008 publica un breu d'agències titulat *“França demana una nova missió de Nacions Unides per defensar millor als civils”*, que era el prec que feia el ministre d'Exteriors francès, Bernard Kouchner, després de visitar la zona, a 17.000 cascos blaus estacionats a la RDC: *“Necessitem diferents soldats i diferents normes d'enfrontament”*. Destacava que *“França vol que de l'actual missió de vigilància de la pau passi a un altre d'imposició de la pau que permetria combatre als soldats de l'ONU”*.

El 13 de novembre de 2008, publica la notícia titulada *“La guerra de Congo s'internacionalitza”* i subtitulada *“Angola decideix enviar tropes per ajudar el Govern de Kabila contra els rebels”* redactada per la corresponsal des de Ciudad del Cabo. La notícia recordava que el Congo ja havia patit una guerra internacional entre 1998 i 2003 quan Ruanda, Burundi i Uganda es van aliar amb rebels congolesos per destituir a Laurent Kabila, pare de l'actual president Josep Kabila, amb el suport dels Governos d'Angola, Zimbabue, Txad, Sudan i Namíbia.

L'enviament de tropes angleses va ser per ajudar el Govern de la RDC, però, la intervenció d'Angola, malgrat va ser sota el mandat de les forces de pau de la Comunitat pel Desenvolupament del Sud d'Àfrica, va ser vista com una provocació per Ruanda, a la qual Kabila, president de la RDC, va acusar de donar suport a Nkunda, líder rebel congolès. De tota manera, el viceministre d'Exteriors d'Angola, Georges Chikoti, va confirmar que enviaria tropes al Congo sense especificar el nombre ni sota quin mandat intervindrien. *El secretari general de les Nacions Unides, Ban Ki-moon, va*

fer una crida per demanar un alto al foc per donar ajuda a unes cent mil persones que van acabar atrapades en zones de combat. Els líders de la SADC (Southern Africa Development Community), entre ells Kabila, es van reunir a Johannesburg, van exigir una ampliació de la missió de l'ONU i van culpar a Nkunda i a la seva "intransigència" de la situació "que desestabilitza la regió i la zona dels Grans Llacs". Quedava clar que les Nacions Unides va constatar "la violació dels drets humans per totes les parts implicades en el conflicte tant els soldats de l'Exèrcit –que es donen al pillatge, l'assassinat i la violació mentre es baten en retirada–, com els 6.000 homes de Nkunda, els hutus organitzats".

El 17 de novembre de 2008 es publica en *EL PAÍS* un breu redactat des de l'agència Reuters a Jomba, titulat "*El líder rebel del Congo accepta un alto el foc*". A més, el mateix dia, l'*AVUI* publica una notícia titulada "*El líder rebel congolès es compromet amb el procés de pau de l'ONU*". Ambdues notícies ressalten *el compromís per part del líder rebel que va anunciar l'alto el foc i va acceptar participar en el pla de pau promogut per l'ONU*, malgrat que durant la jornada es van repetir enfrontaments. Després de reunir-se amb l'enviat de les Nacions Unides, l'expresident de Nigèria Olusegun Obasanjo, a la ciutat de Jomba, Nkunda va assegurar que havia acceptat les seves tres peticions: "*decretar un alto el foc, obrir un corredor humanitari per assistir als refugiats i donar suport a les iniciatives de la pau de l'ONU*". A canvi, va exigir que el president del Congo, Kabila, "*també accepti les suspensions de les hostilitats*". L'*AVUI* publicava que "*L'ONU vol evitar com sigui que els combats s'estenguin a aquesta regió, que viu un conflicte semblant al que hi va haver a Ruanda el 1994 i que va acabar amb 800.000 tutsis i hutus moderats morts a mans dels extremistes hutus*".

El 18 de novembre de 2008, *EL PAÍS* publica un nou breu de l'agència Reuters titulat "*Els rebels tutsis trenquen la treva i guanyen terreny*" aconseguit malgrat la crida del seu líder, Nkunda, *a respectar la treva i facilitar el diàleg de pau impulsat per Obasanjo*.

El 21 de novembre de 2008, l'*AVUI* publica la notícia titulada: "*L'ONU enviarà 3.000 cascos blaus més al Congo per frenar els atacs civils*" que descrivia que el Consell de

Seguretat de l'ONU va aprovar una resolució que autoritzava a augmentar de manera temporal el nombre de cascos blaus desplegats en la missió de l'organisme internacional a la RDC: "El document autoritza l'enviament de 2.785 militars i més de 300 policies, que se sumarien als actuals 17.000 efectius internacionals que formen part de la MONUC, acrònim francès de la missió de pau de l'ONU a la RDC". Afegia la declaració de l'ambaixador francès davant l'ONU, Jean-Maurice Ripert, que va recordar que "la situació humanitària a la província de Kivu Nord, escenari del conflicte, segueix sent molt dolenta i va assenyalar que estan contemplant alternatives per assegurar l'accés d'ajuda humanitària a la població". També va suggerir que "la MONUC havia de ser més agressiva en la seva missió de protegir els civils i aplicar el seu mandat. Les normes de la missió ja són prou contundents, però no s'apliquen amb prou força". D'altra banda, es van reprendre els combats entre els rebels de Laurent Nkunda i els milicians progovernamentals Mai-Mai a la província de Kivu Nord, a l'est del Congo, l'endemà mateix d'una *retirada rebel unilateral d'una línia del front per "donar una oportunitat a la pau"*.

Les següents notícies seleccionades són del diari *EL PAÍS*. La notícia del 23 de novembre de 2008, es titula "Abdú no sap qui va acabar amb el seu futur" i està subtítulada com "El fracàs de l'ONU i la debilitat d'un Exèrcit mal pagat desencadenen una nova guerra a l'Est del Congo". Va ser redactada per l'enviat especial des de Goma i descrivia la situació d'Abdú, un noi de 18 anys, els pares i germans del qual havien estat assassinats pels rebels tutsis. Recordava que després de 22 anys de tirania del militar i dictador Mobutu Sese Seko (1965-1997) i dues guerres que van dessagnar el país entre 1997 i 2003, l'arribada de Kabila a la presidència al 2006 va ser un temps d'esperança pel Congo. "*Els acords de Goma i Nairobi van marcar la fulla de ruta per l'estabilització del país. Un primer pas va ser la creació de l'Exèrcit de la República Democràtica del Congo, que havia d'integrar la vintena de milícies existents i ser un pilar del nou Estat en pau*". Com que la MONUC no va estar a l'alçada de les circumstàncies, Fritz Krebs, agent de la missió, va afirmar que "s'havia dit que no deixaríem caure poblacions en mans dels rebels, quan no tenim els mitjans per evitar-ho. I es va dir que *veníem a mantenir la pau després del conflicte*, quan aquest mai ha

acabat i no hi ha hagut pau que mantenir”. També va dir que “3.000 soldats més no imposaran la pau”.

El 13 de desembre de 2008, la notícia redactada des de Brussel·les porta per títol “Sarkozy deixa la crisi del Congo en mans dels països africans” i va dir que “el problema del Congo no és que Europa no vulgui intervenir, Europa està disposada a fer-ho”. A més, Sarkozy va assenyalar que el president d’Angola, Dos Santos, havia dit que l’Exèrcit angolès i ells coneixien la seva eficàcia, i que estava “*disposat a implicar-se en la pau a condició de què sigui sota el mandat de l’ONU*”.

La següent notícia del 15 de desembre de 2008, redactada des de Madrid es titula “L’ONU prova que Ruanda instiga la guerra al Congo” i està subtitulada com “*El Consell de Seguretat es reuneix per renovar el desplegament de ‘cascos blaus’*”. Descriu que el conflicte de la RDC havia estat discutit en el Consell de Seguretat de l’ONU amb un informe que provava que el Govern de Ruanda era còmplice de la rebel·lió tutsi que atacava i que l’Exèrcit del Congo compartia objectius i negocis amb la resta de milícies hutus. “El suport de Ruanda al CNDP ha estat denunciat pel Govern del Congo i negat per Kagame, aliat dels Estats Units i Regne Unit en la zona. Però els experts de l’ONU no deixen en millor lloc a les autoritats del Congo. *Els acords de pau preveïen que el seu Exèrcit, amb l’ajuda de MONUC, havia de combatre i desmobilitzar a la milícia hutu de les forces democràtiques per a l’Alliberació de Ruanda (FDLR), dels quals, els seus dirigents van participar en el genocidi de Ruanda del 1994*”.

El 30 de desembre de 2008 es publica un breu redactat per les agències de Kinshasa, titulat “El LRA ugandès assassina a 189 civils a l’est del Congo”, que explicava que unitats militars d’Uganda, del Congo i de la regió autònoma del Sud de Sudan van llençar, el 14 de desembre, una ofensiva conjunta contra les bases de la LRA en els tres països després que el líder rebel, Joseph Kony “es va negar de nou a signar *l’acord de pau* entre la seva milícia i el govern ugandès”.

La notícia del 8 de febrer de 2009, redactada des de Madrid i Nova York, té l’avantítol “L’informe del militar espanyol que va dirigir les tropes de l’ONU en el Congo”, el títol

“No tenia un altra opció que dimitir. Era el meu deure” i el subtítol “*El general Villegas va renunciar al mandat de 17.000 ‘cascos blaus’ per no llançar una ofensiva que portava a un ‘potencial desastre’*”. Villegas quan va dimitir del seu càrrec va dir que era conscient del risc que comportava qualsevol missió, tant per militars com per civils i “sé que aquests riscos són inherents a qualsevol conflicte. La meva dimissió no és deguda a aquests riscos”. En l’informe, Villegas era crític amb les irregularitats que es donaven en el país, fetes sense comptar amb la seva opinió, però sota la seva responsabilitat i basades en el treball del Gabinet de Crisi que no actuava com un centre de coordinació sinó que prenia les decisions en base a “intuïcions personals o informacions procedents d’informants irregulars”. Considerava que “*quan autoritat i responsabilitat estan dissociades és millor dimitir*”. La dimissió li va costar la carrera militar i ho justificava dient que “devia sinceritat als meus subordinats i lleialtat als meus superiors. No tenia cap altra elecció”. Aquest fet explicava les actituds de passivitat dels cascos blaus davant de l’Exèrcit d’Alliberament del Senyor (LRA) de Josep Kony. Les tropes de l’ONU mai van intervenir per protegir la població. L’únic que l’ONU feia era oferir suport logístic a l’Exèrcit congolès, que es quedava impassible davant dels crims.

El 27 de març de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *l’AVUI* publiquen la breu visita de Sarkozy a l’Àfrica Central. La notícia de *LA VANGUARDIA* redactada pel corresponal des de París es titula “França intenta recuperar influència a Àfrica Central” i subtitula “Sarkozy corregeix al Congo el seu pla de pau pels Grans Llacs”. Descriu el viatge llampec de Sarkozy a tres països: República Democràtica del Congo, República del Congo i Nigèria on es presentava “*com a impulsor del procés de pacificació i desenvolupament de la regió*”. El motiu era que França estava enfrontada tant amb Xina com Estats Units i buscava apuntalar la seva influència política i econòmica a Àfrica. La notícia advertia que abans d’anar al Congo, “*Sarkozy es va veure obligat a corregir la proposta de pau*” que havia exposat el passat mes de gener que es basava en un nou repartiment de l’espai i riqueses entre el Congo i Ruanda. *Corregida aquesta acció també va proposar construir la pau com ho va fer Europa després de la Segona Guerra Mundial*, a partir de la cooperació econòmica. En aquest sentit, Sarkozy va plantejar “la conveniència de refundar la comunitat econòmica dels Grans Llacs

–integrat per la RDC, Ruanda i Burundi– obrint-la a altres països com Uganda, Tanzània i Kenya, per donar un nou impuls a partir de projectes concrets”.

La notícia de l'AVUI titulada “Sarkozy crida a l’entesa en la regió del Grans Llacs” afirmava que “els conflictes nacionals i tribals han fet estralls als Grans Llacs durant més d'una dècada i per això el cap francès recomanava a l'homòleg congolès, Joseph Kabila, reduir les tensions amb antics enemics com Ruanda i obrir una nova etapa que treballi per l'estabilitat amb altres veïns regionals com Burundi, Kènia i Tanzània”. Sarkozy va dir que “la pau i la prosperitat d'Europa s'han construït sobre les bases de la cooperació” i va proposar “la creació d'una agència regional per al desenvolupament per a la qual París podria organitzar una conferència de donants el 2010”.

3.3.3.6. NORD D'ÀFRICA

En concret són notícies sobre el Sàhara que presenten indicadors referits a la pau i descriuen breument la situació d'aquell territori que fins l'any 1975 va ser una colònia espanyola. Precisament, en aquell mateix any s'havia de celebrar un referèndum d'autodeterminació que va ser endarrerit pel Marroc. Això va provocar una fugida de gairebé la meitat de la població que es va instal·lar a la zona argelina de Tindouf, prop de la frontera amb el Sàhara Occidental. Aquest fet va suposar un trencament de les relacions entre Argèlia i Marroc. Des de llavors Marroc i els saharauís liderats pel Front Polisari, moviment d'alliberació nacional del Sàhara Occidental que treballa per acabar amb l'ocupació del Govern del Marroc, van mantenir un enfrontament militar fins l'any 1991, quan es van concretar algunes de les gestions iniciades el 1998 per les Nacions Unides que van permetre un alto el foc i el desplegament de MINURSO (Missió de les Nacions Unides pel Referèndum del Sàhara Occidental). També des del 1991, Marroc va incentivar la colonització del Sàhara per marroquinitzar-lo.

Durant el període de la investigació, que coincideix amb el tercer trimestre de l'any 2008, el conflicte anava empitjorant per les tensions entre l'enviat personal del Secretari General de les Nacions Unides i el Front Polisari. Les notícies seleccionades

són tres del diari *EL PAÍS*. La primera, del 10 de setembre de 2008, redactada des de Madrid es titula "*L'ONU elegeix un diplomàtic dels Estats Units com a mediador al Sàhara*" i es subtitula "*Washington s'implica més en cercar una solució amb el nomenament de Ross*", enviat personal pel Sàhara Occidental, que fins ara havia coordinat la lluita antiterrorista des del Departament de l'Estat i anteriorment, havia estat ambaixador a Síria i Argèlia. També a principis dels anys vuitanta estava associat en el procés de pau del Pròxim Orient. El nomenament de Christopher Ross significava que "*Washington accepta involucrar-se una mica més en la negociació entre Rabat i els independentistes saharauís que va començar fa més d'un any a Manhasset, un suburbi de Nova York*". Segons el Polisari, la designació de Ross era una "relativa bona notícia" ja que sempre havia desitjat que el mediador de les Nacions Unides fos nord-americà perquè tindria el suport més directe de l'Administració perquè és l'única que pot exercir una pressió eficaç sobre el Marroc, tot i que la implicació dels Estats Units no és cap garantia.

La segona notícia del 8 de desembre de 2008, redactada pel corresponsal des de Rabat, es titula "*Marroc bloqueja la represa de les negociacions sobre el Sàhara*". Explicava que el Front Polisari va fer dimitir l'anterior mediador de l'ONU, Van Walsum, i Marroc estava avortant la negociació sobre l'antiga colònia espanyola que va començar la primavera del 2007 a Manhasset. Detallava que *Algèria, el Polisari, Mauritània i els països occidentals que seguien de prop el procés de pau, entre ells Espanya, van donar el consentiment del nou mediador Ross, però no el Marroc, que no va donar el seu acord mentre no s'assegurés que la negociació es reprengués amb el plantejament de l'antic mediador, Walsum. "Rabat bloqueja el procés posat en marxa per l'ONU, però es disposa a prendre una iniciativa unilateral."* En el seu discurs del 6 de novembre de 2009, amb motiu de la commemoració del 34è aniversari de la Marxa Verda que va permetre al Marroc apoderar-se de la colònia espanyola, el rei Mohamed VI va anunciar "*una regionalització avançada i gradual del seu país que començarà pel Sàhara*".

La tercera notícia, també redactada des de Rabat, es titula "*Un informe internacional acusa al Marroc de tortures en el Sàhara*", i subtitulada "*Human Rights Watch demana*

*que l'ONU vigili l'excolònia espanyola", que descrivia les injustícies humanes comeses amb els detinguts i explicava que la investigació realitzada esmentava noms de policies implicats en pallisses a detinguts. Per acabar amb aquests abusos, HRW recomanava al Consell de Seguretat de l'ONU "ampliar el mandat de Minurso –el contingent de *cascos blaus* en el Sàhara– per a que tingui competències en matèria de drets humans en els territoris controlats pel Marroc i el Polisari. Gairebé totes les forces de pau de l'ONU posseeixen aquestes atribucions".*

3.3.4. VALORACIÓ

Han estat un total de 35 les notícies analitzades que han permès detectar les mediacions i accions concretes a favor de la pau situades a un nivell complex, donat que les opcions negociadores de pau s'enfronten amb l'assoliment dels drets humans. La manipulació de la llibertat per part dels dictadors, que coincideix amb els països conflictius, és un obstacle que s'oposa als organismes internacionals. Molts genocides, com és el cas Kagame, president de Ruanda, acusat públicament per tribunals internacionals, es congracien amb un sector internacional, com va passar amb el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon. La feblesa de posar en pràctica els acords també ve condicionada per la manca d'un suport, tant a nivell de classe mitja com popular, a la que no se li dóna oportunitat d'intervenir. El braç militar dels governs –no democràtics– frena iniciatives de pau i els diferents tractats amb mediacions tan sols aconseguen períodes breus d'una pau inestable. La intervenció del cossos guerrillers atemoritzen a molta part de la població que desitja que es posin en pràctica els acords aconseguits. Els organismes pacificadors que s'han constituït degut als conflictes, actuen amb rigor pacificador i es troben amb la necessària obligació de reunir-se novament. La lletra menuda dels acords, en molts casos, es converteix només en un rerefons d'intencions desitjades per molts. Les intervencions comercials de països aliens, sovint, exerceixen una manipulació dels mateixos acords convertint-los en unes realitats que se'n podria dir que són per sortir-ne del pas. Per exemple, pel que fa al comerç del petroli, mentre els deixin dur a terme les accions comercials que els interessa, i tenir carta blanca comercial, tot els hi està bé. Els països fabricants

d'armes, com per exemple Espanya, entre d'altres, abasteixen països africans i fan elevats negocis. Cada vegada, la població hi té més accés a les armes.

Els països saharians, especialment, el Sàhara que viu una situació difícil des de l'any 1975 quan Espanya se'n va desentendre, viu unes tenses dificultats de subsistència provocades pel govern marroquí comandat pel rei Mohamed VI. El poble es troba amb una situació d'inestabilitat que li provoca una tensió greu a causa de les forces policials marroquines que minen la pau.

3.3.5. MOSTRA D'INDICADORS

Després de la descripció analítica de les 35 notícies referents al bloc temàtic d'Àfrica i classificades segons els diferents països africans i situació geogràfica, hem obtingut els resultats que oferim a continuació.

1 . La pau com a objectiu a:

Assolir. Refermar. Impulsar. Mantenir. Negociar. Vigilar. Construir. Cap al qual s'hi ha d'avançar. En el que cal implicar-se.

Hem extret aquests verbs de frases trobades a les notícies on la pau feia la funció de complement directe, per exemple, assolir la pau o mantenir la pau. Relacionant aquests verbs podem definir la pau com *una fita feble cap a la qual s'hi ha d'avançar, que necessita ajuda per esdevenir possible i per això cal la implicació de tothom. Per assolir-la cal negociar. Un cop assolida, cal ser vigilada, mantinguda. No s'assoleix de cop sinó que cal construir-la poc a poc.*

2. Tipus de pau:

No ha aparegut cap adjectiu acompanyant la paraula pau.

3. Actituds necessàries per treballar la pau:

Desig de trobar respostes al conflicte. Esperança de pau.

Les actituds necessàries per treballar la pau són interiors i personals. A diferència del bloc del Pròxim Orient, que mostrava uns indicadors més orientats vers la col·laboració entre les dues parts en conflicte.

4. Accions a favor de la pau:

Acceptar participar en el pla de pau. Iniciatives de pau. Corregir la proposta de pau. Participar en negociacions de pau. Negociar la pau. Fer un intent de negociacions de pau. Negociar la construcció de la pau. Reiniciar i reprendre les negociacions de pau. Impulsar el procés de pacificació. Facilitar el diàleg de pau. Anunciar, acceptar, declarar, decretar, demanar i afegir-se a l'alto el foc. Frustrar i forçar els acords de pau. Donar suport al procés de pau. Participar en una cimera de pau per posar fi a la guerra. Desplegar forces de pau internacionals. Donar suport a les iniciatives de pau de l'ONU. Fer una crida al desarmament. Respectar la treva. Continuar els passos cap a la pau. Donar una oportunitat a la pau. Pacificar la regió.

Totes aquestes accions seran analitzades a les conclusions a partir d'una taula que confeccionarem amb elles.

5. Actors de la pau:

La persona triada per l'ONU com a mediador al Sàhara és un diplomàtic dels Estats Units. Washington s'implica en cercar una solució amb el nomenament del mediador Christopher Ross, enviat personal pel Sàhara Occidental. Aquest nomenament significa que "Washington accepta involucrar-se una mica més en la negociació entre Rabat i els independentistes saharauís".

6. Observacions:

Hem trobat algunes contradiccions que envolten la paraula pau:

- imposar la pau: la pau ha de venir de les dues parts en conflicte; no es pot imposar.
- força de pau: aquest és el nom que la premsa dóna a l'exèrcit que les Nacions Unides envia a les zones conflictives. No afavoreix la pau ajudant al diàleg sinó que la imposa per l'amenaça de les armes.

La paraula "pau" apareix vinculada a l'actitud de l'esperança però no perquè es vegi a venir el temps de la pau, sinó perquè els últims intents no ha donat resultat. Per exemple: "La integració dels islamistes moderats era la última esperança de pau en aquest país [Somàlia] que portava gairebé dues dècades en el caos i la violència".

També fem constar l'aproximació cap a la pau amb l'actitud de la responsabilitat quan, per exemple, el secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, recordà exercir la responsabilitat per prevenir nous genocidis.

Algunes notícies fan ressò de la Declaració Universal dels Drets Humans que constatem que és un document que fonamenta la pau i, sorprenentment, en el context de les notícies es descriu "la denúncia de greus violacions dels drets humans", en concret al Congo. Sembla que els punts de la Declaració Universal dels Drets Humans encara són oblidats a algunes parts del món.

3.4. AMÈRICA LLATINA

L'anàlisi realitzat, en aquest bloc temàtic de l'Amèrica Llatina, a partir de la selecció de 27 notícies que presenten els indicadors referits al tractament de la pau evidencia que el principal país en conflicte és Colòmbia. La resta de notícies seleccionades han permès fer un recorregut per altres països d'Amèrica Llatina, on constatem la presència de violència i d'enfrontaments que s'intenten superar mitjançant accions a favor de la pau.

3.4.1. NOTÍCIES INTRODUCTÒRIES

Hi ha tres notícies que presenten una visió més global de diferents països d'Amèrica Llatina. La primera és del diari *EL PAÍS*, del 9 de març de 2009, redactada des de Madrid titulada "Els exèrcits d'Amèrica del Sud s'uneixen per col·laborar per primera vegada" i subtitulada "El nou organisme d'Unasur, el Consell de Defensa, es constitueix avui a Xile". La notícia descrivia: "Marc 2008. L'Exèrcit de Colòmbia dona el cop més dur fins a llavors a les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC) al matar el *número dos*, Raúl Reyes. L'operació realitzada en territori equatorià, provoca una crisi diplomàtica a tres bandes –Colòmbia, Veneçuela i Equador– per la forma de procedir de l'Exèrcit d'Álvaro Uribe. A uns quants milers de quilòmetres al sud, un gran estratega geopolític, Lula da Silva, president de Brasil, pren nota de l'assumpte. Pensa que del conflicte en pot sorgir una iniciativa comú de defensa. Sap que és l'únic que pot aconseguir-ho. Un any després neix el Consell de Defensa Sud-Americà". Aquest nou organisme militar, anomenat Unasur, es concebia com "*un mecanisme d'integració, diàleg i cooperació en matèria de defensa dels dotze països que componen la Unió de Nacions Sud-americanes*". El ministre de Defensa de Xile va dir: "Hi ha qui considera que a través d'aquest organisme es pot arribar a perfilar una política de defensa i seguretat conjunta. Fins aconseguir-ho *caldrà seguir un full de ruta, 'un pla d'acció'*". Alguns objectius: "*són reforçar la cooperació militar, coordinar missions humanitàries i operacions de pau i, fins i tot, la futura creació d'un institut de defensa a Sud-Amèrica*".

Les dues següents són de *LA VANGUARDIA*. La primera, de l'11 de març de 2009 redactada des de Buenos Aires amb el títol "Sud-amèrica constitueix la seva versió d'aliança militar" i subtítol "Cuba condiciona l'entrada d'EEUU com observador", malgrat Cuba no pertany a la Unasur. Segons el document fundacional del Consell de Defensa, Unasur, naixia amb la modesta aspiració, "*de construir una zona de pau i cooperació amb una agenda àmplia per a la conformació de la identitat sud-americana de defensa*". El CDS que "es reunirà anualment i les seves decisions es prendran per consens té previst crear una xarxa d'informació de defensa, adoptar un mètode per avaluar la compra d'armament de cada país, *coordinar tropes per a les missions de pau i humanitàries* i potenciar la investigació i producció de la tecnologia militar".

La segona notícia del 29 d'agost de 2009 redactada des de Bariloche, porta per títol "Lula no aconsegueix frenar la divisió sud-americana", i per subtítol "Consens de mínims per evitar una ruptura", ja que de nou va haver-hi divisions entre els països sud-americans. El mínim consens es va aconseguir en incloure a la declaració final un punt que insinuava que "les bases d'Estats Units només s'utilitzaran per a lluitar contra el narcotràfic i la guerrilla". També la declaració final exposava que "la presència de forces militars estrangeres no pot, amb els seus mitjans i recursos vinculats a objectius propis, amenaçar la sobirania i la integritat de qualsevol nació sud-americana i en conseqüència *la pau i seguretat en la regió*".

3.4.2. COLÒMBIA. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

El conflicte armat a Colòmbia té una base històrica i, segons l'Anuari³⁹⁷, "va molt més enllà del sorgiment de les actuals guerrilles dels anys 60. La violència que va caracteritzar les relacions entre lliberals i conservadors ha estat present des del segle XIX fins l'època del Front Nacional (1958-1978). A més, cal afegir la repressió davant de qualsevol alternativa política. Així, la política al servei dels interessos de l'elit, l'exclusió social i d'opcions democràtiques d'oposició expliquen el sorgiment dels diferents grups guerrillers dels anys 60 i 70, entre ells les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia

³⁹⁷ V. Fisas. Anuario procesos de paz 2010. Icaria Editorial / Escola de cultura de pau, UAB. 2010 p. 88

(FARC) i l'Exèrcit d'Alliberació Nacional (ELN), ambdós nascuts el 1964". Actualment, les FARC tenen 17.000 combatents repartits en 62 fronts. Aquest moviment és d'ideologia marxista-leninista i neix de la fusió de la guerrilla camperola i del Partit Comunista, ja que tots dos lluitaven per aconseguir la reforma agrària. L'any 1982 s'autoanomenen FARC-EP Exèrcit del Poble, al servei de la revolució socialista i amb l'objectiu de conquerir el centre del poder polític. Durant la seva existència van participar en diversos processos de pau que no van arribar a bon terme. Fruit d'un d'aquests processos, van crear l'any 1985 el partit polític Unió Patriòtica, que va ser exterminat durant els anys 90 per narcotraficants i paramilitars: 3.000 militants van ser-ne assassinats. L'ELN té 4.000 combatents i està inspirat en les teories del *Che Guevara* i la revolució cubana. Un grup d'activistes del Partit Comunista, membres de l'esquerra liberal, religiosos del corrent de la teologia de l'alliberament i sindicalistes creen aquesta guerrilla a la zona rural del departament de Santander, al nord-est de Colòmbia. Actualment l'ELN ha establert un intercanvi de cartes amb el moviment ciutadà Colombians i Colombianes per la Pau, amb l'objectiu de definir una agenda de converses. L'Anuari³⁹⁸ informa que "la violència es va agreujar amb l'aparició a principis dels anys vuitanta dels grups paramilitars, especialment les Autodefenses Unides de Colòmbia (UAC). En aquest context de violència, s'ha d'afegir el fenomen de la producció i exportació de la droga i de les estructures paramilitars vinculades al narcotràfic. Aquesta situació ha transformat el conflicte en més complex i la població civil és la principal víctima".

Aquest conflicte armat a Colòmbia ha portat a que altres països d'Amèrica Llatina que s'impliquin en el seu desenvolupament per cercar solucions. Hi ha l'anomenat "Acord Humanitari" que es refereix a un possible acord per intercanviar i alliberar tant a segrestats en poder de les FARC com a guerrillers presos d'aquesta col·lectivitat per part del Govern de Colòmbia, amb el president Álvaro Uribe al capdavant. Tant l'Unasur com l'"Acord Humanitari" han comptat amb la participació activa de diversos governs sud-americans. Una de les formes habituals de segrestos són les anomenades "pescas milagrosas" fetes a l'atzar per part dels grups armats, en les quals retenen

³⁹⁸ Ídem.

diverses persones, per exemple a un temple, on hi fan una selecció per poder extorsionar econòmicament als segrestats i aconseguir diners per la causa o també utilitzar les persones segrestades per fer-los guerrillers.

3.4.2.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE NOTÍCIES

La primera notícia seleccionada és de *LA VANGUARDIA* del 11 de setembre de 2008, redactada des d'Oviedo, titulada "Ingrid Betancourt, premi Príncep d'Astúries per la seva lluita a la llibertat" i subtitulada "L'excandidata colombiana ofereix el guardó 'als qui pateixen' captiveri". *Aquest guardó simbolitzava el reconeixement de la lluita per la democràcia i la llibertat* i la distingia per "la seva fortalesa, dignitat i valentia per enfrontar-se durant sis anys en aquest injust captiveri" a la guerrilla de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia. Betancourt, amb el desig de poder respondre amb alçada i saviesa a les oportunitats que se li ofereixen per servir als qui pateixen i ser veu dels qui no poden expressar-se, va dir "que volia veure un feliç presagi per a qui s'ho mereixi: la meva estimada pàtria, Colòmbia, assedegada de concòrdia i pau". S'atrevia a rebre el guardó "en nom dels meus companys segrestats, aquells que estan esperant torn per a la llibertat, i amb molt amor, en nom dels meus companys que ja no tornaran, aquells que van morir a la selva." Expressava que "aquest premi alleugerirà la tristesa dels seus familiars, com a reconeixement al seu gran sacrifici". El jurat va considerar que Ingrid Betancourt "personifica a tots aquells que en el món estan privats de llibertat per la defensa dels drets humans i la lluita contra la violència terrorista, la corrupció i el narcotràfic".

El 7 de desembre de 2008, la notícia és del diari *EL PAÍS*, redactada des de Madrid, titulada "La guerra bruta que enfosqueix Colòmbia" i subtitulada "Les autoritats judicials investiguen a militars per la desaparició de més de mil civils des del 2002". Explica que "a la regió del Bajo Ariari, al centre de Colòmbia, estaven acostumats a la violència de paramilitars i guerrillers, però no a aquesta". Segons la notícia, fa dos anys van començar a desaparèixer camperols i marginats, i més endavant es van trobar els seus cossos. Segons les ONGs, són 2.100 casos d'execucions. El perfil d'aquestes

víctimes, anomenats “falsos positius”, corresponia a homes d’edat entre 18 a 30 anys en diferents situacions –camperols, mendicants, drogoaddictes, etc.– que eren enganyats amb promeses de treball lluny de les seves llars perquè ningú pogués reclamar-los i així enterrar-los en fosses comunes. Una vegada aquestes persones reclutades, els deixaven abandonats al camp, informaven a algú del batalló més pròxim que en la zona hi havia guerrillers. Uns dies després, arribava l’Exèrcit i hores més tard apareixien com caiguts en combat. El perfil de l’executor variava ja que diverses investigacions del Ministeri de Defensa, la Fiscalia i organitzacions de Drets Humans manifestaven que hi havia diferents tipus de criminals. En concret, els narcotraficants eren els que més utilitzaven aquesta estratègia. Aquest escàndol va esclatar a finals de setembre de 2008 com a resultat de les esquerdes de la política de la Seguretat Democràtica, que era la principal arma del president Álvaro Uribe des de la seva arribada al poder, l’any 2002.

Segons explicava el viceministre de Defensa, Sergio Jaramillo, l’objectiu d’Uribe era “la recuperació i el control del territori i la presència de l’Estat allà on no estava. És a dir, *reduir la violència i el nombre de segrestos i tornar la tranquil·litat a un país en guerra permanent*”. Per tant, Jaramillo segueix dient que “*la pau ha tornat a moltes zones del país. L’augment de seguretat ha atret a més inversors i manté la popularitat d’Uribe en màxims sense precedents a Amèrica Llatina. Però aquesta estratègia basada entre altres coses, en un sistema agressiu d’incentius, també ha derivat en una guerra bruta*”. En aquesta situació semblava que hi havia dues parts que se’n beneficiaven: els militars complien els objectius, guanyaven mèrits i a canvi deixaven en pau als narcos. Els paramilitars també participaven en aquesta guerra bruta, assenyalant a persones que deien que estaven vinculades a la guerrilla i així poder *netejar la zona*”.

Del diari *AVUI* hi ha dues notícies d’agències. La primera, de l’1 de març de 2009, es titula “L’exèrcit colombià captura un dels líders de les FARC”. Aquest fet va tenir lloc la vigília del primer aniversari de la mort a mans de l’exèrcit colombià del número dos de les FARC, Raúl Reyes, que era el portaveu internacional de la guerrilla colombiana i aleshores negociava l’alliberament d’un grup d’ostatges amb el president veneçolà, Hugo Chávez. Aquest fet va estroncar la pau perquè la cúpula guerrillera emetia un

comunicat en què “acusava el govern d'Álvaro Uribe d'haver *destruït de cop les gestions de pau* destinades a acabar amb 45 anys de conflicte armat”. També es va reconèixer que la mort de Reyes va suposar un cop "sensible" per a l'organització. La seva desaparició marcava “l'inici d'un març negre per a les FARC que es va arrodonir amb la pèrdua de dos comandants més, entre els quals el seu llegendari fundador, Manuel Marulanda, *Tirofijo*, per mort natural”.

La segona notícia, del 7 de març de 2009, es titula: “Bogotà alliberarà dos rebels perquè facin de *mediadors*”. Eren dos guerrillers de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia, Karina i Olivo Saldaña, alliberats per convertir-se en “*gestors de pau*”. El document que va emetre el Ministeri d'Interior i Justícia colombià puntualitzava que els dos exguerrillers “han expressat formalment la seva *voluntat de pau*”, matisant també que desitjaven “renunciar a tota activitat il·legal i reincorporar-se a la vida civil i de col·laboració amb la justícia”. La notícia també deia que “els dos exrebels actuaran com a *gestors de pau*, assumint totes les responsabilitats i deures que aquesta important missió implica”. A més, “se'ls oferirà les condicions de seguretat necessàries perquè duguin a terme la *gestió de pau*, alhora que es mantindrà una supervisió permanent de tot el que facin”. Aquest ha estat un pas més de la política de mà dura del president Uribe contra la guerrilla de les FARC. També va anunciar que “suspendrà les ordres de detenció i concedirà la llibertat condicional als guerrillers que desertin i entreguin els segrestats que estiguin en el seu poder”. Es calculava que durant els sis anys i mig de govern d'Uribe, uns 50.000 guerrillers van abandonar la lluita armada. Per altra banda, davant d'aquest conflicte armat, la senadora colombiana de l'oposició, Piedad Córdoba, deia que “la credibilitat i confiança” en el procés i la seva proposta passa per modificar la legislació nord-americana perquè obligui a la confiscació de béns dels condemnats per compensar les víctimes. I la senadora del Partit Liberal va lliurar un informe al Senat colombià sobre “el possible suport de l'administració nord-americana a la Llei de Justícia i Pau colombiana que, per tal d'*afavorir el procés de pau* en el conflicte armat, atorga beneficis a qui confessa els seus crims i es desmobilitza”.

El 7 d'agost de 2009, *LA VANGUARDIA* publica la notícia redactada des de Mèxic titulada “Les bases colombianes divideixen” i subtitulada “Chávez adverteix que ‘podrien ser l’inici d’una guerra a Sud-Amèrica” que tractava sobre l’acord militar entre Bogotà i Washington i que semblava ser que sols apuntava contra “narcos i terroristes”. “La decisió de Colòmbia d’autoritzar als Estats Units l’ús de set bases militars emplaçades en el seu territori amenaça amb provocar seriosos xocs a Amèrica del Sud”. El rebuig inicial d’aquesta decisió va obligar al president Uribe a viatjar pels set països de la zona: Perú, Xile, Bolívia, Paraguai, Argentina, Uruguai i Brasil. La resposta va ser que Lima va aprovar l’acord amb Washington. Santiago de Xile i Asunción van respectar el “dret sobirà” de Bogotà. La Paz no ho va acceptar i Buenos Aires va guardar silenci. Uribe va decidir excloure Equador i Veneçuela. Això va provocar més tensions perquè Equador –va obligar a Estats Units a retirar-se de la base de Manta– i Veneçuela es va oposar a aquest acord i va advertir que “la decisió d’Uribe podria provocar un conflicte bèl·lic en la regió” i també va dir que “aquestes bases podrien ser l’inici d’una guerra a Sud-amèrica. Es tractava dels ianquis, la nació més agressora de la història de la humanitat capaç de llençar bombes nuclears a Hiroshima i Nagasaki”. A més va instar al president Obama a “retirar les tropes de Colòmbia i impulsar una ‘missió de pau’ per arribar a un acord amb la guerrilla de les FARC. Per a Chávez “la política d’agressions d’Obama cap a Amèrica Llatina és la mateixa que la de Bush”.

Les dues següents notícies i últimes de Colòmbia són del diari *EL PAÍS*. La primera, de l’11 d’agost de 2009, redactada des de Quito es titula “Sud-amèrica es posa en estat d’alerta” i té per subtítols “La crisi per l’ús de bases colombianes per Estats Units força a Unasur a convocar una cimera d’emergència” i “Chávez insisteix que bufen vents de guerra en la zona”. Es descrivia la preocupació d’aquesta decisió presa per Colòmbia i la celebració de la cimera, realitzada el 10 d’agost a Quito, pel president de la Unió de Nacions Sud-americanes (Unasur). Davant la tan polèmica situació es va convocar una nova reunió de mandataris a Buenos Aires, però aquesta vegada, amb la presència del president de Colòmbia, que no va assistir a l’anterior degut a les males relacions que tenia amb Equador. En aquesta cimera, Bolívia va proposar una resolució de rebuig a l’acord militar entre Estats Units i Colòmbia, però no va tenir el suport majoritari i, per

tant, es va decidir fer una nova reunió de ministres de Defensa i Exteriors abans de trobar-se a Buenos Aires. Tothom va intentar mantenir *un to conciliador* excepte Chávez que va advertir que: “pot ser l’inici d’una tragèdia per a la regió”. També va expressar que se sentia amenaçat per l’acord: “A Veneçuela hi ha dignitat; jo no permetré que ens facin el mateix que va succeir a Equador”. El president d’Equador, Rafael Correa, va dir que l’ús de les bases militars representen “una provocació per a la regió”. Ells ja van patir durant molts anys els efectes de la guerra colombiana contra la guerrilla i el narcotràfic i afirmava que “el tema de les bases no significa un problema de sobirania d’un país, sinó un assumpte de seguretat i estabilitat regional”. Els presidents de Brasil, Argentina i Paraguai van expressar un missatge més prudent. El president Lula Da Silva va dir: “No concebo la possibilitat d’augmentar els conflictes en la regió en un moment en què tot porta a creure que *com més pau tinguem, més oportunitat tindrem de recuperar el temps perdut i donar als nostres pobles allò que necessiten*”. Davant l’absència d’Uribe, la viceministra colombiana d’Exteriors, Clemencia Forero, va afirmar que “no hi haurà ni hi haurà bases militars estrangeres a Colòmbia” i va assegurar que “amb Estats Units s’implantaria un accés limitat per realitzar accions coordinades contra el narcotràfic i el terrorisme”. Va demanar que en les discussions d’Unasur s’incloguin “altres situacions de tensió a la regió, com el tràfic il·lícit d’armes, les activitats dels grups il·legals i la carrera armamentística”.

La segona notícia, del 14 d’agost de 2009, redactada des de Bogotà, es titula: “Uribe accelera el pas per aconseguir la reelecció” i es subtitula “El president colombià desitja segellar el seu pacte amb Estats Units”. Explicava els dos fronts que ocupen al president. Per una banda, aconseguir el tercer mandat que va demanar obertament el suport als diputats i, per altra banda, tancar l’acord perquè Estats Units pogués utilitzar les bases colombianes. Per apaivagar les tensions va confirmar la seva assistència a la celebració de la cimera, el 28 d’agost, a Bariloche (Argentina). S’hi havien de tractar tres temes: el tràfic il·legal d’armes, l’armamentisme en la regió i el terrorisme. S’estava tancant l’acord del què encara no es coneixia la lletra petita i que segons advertia el senador lliberal Juan Manuel Galán, “en el text s’afirma que es realitzaran exercicis conjunts per *mantenir la pau, la seguretat, la democràcia i l’estabilitat*, i això obre molts interrogants”. També li preocupaven altres expressions que apareixien en

la llista dels objectius de les operacions conjuntes com “altres amenaces de caràcter transnacional” ja que això podia significar qualsevol cosa.

3.4.2.2. VALORACIÓ

És evident que Colòmbia no és un país que es trobi en una guerra convencional, però sí que la societat colombiana viu, de lluny o de prop, la guerrilla i els seus efectes. La missió de la guerrilla és desestabilitzar el poder civil –sap bé que no pot aconseguir el domini del país– i per altra part la guerrilla, en connivència amb el narcotràfic i els cultivadors de la droga, ha aconseguit que en l’ambient general es visqui una situació inquietant. La ideologia guerrillera d’arrel marxista en una estructura militar fèrria i jerarquitzada pretén causar por a tots. Les principals víctimes, a part dels segrestats, són les amples zones camperoles on s’hi estableix. Encara que els guerrillers es desplacin a les ciutats i els pobles i respectin, en certa manera, l’ordre cívic, les seves accions d’extorsió econòmica són fortes. Si bé ha minvat el fenomen de que joves de classe mitjana i baixa, i alguns de classe alta, s’apunten a la guerrilla amb esperit aventurer, altres per subsistir i, alguns, per sentir-se redemptors d’una societat capitalista, avui la recluta de la milícia, principalment, es fa a partir de gent jove de població camperola i de segrestats. La mutilació dels caps directius de la guerra ha causat un retrocés en l’autoritat i en la seva força. Hi ha hagut converses secretes per aconseguir pactes de pau. L’Església en alguns casos n’ha estat interlocutora. Cal tenir present que alguns eclesiàstics van ocupar càrrecs de lideratge com Camilo Torres, mort el 1966, i altres espanyols que pertanyien a la teologia de l’alliberament, com Manuel Pérez que va ser cap d’ELN, Alfredo de la Fuente, Juan José Galán, etc. Tant les FARC com l’ELN són ajudades des de més enllà de les fronteres, com per exemple de Veneçuela, però el president Chávez ho nega.

Els diferents governs s’acontentaven amb que la guerrilla es trobés més o menys reclosa en unes zones d’ubicació amb certa immunitat, però el president Uribe, durant els dos mandats, es llençà obertament a l’objectiu de desfer les FARC i l’ELN, així com el narcotràfic que tanta aportació econòmica dedica a la guerrilla. L’ofensiva de

l'exèrcit contra ells és intensa. També hi havia l'oferta de Bush, que per Uribe era temptadora, per acabar amb aquesta situació de paramilitars amb la intervenció de l'exèrcit nord-americà. L'ajut d'Estats Units amb la participació en les bases militars colombianes és discreta, però el suport logístic causa els seus efectes: utilització de satèl·lits americans com formes de desplegament en la selva, aparells de localització d'objectius, guerrillers infiltrats, etc. Aconsegueixen èxits d'alliberaments de presos i especialment s'acota el terreny de la guerrilla.

La gran unanimitat de la ciutadania al rebutjar la violència aconsegueix que no s'alteri massa el ritme, per exemple, l'universitari, el comercial -que es desenvolupa dins la normal crisi econòmica- i el mateix món polític mantenen unes regles de joc valentes i generalitzades. L'agricultura viu un fort declivi amb la pèrdua de la primacia del cultiu del cafè, especialment per l'entrada de la producció asiàtica, i pel cultiu clandestí de la droga.

El suport dels promotors de l'Acord Humanitari, que especialment dóna cobertura a les víctimes del terrorisme, és considerable. Per altra banda, Unasur va donant passos, potser petits, però que creen una sensibilització política a favor de la pau, tant per la mateixa Colòmbia com pels països implicats, que facilita un clima de diàleg de pau constructiu. No sempre en les trobades d'Unasur hi han participat tots, però la credibilitat de Lula s'ha de destacar com element aglutinador d'una esperança a Amèrica Llatina.

3.4.3. VENEÇUELA. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Des del 2 de febrer de 1999, Hugo Chávez exerceix la presidència a la República Bolivariana de Veneçuela, on ha buscat consolidar l'anomenada "Revolució Bolivariana" basada en un anomenat socialisme propiciat per formes militars dictatorials. L'estat policíac i el control dels mitjans de comunicació li serveixen per dominar i fer callar als possibles ciutadans que estiguin en desacord amb ell. Anima a aquestes situacions amb llargues comunicacions televisives, com feia Fidel Castro per

presentar els seus projectes de treball, en les quals en moltes ocasions utilitza el llenguatge de la demagògia. La seva amistat amb Lula del Brasil i el president del Perú, Alan García, i les seves confrontacions amb els Estats Units són la base de la seva conducta política. El règim de Chávez va aparèixer com una forma de salvació dels governs anteriors que pensaven més en enriquir-se personalment i en viure de les prebendes de l'explotació del petroli i del comerç, especialment, amb Estats Units. Chávez crea uns ministeris amb uns ministres a la mesura de les seves conveniències estratègiques. El criteri de què la terra i els negocis han d'estar controlats pel govern són bàsics i això ho ha d'aconseguir sigui com sigui.

3.4.3.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE NOTÍCIES

Les dues primeres notícies són de *LA VANGUARDIA*, redactades per l'enviat especial a Caracas. La primera, del 25 de novembre de 2008, es titula: "L'oposició a Chávez s'enforteix en guanyar a diversos estats claus". El subtítol: "Nou pas en la lenta recuperació de la vida democràtica veneçolana". Tractava sobre les eleccions regionals i locals i això feia que el país escoltés paraules com "*pau, unitat i col·laboració*". La situació política de Veneçuela "està tenyida gairebé des del 2004 pel vermell del chavisme i va canviar després de què l'oposició guanyés la capital i cinc dels estats més importants". Segons assenyalava el diari *El Nacional*, "si el que volia Chávez era espantar als veneçolans i sembrar el pessimisme per a que no anessin a les urnes, es va equivocar. Els centres de votació estaven més concorreguts que mai. La participació va superar el 65%, un rècord per a una organització local. Una ben organitzada xarxa cívica va estar pendent de què no es perdés cap vot".

La segona notícia, del 16 de febrer de 2009, es titula "Chávez: "Avui es decideix el meu destí polític" i es subtitula: "Veneçuela vota molt dividida la continuïtat del seu president". Aquesta és la segona vegada en poc més d'un any que Chávez intenta modificar la Constitució per perpetuar-se en el poder. L'escriptor Alberto Barrera va comentar: "Chávez ha dit mil vegades que va a buscar la reelecció com sigui. Es vol quedar en la presidència fins que el cos aguanti". En els mitjans d'oposició veneçolana

va causar sorpresa i malestar que l'ambaixador d'Espanya, Dámaso de Larios, hagués comentat als euro-parlamentaris espanyols "que és millor que guanyi Chávez el referèndum perquè així hi haurà pau a Veneçuela." La comentarista, Marta Colomina, va expressar a *LA VANGUARDIA*: "No entenc com l'ambaixador d'Espanya pot afirmar que hi haurà pau si guanya Chávez, si hem tingut deu anys de guerra, estem en mans de l'hampa i el president es baralla amb tot el món."

El mateix 16 de febrer de 2009, l'*AVUI* tracta la mateixa notícia sobre les eleccions de Chávez, titulada "Que tot acabi bé". Mostrava un clima d'evident incertesa per part dels veneçolans. Chávez va votar prop del migdia i va declarar: "Entre moltes altres coses que són més importants, s'està decidint el meu destí polític. Li demano a Déu que tot acabi bé". El president va avançar que reconeixeria "el resultat, fos el que fos. I va convidar a l'antichavisme a fer el mateix. Jo garanteixo que qualsevol intent d'obviar els resultats serà neutralitzat i serà pitjor per als qui ho intentin. Demà *el país segueix el seu rumb cap a la pau i el desenvolupament*". La notícia explicava que una hora abans que tanquessin les urnes, el ministre de Finances, Ali Rodríguez, ja va donar per "irreversible el triomf del sí i va demanar a l'oposició que renunciés a qualsevol mena de protesta violenta". L'esmena constitucional per a la reelecció indefinida del president, i que Chávez va estendre després a tots els càrrecs electes, intentava revertir el rebuig a la Constitució sotmesa al referèndum, el desembre de 2007. El president va desestimar els punts més conflictius d'aquest text, com els que feien referència a la propietat i a l'organització territorial, i es va limitar a rescatar el punt de la seva eventual perpetuïtat en el poder. Per Chávez, l'esmena "donarà al govern més fortalesa". Va afegir: "Deu anys no són res. No sé per què es queixen", referint-se a la primera dècada com a president. Per a l'oposició, en canvi, la possibilitat de reelecció indefinida encaminarà Veneçuela cap a una dictadura.

L'1 d'agost de 2009, tant *EL PAÍS* com l'*AVUI* feien referència a les intencions de Chávez vers la llibertat d'expressió. *EL PAÍS* publica la notícia, redactada des de Caracas, titulada "Chávez prepara una 'lleï mordassa' per a castigar a la premsa crítica" i subtitulada "El projecte Delictes Mediàtics inclou penes fins a quatre anys de presó". La notícia de l'*AVUI* es titula: "Chávez retallarà per llei la llibertat d'expressió".

Ambdues publicaven que tota informació que pogués atemptar contra l'estabilitat de les institucions de l'Estat, *la pau social, la seguretat i independència* de la nació, la salut mental o moral pública i l'ordre públic, o que generessin sensació d'impunitat o d'inseguretat entre la població, seria sancionada. Aquest nou instrument legal, anomenat llei especial de delictes mediàtics que es va presentar al Parlament, per la fiscal general Luisa Ortega Díaz, "permetrà al govern de Chávez castigar amb penes d'entre sis mesos i quatre anys de presó".

3.4.3.2. VALORACIÓ

Sota la bandera d'un nou alliberament, el president Chávez insisteix en fer memòria de l'alliberament de Bolívar per foragitar als governants espanyols de les terres veneçolanes. El president, sota la idea d'un nou bolivarisme, vol fer veure que aquests països, per ser totalment lliures, han de suprimir qualsevol signe o pressió com, per exemple, la comercial, per tal de poder crear un país net i poderós per damunt de qualsevol rèmora històrica. Això ha conduït a crear una mentalitat popular que queda empresonada, en molts casos, en uns ressentiments històrics que entorpeixen qualsevol acció de pau. Les accions populars sota les actituds dictatorials dels governants cada vegada tenen menys força i l'exèrcit està fomentant la violència, amb armes utilitzades per part de persones que formen a modus d'exèrcits populars, un sostre defensiu.

3.4.4. MÈXIC. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Tot i que el govern mexicà respecta els drets humans dels ciutadans, s'han produït abusos seriosos en les operacions de seguretat tant a les comunitats indígenes com en els barris pobres de les grans ciutats. Existeix la Comissió Nacional dels Drets Humans, però ha tingut poca influència d'actuació. Segons la llei, tots els acusats gaudeixen dels mateixos drets que asseguren judicis nets i un tracte humà. Malgrat els esforços de les autoritats en combatre el crim i el frau, pocs mexicans tenen confiança en la policia i

en el sistema judicial, per tant no tots els crims es donen a conèixer. L'any 2008, el president Calderón va proposar una reforma significativa del sistema judicial, la qual va ser aprovada pel Congrés de la Unió: incloïa els judicis orals, la suposició de la innocència de tots els acusats i l'atorgament d'autoritat als policies locals per a realitzar investigacions i d'altres modificacions per a accelerar el processos judicials.

3.4.4.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE NOTÍCIES

Precisament, les notícies seleccionades que contempen les variables estudiades són de l'1 de setembre de 2008. Són només dues escrites pels corresponsals dels diferents diaris des de Mèxic que presenten la reacció dels ciutadans davant la violència viscuda provocada des del crim organitzat, el narcotràfic, el segrest i la corrupció policial que generen inseguretat.

La notícia de *LA VANGUARDIA* es titula: “Els mexicans es tiren al carrer contra la violència”. Porta per subtítol: “Desenes de milers de ciutadans pressionen el Govern”. I *EL PAÍS* es titula: “Marxa blanca’ contra el crim a Mèxic”. Com a subtítol: “Centenars de milers de ciutadans reclamen més seguretat davant la imparable onada de violència”. Ambdues ressaltaven la indignació d’una societat cansada d’assassinats, segrestos i corrupció. Era un moment en què Mèxic vivia una onada de forta violència provocada pel crim organitzat que en aquell any 2008 s’havia cobrat més de 3.000 vides, més que en tot l’any 2007. El color elegit pels organitzadors per participar de la marxa va ser el blanc. La gent portava cartells amb els següents missatges: “Policies i lladres són la mateixa cosa”. *LA VANGUARDIA* publicava que les consignes més proclamades van ser: “Per un Mèxic sense violència. Prou ja de segrestos. Prou d’impunitat. Volem la pau”. I *EL PAÍS* ressaltava que reclamaven als polítics “seguretat, justícia i pau”. Per tot arreu es repetia aquesta exigència: “Si no poden derrotar el crim, vagin-se’n”.

3.4.4.2. VALORACIÓ

Segons resultats estadístics publicats, els crims totals per càpita en mitjana són 12 per cada 10.000 habitants, ocupant la 39a posició en una enquesta realitzada a 60 països. Els crims violents són un problema seriós; la taxa d'homicidis és de 11 a 14 per cada 100.000 habitants. El narcotràfic i les activitats relacionades són un dels problemes principals de Mèxic. L'actual president, Felipe Calderón, ha fet de la lluita contra el narcotràfic una de les prioritats de la seva administració.

El crit popular de “vagin-se'n” pot semblar que escapa a les formes convencionals de mediació i d'accions de pau, però és un crit de molta gent que sent propera la mort violenta que trenca l'estabilitat familiar i emocional. Les lluites dels grups de narcotraficants amb els seus sicaris creen desconcert perquè la gent no sap mai qui és qui és al teu costat. El narcotràfic és una nova forma de corrupció que va molt més enllà del suborn o, com en diuen popularment, la “mordida”. Aquí es juguen les vides humanes. La impotència tant policial com a nivell governamental repercuteix molt vivament en el poble que no té altra forma de negociar que amb el crit angoixat.

3.4.5. CUBA. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Les forces d'oposició al govern cubà argumenten que una de les raons de la permanència en el poder de Castro des de 1959 és la combinació d'un sistema de partit únic. Segons l'article 5 de la Constitució del 1976, el Partit Comunista de Cuba és definit com la “força dirigent superior de la societat i de l'Estat”. També assenyalen la impossibilitat de promoure organitzacions oposidores, en referència a l'article 62 de la Constitució vigent que estableix: “Cap de les llibertats reconegudes als ciutadans pot ser exercida contra el que estableix la Constitució i les lleis, ni contra l'existència i finalitats de l'Estat socialista, ni contra la decisió del poble cubà de construir el socialisme i el comunisme. La infracció d'aquest principi és punible”. El sistema de govern cubà ha estat acusat de violar els drets humans, ja que són objecte de controvèrsia i debat.

3.4.5.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LA NOTÍCIA

L'única notícia seleccionada que contempla els indicadors està publicada a *LA VANGUARDIA*, el 7 d'abril de 2009, redactada pel corresponal des de La Habana i titulada "Fidel Castro aparca l'assetjament i *aposta pel diàleg* amb Obama", i subtitulada "L'exlíder afirma que Cuba no tem parlar amb Estats Units ni necessita el conflicte". La notícia explicava que Fidel Castro es va treure la gorra de policia dolent "tal com molts el vesteixen imaginàriament quan la sospita és la relació amb Estats Units". Si fins ara era el seu germà, el president Raúl, "qui anava agitant la *branca d'olivera* per buscar sortida al 'desacord' amb Washington", potser ara podrà dir-se que són els dos germans que estaven per la mateixa tasca. Fidel Castro, en l'última de les seves reflexions escrites va expressar: "Mai hem temut *dialogar* amb l'adversari. És l'única forma de *procurar l'amistat i la pau entre els pobles*". Va assegurar que "no és necessari emfatitzar el que sempre Cuba ha fet". Va afegir: "No necessitem *tampoc la confrontació* per a existir, com pensen alguns babaus, existim precisament perquè creiem en les nostres idees".

3.4.5.2. VALORACIÓ

Es pot dir que els germans Castro que mantenen una mena de foc sagrat contra els Estats Units, com enemics, que pressionen econòmicament a Cuba, especialment no invertint-hi. Pels Castro és un motiu de fer por en parlar d'una possible invasió nord-americana, qüestió que és prou dubtosa i amb poca credibilitat, però els va bé fer aquestes amenaces. La ruïna econòmica no reconeguda pel govern que l'atribuïa al bloqueig d'Estats Units darrerament s'està reconeixent i està obrint-se a noves formes de propietat privada. Mentre Rússia ajudava a Cuba, entre els anys 60 i 80, no es notava tant la carestia econòmica. Era important l'ajuda que Rússia feia a Cuba per tal que ajudés militarment i sanitàriament a molts països africans. En el mateix període, Rússia va oferir formació professional tant a metges com a tècnics, però es va acabar. És important veure que amb aquesta situació econòmico-social i de desmoronament

polític, el poble cubà se sent feble; malgrat la capacitat que té de viure amb poca cosa es va creant una inestabilitat en la confiança amb el govern.

3.4.6. EL SALVADOR. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Cap l'any 1980 es va declarar una guerra civil que va durar 12 anys i va suposar la pèrdua d'unes 75.000 vides. Aquesta guerra va acabar el 16 de gener de 1992, quan el govern i la guerrilla van firmar els Acords de Pau que van significar reformes militars, socials i polítiques. Militarment es va definir com una Guerra de Baixa Intensitat o Guerra Popular Prolongada, tal com la denominaven les forces guerrilleres del FMLN. Alguns factors que van contribuir a la guerra van ser: la caiguda internacional del preu del cafè, els fraus electorals i el descontent de la població per la forma de governar els militars. Entre alguns successos que van ocórrer durant el conflicte armat cal destacar l'assassinat de l'arquebisbe de San Salvador, Oscar Romero, el 24 de març del 1980.

3.4.6.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

Les notícies seleccionades que presenten els indicadors referits al tractament de la pau coincideixen el mateix dia, 17 de març de 2009, ja que els tres diaris analitzats publicaven un gran esdeveniment perquè El Salvador celebrava l'arribada d'un nou president, Mauricio Funes, amb canvis molt significatius després de la derrota del president Alfredo Felix Cristiani, del partit dretà Aliança Republicana Nacionalista (Arena), que era al front del govern des de feia vint anys. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de San Salvador, es titula "Capgirada electoral en El Salvador", i es subtitula "El candidat de la exguerrilla derrota a Arena, en el poder des de fa 20 anys".

EL PAÍS, amb una notícia també redactada des de San Salvador, té com a títol de portada "Les urnes porten al poder en El Salvador a l'antiga guerrilla", i continua a la següent pàgina amb un nou títol "L'esquerra arriba al poder en El Salvador" i subtítol

“El candidat del FMLN guanya els comicis presidencials amb el 51,2% dels vots. L’antiga guerrilla crida a una nova reconciliació i a construir el futur”. La notícia de l’*AVUI* es titula “El Salvador gira a l’esquerra”. Les tres notícies dels diferents diaris proclamen que Mauricio Funes, el candidat de l’exguerriller Front Farabundo Martí per a l’Alliberament Nacional (FMLN) i experiodista de televisió de 49 anys, ha estat el guanyador de les eleccions presidencials al Salvador i va posar fi a vint anys de govern de la conservadora Aliança Republicana Nacionalista (Arena), rival també en la guerra civil. Segons el Tribunal Suprem Electoral, “FMLN va aconseguir el 51,3% dels vots, mentre que l’Arena va obtenir el 48,7% dels sufragis”. Funes va aconseguir capitalitzar el malestar de l’electorat per la crisi econòmica que travessava el país i trencar els prejudicis segons els quals el partit dels exrebels no arribaria mai al poder a causa del seu passat violent. “El nou president no va combatre mai en la guerra civil que va durar des del 1980 al 1992 i es va afanyar a fer una *crida a la unitat i a la reconciliació*”.

LA VANGUARDIA publicava que Funes va felicitar al poble salvadorenc per escollir “el camí del canvi i l’esperança, vèncer la por a l’hora de votar i lliurar-se per un nou Salvador. El triomf a les urnes s’assimilava a un *nou acord de pau i reconciliació*”. Va convidar “als bons polítics a implicar-se en la reconstrucció del país”.

EL PAÍS publicava que el president electe va dir: “Aquesta nit ha de tenir el mateix sentiment d’esperança i reconciliació que va fer possibles els *acords de pau*. Avui hem firmat un *nou acord de pau, de reconciliació* del país en ell mateix. Per aquesta raó, convido des d’aquest moment a les diferents forces socials i polítiques a que construïm junts el futur”. Constatava que quedava clar que “els salvadorencs tenen ganes de pau i democràcia com qualsevol ciutadà de qualsevol país democràtic”.

I l’*AVUI* destacava que en les primeres declaracions Funes va dir: “Des d’aquest moment, convido les diferents forces socials i polítiques a construir aquesta unitat junts”. Funes es va convertir en el primer president d’esquerres del Salvador disset anys després que el govern d’Arena, presidit aleshores per Alfredo Cristiani, i el FMLN firmessin els *acords de pau*. Conscient de les reticències que encara despertava l’antic radicalisme del FMLN, el nou líder va garantir que “el règim econòmic establert per la

Constitució de la República, la propietat privada i la seguretat jurídica tindran el màxim respecte.” Funes va deixar clar que: “El nou govern llatinoamericà que gira a l'esquerra tindrà com una de les seves prioritats la integració centreamericana i l'enfortiment de les relacions amb els Estats Units”. Pel Salvador començava una nova època en què Funes heretava un país empobrit i amb uns alts índexs de criminalitat, patint molt la crisi financera mundial. La història d'aquest país ha mostrat que els cicles són sempre molt llargs, ja que l'octubre de 1984 es van iniciar les *converses de pau* que es van cristal·litzar l'any 1992 després de vuit anys i més de 75.000 morts. “S'ha hagut d'esperar 17 anys per posar fi a la postguerra i aconseguir l'alternança política.”

L'última notícia seleccionada del diari *EL PAÍS*, redactada des de Madrid el 22 de març de 2009, es titula: “L'exguerrilla entra en els palaus del govern”. Com a subtítol: “El triomf del FMLN en el Salvador consolida l'ascens de polítics que abans havien sigut milicians”. Es destacava la victòria del FMLN amb el president Funes que reforçava, a través de l'alternança en el poder, el procés de normalització democràtica de llatinoamèrica. “El moderat Funes haurà de conviure i conciliar amb Sánchez Cerén, *Comandante Leonel* en la guerra, de plantejaments més radicals.” En aquest ascens polític, ressaltaven la figura del salvadoreny Joaquim Villalobos, estratega i, anteriorment, cap del FMLN i fundador de l'Exèrcit Revolucionari del Poble (ERP) durant la guerra civil (1989-1992), que “no arribarà a vell empunyant les armes” perquè com altres de la generació revolucionària llatinoamericana acollida als *acords de pau* dels anys noranta, després de difícils conflictes, ja feia temps que participava en la política. “Ho fa com investigador a Oxford i consultor per a la resolució de conflictes internacionals”. Va dir que “els canvis que estan succeint són conseqüència del gir democràtic del continent. I crec que la democràcia va arribar per quedar-se”.

3.4.6.2. VALORACIÓ

Funes obre un cicle de pacificació plena a El Salvador després de tants anys assetjada per les lluites internes amb una rivalitat entre l'Aliança Republicana Nacionalista i el Front Farabundo Martí per a l'Alliberament Nacional. Funes, president d'esquerres

després de vint de presidència de dretes, és capaç de promoure la forma d'acords de pau amb el mèrit de no quedar-se estancat en la dimensió marxista que ell portava pel seu origen guerriller. Ell no puja amb una majoria absoluta i, per tant, es veu obligat a governar amb partits minoritaris, qüestió que se li farà difícil. El poble salvadorenc dóna un vot de confiança a Funes per tancar ressentiments tant forts com els que van crear els militars amb els assassinats indiscriminats i, especialment, amb l'ocorregut a la UCA, on moriren Ignacio Ellacuria, els seus companys jesuïtes i l'assistent de la comunitat.

3.4.7. HONDURES. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

L'any 2006 nomenaven com a president del Govern d'aquest país el lliberal Manuel Zelaya Rosales per succeir a Ricardo Maduro, del Partit Nacional d'Hondures, que es va encarregar de promulgar lleis en contra de la delinqüència i, més específicament, en contra de les bandes. Les seves mesures contra aquests grups van ser imitades pels governs de Guatemala i El Salvador. No obstant això, aquesta llei antibandes va ser declarada inconstitucional pel Govern de Zelaya, que plantejava que els alts nivells de violència al país eren d'origen estructural, és a dir, associats als molt baixos nivells de desenvolupament humà i la pobresa extrema d'aquell moment. El 28 de juny de 2009, a primeres hores del matí, el president Zelaya va ser enderrocat i detingut al seu domicili per militars a les ordres del Cap de l'Estat Major i conduït en avió militar a la capital de Costa Rica. Per la tarda del mateix dia 28, el Congrés, va designar com a successor al president del Congrés, Roberto Micheletti Bain, amb el compromís que romandria en el càrrec només fins el final del mandat de Zelaya el gener de 2010. La comunitat internacional va qualificar el fet com un Cop d'Estat i va donar suport a la continuïtat de Zelaya.

3.4.7.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

Les dues notícies seleccionades que presenten els indicadors referits al tractament de la pau són del dia 6 de juliol de 2009. La primera, publicada a *LA VANGUARDIA* i redactada des de Tegucigalpa, amb l'avantítol “Partidaris de Zelaya es mobilitzen a l'aeroport per demanar la seva tornada” i el títol “Greus enfrontaments” que es van produir contra Zelaya mentre cridaven: “Volem a Mel! Que torni! Fora ets traïdors colpistes!”. Milers de seguidors es van enfrontar amb la policia i també hi havia crits contra Micheletti. La notícia ressaltava que “*malgrat es parli de pau i reconciliació, en diverses pancartes es veien dibuixos d'una metrallera AK-17*”. Luther Castillo, líder de moviments socials, va dir: “Avui és un dia important, de resistència contra el cop, els comitès funcionen, marxarem amb valentia. Els companys no tenen por, estem aquí per rebre a Zelaya”.

La notícia del diari *EL PAÍS*, redactada des de Washington, es titula: “La OEA aïlla als colpistes”; i té com a subtítol: “És la primera vegada que l'organisme suspèn a un país des de Cuba, en 1962”. Tractava de que l'Organització dels Estats Americans va suspendre l'Assemblea a Hondures, ja que segons l'article 21 de la Carta Interamericana Democràtica, donava “als països membres el dret a suspendre com a membre un país en cas d'una interrupció institucional de l'ordre democràtic”. El motiu de la suspensió va ser el cop d'Estat que va deposar al president Zelaya i la negativa del Govern interí de restituir-lo en el seu càrrec. En la darrera Assemblea de Washington, Zelaya va assegurar que tornaria al seu país “*perquè es necessari restaurar la pau*”. La primera i única vegada que es va expulsar a un país de l'OEA –creada l'any 1948– va ser el 1962, malgrat per unes causes ben diferents: Cuba va quedar fora “pel seu règim comunista i el seu alineament en aquell moment amb el bloc soviètic”.

Les tres notícies següents pertanyen a *LA VANGUARDIA*, redactades pel mateix corresponsal des de Mèxic. La primera del 17 de juliol de 2009, es titula “Micheletti, disposat a renunciar” i porta per subtítol “El president *de facto* accepta dimitir si el depositat Zelaya no torna al país”. En mig d'una forta pressió internacional, Micheletti va assegurar que “estava disposat a renunciar a la presidència d'Hondures per

aconseguir la pau i tranquil·litat del país". Però aquesta renúncia només serà si Zelaya no agafa el poder. Mentre tant, Zelaya advertia que "si no hi ha avenços per la seva restitució en les *negociacions* que hi hauran a Costa Rica, sota la presidència d'Oscar Arias, tornarà a Hondures malgrat l'ordre de captura degut a suposats delictes". Si Zelaya no obté una resposta positiva donarà per tancades les converses i tornarà a Hondures "amb el suport dels moviments populars per encapçalar una hipotètica insurrecció contra el que anomena 'govern usurpador'".

Les dues notícies següents són redactades des de Tegucigalpa. La primera, del 19 de juliol de 2009, es titula "Zelaya accepta, Micheletti rebutja" i subtitula "Arias presenta un pla de set punts per resoldre la crisi hondurenca". Zelaya va aprovar el pla dels set punts si això suposava recuperar immediatament el poder. Però el portaveu de la comissió negociadora que representa Micheletti, Mario Saldana, va dir que acceptava alguns punts, però que "no tenia facultats per aprovar el retorn de Zelaya a la presidència, ja que aquest punt primordial havia de ser discutit pel Congrés". També va dir: "Volen restituir al president Zelaya sense cap tipus de negociació, això no ho podem acceptar". La fulla de ruta d'Arias contemplava la restitució de Zelaya i la formació d'un nou Govern d'unitat popular amb representants dels partits, també es plantejava avançar les eleccions i una amnistia pel delictes polítics relacionats amb el conflicte, abans i després del cop d'Estat del passat 28 de juny. Es comentaven els diferents punts i Arias va dirigir un missatge a les diferents parts: "La comunitat internacional fa costat unànime a aquesta *mediació*, esperant que el conflicte hondurenc es resolgui *per camins de pau*". Va subratllar que aquest suport "no albergarà a qui pretengui resoldre el conflicte per medis violents. La força va ser l'origen d'aquest problema, i no serà la seva solució".

La segona notícia, del 25 de setembre de 2009, es titula "Óscar Árias anirà a Hondures per *mediar* entre Zelaya i Micheletti" i subtitulada "El president derrocat admet els primers contactes amb el president de facto". Hondures de nou concentrava esforços internacionals perquè la crisi no acabés amb més violència. "Des d'instàncies diferents augmenten les pressions sobre el president de facto, Micheletti, perquè accepti una sortida consensuada a una situació cada vegada més explosiva. Hondures i la

comunitat internacional *aposta per un nou diàleg*. Les iniciatives es multipliquen perquè Micheletti i el derrocat Zelaya *negociïn cara a cara*.” Davant d’aquesta situació tan violenta, tocs de queda i crisi a Hondures van fer que en el debat anual de l’Assemblea de les Nacions Unides fos el primer tema a tractar. El secretari general de l’ONU, Ban Ki-moon va dir que “la inestabilitat d’Hondures no proporciona les condicions per a unes eleccions creïbles que *impulsin la pau i l’estabilitat*”, per la qual cosa va suspendre l’assistència que brindava al Tribunal Suprem Electoral hondureny.

3.4.7.2. VALORACIÓ

La decidida resolució de l’OEA per tal de donar legitimitat al govern presidit per Zelaya va frenar una de les situacions freqüents al continent sud-amèrica que és el colpisme militar. Si hagués progressat entrava en una situació de provisionalitat. En aquest cas, la representació militar estava encarnada per la policia que no tenia un suport tan ample com si hagués estat de l’exèrcit. La intervenció del president de Costa Rica, Oscar Arias, com a mediador va ser prou significativa per aturar les decisions dels parlamentaris que es posaven al costat del colpisme. En les notícies seleccionades apareix el desig que les negociacions i les converses siguin promotores d’un retorn pacífic i pacificador per mantenir la democràcia a Hondures.

3.4.8. MOSTRA D’INDICADORS

Després de la descripció analítica de les 27 notícies del bloc temàtic d’Amèrica Llatina referents als països llatinoamericans amb conflictes, presentem a continuació la informació obtinguda.

1 . La pau com a objectiu a:

Impulsar. Mantenir. Negociar. Construir. Restaurar. Aconseguir.

Hem extret aquests verbs de frases trobades a les notícies on la pau feia la funció de complement directe, per exemple, impulsar la pau o mantenir la pau. Relacionant aquests verbs podem definir la pau com *quelcom que ja havia existit però que cal recuperar i impulsar. Per assolir-la cal negociar-la. Un cop assolida cal ser mantinguda. No s'assoleix de cop sinó que cal construir-la poc a poc.*

2. Tipus de pau:

Relativa. Social.

El qualificatiu de relativa ens fa dubtar de si realment es tracta d'un tipus de pau o d'una situació prèvia.

3. Actituds necessàries per treballar la pau:

Tenir voluntat de pau. To conciliador. Estar contra la violència.

La voluntat de pau, o el desig en altres blocs, és una actitud necessària que es repeteix amb molta freqüència.

4. Accions a favor de la pau:

Reduir la violència i el nombre de segrestats. Impulsar missions de pau. Procurar amistat i pau entre els pobles. Construir una zona de pau i cooperació. Fer una crida a la unitat i la reconciliació. Fer gestions de pau. Coordinar tropes per a les missions de pau i humanitàries. Coordinar les missions humanitàries i operacions de pau. Reforçar la cooperació militar. Arribar a un acord. Afavorir el procés de pau. Seguir un pla d'acció.

Totes aquestes accions seran analitzades a les conclusions a partir d'una taula que confeccionarem amb elles.

5. Actors de pau:

Mediadors. Gestors de pau.

Tal com hem vist en la notícia titulada “Bogotà alliberarà dos rebels perquè facin de mediadors”, es tracta de dos guerrillers de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia, Karina i Olivo Saldaña, que van convertir-se en gestors de pau assumint les responsabilitats i deures que aquesta missió implica.

6. Observacions:

En algunes notícies hem trobat que alguns dirigents utilitzen la paraula “pau” i “reconciliació” en els seus discursos com a promeses d’un futur millor però sense anar acompanyada de propostes concretes.

Agitar la branca d’olivera apareix com a símbol del desig de pau en el context del desacord entre Cuba i Estats Units.

3.5. ÀSIA

Del continent asiàtic, durant el període de la investigació, hem seleccionat 56 notícies que presenten els indicadors referits al tractament de la pau. Destaquem a l'Àsia Oriental, la República Popular de la Xina, especialment amb el conflicte del Tibet. A l'Àsia Meridional: Afganistan, Pakistan, l'Índia, Nepal, Sri Lanka, Corea del Sud i Corea del Nord.

3.5.1. XINA. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

La República Popular de la Xina és el país més gran d'Àsia Oriental i el més poblat del món, amb més de 1.300 milions d'habitants, aproximadament la cinquena part de la població mundial.

Després de la derrota japonesa a la Segona Guerra Mundial es va reprendre l'enfrontament entre el Govern del Kuomintang i el Partit Comunista de la Xina, deslligant-se una guerra civil que acabaria en 1949 amb la victòria dels comunistes en el continent. Va ser l'1 octubre de 1949 que el líder comunista Mao Zedong va proclamar la República Popular Xinesa. Sota la direcció de Mao, la Xina, després d'una breu etapa de recuperació, va viure moments de grans convulsions socials amb campanyes ideològiques de masses, com el Gran Salt Endavant o la Revolució Cultural. L'any 1976, després de la mort de Mao, el país va ser dirigit breument per Hua Guofeng, polític poc conegut, que va cedir el poder a partir de 1978 a Deng Xiaoping (1904-1997), que va ser el nou líder màxim del país. La seva època va estar marcada per les reformes estructurals que van provocar un intens creixement econòmic que ha continuat fins a l'actualitat. Malgrat aquests èxits econòmics, la repressió política es va manifestar d'una manera especialment tràgica l'any 1989, amb la intervenció de l'exèrcit per acabar amb les protestes de la Plaça de Tian'anmen. El van succeir en el poder successivament Jiang Zemin i Hu Jintao, fins avui.

3.5.1.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE NOTÍCIES

La primera notícia és de *LA VANGUARDIA* i va ser redactada el 23 de novembre de 2008 pel corresponsal de La Habana. Es titula: “Xina assumeix un paper de lideratge en el combat contra la crisi global”, i com a subtítol, “El president Hu Jiantao guanya protagonisme en la cimera Àsia-Pacífic de Lima”. Descriu com “Xina està menjant territori a Estats Units davant dels seus propis nassos”. Això es deia abans de començar la cimera a Lima que convocava els 21 països del fòrum de Cooperació Econòmica Àsia-Pacífic (APEC), una associació entre els quals en formen part Estats Units, Xina i Rússia, que concentren el 55% de la producció mundial i el 49% de comerç global. “En sintonia amb tot allò pactat pel G-20 a Washington, Bush va prometre treballar dur, els dos mesos que li quedaven, per *desbloquejar les negociacions* d’alliberació de comerç conegut com ronda de Doha, obertes fa set anys. Mentre, la realitat i pragmatisme dels acords bilaterals seguia imposant-se sobre tota *promesa de pau* i harmonia comercial en el món”.

Les tres següents notícies són del diari *EL PAÍS*, redactades pel corresponsal de Pequín. La primera, del 27 de novembre de 2008, porta per títol: “La protesta social alarma al Govern xinès”. Com a subtítol: “Els acomiadaments i el tancament de fàbriques per la crisi provoquen un increment dels disturbis”. Descriu com diferents col·lectius van protagonitzar violentes protestes per temes laborals, sobretot a una província del sud, a Guangdong. El Govern va donar instruccions als dirigents provincials. “L’economia xinesa va créixer un 9% en el tercer trimestre, quan en el conjunt del 2007 ho va fer un 11,9%, i el Banc Mundial ha dit que preveu en el 2009 només avanci un 7,5%. Una xifra perillosa, ja que es situa entre el 7% i 8% que les autoritats consideren que ha d’augmentar per proporcionar treball a la població i *garantir la pau social*”.

La segona notícia, del 18 de desembre de 2008, porta per títol: “La crisi amenaça les reformes a Xina”; i per subtítol: “Els xinesos protesten contra l’atur 30 anys després de l’obertura de Deng Xiaoping”. Explica que Pequín fa trenta anys iniciava un procés de Reforma i Obertura, la major transformació econòmica i social que ha viscut un país en la història de la humanitat. El Diari del Poble, que pertany al partit, afirmava que “Xina

s'enfronta a la difícil tasca de *mantenir la pau social* davant la situació econòmica". A més, Pequín va donar l'ordre als governs provincials de què "*obrin vies de diàleg amb els manifestants*".

La tercera notícia, en data 19 de desembre de 2008, es titula: "Hu Jintao promet més reformes, però rebutja la democratització". Al subtítol diu que "El president xinès celebra els 30 anys d'obertura econòmica del país" amb un discurs realitzat al Gran Palau del Poble en què va assegurar que Xina continuarà obrint-se al món, però no va donar cap mena d'esperança a que es camini cap una pluralitat democràtica a l'estil occidental: "No hi ha camí de tornada enrere per a nosaltres. Només el desenvolupament té sentit". Va assenyalar que "centrar-nos en el desenvolupament econòmic és la clau del rejuveniment del país. És l'imperatiu fonamental per aconseguir la prosperitat i *una pau i una estabilitat duradores*". Hi ha una gran preocupació *per avançar econòmicament per aconseguir una pau social*; en canvi, qualsevol alliberament democràtic pot entorpir el desenvolupament econòmic.

Amb la mateixa data, l'AVUI també publica la notícia amb el títol "La Xina es fixa com a prioritat créixer i reduir desigualtats" i amb el subtítol "El president Hu commemora el 30è aniversari de reformes i l'obertura". Coincideix amb la mateixa informació i també destaca que va defensar l'objectiu "*d'una pau i una estabilitat duradores*" en el discurs de més d'una hora i mitja davant de 6.000 convidats. També remarca: "El nostre partit seguirà sent la columna vertebral de tots els grups ètnics nacionals per gestionar els riscos i els reptes, interiors i exteriors, i seguirà sent la base del procés històric de desenvolupament del socialisme amb característiques xineses". Hu va renovar el compromís de *reduir les desigualtats i crear una "societat harmoniosa"*, mentre el país afronta un increment de l'atur i del descontentament social. "Després de cinc anys de creixement de dos dígit, la Xina trencarà enguany aquesta tendència a causa de la crisi econòmica mundial. Les reformes engegades el 1978 van començar amb la descol·lectivització de terres, abans d'estendre's a les ciutats i a les zones econòmiques especials, creades per atreure capitals internacionals. El nivell de vida de la població ha crescut en 30 anys, però també les desigualtats".

Seguint amb la mateixa temàtica, *LA VANGUARDIA* publica el 21 de desembre de 2008 la notícia escrita pel corresponsal de Pequín amb l'avantítol: "Pequín va llançar el 1978 el major pla de reformes econòmiques impulsat per un país en la història" i titulat "De l'arada al xip". Descriu la transformació social de trenta anys d'economia socialista de mercat: "El 1978 el 80% de la població vivia en el camps, ara hi ha 400.000 milionaris". Es porten a terme moltes iniciatives amb la intenció de generar treball, ja que sense dubte és "el gran desafiament al qual s'enfronta, des de fa temps, el Govern xinès per a *preservar la pau social*."

EL PAÍS publica, el 31 de gener de 2009, la notícia escrita des de Brussel·les, titulada: "Xina i la Unió Europea celebraran una cimera a la primavera, després del G-20" després de complicades relacions i xocs diplomàtics degut a que l'última cimera va ser cancel·lada ja que Sarkozy, president de la UE en aquell moment, es va voler reunir amb el Dalai Lama. El primer ministre xinès, Wen Jiabao, va dir que el passat ja està passat i "va defensar una Europa forta que en estreta relació amb Xina *contribueix a la pau i estabilitat en el món*". Segons Wen: "és una prioritat estratègica de Xina desenvolupar una relació amb la UE" perquè "una Europa forta pot jugar un paper molt important en el món multipolar i la col·laboració entre el major país emergent i el major grup de països que formen la UE pot tenir un efecte sobre la *pau i estabilitat en el món*".

Les següents cinc notícies pertanyen a *LA VANGUARDIA* i van ser redactades pel corresponsal de Pequín. La primera, del 16 de febrer de 2009, es titula: "Estats Units aposta per Àsia". El subtítol és: "Clinton inicia a Japó i acaba a Xina la seva primera gira com a secretària d'Estat". Explica que Estats Units ja té definida l'agenda de la seva nova política exterior on Àsia ocuparà un lloc predominant. Per tant, Hillary Clinton té per objectiu en el seu viatge reafirmar el suport de Washington amb Japó i Corea del Sud respecte a Corea de Nord, així com posar les bases per una major col·laboració política i econòmica amb Xina. La feina de Clinton no és fàcil ja que "tant el Govern japonès com el de Corea del Sud temen que la nova Administració aposti finalment per tolerar una Corea del Nord nuclear. Aquesta possibilitat va quedar descartada per la mateixa secretària d'Estat que va declarar que "si Corea del Nord està sincerament

disposada a eliminar el seu programa d'armes nuclears, de forma verificable, l'Administració Obama està disposada a *normalitzar les seves relacions bilaterals, reemplaçar l'armistici per un tractat de pau permanent* i ajudar al poble nord-coreà”.

La segona notícia és del 22 de febrer de 2009: “EEUU aposta per aprofundir les seves relacions amb Xina”. Com a subtítol: “El canvi climàtic té un lloc destacat en l’agenda” comença amb la frase pronunciada per Hillary Clinton: “Xina i Estats Units han iniciat una *nova època de cooperació*”. Durant la reunió al Palau del Poble de Pequín, tant Hu com Clinton, destacaven l’interès mutu en enfortir la seva cooperació davant dels reptes mundials, com la crisi financera i el canvi climàtic. El president Hu Jintao va assenyalar que “en el segle XXI, les bones relacions entre Estats Units i Xina són prioritàries. Ara més que mai és important aprofundir en el desenvolupament de les relacions entre Estats Units i Xina. Es tracta de dos països que tenen una gran influència mundial i comparteixen *l’interès per la pau i el desenvolupament en el món*”.

La tercera notícia, del 6 de març de 2009, ens apropa a la realitat de Taiwan, perquè la República Popular Xinesa en reclama la sobirania des del final de la guerra civil, l’any 1949. Es titula: “El Govern de Pequín *estén la mà* a Taiwan”. I com a subtítol: “Wen planteja abordar els problemes polítics i militars”. Comenta la *voluntat de normalitzar les relacions* amb Taiwan i l’encarregat de fer-ho és el primer ministre, Wen Jiabao. Al final del seu discurs d’inauguració del plenari de l’Assemblea Nacional Popular va dir: “*Estem disposats a debatre sobre els problemes polítics i militars* que afecten les dues bandes per crear les condicions que permetin posar fi a aquest estat d’hostilitat i *arribar a un acord de pau*”. Per part de Taiwan, que va reaccionar amb cautela, el seu portaveu presidencial va declarar que “la postura oficial és donar prioritat als acords econòmics i mantenir l’actual situació política, fins que arribi el moment oportú”. També va expressar referent al futur diàleg militar que “*un acord de pau beneficiaria a ambdues parts*”, però també va assenyalar que abans d’arribar a aquest punt seria necessari *negociar altres aspectes civils i econòmics*”.

La quarta notícia, del 14 de març de 2009, tracta sobre el conflicte del Tibet: des de l’any 1959, quan Xina va envair el Tibet, el seu líder religiós és exiliat a l’Índia. El Dalai

Lama acusa a Pequín de convertir el Tibet “en un infern a la terra”, just quan feia un any que hi van haver els violents disturbis que van enfrontar xinesos i tibetans, provocant la mort de 140 persones, segons fonts de l'exili tibetà, i només 19 segons el Govern xinès. El títol és: “Xina pressiona al Dalai Lama”. Porta per subtítol: “Pequín *dialogarà* amb el líder religiós si renuncia a la independència del Tibet”. Explica amb quina rotunditat el primer ministre, Wen Jiabao, va expressar la posició del Govern del seu país a la roda de premsa que va seguir la sessió plenària anual de l'Assemblea Nacional Popular: “La postura xinesa sobre la regió autònoma del Tibet és consistent i clara. Es tracta d'una part inseparable de la Xina”. Aquest missatge tenia uns destinataris concrets encara que no els anomenés: anava adreçat als Estats Units per la resolució de suport al Tibet, i a França per les mostres de simpatia davant les tesis del Dalai Lama. De tota manera el ministre Wen en una roda de premsa multitudinària va deixar la *porta oberta al diàleg* amb la única condició que “Dalai Lama abandoni la seva defensa del separatisme”. Va dir que “la clau està en què Dalai Lama demostrï la seva sinceritat per a que *les negociacions* puguin assolir resultats substancials”. Wen va descriure al Dalai Lama com un exiliat polític i no com una figura religiosa: “El Dalai Lama viatja a través del món, de país en país, i pot confondre a algunes figures polítiques”. També Wen es va referir a les relacions fredes que mantenia Xina amb França després de què Sarkozy s'entrevistés amb el líder religiós a Polònia ja que “Tibet és un assumpte de Xina i no admetem ingerències exteriors”. Va afegir que “al Dalai Lama no només se l'ha d'escoltar, sinó també analitzar els seus fets. En les *propostes de pau* que va fer a Estats Units i França va dir coses que després va negar, com el seu desig de que surtin del Tibet les tropes xineses i es freni l'entrada de població han (ètnia majoritàriament xinesa). Menteix”.

La cinquena notícia, del 27 de març de 2009, titulada “EEUU segueix en la guerra freda”, porta per subtítol: “Xina s'irrita amb el Pentàgon per l'acusació de l'opacitat militar”. Anuncia que “malgrat les bones relacions entre les dues potències, els fets semblen contradir-los i la qualificació de guerra freda ha tornat a aparèixer”. El Govern xinès va emetre una protesta formal per l'informe realitzat pels Estats Units: “El document continua insistint en la teoria de l'amenaça militar xinesa, el que suposa una greu distorsió dels fets i una interferència en els assumptes interns del país asiàtic”. El

portaveu d'Exteriors, Qin Gang va assenyalar que: "Xina s'adhereix amb fermesa al camí del *desenvolupament pacífic* i segueix una política nacional militar que és purament de naturalesa defensiva". Va precisar que "Xina està compromesa amb la *salvaguarda de la pau* i l'estabilitat mundial, i insta a la part d'Estats Units a que respecti a aquest fet bàsic". Washington assenyala que "Xina va aprovar un pressupost de defensa per valor de 55.800 milions d'euros (...) Les autoritats xineses recorden que aquesta progressió militar ha permès al gegant asiàtic participar en *missions de pau* i en la lluita contra la pirateria naval".

En la mateixa data del 27 de març, l'AVUI també publica la notícia, amb el títol "Amenaça o harmonia". Descriu la reacció airada de Pequín amb l'informe del Pentàgon sobre el desenvolupament militar xinès: "Conscient dels recels que el seu accelerat creixement econòmic ha despertat a Occident, les autoritats xineses, hereves de la tradició confucianista i taoista que Mao no va poder eradicar, anteposen l'anomenada 'harmonia social', un intent de fer més seductora la seva influència internacional. Més enllà del '*desenvolupament pacífic*' Pequín esgrimeix la construcció d'un "món harmoniós", una formulació basada en la no ingerència i el respecte a la sobirania nacional, principis fonamentals per als líders xinesos, molt sensibles a qualsevol judici exterior. L'arribada de Barack Obama a la Casa Blanca va obrir alguns interrogants al voltant de les sempre tenses relacions entre Pequín i Washington, una incògnita que la secretària d'Estat nord-americana, Hillary Clinton, va mirar d'esvair amb el seu simbòlic viatge a Àsia. Però la convivència, aixecada sobre el pilar de l'interès comú i la tolerància amb certes actituds xineses, podria començar a esquerdar-se". Qin Gang va dir que "la Xina ha escollit la via del *desenvolupament pacífic per mantenir la pau mundial i l'estabilitat*".

3.5.1.2. VALORACIÓ

La gran potència econòmica de la República Xinesa amaga dificultats internes per assolir l'harmònica pau que els governants aparenten tenir. L'espina que produeix el Tibet amb el desig d'annexió plena sense cap ingerència del Dalai Lama és un treball

inacabat per la política exterior, en canvi sí que ho és pel règim intern xinès. No s'escolten ni les veus del Dalai Lama ni de Clinton. El primer des de la protesta i la segona des de propostes concretes pacificadores. El principal obstacle és que el Dalai Lama cedeixi i no aspiri al retorn d'un Tibet lliure. Queden silenciades les discrepàncies amb el règim de Taiwan, que també el govern central xinès considera que és una província més del territori xinès. S'estableixen pactes de simpatia gràcies a l'últim govern taiwanès. No hi ha diàleg amb els dissidents de tants moviments populars democratitzadors del país. Sorprenentment es produeix la concessió del Premi Nobel de la Pau (2010) a Liu Xiaobo com una força exterior significativa, per tal de posar en evidència el paper dels lluitadors per una democràcia pacífica i en llibertat.

3.5.2. AFGANISTAN. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

La República Islàmica d'Afganistan ha estat afectada en els darrers anys per guerres i conflictes. L'any 1978 s'hi va instal·lar un govern comunista, però el fort assetjament de la guerrilla islàmica va provocar la intervenció de l'exèrcit soviètic amb el suport del govern marxista. En el context de la Guerra Freda, la guerrilla fonamentalista islàmica va ser recolzada pels Estats Units, Aràbia Saudita, el Pakistan i altres nacions musulmanes. El conflicte armat va durar 9 anys, fins el 1989. Després es va reprendre la guerra civil i el 1996 els talibans, moviment polític i religiós fonamentalista islàmic de l'Afganistan, van imposar el seu règim basat en la xaria que significa "el camí de Déu". Les fonts, entre d'altres, són el llibre sagrat de l'Alcorà, però la xaria és una forma de viure amb un codi religiós que inclou normes relatives a les maneres del culte, els criteris de la moral i de la vida, les coses permeses o prohibides, les regles separadores entre el bé i el mal i pretén ser més que un sistema de justícia criminal. L'islam no estableix una església, i per tant cada fidel ha de ser capaç d'interpretar la norma islàmica, però per ajudar en això van aparèixer diferents escoles d'interpretació, algunes excessivament rigoroses, el que va suposar tancar escoles per nenes, apartar les dones de la societat i la imposició de la burka. El terme "yihad", que literalment significa "esforç", s'ha usat com una expressió de la Guerra Santa. És a dir, com a conquesta dels infidels. Segons alguns paràgrafs de l'Alcorà, la guerra només es pot fer

per defensar-se de l'enemic. En la guerra no es poden matar els vells, ni les dones ni els nens. I als presoners no es poden tractar malament. Alguns estudiosos de l'Alcorà l'interpreten com una lluita espiritual per aprofundir en la interioritat de l'ànima.

L'any 2001 els Estats Units, ajudats per una coalició internacional, com a reacció als atemptats de l'11 de setembre de 2001 a Nova York, i responent a una política de persecució del grup Al-Qaeda a la regió per part del govern nord-americà, van enderrocar el govern talibà, autoritzant a través del Consell de Seguretat de Nacions Unides la creació d'una força internacional per ajudar el règim del president Hamid Karzai, però no van aconseguir estabilitzar el país, que es trobava immers en una guerra constant. Afganistan és un dels països més afectats per Al-Qaeda, juntament amb el Pakistan; a més, la frontera de l'Afganistan amb el Pakistan és el lloc on Al-Qaeda prepara els seus atemptats terroristes i altres activitats violentes. Al-Qaeda, que en altre temps havia rebut suport dels mateixos Estats Units, actualment és finançada pels Emirats Àrabs i també pel tràfic de drogues. Per tant, Afganistan s'ha vist molt afectat pels últims atemptats terroristes i suïcides. Aquest fenomen es dona a molts països islàmics i també occidentals. Els grups radicals associen la immolació per causa terrorista a aniquilar a un tipus de grup civil o militar. Està propiciat principalment per Al-Qaeda i finançat per grups altres musulmans amb diners d'Emirats Àrabs i per la xarxa terrorista de Bin Laden. Sota una capa religiosa, el màrtir que s'immola és considerat en gran estima pels radicals. Els familiars d'aquests màrtirs reben a part d'una subvenció econòmica i un reconeixement honorífic especial per part del poble i del veïnatge.

3.5.2.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE NOTÍCIES

La primera notícia és del diari *EL PAÍS*, del 3 d'octubre de 2008, redactada per l'enviat especial des de Kabul i titulada "Els talibans es passen a la narcoguerrilla". Té dos subtítols: "Els integristes instal·len per primera vegada laboratoris d'heroïna a Afganistan" i "La insurgència fabrica millors explosius i pot interceptar mòbils". La notícia comença afirmant que, segons asseguraven els caps militars europeus de

l'Aliança Atlàntica, desplegat a Afganistan, i el número dos de l'ambaixada d'Estats Units a Kabul, Christopher Dell, els talibans "s'estan convertint en una narcoguerrilla". Dell explicava que "s'ha produït una creixent concentració del cultiu de l'opi" i que això ha suposat que "desenes de milers de dòlars estan servint per finançar la guerra a base d'obrir nous mercats". Segons europeus i nord-americans, des del punt de vista de la seguretat, "la situació estava pitjor que l'any 2005". Dell recordava que l'any següent, el 2009, hi haurien eleccions i que "tot el món està ja maniobrant per treure avantatge política". Per altra banda, el president d'Afganistan, Hamid Karzai, d'ètnia pastún com els talibans –amb els quals va mantenir a mitjans dels anys noranta bones relacions, fins el punt de què aquests li van oferir el lloc d'ambaixador a l'ONU–, va oferir al seu líder, el mulà Omar, "*obrir converses de pau amb mediació saudita*, que el sogre d'Osama Bin Laden va rebutjar de moment, segons una web yihadista".

La notícia del 12 de novembre de 2008 és de *LA VANGUARDIA*, redactada pel corresponsal des de Brussel·les i es titula: "La UE es bolcarà a Afganistan". Com a subtítol: "Els Vint-i-set oferiran a Obama més tropes 'el temps que faci falta'". Tracta sobre els governs europeus que es preparen "per una nova lluna de mel" en les relacions transatlàntiques amb l'arribada d'Obama a la Casa Blanca, amb el desig d'un clima d'entesa davant una possible negativa a l'anunciada comanda del demòcrata d'augmentar el nombre d'efectius a Afganistan. Per altra banda, la UE vol buscar el compromís total del nou president des del principi del mandat amb el procés de pau a Orient Mitjà, recolzant-se en els èxits aconseguits a Annapolis. També "*les capitals europees aposten per mantenir la doble via de diàleg i sancions aplicades a l'Iran per frenar el seu rearmament nuclear i demanen transparència en el cas que Estats Units parli amb Teheran, com ha suggerit Obama, perquè aquest diàleg afavoreixi l'enfocament comú*".

La notícia del 14 de desembre de 2008 és de *l'AVUI*. Es titula: "Brown reclama 'repartir' el pes militar a l'Afganistan" ja que el primer ministre britànic va viatjar a l'Afganistan per retre homenatge als quatre soldats britànics morts en un atemptat provocat per un menor suïcida de tretze anys, i va reclamar un major "repartiment de la càrrega" militar entre els països amb tropes a l'Afganistan. Va declarar que "en el futur, la

càrrega militar ha de ser compartida equitativament, al·ludint al fet que gran part de l'esforç militar al territori recau sobre els Estats Units i el Regne Unit, que aporten més de la meitat del contingent internacional, en total més de 70.000 efectius". Brown també va voler destacar, en una roda de premsa a Kabul després d'una reunió amb el president afganès, Hamid Karzai: "[existeix] la necessitat de controlar els talibans a la frontera amb el Pakistan. És important reconèixer que l'acció conjunta de l'Afganistan i el Pakistan és essencial si volem assolir la pau i l'estabilitat a la regió".

Les dues següents notícies són publicades al diari *EL PAÍS*. La primera, del 26 de desembre de 2008 i redactada des de Peswawar, es titula: "La carretera de la mort porta cap a Afganistan". Com a subtítol: "Els camioners pakistanesos que transporten subministres per a l'OTAN temen els atacs dels talibans". La notícia descriu la por dels camioners que no saben el que transporten ja que els hi donen els contenidors segellats: "Portem tot el necessari per a la vida de les tropes, des de menjar, fins tovalloles o televisors, però també hi ha armes". Hi ha centenars de contenidors cremats enmig d'un cementiri de camions i vehicles blindats destrossats després d'una traca de talibans. Un representant dels talibans a Pakistan expressava furiosament: "cada un d'aquests camions amb subministres és el nostre objectiu. L'OTAN i els Estats Units estan transportant tot el necessari, fins i tot, armament, per matar la nostra nació, als nostres nens". Milers de persones han protestat, convocats pel partit islamista Jamat-e-Islami, per demanar que es talli la ruta de subministres de l'OTAN. El seu president, Qazi Hussain, afirmava: "Volem que Afganistan tingui pau i no serà així fins que les forces estrangeres no se'n vagin. També sabem que aquestes armes que transporten són utilitzades contra Pakistan, per bombardejar zones tribals".

La segona, del 9 de febrer de 2009, redactada per l'enviat especial des de Munich, es titula: "Karzai planteja una reconciliació amb els talibans per pacificar Afganistan"; com a subtítol: "El president afganès dona la mà als grups que renunciïn a la violència". Explica els seus objectius: Karzai, que durant l'època de Bush va rebre un bon suport i ara semblava més distanciat amb l'Administració d'Obama, va plantejar com a grans eixos de la nova estratègia per Afganistan una major coordinació internacional i la reconciliació amb els sectors islamistes moderats: "Aquest és el moment. Invitarem a

tots els talibans que *vulguin viure en pau* i segons la Constitució a *tornar a integrar-se a Afganistan*”.

L'AVUI, amb data 15 de març de 2009, publica la notícia titulada: “Un diàleg amb risc”. Descriu la por de les dones afganeses que veuen amb temor que s'incloguin els talibans moderats en *els acords per la pau* al país ja que “elles no volen perdre els escassos drets que han recuperat des que els insurgents van ser foragitats del govern de Kabul. Reclamen *formar part de les taules de negociació*”. Wenny Kusuma, responsable a l'Afganistan d'UNIFEM, l'agència de les Nacions Unides per al desenvolupament de les dones, denunciava: “Cap dona ha estat consultada ni inclosa en cap taula de negociació. No se les ha inclòs en els contactes de Kabul amb els talibans ni tampoc el govern dels EUA les té en compte en la revisió d'estratègia que està duent a terme”. Wazhma Frogh, directora a l'Afganistan de l'organització Global Rights deia: “Les dones també hem de formar part de la guerra contra el terrorisme. Volem ser part de la política a l'Afganistan i d'aquesta nova estratègia dels EUA”. Per tant, *no s'oposaven a dialogar amb els talibans* perquè també “elles volen la pau després de tres dècades de conflictes, però no a canvi dels seus drets, i per això, reclamen *ser a les negociacions*”. És cert que des que els talibans són fora del govern hi ha hagut avenços ja que milions de nenes han estat escolaritzades i al parlament afganès hi han entrat les dones. Però Najia Zewari, d'UNIFEM a l'Afganistan, diu “no n'hi ha prou. La violència, les violacions i la venda de dones han augmentat. El govern de Karzai ha combatut aquestes pràctiques però temen que la voluntat política és debiliti. Als anys 70 teníem més llibertat que ara. En comptes de progressar, anem cap enrere”. Afganistan és un dels pitjors llocs del món per a la dona ja que el 87% són víctimes de maltractaments.

Les dues següents notícies són del diari *EL PAÍS*. La primera redactada des de Teheran, el 29 de març de 2009, es titula: “Afganistan i Pakistan donen suport a la nova estratègia de Washington”. Porta per subtítol: “L'exèrcit d'EEUU recela del suport de l'espionatge pakistaní als talibans”. Mostra l'entusiasme de Karzai, que declarava: “L'assumpte més important és la *reconciliació amb els talibans i les converses de pau*”.

La clau per a l'èxit del pla d'Obama està en la resposta per part de Pakistan i, més en concret, del seu estament militar.

La segona, redactada des de L'Haia, l'1 d'abril de 2009, té l'avantítol: "Orzala Ashraf representant de la ONG Red de Dones d'Afganistan". Es titula: "*Sense justícia no hi haurà pau en el nostre país*" i descriu la biografia i el perfil d'Orzala que considera que "els homes afganesos també estan preparats per veure a les dones en llocs rellevants. El dret a l'educació no és un fet superficial per als musulmans". Orzala, com a activista acostumada a aclarir malentesos, explica que la Constitució inclou elements de la xaria, la llei islàmica, però "mai acceptarem una norma que no respecti els drets fonamentals de les dones". Admet que "les afganeses han estat apartades, però no volen ser vistes com a víctimes. No hem matat. Nos ens hem embrutat les mans en la guerra". També va dir: "Que la comunitat internacional s'impliqui amb un ànim diferent a la nostra terra. Afganistan no va crear als talibans, ni tampoc Al-Qaeda. Hi haurà d'haver una reconciliació perquè s'han comés crims de guerra, però primer hi ha que finançar la justícia social. *Sense justícia no hi haurà pau*".

El 18 d'agost de 2009, LA VANGUARDIA publica la notícia redactada per l'enviat especial des de Kabul, titulada "Guerra i reflexió", i subtitulada "Tancament de campanya en un Afganistan amb 100.000 soldats de l'OTAN". A la següent pàgina hi ha un altre titular: "Karzai justifica la seva abraçada als 'senyors de la guerra' per '*l'interès de la pau*'". La notícia descriu que són "unes eleccions marcades per l'aliança electoral del president Karzai –el mal menor d'Occident– amb els antics senyors de la guerra i marcada, sobretot, per la guerra que 100.000 soldats de l'OTAN lliuren contra la insurgència talibana, especialment al sud del país: mai hi ha hagut tants soldats de l'OTAN en un país amb valors tant allunyats dels atlàntics". Els afganesos podran reflexionar sobre a qui votar, si és que van a votar, "perquè alguns –els talibans– ja han decidit que aniran als col·legis electorals a disparar". En un debat televisiu –l'únic– en el qual va voler participar Karzai, va ser picat pels seus adversaris per la corrupció i la seva aliança amb els senyors de la guerra, que segons el president justifica "*en l'interès nacional i la pau*".

Les dues últimes notícies són del diari *EL PAÍS*. La primera des de Kabul, el 25 d'agost de 2009, titulada: "L'alt comandament demana més tropes per Afganistan". Com a subtítol: "*EEUU intenta mediar en la discussió entre candidats presidencials*". L'alt comandament d'Estats Units a Afganistan demana més soldats "per lluitar amb èxit contra els talibans, malgrat reconèixer que és una guerra que no podran guanyar". Ramazán Bashardost, assegurava, des de la seva tenda plantada des de fa sis anys davant del Parlament: "Washington ha de canviar d'estratègia. Està aplicant criteris de fa 30 anys en un país i en una societat que han estat destrossats per les guerres. Si Karzai segueix en la presidència no hi haurà pau amb els talibans perquè ell és part del problema. Si guanyes Abdulà, seria pitjor, ja que hi hauria enfrontaments entre les ètnies".

La segona notícia, del 19 de setembre de 2009, des de Roma, es titula: "Divisió en el Govern italià per la permanència militar a Afganistan". Té com a subtítol: "Aliats clau de Berlusconi exigeixen el retorn dels soldats abans de Nadal". Explicava que després de l'atemptat talibà que va causar la mort de sis paracaidistes italians a Kabul, "el Govern italià va mostrar una profunda divisió d'opinions sobre la duració de la *missió de pau* i sobre un eventual retorn de les tropes a casa". Berlusconi va ressaltar que Itàlia segueix "obstinada a defensar la democràcia a Afganistan", malgrat els aliats han d'acordar "el número de soldats i policies afganesos a ensinistrar per a que el Govern Karzai pugui garantir per a si mateix la seguretat, el que permetria minvar la presència militar estrangera".

3.5.2.2. VALORACIÓ

Sota la pressió d'Estats Units amb el condicionant d'operació bèl·lica per part de l'OTAN, perviu un estat de domini en el qual intervenen països com Anglaterra, Espanya, Itàlia, entre d'altres, sota un anomenat esperit pacificador. Aquest esperit porta a tenir una tolerància especial amb el règim polític islàmic. La llei corànica impera per damunt d'una legislació de tipus occidental que proposen els països que s'encarreguen de fer complir un ordre cívic. La implicació de la comunitat internacional

s'enfronta amb els principis que regeixen en el poble d'estil dels talibans sota programes bel·licistes patrocinats per Al-Qaeda. La lluita contra els talibans anul·la portar a terme qualsevol negociació pacificadora. La figura del president Karzai entregada a la ideologia talibana fa que no es puguin garantir unes seguretats a nivell social.

3.5.3. PAKISTAN. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Partim de la història del Pakistan modern, definida pels conflictes mantinguts amb l'Afganistan per la separació que es va establir l'any 1893 amb l'anomenada línia de Durand i el pols constant amb l'Índia pel territori del Caixmir. Poc després de la independència, els dos països ja s'enfrontaren militarment per aquest territori. La guerra tornà a esclatar posteriorment el 1965 i el 1971. La història política pakistanesa es troba dividida en períodes alternats de dictadures militars i governs democràtics civils. Malgrat la proclamació de la Constitució i la declaració del país com a República Islàmica del Pakistan, l'any 1956, els militars van prendre el control del govern el 1958, mantenint-lo durant poc més de deu anys. Poc després de la guerra indio-pakistanesa de 1971, s'establí un govern civil que seria interromput a finals dels 70 amb l'execució pública de Zulfiqar Ali Bhutto, sentenciat per la Cort Suprema per la mort d'un opositor polític. Va ser als anys 80, que el Pakistan va rebre l'ajuda de diferents països occidentals i de l'Orient Mitjà per fer front a l'amenaça que significava la invasió soviètica d'Afganistan. L'entrada de milers de refugiats afganesos al país, considerada la major població refugiada del món, causà un fort impacte al Pakistan. El govern militar del general Muhammad Zia ul-Haq hagué de fer front a l'entrada de gran quantitat d'armes i drogues, així com a l'expansió de la llei islàmica. El 1988, amb la mort del dictador, el govern tornà a mans dels civils i s'elegí la primera ministra, Benazir Bhutto.

Durant deu anys, des de 1988 fins al 1998, el Pakistan fou governat per civils, alternant-se en la presidència Benazir Bhutto i Nawaz Sharif. Tots dos van ser escollits en dues ocasions i retirats a continuació acusats de corrupció. A les eleccions de 1997,

el partit de Nawaz Sharif va rebre gran suport popular, el que li va permetre ser escollit com a primer ministre i tenir el recolzament necessari al Parlament per poder modificar la Constitució. Sharif va introduir canvis a la Carta Magna per tal d'eliminar el balanç i les verificacions formals que limitaven el poder del primer ministre. Un autoritarisme creixent i la corrupció del gabinet van portar Sharif a índexs de popularitat molt baixos. Finalment, el 1999, la intervenció de l'exèrcit, liderat pel general Pervez Musharraf, va posar fi al govern de Sharif i va instaurar la dictadura. A finals d'any, un nou conflicte amb l'Índia pel Caixmir va estar a punt d'esclatar en una nova guerra entre les dues potències nuclears.

3.5.3.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

La primera notícia és del diari *AVUI*, del 30 de novembre de 2008. Es titula: “Nou escull” i tracta de les acusacions que fa el govern indi a Pakistan d’estar implicat en els atemptats de Bombai. La notícia descriu la història d’aquests països enfrontats: “Nascuts de la partició del subcontinent indi fa 61 anys, l’Índia i el Pakistan han gestionat amb recels i enemistat mútua una relació bilateral que sembla ancorada en un carreró sense sortida. La tragèdia viscuda al cor financer de l’Índia, Bombai, on un atac coordinat per assaltants islamistes ha acabat amb la vida de, com a mínim, 195 persones, suposa un escull més en la difícil relació entre tots dos països després que el govern de Nova Delhi hagi responsabilitzat de l’atac ‘elements’ del Pakistan. Enfrontats en tres guerres, dues pel control del Caixmir, els dos països van acostar posicions l’any 2004 amb *un acord de pau* que els recents atacs dins de territori indi poden convertir en paper mullat. Les recents acusacions de Nova Delhi s’afegeixen a les reiterades sospites del govern indi, entestat a demostrar la participació pakistanesa en els atemptats perpetrats per radicals islamistes que han acabat amb la vida de centenars de persones els últims anys. El canvi de govern a Islamabad, fruit de l’esperada dimissió de l’exgeneral Pervez Musharraf, no ha canviat la situació.” Davant d’aquest fet, els serveis de seguretat pakistanesos van amenaçar amb un moviment de tropes que podria posar en escac la lluita contra el fonamentalisme a la regió. L’agressivitat amb què alguns membres del govern indi han implicat el Pakistan en la massacre de

Bombai ha irritat importants sectors de l'exèrcit pakistanès, fet que “es podria traduir en un nou desplegament de soldats a la frontera amb l'Índia”, tal com havien alertat alguns oficials. “Aquest moviment afectaria a les tropes pakistaneses immerses en la lluita contra els talibans a les regions frontereres amb l'Afganistan. A més, aquesta amenaça, tal com indica la notícia: “podria fer sonar les alarmes als Estats Units, empantanegats a l'Afganistan en una guerra que sembla inacabable, juntament amb les tropes de països aliats. El Pakistan té desplegats al voltant de 100.000 soldats a les àrees frontereres, zones al marge de la llei i dominades per diferents tribus. El suport pakistanès en la lluita contra Al-Qaeda ha estat considerat vital en diverses ocasions. Els serveis de seguretat pakistanesos han exigit a l'Índia "proves" de la seva implicació en els atacs de Bombai i han acusat Nova Delhi d'haver subestimat la insurgència que opera al seu territori.”

La notícia del 31 de desembre de 2008 és del diari *EL PAÍS*, redactada des de Nova Delhi, es titula: “Pakistan tanca el pas del Khyber, clau per a l'OTAN”. Per subtítol, “El Govern d'Islamabad llença una operació militar contra els talibans” en el districte de Jamrud, que afecta directament a l'estratègic pas de Khyber, lloc clau pel subministrament per a les tropes d'Estats Units i l'OTAN a Afganistan. L'administrador de Khyber, Tariq Hayat, va dir: “Els subministraments estaran suspesos fins que netegem l'àrea de militants i bandits”. Aquest pas estratègic que uneix Peshawar amb l'afgana Jalalabad es troba en les àrees tribals de Pakistan, sobre les quals el Govern d'Islamabad no exerceix gairebé control. És un lloc on habiten les tribus paixtu i els talibans i ho han convertit en el seu santuari després de la caiguda del seu règim a Afganistan l'any 2001. Pakistan començava aquesta ofensiva en la frontera amb Afganistan mentre mantenia la tensió amb l'Índia, després dels atacs terroristes a Bombai. Nova Delhi culpa a Lashkar-e-Taiba, una organització islamista que lluita per alliberar a Caixmir i que té la base a Pakistan. Islamabad va demanar a Nova Delhi que retirés les seves tropes de la frontera i així *poder reiniciar el diàleg*. El ministre d'Exteriors pakistanès va dir: “l'Índia donarà un pas positiu si resitua les seves tropes a *posicions de temps de pau*”.

El 16 de febrer de 2009 *LA VANGUARDIA* publica la notícia redactada pel corresponsal de Washington, titulada: “El president pakistanès alerta què els talibans poden prendre el país”. Com a subtítol: “Han aprofitat les nostres debilitats’, adverteix Asif Ali Zardari” que reconeixia que “els talibans operen en extenses àrees del seu país i que existeix un perill real de què es facin amb el poder en l’únic país musulmà amb armes atòmiques”. Hi havia notícies contradictòries, però segons informava Jordi Juan Baños des de l’Índia, “els talibans van anunciar *una treva de deu dies* a la vall de Swat i, com a *mostra de bona voluntat en les seves converses de pau* amb el Govern van posar en llibertat a uns ostatge xinès en aquesta regió paixtu”.

El 22 de febrer de 2009 *EL PAÍS* publica una notícia redactada des de Mingora, que també fa referència a aquesta treva. Porta per títol: “Pakistan i els talibans *pacten una treva* a la vall de Swat” durant la qual “els insurgents talibans i les autoritats pakistaneses *han acordat un alto el foc permanent* a la vall de Swat”, un districte de la província fronterera al Nord-oest de Pakistan que, segons fonts oficials, és “el lloc on se suposa s’amaguen els caps d’Al-Qaeda”. Els líders tribals de la zona van debatre l’alto el foc amb Maulana Sufi Mohamed, que és un clergue radical considerat una de les principals figures de la insurgència islàmica a tota la regió. A més, va ser detingut l’any 2001 i alliberat el 2008 per les autoritats pakistaneses amb la *intenció de negociar amb ell un procés de pau*.

El 28 de març de 2009, *LA VANGUARDIA* publica una notícia redactada pel corresponsal de Nova Delhi amb l’avantítol: “L’anunci d’Obama coincideix amb un sagnant atemptat talibà en una mesquita que sepulta a cinquanta fidels”. El títol “No hi ha pau sense Pakistan” descriu aquest terrorisme sense fi i remarca que a prop de la mesquita solien aturar-se els combois de subministrament per a les tropes aliades a Afganistan. Obama va trucar tant al president Zardari com a l’afganès Karzai per advertir que: “Al-Qaeda està preparant nous atacs contra els Estats Units des del seu refugi a Pakistan” ja que també ho considerava la major amenaça per Pakistan. Sembla que Obama ha entès que “no hi ha solució per Afganistan que no impliqui a tota la regió, i al mateix temps que Afganistan i Pakistan han de tractar-se com dues cares de la mateixa moneda”. La nova política d’Estats Units “creu que la majoria de talibans

són mercenaris que es poden guanyar i apartar del nucli de fanàtics d'Al-Qaeda. Divideix i guanyaràs". *"La pau entre l'Índia i Pakistan sembla una condició prèvia per pacificar la regió*, encara que per això la clau de volta és l'estatus de Caixmir, i l'Índia no està disposada a internacionalitzar la disputa". A més, els atemptats a Bombai ho han complicat encara tot molt més.

Les dues notícies següents són del diari *EL PAÍS*, redactades des de Teherán. La primera, del 24 d'abril de 2009, es titula: "Els talibans avancen cap a Islamabad". I com a subtítol: "Els integristes prenen el control d'una zona a 100 quilòmetres de la capital de Pakistan. El Govern envia forces paramilitars per frenar l'amenaça". En la mateixa notícia hi ha un nou titular: "Els radicals volen imposar la llei islàmica a tot el país" amb un breu que explica que "no fa falta sortir d'Islamabad per trobar els islamistes que pretenen la imposició de la llei islàmica, la xaria". Així ho expressa el clergue Aziz, després d'uns mesos d'arrest domiciliari. A més va declarar que "si el Govern vol pau i estabilitat, hauria d'adoptar el sistema islàmic, però si tria el camí de l'agressió i la força, agreujarà la situació.

La segona, del 28 d'abril de 2009, es titula: "L'Exèrcit pakistanès mata 45 talibans en el nord del país". El subtítol "L'atac trenca la treva entre integristes i el Govern" explica que Amir Izzat Khan, que actua com a portaveu del clergue Sufi Mohamed que va ser qui va *negociar el polèmic acord* pel qual els talibans pakistanesos van cessar els seus atacs a les forces de seguretat a la vall de Swat a canvi de la instauració de la xaria en sis districtes de la província, va dir: "El nostre consell va decidir suspendre les negociacions de pau amb el Govern de la província de la frontera Nord-occidental". El president pakistanès, Zardari, es va veure obligat a admetre que el seu país "fracassarà, si la democràcia fracassa; llavors qualsevol eventualitat és possible". A més opinava: "Osama Bin Laden està mort, malgrat reconèixer que no tenia proves".

El 30 d'abril de 2009, *LA VANGUARDIA* publica una notícia que tracta del mateix i que porta per títol: "L'exèrcit es llença contra els talibans". Com a subtítol: "Ofensiva a la vall de Buner, ocupat pels insurgents". Explica que, segons els analistes, Buner podria servir als talibans de base per atacar una pressa vital per Islamabad. "Els districtes

pakistanesos de Buner, Swat i el baix Dir –els tres en la conflictiva província de la frontera del Nord-oest– estan *compresos en l’acord de pau* de Malakand, que permet als talibans aplicar la llei islàmica en aquests territoris *a canvi d’una treva*. Segons Sufi Mohamed, el líder religiós que va mantenir les *converses de pau*, va suspendre tot contacte amb el Govern.

Les dues següents notícies són del diari *EL PAÍS*, redactades des d’Islamabad. La primera és del 3 de maig de 2009, i porta per títol: “L’enemic a les portes d’Islamabad”. Per subtítol: “l’Exèrcit de Pakistan, dotat d’armes nuclears, ha descuidat la lluita contra els talibans per la seva obsessió amb la guerra amb Índia”. Aquest Exèrcit s’ha constituït per fer front a l’amenaça existencial que suposa el seu enemic tradicional. “En conseqüència, manca l’entrenament i els equips adequats per afrontar la insurgència que plantegen els talibans”. Un analista admet que “hi ha la percepció de que cada vegada que l’Exèrcit està a punt d’aconseguir un èxit militar, els talibans s’ho arreglen per *firmar un acord de pau* i poc després cal començar de nou la campanya”.

La segona, del 8 de maig de 2009, es titula: “Pakistan intensifica l’ofensiva contra els talibans a la vall de Swat”. Es subtitula: “El Govern es disposa a enviar tres divisions a la zona del conflicte”. El primer ministre, Gilani, va presentar la decisió com una mesura d’últim recurs i va insistir en què el Govern “no va voler solucionar el *problema de forma pacífica*. Va acusar els insurgents d’haver destruït la pau i profanar el nom de l’islam”. La intervenció a Swat s’ha convertit en la prova de la seriositat del Govern a enfrontar-se amb la creixent insurgència talibana. “Els extremistes van provocar l’alarma quan van abusar d’un acord de pau assolit el passat febrer en aquest districte i van utilitzar el *cessament de les hostilitats* per infiltrar-se entre el veïns del Baix Dir i Buner”.

Les dues últimes notícies són de l’*AVUI*. La primera, del 12 de maig de 2009, es titula: “La intensificació de l’ofensiva antitalibana genera una ‘crisi humanitària greu’ al Pakistan”. D’aquesta manera ho qualificava l’ONU degut “[a] flux de més de 360.000 civils que fugen dels combats entre l’exèrcit pakistanès i els talibans als districtes del Swat, Buner i Dir, al nord-oest del país”. Fonts militars asseguraven que “havien mort

52 combatents islamistes en 24 hores en un espiral de violència que no s'atura i que veia com un nou atac suïcida causava deu morts com a resposta al relançament de l'ofensiva per part de l'exèrcit". L'ONU, preocupada per l'agreujament del conflicte, "tem que els desplaçats per la violència a la regió arribin als 800.000 a finals d'any. Tot i que el govern pakistanès no ha donat cap xifra oficial, alguns responsables locals apugen les previsions de Nacions Unides dels refugiats interns actuals fins al mig milió". Els talibans són a la zona turística de la vall del Swat des de fa dos anys. A mitjans de febrer passat, Islamabad havia signat *un acord de pau pel qual els talibans acceptaven un alto el foc* a canvi d'instaurar els tribunals islàmics al Swat i a sis districtes més. "Però lluny de depositar les armes, els islamistes van aprofitar l'alto el foc per guanyar terreny als districtes de Dir i Buner, a un centenar de quilòmetres d'Islamabad".

L'última, del 17 de juny de 2009, titulada "L'Índia i el Pakistan *reprenen les converses*", informa que els líders de l'Índia i el Pakistan es van reunir a Lekaterinburg (Rússia) per primera vegada des dels atacs de l'any passat a Bombai, en què van morir 166 persones. "L'Índia va culpar de l'atac el grup islamista pakistanès Lashkar-e-Taiba i va *decidir aturar les converses formals de pau amb el Pakistan*". Durant aquesta reunió, que es va celebrar al marge de la cimera de l'Organització de Cooperació de Xangai, el primer ministre indi, Manmohan Singh, va exigir al president pakistanès, Asif Ali Zardari, que "*cooperi en la lluita antiterrorista*" i va expressar: "Estic molt content de reunir-me amb tu, però tinc l'ordre de demanar-te que el Pakistan no serveixi de base per als terroristes." Els Estats Units van celebrar l'acostament entre els dos països asiàtics i els van instar a unir-se en la lluita contra els talibans. Però, segons els analistes, "el to de Singh fa pensar que no es restabliran aviat les converses de pau". No obstant això, els ministres d'Exteriors dels dos països asiàtics van confirmar que "es reuniran el juliol a la cimera del Moviment de No-alineats a Egipte per parlar sobre terrorisme". Segons analistes indis, Singh "no restaurarà les converses de pau fins que el Pakistan no prengui mesures contra el grup Lashkar-e-Taiba".

3.5.3.2. VALORACIÓ

Aquest país, que durant molt temps s'ha tingut com una província de la veïna Índia, viu immens en unes tenses relacions amb l'Índia. La presència dels talibans i de les tribus paixtu és viva. Les tropes de l'OTAN necessiten el subministrament des de Pakistan per poder intervenir a Afganistan, la qual cosa crea una incòmoda situació. Però Pakistan considera un perill les intervencions dels talibans que pretenen fer-se amb el poder. Curiosament hi plana l'ombra de la plena capacitat armamentista amb la possessió de bombes atòmiques que fa témer als països veïns i, de retruc, als Estats Units. No oblidem que és un país musulmà i la mala experiència dels radicalismes de grups musulmans com l'Al-Qaeda creen una sensació de por d'abast mundial. Aconseguir la pau entre el Pakistan i l'Índia és un dels objectius difícils d'assolir ja que la ideologia del govern indi no té res a veure amb la pakistanesa.

3.5.4. ÍNDIA. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

El 15 d'agost de 1947 l'Índia va obtenir la independència del domini britànic, al mateix temps que les zones de majoria musulmana es separaven per formar un estat independent, Pakistan. En concret, el 26 de gener de 1950, l'Índia es va convertir en una república i va entrar en vigor una nova Constitució. Des de la independència, l'Índia ha enfrontat diversos problemes de violència religiosa, classisme, terrorisme i insurgències de les regions separatistes, especialment a Jammu, Caixmir i el nord-est de l'Índia. Des de la dècada de 1990, els atacs terroristes han afectat moltes ciutats índies. El país no ha pogut resoldre les disputes territorials amb la Xina, que el 1962 van portar a la guerra sino-índia, i amb el Pakistan, que va desembocar en diverses guerres el 1947, 1965, 1971 i 1999.

L'Índia va ser un dels països fundadors de l'Organització de les Nacions Unides (quan era l'Índia Britànica) i del Moviment de Països No Alineats. El 1974 l'Índia va realitzar una prova nuclear subterrània i el 1998 cinc proves, convertint-se en un Estat nuclear. Des de la victòria a les eleccions de l'any 2004, Manmohan Singh va accedir a la

presidència del Govern, com a Primer Ministre i membre del Partit del Congrés. Va prendre possessió després que la presidenta Sonia Gandhi, vídua del dirigent polític assassinat Rajiv Gandhi, renunciés a ocupar el càrrec.

3.5.4.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LA NOTÍCIA

Seleccionem una notícia del 4 de desembre de 2008 de *LA VANGUARDIA* redactada des de Bombai, titulada: “L’amença del terrorisme posa al Govern indi contra les cordes”. Com a subtítol: “Desenes de milers de manifestants exigeixen justícia en els carrers de Bombai” durant els dies en què es celebraven eleccions en sis dels Estats de la Unió de l’Índia. Aquests crits de demanda de justícia van ser un cop dur per la coalició governant, que lidera el Partit del Congrés. Mentre aquesta marxa es desenvolupava pel carrers de Bombay, la policia desactivava bombes. La secretària d’Estat dels Estats Units, Condoleezza Rice, va arribar a Nova Delhi i intentà calmar la fúria després de la sèrie d’atemptats a Bombai que “*amenacen amb paralitzar les converses de pau* que mantenia amb Pakistan. Els dos veïns, que ja s’han enfrontat tres vegades des de la independència el 1947, posseeixen armes nuclears des de 1998”. Rice va exigir a Pakistan que “cooperi de forma plena i transparent” en la investigació dels atacs que van suposar 183 morts i més de 300 ferits.

3.5.4.2. VALORACIÓ

L’Índia és el país de les grans diferències socials, que disposa d’una alta renda per càpita especialment a les ciutats industrials, i amb una gran riquesa en mans de les castes altes que contrasta amb l’extrema pobresa de les castes baixes i dels suburbis. Aquest país disposa també, des de fa molts anys, de la bomba atòmica. Es troba sotmés a la tensió que li provoca l’amença del terrorisme sovint atiat per grups pakistanesos que causen atemptats i formes de desestabilització social. Són especialment significatius els atemptats que van patir a Bombai i que van exercir una forta pressió amb el risc de paralitzar les converses de pau amb Pakistan.

3.5.5. NEPAL. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Després de dos-cents anys de monarquia absolutista, els rebels maoistes desbanquen el monarca i s'inicia l'establiment d'una república federal democràtica que governa el país.

3.5.5.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

Seleccionem dues notícies de l'AVUI. La primera, del 4 de maig de 2009, porta per títol: "Els maoistes cessen el cap de l'exèrcit del Nepal i obren una crisi". La notícia fa referència a la jove república del Nepal, que a finals de mes complirà el primer any de vida, i que està immersa en una crisi política que pot fer *trontollar els fonaments del procés de pau* que va posar fi a deu anys de guerra civil. Dos partits dels cinc que formen la coalició de govern, liderada pels maoistes, van abandonar l'executiu en resposta a la decisió unilateral del primer ministre, Pushpa Kamal Dahal, àlies *Prachanda (El Ferotge)*, de destituir el cap de l'exèrcit, Rookmangud Katawal. Ishwor Pohkarel, secretari general del Partit Unificat Marxista Leninista (UML), tercera formació a l'assemblea constituent del Nepal i principal soci dels maoistes al govern va afirmar que "el consens que hi havia fins ara *per portar el procés de pau* a la seva conclusió lògica s'ha paralytitzat". La decisió de destituir el cap de l'exèrcit es va produir com a conseqüència de la tensió existent entre l'exguerrilla i les forces armades del país, monàrquiques, des de la formació del nou govern. Els maoistes acusaven Katawal de desobeir l'executiu i els acords de pau establerts.

La segona notícia, del 5 de maig de 2009, es titula: "El 'premier' nepalès dimiteix i obre un període d'agitació". Explica que "el Nepal, immers en una reforma constitucional paralytzada per constants desavinences, viu una crisi política que podria *deixar en no res el procés de pau* que va permetre al país posar fi a una cruenta guerra civil. Sacsejada per la permanent tensió entre l'exguerrilla maoista i les forces armades, majoritàriament monàrquiques, la jove república nepalesa ha vist com el primer ministre, Pushpa Kamal Dahal, presentava la dimissió nou mesos després d'accedir al

càrrec”. Aquest fet ha provocat la renúncia al càrrec de forma sobtada després que el president del Nepal, Ram Baran Yadav, vetés la seva decisió de cessar el cap de l'exèrcit del país. Malgrat ostentar un càrrec bàsicament institucional després que el país posés fi a 240 anys de monarquia, Yadav va revertir el moviment del ‘premier’ “arran de la confusió creada a l'exèrcit i a l'opinió pública”. La dimissió de Dahal, que va combatre durant més de deu anys contra l'exèrcit, es va produir just l'endemà que dos dels cinc partits que formaven la coalició de govern abandonessin l'executiu en protesta per les decisions ‘unilaterals’ del Partit Maoista.

3.5.5.2. VALORACIÓ

La intervenció dels maoistes fa trontollar la potent força de l'exèrcit quan provoca el cessament del cap de l'exèrcit del Nepal quan només feia un any de l'establiment de la república. Aquest país, que havia estat en guerra civil durant deu anys, intenta un procés de pau. Les tensions que pateix el país entre la guerrilla i la força armada enfosqueixen el diàleg de pau. Des de la caiguda de la monarquia, els cinc partits intenten instaurar la pau, però de fet el partit maoista els rebenta aquest significatiu projecte.

3.5.6. SRI LANKA. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

Sri Lanka és un país situat a una gran illa al sud de l'Índia que va ser colonitzada per Portugal i pels Països Baixos fins que va passar al control de l'imperi britànic l'any 1948, després de les negociacions amb moviments nacionalistes de l'illa. Va tenir un paper important en la Segona Guerra Mundial utilitzada com a base pels aliats contra el Japó. Les formes religioses de l'hinduisme, budisme, cristianisme i islam són darrera els diferents moviments insurgents d'entre els que destaquen els Tigres de l'Alliberació del Ealam Tamil. Des de l'any 2002 van enfrontar-se d'una manera oberta amb el Govern Nacional. En diverses ocasions van acordar un alto el foc que es va trencar

sovint. Des del 2009 el Govern Nacional va iniciar una dura ofensiva contra els Tigres que van ser aniquilats, morint el seu cap Prabhakaran.

3.5.6.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

Les dues primeres notícies són del diari *AVUI*. La primera, del 3 de gener de 2009, titulada “L'exèrcit de Sri Lanka obté el control de la capital rebel” explica que el president de Sri Lanka, Mahinda Rajapakse, va anunciar a través d'un missatge televisat adreçat a tota la nació, que l'exèrcit singalès ha pres el control de la ciutat de Kilinochchi, la capital *de facto* dels Tigres Tàmils. La presa de Kilinochchi, descrita com una victòria sense precedents, suposava la culminació d'una ofensiva engegada feia prop de dos anys destinada a posar fi per la via militar a un conflicte ètnic que havia segat la vida de 70.000 persones. Rajapakse expressava que “*La pau era un somni constant* de tots els habitants de Sri Lanka, singalesos, tàmls o musulmans, que s'oposen al separatisme, al racisme i al terrorisme. Les nostres heroiques tropes han fet realitat aquest somni”. Aquestes paraules es proclamaven un any després que el seu govern trenqués de forma oficial i unilateral l'històric acord d'alto el foc del 2002, convertit en paper mullat des de feia anys per les constants violacions dutes a terme des dels dos bàndols, segons han denunciat reiteradament els *supervisors dels acords de pau*. “Malgrat la caiguda de Kilinochchi, reconeguda per la guerrilla, la guerra ètnica que ha sacsejat l'illa de Sri Lanka des de fa més de vint anys és lluny d'acabar”.

La segona notícia de *l'AVUI* és del 22 d'abril de 2009, i es titula: “La guerra al nord de Sri Lanka provoca un nou èxode tàmil”. Descriu com multituds de persones fugen a peu pel nord-est de Sri Lanka atemorits des de l'últim reducte sota control de la guerrilla independentista dels Tigres Tàmils, assetjada per l'exèrcit singalès des que el president Rajapakse va decidir llançar-hi l'ofensiva final. Segons el govern singalès: “prop de 63.000 persones han estat alliberades, un nou èxode tàmil que afegeix una taca més a la història d'aquesta ètnia. Arraconats pel setge i sense bastions a defensar, els rebels van tenir temps ahir de denunciar que l'ofensiva militar ha causat la mort a mil civils i n'ha ferit més de 2.000. *Les crides internacionals a la pau i a l'alto el foc se*

succeeixen, alhora que el president singalès continua obstinat a posar fi a dècades de conflicte ètnic a través de la via militar”.

Les notícies següents coincideixen en la proximitat de les dates, durant el mes de maig, i expliquen la mateixa situació. La primera és de *LA VANGUARDIA*, escrita des de Colombo el 16 de maig de 2009, i titulada: “Sri Lanka es disposa a derrotar als Tigres amb una massacre anunciada”. Porta per subtítol: “L’ofensiva final atrapa entre dos focs a 50.000 civils desesperats”. S’està davant “d’una catàstrofe inimaginable” per la constant violació dels drets humans per part dels dos bàndols i, a més, molts ferits no tenen ni assistència perquè el Govern va prohibir l’accés de la Creu Roja a la zona del conflicte. La manca d’observadors independents sobre el terreny no permetia verificar les dades, però sí verificava que “mentre Rajapakse no persegueixi als assassins i no accepti *obrir un diàleg* amb les veus crítiques que rebutgen la violència, sembla que hi ha poc recorregut per la pau a Sri Lanka”.

La següent és de *l’AVUI*, del 18 de maig de 2009, i es titula: “Rendició dels Tigres Tàmils”. Transcriu un comunicat difós per internet pels rebels tàmls, la minoria ètnica de l’illa asiàtica de Sri Lanka (de majoria singalesa) que durant 37 anys ha batallat per un Estat tàmil independent: “Aquesta batalla ha arribat a un amarg final. Contra tot pronòstic, hem contingut a les forces singaleses sense ajut, només amb el suport del poble”. El comunicat rebel afegia: “Només ens queda una opció: eliminar l’última dèbil excusa de l’enemic per matar el nostre poble. *Hem decidit silenciar les armes*”. L’exèrcit de Sri Lanka, que va acusar els Tigres Tàmils d’utilitzar la població civil com a escut humà, *va rebutjar en diverses ocasions declarar una treva*. Aquest va ser el motiu pel qual els insurgents van continuar batallant contra les tropes, tot i que feia setmanes que se’n coneixia la feblesa ofensiva. L’ONU havia fet una estimació que xifrava en 6.500 les víctimes mortals del conflicte des de mitjans de gener fins a mitjans d’abril d’aquest any 2009. Durant les últimes setmanes *les crides internacionals i els esforços diplomàtics* perquè s’aturés la violència que s’havia intensificat. “Finalment ahir els tàmls reconeixen la derrota i *acceptaven l’inici d’un procés de pau*”. També la notícia informa que l’ofensiva final “de l’exèrcit de Sri Lanka contra la insurgència tàmil coincideix amb l’àmplia victòria electoral del Partit del Congrés (de la

família Gandhi) a l'Índia, un dels pocs veïns amb prou marge de maniobra per influir en les decisions del govern singalès. Malgrat que durant la campanya electoral el govern de Nova Delhi *havia llançat missatges* per mostrar la seva preocupació pels civils tàmls, minoria també present en territori indi, l'executiu s'havia mantingut relativament al marge del conflicte a l'illa veïna. La guerrilla dels Tigres Tàmils, titllats de 'terroristes' pels líders del Partit del Congrés, van assassinar l'antic primer ministre indi, Rajiv Gandhi, l'any 1991".

Les dues següents notícies són de *LA VANGUARDIA* i van ser redactades per l'enviat especial des de Colombo. La primera, del 19 de maig de 2009, ofereix una bona notícia a la capçalera: "Final del terror tàmil. *El cap d'estat anunciarà avui solemnement la pau*". El títol és "Prabhakaran ha mort!" i el subtítol " L'exèrcit de Sri Lanka anuncia la liquidació de l'odiat líder tàmil". Pels carrers de Colombo grups de joves budistes proclamen amb alegria que "Prabhakaran ha mort". Aquest llegendari líder dels Tigres Tàmils des de feia mesos era objecte d'especulacions. El Ministeri de Defensa declarava que "tots els civils havien estat alliberats i que els últims combats havien conclòs. La totalitat de l'illa estava sota l'autoritat de l'estat, per primera vegada en 26 anys". La notícia concloïa amb la informació d'un banc que va pagar un anunci a tota pàgina que deia: "Rajapakse, l'únic dirigent mundial que ha acabat amb el terrorisme". També amb la llibertat de premsa. A més, informa que "la comprensible *celebració de la pau* es fa obscena al pensar en els 6.000 civils morts des del gener, segons l'ONU, que xifra en 200.000 els desplaçats i 60.000 més en camí cap els camps". Però, advertien que en la premsa cingalesa "només apareixien soldats cavallerosos amb les víctimes que prèviament han bombardejat".

La segona, del 20 de maig de 2009, ve titulada com: "El president de Sri Lanka promet igualtat als tàmls castigats". Per subtítol: "Rajapakse *declara el fi de la guerra* però no dóna les claus d'una nova política". Al discurs tan somniat per part de tots els presidents de Sri Lanka, des de fa un quart de segle, Rajapakse va anunciar: "Avui hem alliberat al país sencer de les urpes del terrorisme". El ministre d'Exteriors britànic, David Milliband, va cridar al govern singalès a aprofitar "l'oportunitat històrica de *construir una pau duradora*".

També el 20 de maig de 2009 l'AVUI publica la notícia titulada: "L'exèrcit singalès difonimatges del cos sense vida del líder de la guerrilla independentista tàmil". Explica que Mahinda Rajapakse, advocat budista i nacionalista singalès, va accedir a la presidència de Sri Lanka el novembre del 2005 "abandonant el discurs de l'ambigüitat i apostant per una línia dura destinada a convertir en paper mullat tots els avenços aconseguits fins aleshores en el llarg procés de pau entre singalesos i tàmls". Aquesta manera d'actuar de Rajapakse va provocar moltes crítiques a nivell internacional per la violència amb què actuaven les seves forces de seguretat, però també havia permès al president singalès aconseguir allò que no va poder fer cap dels seus antecessors: "posar fi a la guerra etnicista" que va durar 26 anys. Visiblement exultant, Rajapakse va declarar des del Parlament de Colombo l'alliberament de Sri Lanka: "Avui és un dia molt, molt significatiu per al món sencer. Hem estat capaços de vèncer un dels grups terroristes més despietats del món." El diari també informava de titulars com "Missió acomplerta" o "Prabha, assassinat"; la majoria de mitjans d'informació singalesos compartien el triomfalisme de Rajapakse, i ell mateix va fer una crida a la "reconciliació nacional". El final de la guerra no va esvaïr els històrics recels entre la majoria singalesa, budista i la minoria tàmil, hindús. Acabat el conflicte armat, organismes internacionals van demanar a Rajapakse que impulsés un veritable procés polític en què es tinguessin en compte les reclamacions de la minoria tàmil. El secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, va anunciar que viatjaria a l'illa per veure la situació dels civils.

L'última notícia, del 27 de maig de 2009 és de LA VANGUARDIA i ha estat redactada per l'enviat especial des de Batticaloa, amb l'avantítol: "El sentiment de marginació i de derrota persisteix en el nord de Sri Lanka després del final de la guerra". El títol, "Una pau sense els tàmls" explicava que "la Comissió de Drets Humans de l'ONU estudia des d'avui les acusacions contra el Govern de Sri Lanka i la guerrilla dels Tigres Tàmls, guanyadors i perdedors, respectivament, de la guerra civil que va començar el 1983 a l'illa asiàtica". Aquesta Comissió, que només s'havia reunit una desena de vegades al llarg de la història, ho va fer ara a petició de tretze països membres per tractar aquest tema. La ciutat de Batticaloa va ser durant 18 anys una illa governamental envoltada de territori guerriller. El representant d'UNICEF va assegurar

que “*dos anys de pau* no han portat la millora econòmica que Rajapakse ara promet, però si una lleu milloria”.

3.5.6.2. VALORACIÓ

La mort del cap dels Tigres Tàmils, Prabhakaran, que havia estat l’opositor principal del Govern, és presentada com l’element desllorigador d’un llarg procés per aconseguir la pau. Aquesta és inestable, però obre l’esperança de què els diferents grups ètnics i religiosos comencin a reconstruir una estabilitat, especialment, en el món de l’economia marcada per l’agricultura i el turisme. Això facilita aquesta tensa pau.

3.5.7. COREA DEL NORD I COREA DEL SUD. CONTEXT POLÍTIIC I SOCIAL

La dependència de Corea del Japó s’acabà al final de la Segona Guerra Mundial, l’any 1945, quan quedà dividida pel paral·lel 38 amb l’inici de la Guerra Freda. Estats Units pren el control de la part Sud i l’URSS de la part Nord. Això va durar fins el 1948 quan es van establir dos governs independents i sobirans. Del 1950 al 1953 van haver-hi hostilitats i lluites entre les dues Corees. El primer Govern de Corea del Nord va ser presidit per Kim Il-sung fins a la seva mort, i el va succeir el seu fill Kim Jong-il. L’any 2010 aquest ha anomenat successor el seu fill petit, Kim Jong-un. Aquest país va declarar tenir armament nuclear l’any 2005 i l’any següent va fer un assaig nuclear subterrani. Malgrat el fort poder militar, l’econòmic és feble i són molts els ciutadans que fugen cap a Xina i a Corea del Sud.

La República de Corea del Sud manté un nivell econòmic i industrial molt elevat, especialment pel seu desenvolupament en els camps de l’electrònica i l’informàtica. Està més preocupat en mantenir un nivell de vida elevat i unes relacions favorables amb Estats Units. Políticament, després de les hostilitats amb Corea del Nord i de diversos governs autoritaris, l’any 1987 s’inicia una etapa democràtica en què cada

cinc anys s'elegeix president del govern. Corea del Sud és considerat com un país amb credibilitat democràtica política.

3.5.7.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

La primera notícia és del diari *EL PAÍS*, del 30 de gener de 2009, redactada des de Seül i titulada: "Corea del Nord anuncia la ruptura de tots els acords amb Seül". Són "tots els acords de no confrontació política i militar amb Corea del Sud". A més va advertir "de la possibilitat d'un nou enfrontament naval, en una escalada verbal que els analistes atribueixen a la intenció d'atreure l'atenció del nou president d'Estats Units." Pyongyang va assegurar que "invalidarà tots els acords de reconciliació, de no agressió, cooperació i intercanvi en els punts de la línia fronterera militar en el Mar de l'Oest." Ambdues parts segueixen tècnicament en guerra, "doncs l'armistici que va posar fi a la contesa (1950-1953) mai es va convertir en un tractat de pau".

La següent notícia és de l'*AVUI*, del 17 de febrer de 2009, i té per títol: "Clinton alerta contra Corea del Nord en la primera gira". S'advertia de la greu amenaça nuclear de Pyongyang. La notícia explica el primer viatge a l'estranger de Hillary Clinton des de que va assumir el càrrec de secretària d'Estat nord-americana: "Clinton ha trencat una tradició de mig segle i no ha escollit ni Europa ni el Pròxim Orient per al seu primer desplaçament a l'exterior, sinó l'Àsia, amb l'objectiu de reforçar les relacions d'Amèrica amb l'altra banda del Pacífic i afrontar plegats reptes com la crisi econòmica mundial i el conflicte amb Corea del Nord pel seu programa nuclear". Clinton va arribar a l'Àsia en un moment en què la seva principal potència econòmica, el Japó, estava travessant la crisi més profunda des de la postguerra i el continent se sentia amenaçat per les informacions sobre el possible llançament d'un míssil intercontinental Taepodong-2 capaç d'arribar a Alaska. El règim comunista de Pyongyang va reiterar, a través dels mitjans de comunicació estatals, que "té dret a llançar el projectil que forma part d'un programa espacial pacífic." Clinton va oferir a Corea del Nord "l'establiment de relacions normals, un tractat de pau i ajuda energètica i econòmica, sempre que el règim estalinista abandoni abans el seu programa nuclear". El negociador nuclear

nord-americà, Christopher Hill, es va entrevistar amb els seu col·lega japonès, Akitaka Saiki a Tòquio i “tots dos van reafirmar la necessitat de seguir treballant per la desnuclearització amb la nova administració Obama”.

Les quatre següents notícies són del diari *EL PAÍS* i tracten sobre el mateix tema de l’amença atòmica. La primera, del 25 de febrer de 2009 i escrita des de Pequín, porta per títol: “Corea del Nord agita l’amença d’un míssil de llarg abast”. La tensió nuclear va tornar a la península coreana. Corea del Nord va anunciar que es disposava a col·locar un satèl·lit en òrbita, i això va provocar les sospites dels països veïns i Estats Units de què en realitat provarien un míssil de llarg abast. “Les dues Corees romanen tècnicament en guerra, ja que el conflicte (1950-1953) va acabar amb *una treva i no amb un tractat de pau*”.

La segona notícia, del 6 d’abril de 2009, redactada des de Pequín i Washington, porta per títol: “Indignació contra Corea del Nord per llençar un míssil de llarg abast”. Com a subtítol: “Un Consell de Seguretat dividit no aconsegueix un acord per condemnar l’acció”. Davant d’aquest fet, el secretari general de les Nacions Unides, Ban Ki-moon, va lamentar en un comunicat previ l’acció nord-coreana i va assenyalar que, “donada la volatilitat en la regió i el punt mort de les negociacions entre les parts, aquest llançament no propicia els *esforços per promocionar el diàleg, la pau i l’estabilitat regional*”. Ban Ki-moon va demanar a Pyongyang complir les resolucions del Consell i també va demanar als països que participaven en les converses a sis bandes que “es centressin en les *formes de reconstruir la confiança i restaurar el diàleg*”.

La tercera notícia, del 26 de maig de 2009, escrita des de Pequín, porta per títol “Nou desafiament nuclear de Corea del Nord”, i per subtítols “L’explosió subterrània va tenir una potència similar a la de la bomba de Nagasaki” i “La prova provoca la condemna unànime de la comunitat internacional”. Recorda la data del 6 d’octubre de 2006 quan “Corea del Nord va sorprendre el món sencer amb la primera prova nuclear de la seva història”. Ara ha tornat a desafiar la comunitat internacional amb una explosió atòmica subterrània d’una potència molt superior. En concret, Japó va qualificar la prova de “totalment inacceptable”. Corea del Sud, que estava afectada pel suïcidi de

l'expresident Roh Moohyun, acusat de corrupció, havia dit: “és una greu *amenança per a la pau regional*”.

La quarta, del 27 de maig de 2009 i redactada des de Pequín i Washington, porta per títol: “Corea del Nord llença més míssils malgrat la dura condemna de l’ONU”. I com a subtítol: “Les potències cerquen acordar amb Xina noves sancions contra Pyongyang”, ja que els analistes consideren poc probable que donés suport a les sancions de l’ONU. Per altra banda, Obama va declarar que “l’obstinació per part del Govern de Kim Jong-il a desenvolupar armes nuclears constitueix una amenaça a la pau i seguretat mundial i ja és hora que *la comunitat internacional prengui mesures*”.

El 28 de maig de 2009, *LA VANGUARDIA* publica una notícia des de Barcelona i la titula: “Corea amenaça amb la guerra”. Com a subtítol: “El regim de Pyongyang trenca l’armistici de 1953 i amenaça amb atacar Seül”. S’hi descriu la tensió d’Àsia Oriental. “El règim comunista de Corea del Nord amenaça amb un atac militar al seu veí del sud”. El Govern de Seül va dir que “estava a punt per donar una resposta armada a qualsevol acció bèl·lica de Pyongyang”. Davant d’aquest esdeveniment, en les principals capitals occidentals, els màxims responsables diplomàtics unien posicions per a que el Consell de Seguretat de l’ONU apliqués un càstig exemplar al règim comunista nord-coreà. El ministre d’Exteriors britànic, David Miliband, va dir: “*Busquem maximitzar la unitat d’acció per respondre a aquesta provocació que amenaça la pau i l’estabilitat en la regió*”.

Les dues últimes notícies són del diari *EL PAÍS* i van ser redactades a Pequín. La primera, que coincideix amb el mateix dia de *LA VANGUARDIA*, el 28 de maig, té un titular semblant: “Corea del Nord amenaça amb atacar el Sud”. Com a subtítol: “Kim Jong-il trenca amb l’armistici que va posar fi a la guerra el 1953. La unió de Seül al pla de seguretat d’Estats Units contra les armes nuclears irrita a Pyongyang”. La notícia feia esment a que “la guerra de Corea va finalitzar el 1953 amb un alto el foc, que mai es va convertir en un tractat de pau, segons el qual ambdues parts *van pactar cessar per complet les hostilitats* i van acceptar la línia de demarcació que separa els dos països d’est a l’oest”.

L'última notícia, del 29 de maig de 2009, titulada "EE UU i Corea del Sud posen en alerta a les seves tropes", porta per subtítol: "Seül es prepara davant possibles atacs en la frontera marítima en disputa". Corea del Nord va trencar de forma unilateral l'alto el foc –que porta més de mig segle en vigor ja que mai s'havia convertit en un tractat de pau– "en resposta a la seva decisió d'unir-se a la Iniciativa de Seguretat contra la Proliferació" impulsada per Estats Units, l'any 2003, amb l'objectiu d'impedir el tràfic internacional d'armes nuclears, químiques i biològiques. "Un total de 95 països inclòs Espanya, participa en la coalició. En els últims 15 anys Pyongyang *ha renunciat a la treva cinc vegades*".

3.5.7.2. VALORACIÓ

La situació de les dues Corees, des de l'armistici de l'any 1953 en què es delimiten les fronteres i queden establerts d'una manera clara el règim marxista a Corea del Nord i el democràtic a Corea del Sud, ve profundament marcada perquè les relacions d'ambdós parteixen no d'un tractat de pau sinó d'una treva. Aquesta treva per part de Corea del Sud no pren en principi actituds provocatives vers Corea del Nord. En canvi, Corea del Nord, amb una presidència de tipus comunista –monàrquica, dedica els principals esforços en mostrar que la seva força militar i atòmica és superior al Sud, i realment ho és. També amenaça la comunitat internacional amenaçant amb la possibilitat que un dia utilitzarà la seva força militar per posar en evidència, segons ell, que no són dues Corees, sinó una sola. Tota aquesta època sembla desconfiança davant de les formes pacífiques de conviure i, per tant, les actituds del Govern del Nord són les de demostrar que no serveixen per res els acords de convivència pacífica de les dues Corees. Precisament, l'any 2010, fora ja del període de la investigació de la tesi, hi ha hagut un atac aeri a l'illa sud-coreana de Yeonpyeong que va mobilitzar, fins i tot, la flota americana.

3.5.8. MOSTRA D'INDICADORS

Després de la descripció analítica de les 56 notícies del bloc temàtic corresponent a Àsia, presentem a continuació els resultats obtinguts.

1. La pau com a objectiu a:

Voler. Prometre. Garantir. Aconseguir. Assolir. Tenir. Mantenir. Celebrar. Anunciar.
Preservar. Salvaguardar.

Hem extret aquests verbs de frases trobades a les notícies on la pau feia la funció de complement directe, per exemple, voler la pau o garantir la pau. Relacionant aquests verbs podem definir la pau com *un desig i una promesa a aconseguir, i un cop assolida, mantenir-la, preservar-la i salvaguardar-la. D'aquesta manera es podrà garantir i només llavors es podrà anunciar i celebrar.*

2. Tipus de pau

Duradora. Relacionada amb l'estabilitat. Creadora d'una societat harmoniosa.

A més de duradora, que ja havia aparegut abans als altres blocs, trobem els conceptes d'estabilitat i harmonia, ambdós molt lligats a l'espiritualitat oriental.

3. Actituds necessàries per treballar la pau

Estendre la mà amb la voluntat de normalitzar les relacions entre les parts en conflicte.
Donar la mà als grups que renunciïn a la violència. Tenir interès per la pau i el desenvolupament. Tenir bona voluntat en les converses de pau.

Les actituds trobades després d'analitzar les notícies del bloc d'Àsia tenen en comú el sortir d'un mateix per anar vers l'altre amb bona voluntat.

4. Accions a favor de la pau

Obrir i mantenir les vies de diàleg. Restaurar i reiniciar el diàleg. Mediar en la discussió. Fer esforços diplomàtics. Fer crides internacionals a la pau i a l'alto el foc. Preparar una missió de pau. Desbloquejar les negociacions. Acceptar l'inici d'un procés de pau. Obrir i reprendre converses de pau. Fer propostes de pau. Fer que hi hagi un desenvolupament pacífic per mantenir la pau mundial i l'estabilitat. Reemplaçar l'armistici per un tractat de pau permanent. Cooperar en la lluita antiterrorista. Pactar una treva de deu dies. Acordar un alto el foc permanent. Acceptar l'alto el foc. Silenciar les armes. Pactar el cessament per complet de les hostilitats. Cessar les hostilitats. Declarar el fi de la guerra. Signar un acord de pau. Establir un tractat de pau. Fer una crida a la reconciliació. Plantejar una reconciliació per pacificar el país. Reconstruir la confiança. Reforçar les relacions. Construir una pau duradora.

Totes aquestes accions seran analitzades a les conclusions a partir d'una taula que confeccionarem amb elles.

5. Actors de pau

Com a mediador principal hi ha els Estats Units, però no es concreta en una figura concreta com succeïa als blocs anteriors.

6. Observacions

La zona asiàtica també és una zona força conflictiva on la pau és el somni constant de tots els habitants. Alguns analistes han afirmat que la pau entre Índia i Pakistan sembla una condició prèvia per pacificar la regió. Veient els indicadors sembla que la pau és a prop perquè ja es parla de reconstrucció. Entre les accions a favor de la pau hi ha una que ha aparegut poc als altres blocs: la reconciliació. Es planteja "una reconciliació per pacificar el país". Primer cal reconciliació i després hi haurà pau. La reconciliació és una acció i no un resultat.

3.6. EUROPA

A l'anàlisi del continent europeu ens centrarem en dos llocs: la zona Sud d'Europa (Zona Caucàsica d'Abkhàzia, Ossètia del Sud i Geòrgia) i Irlanda. Hem seleccionat un total de 55 notícies per presentar els indicadors referits al tractament de la pau.

3.6.1. NOTÍCIA INTRODUCTÒRIA

Volem destacar el Premi Nobel de la Pau a Martti Ahtisaari perquè el premiat, com a mediador, ha portat a terme moltes accions amb resultats favorables a la pau.

Els tres diaris analitzats el dia 11 d'octubre de 2008 publiquen la notícia referent al Premi Nobel de Martti Ahtisaari. *LA VANGUARDIA*, des d'Estocolm, la titula "El mediador Martti Ahtisaari obté el Nobel de la Pau", i la subtitula "L'expresident finlandès va ser l'arquitecte de la independència de Kosovo". *EL PAÍS*, des de Madrid, la titula "Martti Ahtisaari guanya el Premi Nobel de la Pau" i la subtitula "L'expresident finlandès va mediar en les crisis de Kosovo, Namíbia i Indonèsia". I *l'AVUI* la titula "Nobel al mediador de Kosovo". Els tres diaris ressalten els esforços realitzats per part de Martti Ahtisaari, de 71 anys, president de Finlàndia del 1994 al 2000, per *obtenir la pau en diferents conflictes* i la seva contribució cabdal en diversos *processos de pau* arreu del món al llarg d'una extensa carrera diplomàtica.

El Comitè Noruec del Nobel va escollir a Ahtisaari –mediador entre albanokosovars i serbis per a l'estatus final de Kosovo– d'entre 197 candidats, per ser guardonat amb el prestigiós premi, "pels seus importants esforços en diversos continents durant més de tres dècades de resoldre conflictes internacionals". Les dues grans victòries diplomàtiques d'Ahtisaari han estat a Namíbia i a Indonèsia. L'ONU va enviar-lo a Namíbia el 1978 i va treballar més d'una dècada per aconseguir que aquest territori s'independitzés de Sud-Àfrica el 1990. El 2005, Ahtisaari va obtenir un acord de pau entre el govern indonesi i els rebels del Moviment per a l'Alliberament de la província d'Aceh, després de trenta anys de combats. Les greus destrosses que va provocar el

tsunami a la zona el desembre del 2004 van facilitar que els rebels acceptessin el pacte. Però, sens dubte, el conflicte que més ha donat a conèixer el nom d'Ahtisaari ha estat el de Kosovo. El 1999 va negociar amb el president iugoslau, Slobodan Milosevic, perquè acceptés les condicions de la UE i els Estats Units i facilités l'aturada dels bombardejos de l'OTAN sobre Iugoslàvia. Més tard, entre el 2005 i el 2007, va intentar que albanokosovars i serbis arribessin a un acord sobre l'estatus final de Kosovo. La impossibilitat d'acostar posicions va fer que es declarés el fracàs de les negociacions i que Ahtisaari, representant de l'ONU, fes públic un pla que recomanava la independència per a la província sèrbia. Ahtisaari, ja tenia experiència als Balcans, perquè durant quatre mesos va ser enviat de l'ONU a Bòsnia en plena guerra. El juliol de 1999, com a president de torn de la UE, va encapçalar la cimera del Pacte d'Estabilitat per als Països del Sud-est d'Europa, en què la UE es va comprometre a facilitar-hi l'ingrés de les exrepúbliques iugoslaves.

3.6.2. SUD D'EUROPA. PAÏSOS INDEPENDENTS DE RÚSSIA. ZONA CAUCÀSICA (ABKHÀZIA, OSSÈTIA DEL SUD I GEÒRGIA). CONTEXT POLÍTIIC I SOCIAL

Amb la desintegració del bloc de països de l'antiga URSS es crea un llarg procés d'intents d'independència de diversos països al Sud d'Europa, especialment a la zona caucàsica. Aquesta independència no està exempta d'atemptats terroristes, de lluites ètniques ni tampoc de forces repressives del Kremlin que, encara que estaven disposades a posar ordre, no sempre ho aconsegueixen. També el diàleg amb els líders de les nacions que cercaven la independència, com per part de Medviédiev, és prou eficaç. La situació d'aquests països en el període que analitzem presenta, encara, dificultats en aconseguir uns límits reals de les fronteres i de l'autoritat de cada un d'ells. L'establiment de la democràcia en aquests països és feble. No es pot negar l'interès d'Estats Units per part de Bush i també d'Obama –recentment anomenat president–, i el seu suport en els acords de pau i la intervenció de l'OTAN.

3.6.2.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

Sobre els països independents de Rússia que formen la part de la Zona Caucàsica (Abkhàzia, Ossètia del Sud i Geòrgia) analitzem 36 notícies que presenten els indicadors referits al tractament de la pau.

Les primeres notícies coincideixen amb la intervenció de la Unió Europea davant la complicada situació de Geòrgia. El dia 1 de setembre de 2008, tant el diari *EL PAÍS* com l'*AVUI* publiquen notícies sobre aquest esdeveniment. La notícia del diari *EL PAÍS*, redactada des de Brussel·les, es titula: “La UE busca una posició comuna davant Moscou”. Com a subtítol: “Brown adverteix que ‘cap país pot tenir el domini energètic d’Europa’”. Afirmar que els dirigents europeus “posen a prova la seva capacitat per actuar junts davant de Rússia en la cimera extraordinària” convocada per Sarkozy. La UE “exigirà l’acord dels sis punts assolit entre Moscou i Tbilissi”. Un dels punts “estableix la retirada de les forces militars de Rússia a les posicions prèvies a l’esclat de les hostilitats, malgrat preveu que *les forces de pau* d’aquest país implementin mesures addicionals de seguretat fins que siguin substituïdes per un mecanisme internacional”.

L'*AVUI* porta per títol “La UE esquivarà el càstig a Rússia i ‘vigilarà’ el diàleg”. Els caps d’Estat i de govern europeus són convocats pel president francès a una cimera extraordinària a Brussel·les, “per intentar apagar l’incendi diplomàtic frenant la presa de represàlies i limitant-se a insistir al Kremlin que compleixi el *pla de pau* i retiri el seu exèrcit a les línies anteriors a l’inici de les hostilitats”. Els Vint-i-set temen que el conflicte caucàsic també pugui *fer saltar pels aires els ponts de diàleg* entre la UE i el seu principal proveïdor de gas i petroli: “són conscients que suspendre ara la *negociació del nou acord* de cooperació estratègica entre Rússia i Brussel·les, una de les possibles sancions que s’havien apuntat, empitjoraria encara més la dependència energètica europea, en plena crisi econòmica”. Tot apunta que “s’imposarà la línia tova, prudent, de París i Berlín, que rebutgen de ple imitar la mà dura de l’OTAN, que, empena per la secretària d’Estat nord-americana, Condoleezza Rice, ha congelat relacions”.

El 2 de setembre de 2008, els tres diaris analitzats publiquen una notícia que fa referència a l'actitud presa per la UE. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de Brussel·les, es titula: "La UE amaga amb suspendre acords comercials amb Rússia". Com a subtítol: "Els Vint-i-set insisteixen en reclamar a Moscou que es retiri de Geòrgia". La notícia descrivia, segons fonts diplomàtiques, com el debat dels Vint-i-set va ser "intens i una mica dispers". Sarkozy es va esforçar "per *dirigir les discussions cap el compliment del pla de pau i consensuar un missatge unitari* als països més propers geogràficament a Rússia".

La notícia d'*EL PAÍS*, també redactada des de Brussel·les, es titula: "La UE ajorna la *negociació del pacte comercial amb Moscou*". Com a subtítol: "Els Vint-i-set enviaran observadors civils al Caucas. Sarkozy afirma que cal evitar tensions militars". A més va destacar "la unitat" expressada pels Vint-i-set ja que "Europa ha parlat amb una sola veu". Va subratllar que "*la solució hauria de trobar-se per medis polítics i diplomàtics i no militars ni de l'OTAN*". El Consell va acordar que "l'estratègia passa pel compliment total de *l'acord de pau* de sis punts pressuposats per la Unió i acceptat per Moscou i Tbilisi el 12 d'agost, que va posar fi a la breu guerra que va enfrontar a Geòrgia i Moscou. Sembla ser que el punt més conflictiu d'aquest acord és el cinquè, que estableix que "les forces militars russes hauran de retirar-se a línies anteriors a les de l'esclat de les hostilitats. *Forces de pacificació russes implementaran mesures addicionals de seguretat, fins que s'acordi un mecanisme internacional*". Per assegurar el ple compliment de *l'acord de pau* i la retirada de les tropes russes de Geòrgia, tant Sarkozy com el president de la Comissió Europea, José Manuel Durão Barroso i Javier Solana, el Representant de la Unió, "es desplaçaran als països en conflicte per *negociar amb els seus corresponents presidents*". Sarkozy va agrair a Condoleezza Rice "que havia convençut a Saakashvili per a que acceptés el *pla de pau*". El president Zapatero "va destacar la unitat de la UE i va subratllar que suposa la garantia d'una *resolució des de la pau* i l'estabilitat en la zona". Va dir: "Hem de treballar per a que es compleixi *l'acord de pau*".

L'*AVUI* publica la notícia titulada: "La UE ajorna discutir amb Rússia *el nou acord d'associació*". La notícia descrivia que els Vint-i-set van compensar l'arrosament de no

castigar Moscou amb represàlies anunciant que “ajornen *la negociació del nou acord d'associació* ampliada amb Rússia. Això, mentre el president rus, Dmitri Medviéiev, no replegui les tropes de Geòrgia fins a les posicions on eren el 7 d'agost i compleixi el *pla de pau*”. Sarkozy, considerat com el “pare del *pla de pau* signat per Medviéiev i Saakaixvili, va obtenir la confiança dels seus homòlegs i va frenar la imposició de les sancions a Moscou que exigien els socis més durs, el Regne Unit, Suècia, els Estats bàltics i els antics de l'òrbita soviètica, unes represàlies amb què fins i tot havia amenaçat el seu cap d'Exteriors, Bernard Kouchner”. Davant d'això, els Vint-i-set van intensificar de forma decidida la pressió diplomàtica sobre el Kremlin, condemnant amb contundència la seva “reacció desproporcionada”. La cancellera alemanya, Angela Merkel, va dir: “Ajornem les noves reunions, no les suspenem, i les reprendrem quan es compleixi el *pla de pau*”. Els Vint-i-set van advertir a Moscou que “la solució del conflicte ha de basar-se en la independència i la integritat territorial de Geòrgia i no en la política de fets consumats”.

El 5 de setembre de 2008, tant el diari *EL PAÍS* com l'*AVUI* publiquen una notícia sobre el conflicte del Caucas. La d'*EL PAÍS*, redactada des de Moscou, porta per títol: “Cheney dóna a Tbilissi un recolzament a l'ingrés de Geòrgia a l'OTAN”. Com a subtítol: “Sis exrepúbliques soviètiques expressen el seu suport al paper de Moscou a la regió”. La notícia tracta sobre els ministres d'Exteriors de l'Organització del Tractat de Seguretat Col·lectiva (OTSC) que havien aprovat una declaració en la qual reconeixien les accions del Kremlin, oferint “el seu suport al paper actiu de la Federació russa per *contribuir a la pau* i la cooperació en el Caucas i garantir una seguretat sòlida a Ossètia del Sud i Abkhàzia. A l'*AVUI* la mateixa notícia es titula: “La UE prepara el guió del cara a cara amb Medviéiev”. Explica que “la decisió d'enviar Sarkozy, acompanyat del president de la Comissió Europea, José Manuel Durão Barroso, i del cap de la diplomàcia europea, Javier Solana, a Moscou i Tbilissi ha alterat l'agenda d'una cimera que ara estarà molt centrada en aquesta visita que ha de servir per comprovar si Medviéiev està *complint el pla de pau* i si realment ha retirat els soldats russos fins al punt on eren el 7 d'agost”. A més, “En funció del que Sarkozy vegi a Geòrgia, i del que li expliquin el president rus i el georgià, Mikhaïl Saakaixvili, la missió d'observació que

prepara la UE podrà arribar fins a Ossètia del Sud i Abkhàzia, quedar-se a la zona de seguretat o ni això”.

També l'AVUI, el 6 de setembre de 2008, publicava la notícia titulada “La UE ultima els detalls de la futura missió d'observació que desplegarà a Geòrgia” en què explicava que “els ministres d'Exteriors dels Vint-i-set es van reunir ahir en la primera jornada de la cimera informal que conclou avui a Avinyó, destinada a precisar els detalls i els límits de la missió d'observació de la Unió Europea a Geòrgia. Aquesta missió ja estaria ‘pràcticament llesta’, segons va explicar ahir l'alt representant de la UE per a la política exterior, Javier Solana”. Aquesta missió d'observació “pretén verificar si Rússia compleix l'acord de pau aprovat el 12 d'agost i, si no ho fa, obligar-la a retirar-se del territori georgià”. Solana va explicar que creu que la reunió serà un èxit, perquè el Kremlin “ha entès què volem i què han de fer ells”. Fonts diplomàtiques franceses deien que “Rússia es veurà obligada a retirar-se de la zona de conflicte quan comenci la missió d'observació europea”.

El 7 de setembre de 2008, LA VANGUARDIA publica la notícia redactada des d'Avinyó, amb el titular “Europa vol aclarir qui va donar el primer pas en la guerra de Geòrgia” i amb un subtítol que fa referència a un indicador sobre el tractament de la pau: “Pessimisme davant la visita de Sarkozy a Moscou i Tbilissi per aplicar el pla de pau”. La Unió Europea iniciava una investigació internacional per esbrinar qui va donar el primer pas en el conflicte que va esclatar a Geòrgia.

El mateix 7 de setembre, l'AVUI publica tres notícies entorn la situació de Geòrgia. La primera titulada “La UE aprova l'enviament d'observadors a Geòrgia” en la què el titular d'Exteriors francès, Bernard Kouchner, “va acusar Moscou de no respectar l'alto el foc acordat amb Rússia el 12 d'agost en el marc del pla de pau de sis punts negociat pel president francès, Nicolas Sarkozy, amb els seus homòlegs rus, Dmitri Medviédiev, i georgià, Mikhaïl Saakaixvili, que va posar punt final als combats. Kouchner va afirmar que en la reunió prevista per demà Sarkozy demanarà al cap del Kremlin que compleixi els compromisos”. La segona es titula: “Medviédiev denuncia l'ajut militar dels EUA a Tbilissi”. El president rus va instar a “anomenar les coses pel seu nom” perquè, “com a

resultat de l'agressió desfermada per Geòrgia a la regió, hi ha hagut una guerra” i Rússia s'hi va veure portada. Durant tot el conflicte, el cap del Kremlin evitava la paraula *guerra* i parlava “d’operació per a la imposició de la pau a Geòrgia”. La tercera notícia es titula: “Geòrgia alarma l’Est”. Els dirigents dels Estats que eren sota l’òrbita de l’antiga URSS temien que el nou imperialisme rus els afectés directament. Davant d’això s’apostava per una aliança amb Washington i una resposta contundent a Moscou, però s’havien doblat a les directrius moderades dels països grans de la UE. La notícia recordava que “la crisi de Geòrgia ha tornat a despertar vells fantasmes a l’antiga Europa socialista. Totes les alarmes s’han encès perquè el record de tropes comunistes a les ordres de Moscou esclafant les revoltes populars d’Hongria i Txecoslovàquia no s’ha esborrat de la memòria de molts dels ciutadans d’aquests països. Rússia no és vista a Polònia, Txèquia i les Repúbliques bàltiques com a França o Itàlia. Per als primers, Rússia encara és un Estat imperialista que vol venjar-se de l’afronta que va significar la dissolució de l’URSS i haver tornat a les fronteres de la Guerra Freda. A l’Europa occidental pesen més els interessos econòmics i geoestratègics”. L’última cimera dels caps d’Estat i de govern de la Unió Europea a Brussel·les “va evidenciar clarament aquesta divisió. Mentre que França, Alemanya i Itàlia *apostaven per la conciliació* i l’absència de sancions, el Regne Unit defensava més fermesa; Espanya es mantenia distant i Polònia, Estònia, Lituània, Letònia, Hongria i la República Txeca, que *havien rebutjat la missió de pau* del president francès, Nicolas Sarkozy, i *defensen una aliança sòlida* amb Washington, van voler apostar per la confrontació”.

El 8 de setembre de 2008, tant *EL PAÍS* com *l’AVUI* publiquen una notícia en relació a com Sarkozy actua com a president de torn de la Unió Europea. *EL PAÍS*, des de Brussel·les, la titula: “La dependència de l’energia lliga la UE a Rússia”. Com a subtítol: “Els dirigents de la Unió intentaran solucionar avui la crisi amb el Kremlin sense arriscar els subministres”. Per això Sarkozy i Durão Barroso “es reuniran amb Medvédev al Kremlin”. L’objectiu era assegurar que “Moscou compleixi en la seva integritat el sis punts de *l’acord de pau* assolit el 12 d’agost, del qual l’aspecte substancial és la retirada de les forces russes a les posicions d’abans de la guerra amb Geòrgia”. *L’AVUI* porta per títol “Medviédiev i Sarkozy es veuen les cares” perquè Sarkozy es reunia amb

Medviédiev, per “exigir-li la retirada de les tropes russes que continuen a Geòrgia, tot i que Moscou i Tbilissi ja *havien acceptat el pla de pau* de 6 punts, un dels quals és la retirada de les forces russes a les posicions que ocupaven abans del 7 d'agost”. Malgrat els diversos aclariments de Sarkozy, el Kremlin insisteix que “Moscou i Tbilissi van signar documents diferents i s'empara en la clàusula que permet a Rússia *aplicar mesures addicionals per garantir la seguretat* d'Ossètia del Sud per mantenir presència militar a Geòrgia”.

El 9 de setembre de 2008, *LA VANGUARDIA*, publica la notícia escrita des de Moscou, titulada “Rússia s’anirà de Geòrgia en un mes” i subtitulada “La UE assumeix que Moscou no retirarà les seves tropes d’ Abkhàzia i Ossètia del Sud”. La notícia explicava que “la prioritat de Sarkozy era que Moscou es comprometés a treure de Geòrgia els centenars de soldats que van creuar el límit de les províncies rebels després d’expulsar a l’exèrcit georgià, donant així *compliment a l’acord de pau* del mes passat”. En el context de l’inici de la V Conferència d’ambaixadors durant la qual es reunien a Madrid 130 caps de les missions diplomàtiques, Moratinos va explicar que “la decisió de *contribuir d’aquesta forma a la pau* en la zona forma part de les prioritats del seu departament, la primera de les quals és la *defensa de la pau*, la seguretat i els valors democràtics”.

Del mateix dia 9 de setembre de 2008, l’*AVUI* publica dues notícies. La primera es titula: “Sarkozy estava Rússia”, ja que el president francès en la seva visita a Moscou “*actua de mediador* en el conflicte entre Rússia i Geòrgia per la República secessionista d'Ossètia del Sud, [i] va aconseguir arrencar del Kremlin el compromís de retirar-se en un mes dels territoris georgians que ocupa arran de la guerra que va començar la nit del 7 d'agost”. Per altra banda, Medviédiev, en una roda de premsa va anunciar que “la retirada [de les tropes ‘pacificadores’] es farà durant els deu dies posteriors al desplegament en aquesta zona de mecanismes internacionals, que inclouen no menys de 200 observadors de la UE, i que haurà de tenir lloc no més tard de l'1 d'octubre del 2008”. Segons ell, “el nombre d'observadors internacionals que hi ha ara a les zones adjacents a Ossètia del Sud –els de l'ONU i els de l'Organització per a la Seguretat i la

Cooperació a Europa (OSCE)– han de ser “un nombre suficient per substituir *les forces de pau russes*”.

La segona notícia es titula: “Geòrgia insta l'Haia a aturar la ‘neteja ètnica’ russa”. Destacava que “Tbilissi acusa el Kremlin d’atacs contra civils, assassinats, denegació d’ajuda humanitària i desplaçaments forçosos” i que “Moscou nega les al·legacions i que el TPI tingui competències per intervenir en el conflicte”. El Kremlin nega que “el TPI, amb seu a l'Haia, tingui jurisdicció per jutjar l'actuació de l'exèrcit rus al·legant que en cap cas no ha violat el conveni internacional contra la discriminació racial de 1965”. El director del departament legal del ministeri d’Afers Exteriors rus, Roman Kolodkin, en la primera audiència pública a l'Haia després que Tbilissi denunciés el cas el 12 d’agost, va argumentar: “Parlem d’una disputa per l’ús il·legal de la força, però no de discriminació racial”. Va afegir: “No vam tenir més alternativa que prendre part en el conflicte i utilitzar la força per evitar noves pèrdues, *mantenir la pau* i oferir ajuda sense discriminar ningú, tampoc les víctimes georgianes”.

També l’AVUI publica el 10 de setembre de 2008 la notícia titulada: “Rússia reforça el control de les regions rebels de Geòrgia”. El ministre d’Exteriors rus, Serguei Lavrov, després d’una reunió amb els seus homòlegs Murat Jioe d’Ossètia del Sud i Serguei Xamba d’Abkhàzia, va declarar que s’havien posat *les bases dels “acords d’amistat, cooperació i assistència mútua per fer front a les amenaces a la pau* i a les agressions de qualsevol altre Estat”. Aquests acords regularan la presència militar russa, i el ministeri de Defensa ja va fer públic que “tant a Abkhàzia com a Ossètia del Sud hi haurà 3.800 soldats russos, 7.600 en total, més del doble dels que Moscou hi tenia desplegats abans de la guerra llamec d’ara fa un mes”.

El 16 de setembre de 2008 tant LA VANGUARDIA com l’AVUI fan referència a la reacció de l’OTAN. La notícia de LA VANGUARDIA redactada des de Brussel·les, en el títol presenta un indicador referits al tractament de pau: “*El pla de pau* a Geòrgia enfronta a la UE i a l’OTAN”. Porta com a subtítol: “De Hoop Scheffer creu inacceptable que Rússia segueixi a Ossètia”. Creia que “si els russos es queden tants efectius a Ossètia del Sud i Abkhàzia, no és acceptable.” Bernard Kouchner defensava que “el document

que van firmar Moscó i Tbilissi no és perfecte, cap *negociació de pau* produeix un document perfecte en els seus primers moments”.

L'AVUI porta per títol: “L'OTAN acusa la Unió Europea de doblegar-se davant Rússia”. La notícia començava: “no reconeixem la independència d'Abkhàzia i Ossètia del Sud, però ja estem respectant les seves fronteres. L'OTAN va carregar ahir contra la UE per la incoherència de defensar la integritat territorial de Geòrgia i, alhora, permetre a l'exèrcit rus quedar-se en les dues regions separatistes i no atrevir-se a entrar-hi amb la missió d'observadors europeus”. El secretari general de l'Aliança Atlàntica, Japp de Hoop Scheffer, veia “inacceptable que l'acord entre el president francès, Nicolas Sarkozy, i el rus, Dmitri Medviédiev, doni tant de terreny al Kremlin, que vol desplegar-hi 7.600 soldats, més del doble dels que tenia abans que esclatés la guerra”. Va criticar: “és molt difícil d'empassar”. També va dir que “si els russos continuen amb tantes tropes no ho consideraré una tornada a l'*statu quo*, acusant Medviédiev de no complir el *pla de pau*, i Sarkozy de mirar cap a una altra banda”.

L'1 d'octubre de 2008 *EL PAÍS* publica una notícia redactada des de Brussel·les, titulada: “La missió de la UE es desplega a Geòrgia”. També fa referència al desplegament d'observadors que “és considerat com un detall addicional al pla de pau de sis punts firmat a l'agost i que preveu la retirada de les tropes russes de Geòrgia, *el pla de pau va necessitar aquest annex explicatiu per tapar llacunes*”.

Les sis notícies següents són publicades a l'AVUI i segueixen fent referència al pla de pau. La primera, del dia 1 d'octubre de 2008, es titula: “Moscou frena a Geòrgia”. En ella expliquen la situació en que “els 352 observadors no armats que la Unió Europea ha enviat a Geòrgia haurien d'entrar avui, teòricament, a la zona de seguretat que envolta la regió secessionista d'Ossètia del Sud. Però els soldats russos ja van encarregar-se ahir de deixar ben clar que no es replegaran tan fàcilment i que, per ara, impediran que la missió civil dels Vint-i-set s'acosti a menys de vint quilòmetres d'Ossètia: ‘la frontera sud’ d'aquest perímetre de seguretat que encara controla el Kremlin és la línia vermella que ahir va traçar el tinent coronel Vitali Manuixko”. A més el cap de la diplomàcia europea, Javier Solana, afirmà que “ahir i avui és a Geòrgia,

acceptava que oficialment comencen l'1 d'octubre, però no farem tot el desplegament en un dia, sinó etapa per etapa per permetre a les forces russes retirar-se". El *pla de pau* amb què el president francès, Sarkozy, va convèncer el rus Medviédiev i al georgià Saakaixvili "dóna encara deu dies de termini, fins al 10 d'octubre, a les forces russes per retirar-se d'aquesta zona on han arribat a desplegar-hi fins a 25 punts de control militar".

La segona, del 2 d'octubre de 2008, es titula: "La UE entra a la zona de seguretat de Geòrgia". Explicava que "a les tropes russes els queden ara nou dies per replegar-se cap al nord, si més no on eren el 7 d'agost, si el president Medviédiev no vol incomplir *el pla de pau*". La tercera, del 6 d'octubre, es titula: "Rússia comença la retirada de la franja de seguretat d'Ossètia del Sud i Abkhàzia". La notícia començava: "la bandera russa ja no oneja des d'ahir al control militar d'Ali, a la franja de seguretat d'Ossètia del Sud, al nord-est de Gori: els soldats russos la van despenjar, es van replegar cap al nord". Aquesta ha estat la primera mostra de que Moscou "té intenció de *complir el pla de pau* del president francès, Sarkozy, i retirar les seves tropes abans d'aquest divendres fins al lloc on eren quan va esclatar la guerra l'agost passat". Els Vint-i-set "van respirar una mica més tranquils quan els observadors civils que han enviat a Geòrgia van certificar ahir el desmantellament d'aquest primer control rus i que les tropes del Kremlin es preparaven per abandonar els de Perevi, Zugdidi, Narvazeri, Kvenatkotsa, Txkorotsku o Kanti, tant a la zona de seguretat que envolta Ossètia del Sud com a la d'Abkhàzia".

La quarta, del 7 d'octubre de 2008, es titula: "Rússia manté la retirada de Geòrgia tot i la tensió" ja que "mentre s'iniciava la retirada russa, es van detectar trets de morter diumenge a la nit en una zona georgiana deshabitada molt pròxima a Abkhàzia". Tbilissi culpa Moscou d'aquests atacs. D'altra banda, en un intercanvi de trets, va morir un guàrdia fronterer a la República d'Abkhàzia. Després d'aquests incidents, el ministeri d'Exteriors rus acusa Tbilissi "d'intentar provocar noves accions militars". Tot i això, feia saber que "té la ferma intenció de *complir l'acord* entre el president de la Federació de Rússia, Medviédiev, i el de França, Sarkozy, sobre la retirada dels destacaments de *manteniment de la pau* en territori georgià d'ara al 10 d'octubre".

La cinquena notícia, del 22 d'octubre de 2008, es titula: "La UE manté per ara al congelador les relacions amb Rússia". Ressaltava que "l'Europa de l'Est es resisteix a oblidar tan aviat la guerra llamec d'aquest agost a Geòrgia i ahir els ministres d'Exteriors dels Vint-i-set no es van posar d'acord si treure o no del congelador la *negociació d'un nou acord d'associació* estratègica amb Rússia, suspès al setembre". En la conferència internacional de Ginebra "[de demà] es parlarà de l'estatus de les autoproclamades repúbliques independents i, per tant, la presidència francesa de la UE haurà d'esperar a *reprendre les negociacions* amb Rússia, tot i que defensa que el president rus, Medviéiev, està *complint el pla de pau* i ha retirat les seves tropes".

La sisena notícia, del 6 de novembre de 2006, titulada "Rússia desplegarà míssils a la frontera amb Polònia per contrarestar l'escut dels EUA", informa que el cap del Kremlin, Medviéiev, va anunciar en el discurs sobre l'estat de la nació davant l'Assemblea Federal, formada per les dues cambres legislatives, el govern i part de l'elit religiosa, judicial i social de Rússia, que "Moscou instal·larà un complex de míssils Iskander a Kaliningrad, la regió russa que hi ha entre dos Estats de la Unió Europea, Polònia i Lituània, com a resposta al futur desplegament de l'escut antimíssils nord-americà a Polònia i a la República Txeca". També va recordar "l'amenaça de la possible ampliació de l'OTAN cap a les fronteres russes i que totes aquestes mesures són forçades, perquè Rússia ha dit a tots els socis 'que *volem mantenir una cooperació positiva i actuar junts* contra les amenaces comunes, però lamentablement no ens volen escoltar". Medviéiev va defensar "l'operació russa *per imposar la pau* a Geòrgia" i va dir que "Rússia no es farà enrere al Caucas". Segons ell, "l'atac georgià a Ossètia del Sud va ser conseqüència de la política presumptuosa de l'administració dels EUA al Caucas, que ha posat en dubte l'eficàcia de les institucions internacionals de seguretat". Segons Medviéiev, "el conflicte es va aprofitar per emplaçar vaixells de l'OTAN al mar Negre i accelerar el desplegament del sistema antimíssils dels EUA a Europa". També va dir que "les relacions entre Moscou i Washington no passen pels millors moments, però que Rússia no pateix d'antiamericanisme innat i confia que la nova administració nord-americana reforçarà les relacions amb Rússia".

L'11 de novembre de 2008, tant *LA VANGUARDIA* com l'*AVUI*, publiquen la notícia que fa referència a l'intent d'un nou diàleg de la UE amb Rússia. Ja els titulars presenten els indicadors referits al tractament de la pau. La notícia de *LA VANGUARDIA*, escrita des de Brussel·les, es titula: "L'energia porta a la UE a *reprendre les negociacions* amb Rússia". La notícia explica un "canvi d'estratègia respecte a Moscou. La urgència per tancar un acord sobre la seguretat de subministrament energètic amb Rússia s'imposa. Dos mesos després de congelar la *negociació d'un ambiciós acord d'associació* entre la UE i Rússia com represàlia a la Guerra contra Geòrgia d'aquest estiu, els ministres d'Assumptes Exteriors dels Vint-i-set van acordar tornar a la *taula de negociació* malgrat les seves discrepàncies sobre el grau de *compliment dels acords de pau*." El ministre francès, Kouchner, va dir: "Cal *continuar el diàleg*, no hi altra solució". L'*AVUI* titula la notícia: "La UE *reprèn el diàleg per a un nou acord* amb Rússia". S'hi explica que el govern georgià, decebut, va lamentar que "la UE declari ja la missió complerta i torni a *negociar* amb Rússia com si res no hagués passat".

El 2 d'abril de 2009, l'*AVUI* publica la notícia titulada "Nova era EUA-Rússia" on s'explicava que "la residència oficial de l'ambaixador dels Estats Units a la cort de St. James, Winfield House, al nord de Regent's Park, pot haver estat l'escenari d'un gir de 180 graus en les relacions entre els EUA i Rússia, prou deteriorades durant els vuit anys de presidència de George W. Bush, especialment en el segon mandat. El president nord-americà, Obama, i el seu homòleg rus, Medviédiev, es van reunir en un dels molts contactes bilaterals mantinguts pel primer la jornada prèvia a la cimera del G-20, i *van acordar obrir immediatament converses per reduir l'arsenal nuclear* de tots dos països". En un comunicat conjunt afirmaven: "Nosaltres, líders de Rússia i dels EUA, estem preparats per anar més enllà de les mentalitats de la Guerra Freda i volem dibuixar un fresc començament en les relacions entre els nostres països. En uns pocs mesos, hem treballat intensament per *establir un nou to en les relacions bilaterals*. Ara és hora *d'arribar a acords* i traslladar les nostres càlides paraules a la consecució de beneficis per a Rússia, els EUA i tots aquells arreu del món *interessats en la pau i la prosperitat*".

El 17 d'abril de 2009 *LA VANGUARDIA* publica la notícia redactada pel corresponsal des de Moscou. Presenta tant en l'avantítol com en el títol els indicadors referits al tractament de la pau davant dels quinze anys de conflicte en el Caucas que, segons el diari descriu, està considerat com "un clan en el poder". L'avantítol és "La 'pau' imposada pel pro-rus Kadirov suscita més que dubtes", i el títol és "Pacificador a la força" i destaca que "els paramilitars de Kadirov han estat acusats de greus violacions dels drets humans". Kadirov, després de conèixer l'aixecament de l'operació antiterrorista va fer una declaració de fi de guerra: "Avui Xexènia, tal com admeten milers de visitants, és una regió pacífica i en desenvolupament".

L'1 de maig de 2009, l'*AVUI* publica una notícia titulada: "Moscou reobre al Caucas la tensió amb l'OTAN i la UE". S'informava que "el president rus, Dmitri Medviédiev, i els seus homòlegs de les Repúbliques secessionistes georgianes d'Abkhàzia, Serguei Bagapx, i d'Ossètia del Sud, Eduard Kokoiti, van escenificar en el Kremlin la signatura de dos acords bilaterals per fer 'esforços conjunts per custodiar les fronteres' que han de garantir la seguretat de les dues regions secessionistes. Segons el portaveu de l'OTAN, James Appathurai, "la signatura dels tractats incompleix els acords de pau que van posar fi al conflicte armat a Ossètia del Sud i no vetlla pels interessos de pau i de seguretat a llarg termini a la regió del Caucas sud". A més, va recordar que "l'OTAN dóna suport a la integritat i la sobirania del territori de Geòrgia". La presidència txeca de la Unió Europea també "es va mostrar profundament inquieta per les decisions russes, perquè 'contradiuen' l'acord d'alto el foc negociat el 12 d'agost passat". Davant d'això, el president rus, que "ja havia qualificat el projecte de l'OTAN de 'miop', va titllar els exercicis militars de 'provocació descarada'". Ell opina que "fer maniobres i qualsevol moviment que contribueixi a militaritzar una zona que fa poc ha estat escenari d'una guerra, és irresponsable". Considera que "les maniobres contradiuen els sis punts acordats a l'agost per posar fi al conflicte".

L'última notícia és del 23 de juny de 2009, de *LA VANGUARDIA*, redactada pel corresponsal de Moscou, i titulada "Atac suïcida contra el president d'Ingushetia, en el Caucas rus", amb el subtítol: "Yevkurov, anomenat per Moscou l'any passat, sobreviu amb ferides greus". La notícia descriu que la violència en el Caucas segueix essent el

principal desafiament per al Kremlin, malgrat després d'eliminar la insurgència xexena, aquesta república viu una relativa calma. El president rus, Dmitri Medviéiev va dir que “el president d'Ingushetia havia fet molt personalment per portar l'ordre i *instaurar la pau social* en la república”.

3.6.2.1. VALORACIÓ

El tira i aflixa que es produeix entre Medviéiev i Sarkozy, com a mediador principal, per tal d'arribar a acords pacificadors és una de les pàgines històriques més valentes davant d'una realitat difícil en la qual hi ha una gran desconfiança per part dels països en procés d'independització. Ells recorden la prepotència del Kremlin en altres ocasions, i això dificulta que el diàleg sigui una realitat senzilla. Molts d'aquests acords, quan ja semblaven que eren un fet, es desfan i la negociació ha de tornar a començar de nou. És notòria la intervenció de Sarkozy i de Solana com a bons negociadors; fins i tot una de les sessions de negociació es porta a terme a França. Els sis punts del pla de pau són emblemàtics pel fet de ser realitzables. És a partir d'una cessió del poder rus que es pot trobar la solució per arribar al final desitjat: la independència. La temptació dels negociadors és la d'imposar la pau. Els costa renunciar a la força armada. Malgrat tot, aquest teixit de negociacions que hem pogut evidenciar constitueixen una de les pàgines més esperançadores d'una possible pau.

3.6.3. IRLANDA. CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL

En el context d'Irlanda i sobre la pau prenem com a punt de partença un referent històric gairebé present en totes les notícies analitzades: l'Acord de Belfast, conegut com els Acords del Divendres Sant signats a Belfast, el 10 d'abril de 1998, entre els governs irlandès i britànic i diferents partits polítics. Per aprovar-lo es va fer un referèndum tant a Irlanda del Nord com a la República d'Irlanda.

Són prou coneguts a Irlanda els diferents grups paramilitars que utilitzen o han utilitzat el nom d'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA) que prové de l'anglès *Irish Republican Army*. Aquests grups pretenien un estat sobirà i independent respecte al Regne Unit, que conté l'illa sencera d'Irlanda, incloent Irlanda del Nord. Tots ells diuen "ser hereus de l'IRA original, també conegut com l'"IRA antic" de la República d'Irlanda, proclamada pel parlament l'any 1919.

La denominació IRA va aparèixer per primera vegada durant la batalla de Ridgeway, el 2 de juny de 1866. Des de llavors hi han hagut diferents col·lectius: l'IRA Provisional (PIRA), fundat el 1969 i conegut per les seves campanyes paramilitars durant les dècades dels 70, 80 i 90; l'IRA Oficial, format a partir de les restes de l'organització després de la secessió de l'IRA Provisional en 1969, i militarment inactiu en l'actualitat; l'IRA Autèntic (RIRA), una escissió a partir del PIRA que es remunta a la dècada dels 90; i l'IRA de la Continuitat (CIRA), una altra escissió dels 80 a partir del PIRA.

És important tenir en compte que l'IRA s'arrela en la lluita d'Irlanda per la seva independència del Regne Unit durant les primeres dècades del segle XX. Cal diferenciar el que es coneix com "l'IRA antic" i "l'IRA Oficial o l'IRA Provisional". Aquest últim és el grup escindit i format en els 60 com a resposta a la discriminació institucionalitzada, les revoltes i els assassinats de catòlics, especialment a Belfast i Derry, ciutats d'Irlanda del Nord amb majoria protestant. Però la majoria dels irlandesos desestimen aquestes reivindicacions i aquests grups no compten amb el suport popular. Va ser el 28 juliol de 2005 quan l'IRA va anunciar el cessament de la lluita armada.

3.6.3.1. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

D'Irlanda analitzem 19 notícies que presenten els indicadors referits al tractament de la pau. Les dues primeres notícies seleccionades són de l'AVUI. La primera, del 4 de setembre de 2008, titulada "L'IRA no té cap més relació amb les activitats terroristes" informa dels resultats del dinovè informe de la Comissió Independent de Seguiment dels Acords de Pau: "*la pau a Irlanda del Nord no està amenaçada*. El procés de

transferències de poders ha de continuar, tal com exigeix el Sinn Féin. Per bé que encara no s'ha produït l'anunci de dissolució de la cúpula de l'IRA, ni del consell armat dels Provisionals –escissió violenta que va seguir la lluita després del Divendres Sant de 1998–, els dirigents de totes dues organitzacions no tenen cap més vincle amb activitats terroristes”. Aquesta és la principal conclusió del dinovè informe de la Comissió Independent de Seguiment dels Acords de Pau.

La segona és del 19 de novembre de 2008 i es titula: “Unionistes i republicans posen fi a la paràlisi del govern de l'Ulster”. Informa de que el Partit Unionista Democràtic (DUP) i el Sinn Féin *arriben a un acord* i que l'executiu nord-irlandès es reunirà després de 152 dies de bloqueig. “La darrera pedra del *procés de pau* nord-irlandès es va posar [ahir] després de 152 dies de paràlisi política, quan el desprestigi de la classe dirigent, especialment el dels dos partits principals de la província, amenaçava l'estabilitat i l'eficàcia de la nova arquitectura institucional de l'autonomia nord-irlandesa. El DUP i el Sinn Féin –protestants i unionistes, d'una banda, i republicans i catòlics, de l'altra– van *arribar a un acord* per completar les transferències relatives a Interior i Justícia, les dues que faltaven, segons van anunciar, de forma conjunta, el primer ministre, Peter Robinson del DUP, i el viceprimer ministre, el republicà Martin McGuinness, número dos del Sinn Féin”. Amb aquest acord fet públic “se superen finalment els obstacles que, especialment a parer dels republicans, existien per reunir el govern de Stormont”. La disputa entre els dos partits que “formen la fràgil coalició nord-irlandesa consistia, bàsicament, a determinar quan s'havien de completar les transferències de totes dues carteres”. Davant d'això s'han planificat “diferents etapes per *consolidar el procés*, a tot estirar el maig del 2012, quan es *fixaran noves normes permanents*”. Aquest desbloqueig “marca una fita més en el procés de pau nord-irlandès, atès que és el primer cop que una crisi de tal envergadura es resol sense la intervenció directa de Londres”.

El 29 de gener de 2009 *EL PAÍS* publica una notícia redactada des de Londres i titulada: “Les indemnitzacions a les víctimes de l'Ulster provoquen indignació”. Com a subtítol: “Els unionistes exigeixen que els pagaments discriminin entre innocents i terroristes”. La notícia comença amb l'afirmació del *mediador* sud-africà, Brian Currin, que va dir:

“El procés de pau, com bé sabem, té un llarg camí a recórrer”. Precisament no es referia a la situació de Sud-Àfrica, sinó *“a la reconciliació a Irlanda del Nord després de 40 anys de disturbis que van deixar 3.700 morts”*.

El 9 de març de 2009, els tres diaris analitzats publiquen la mateixa notícia sobre un nou atac realitzat per l'IRA-Autèntic que provoca terror i desestabilitza el *procés de pau*. Aquest és el primer atemptat mortal contra l'exèrcit del Regne Unit a Irlanda del Nord des del 1997, quan un franc tirador de l'IRA va acabar amb la vida d'un soldat, i l'acció terrorista més greu registrada a la província des que el 15 d'agost del 1998 tingués lloc a Omagh l'esclat d'una bomba que va acabar amb la vida de 29 persones, inclosos dos ciutadans espanyols. L'IRA Autèntic també en va ser el causant. LA VANGUARDIA, publica la notícia redactada des de Belfast, i titulada: *“El terrorisme torna a l'Ulster”*. Porta com a subtítol: *“L'IRA Autèntic s'atribueix l'atemptat que va matar a dos soldats en una caserna”* trucant al diari irlandès *The Sunday Tribunal* per reivindicar l'atemptat. *“Havien passat dotze anys de la mort de l'últim militar del regne a mans de terroristes nord-irlandesos, i el procés de pau de la província està molt consolidat, amb els unionistes i el Sinn Féin en el Govern de Stormont”*. A més totes les forces polítiques de Londres i Belfast *“s'han unit en la condemna de l'atemptat per impedir que els terroristes aconseguixin el seu objectiu de dinamitar el procés de pau i fer caure un Govern autònom de Stormont intrínscament fràgil”*.

EL PAÍS publica la notícia escrita des de Londres i titulada *“La pau trontolla a Irlanda del Nord”* i subtitulada amb *“Dissidents de l'IRA-Autèntic s'atribueixen l'assassinat de dos soldats britànics. Londres i Dublín afirmen que l'atemptat no farà descarrilar el procés de pau”*. La notícia començava ressaltant que *“Centenars de persones, sense distinció de fe, es van concentrar per pregar per la pau a l'Ulster i protestar per l'atemptat”*. Malgrat la *reconciliació* entre catòlics i protestants és llunyana, *“els nord-irlandesos s'han acostumat a la pau”*. També els primers ministres del Regne Unit i d'Irlanda que han condemnat aquest atemptat van proposar un missatge comú: *“res aturarà la pau”*.

L'AVUI ho titula: *“El terror torna a Irlanda del Nord”*. Afirmava que *“l'acció terrorista, qualificada pel primer ministre britànic, Gordon Brown, de covarda, fa reviure*

l'espectre dels anys més durs del terror a l'Ulster i, si més no, posa un interrogant damunt el *procés de pau*". També Brown va assegurar que "cap assassí serà capaç de fer descarrilar un procés de pau –coincideix literalment amb *EL PAÍS*– que compta amb el màxim suport del poble d'Irlanda del Nord. Farem tot el que estigui al nostre abast per *garantir la seguretat* d'Irlanda del Nord i per dur aquesta gent [els terroristes] davant la justícia".

L'endemà, 10 de març de 2009, els tres diaris analitzats continuen fent ressò del mateix esdeveniment sobre el retorn del terrorisme. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de Belfast, es titula: "Brown: '*La pau és indestructible*'". Com a subtítol: "Londres, unionistes i Sinn Féin condemnen l'atemptat amb matisos diferents". Malgrat tot, la condemna va ser unànime. Una vegada més confirmaven que va ser "un atemptat contra el *procés de pau* i per tant també contra l'estratègia de l'IRA".

La notícia d'*EL PAÍS*, també redactada des de Londres, es titula: "La mort a trets d'un policia porta a l'Ulster 'a la vora de l'abisme'"; i es subtitula: "Brown havia assegurat que *el procés de pau a Irlanda és indestructible*" ja que insistia que la intenció de l'atemptat era "posar en perill el procés de pau".

L'*AVUI* ho titula com: "*Compromís amb la pau*". Ressaltava també que el primer ministre britànic, Gordon Brown, el cap del govern autònom, l'unionista Peter Robinson i el seu adjunt, el republicà Martin McGuinness, "transmetien *un missatge de compromís amb la pau*, encara que no van comparèixer junts davant dels mitjans de comunicació". Brown va afirmar: "el que he vist aquest matí és *la unitat de la gent d'Irlanda del Nord i la unitat dels partits polítics*. Ells continuen *units per la pau i pel procés polític que ha estat construït durant molts i molts anys*. Seguiran treballant junts, i volen, com jo mateix, enviar un missatge al món per dir que el procés polític no es trencarà. De fet, el procés polític és ara irrompible. Unitat pel que fa al rebuig a la violència, sí, però diferències de matisos quant a les estratègies a seguir per reforçar la seguretat policial i *enfortir la pau*".

L'11 de març de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS*, segueixen fent referència a l'atemptat. La notícia de *LA VANGUARDIA*, redactada des de Belfast, es titula: "Unionistes i republicans s'uneixen per salvar el Govern nord-irlandès". Com a subtítol: "Dos detinguts per l'assassinat d'un agent de policia a la nit del dilluns". Davant del que estava succeïnt, "els nord-irlandesos es pregunten si el *procés de pau* corre perill, si és raonable témer el retorn dels temps foscos de la por i de la violència que han marcat la vida de generacions". La notícia d'*EL PAÍS*, redactada des de Londres, es titula "*Els dissidents de la pau*" i es subtitula "300 terroristes escindits de l'IRA sostenen una nebulosa de grupuscles contraris als Acords de Divendres Sant", és a dir, a l'Acord de Belfast que s'havia signat el 10 d'abril de 1998.

El 12 de març de 2009 l'*AVUI* publica la notícia titulada: "Silenci per fer callar les armes". Uns manifestants nord-irlandesos *van guardar un minut de silenci contra el terrorisme*. "Una vegada més, i la història dels més de 30 anys de disturbis i el difícil *procés de pau* que els ha seguit n'han vist moltes ja, el poble d'Irlanda del Nord va sortir ahir als carrers de Belfast i altres ciutats de la província per demanar, aquest cop en silenci, que les *armes callin per sempre*. Catòlics, anglicans, metodistes, presbiterians, unionistes, republicans, 50.000 persones, es van aplegar". La *manifestació més nombrosa* va tenir lloc a la capital, davant de l'edifici de l'Ajuntament, en què "poc després de la una, el lament d'una gaita va precedir cinc minuts d'absolut silenci de la gernació. Molta gent també expressava el sentiment que els havia aplegat amb les portades dels diaris que duïen, en què es llegien titulars com '*Prou d'aquesta bogeria*' o amb petits cartells amb la llegenda '*No tornem enrere*'".

El 15 de març de 2009, tant *EL PAÍS* com l'*AVUI* segueixen tractant el tema sobre l'assassinat de dos soldats i un policia. *EL PAÍS*, des de Belfast, ho titula: "Tres morts fan tremolar l'Ulster". Com a subtítol: "L'assassinat de dos soldats i un policia amenaça *l'èxit de deu anys de pau entre catòlics i protestants*. La policia ha detingut ja a sis sospitosos". La notícia descrivia detalladament que "ha plogut molt des que els catòlics republicans i els protestants unionistes vam *acordar la pau* al 1998. Però l'aigua no ha aconseguit despintar el mural. I si ho va fer, algú ho va tornar a pintar. A cap catòlic republicà se li acut passar per aquest lloc. Pocs metres més amunt hi ha un de

semblant de l'IRA. *Tota una indústria turística va florir amb la pau al voltant de 183 murals a Belfast*". Durant aquests anys *la pau havia portat èxits evidents*.

La notícia de l'AVUI es titula "Miracle sota amenaça", ja que l'assassinat de dos soldats i un policia *enforteix el procés de pau* i la col·laboració entre unionistes i republicans. La notícia començava anunciant que "tres assassinats en 48 hores i l'alarma s'ha elevat a quotes que no es recordaven des de fa quinze anys, quan la pau a Irlanda del Nord era vista per les dues comunitats enfrontades, catòlics i protestants, com una meta impossible.

Les quatre següents notícies són de l'AVUI. La primera, del 16 de març de 2009, segueix fent referència al tema dels dissidents i es titula: "La policia xifra en 300 els dissidents de l'IRA". Explicava que la policia d'Irlanda del Nord va confirmar "les estimacions de Dublín en el sentit que els republicans contraris al *procés de pau* i decidits a atemptar són uns 300". També informava segons el cap del Servei Policial d'Irlanda del Nord (PSNI), Hugh Orde, al diari britànic *News of the World*: "Aquests últims divuit mesos hi ha hagut almenys 25 temptatives de terroristes dissidents de matar policies". Orde subratllava que "els grups escindits de l'IRA són petits, desorganitzats i infiltrats i que la unitat de les forces polítiques en defensa del *procés de pau* és un fet".

La segona, del 18 de març de 2009, porta per títol: "Obama *aferma el compromís dels EUA amb la pau a Irlanda*". El president nord-americà rebé els líders de Dublín i de Belfast a la Casa Blanca amb motiu del dia de Sant Patrici, patró de l'illa. Obama, que es va estrenar en la tradicional cerimònia del 17 de març que cada any celebra la Casa Blanca, va dir: "Vull que tothom escolti això, els EUA sempre estaran del costat dels qui *treballen per la pau*". Va afegir que "els nord-irlandesos havien respost 'heroicament' als recents assassinats de dos soldats i un policia que han tornat a posar l'atenció en el conflicte nord-irlandès i han amenaçat una dècada d'estabilitat". Segons Obama, la gran pregunta era saber com reaccionaria la població d'Irlanda del Nord. "Els i els seus líders dels dos costats han condemnat la violència i s'han allunyat dels vells impulsos partidistes". Obama també va destacar que els líders d'Irlanda del Nord sabien que "el

futur és massa important per cedir davant dels qui miren al passat”. Ell es va mostrar confiat en que “*la pau prevaldrà*”.

La tercera notícia, del 25 d’abril de 2009, amb noves aportacions, porta per títol: “Amenacen de mort un dels principals caps del Sinn Féin”. Feia referència a Martin McGuinness, viceprimer ministre d'Irlanda del Nord i figura clau del republicanisme irlandès tant en els anys més durs (1969-95) dels *Troubles* (disturbis), com després, com a ferm defensor de la via política i negociador en cap del Sinn Féin en el *procés de pau* que va culminar, en primera instància, en els Acords de Divendres Sant de 1998. Ara “la policia de la regió autònoma l'ha advertit que la seva vida corre perill”.

La quarta, del 28 de juny de 2009, es titula: “Dos grups unionistes anuncien la destrucció del seu arsenal”. Descriu aquesta data com un “dia històric per al *procés de pau* a Irlanda del Nord. Dos grups paramilitars unionistes de la província britànica van anunciar ahir que havien destruït tot el seu arsenal, mentre que un tercer assegurava que havia començat un procés parcial de desmantellament que l'hauria de conduir al mateix objectiu”. També informava que “les organitzacions protagonistes d'una acció qualificada de fonamental per la majoria dels observadors del conflicte són la Força de Voluntaris de l'Ulster (UVF), la Unió de Defensa de l'Ulster (UDA) i l'Escamot de la Mà Vermella (RHC), una escissió de l'UDA. La UVF i l'RHC són les dues organitzacions que van declarar la *total destrucció de les armes*. Per la seva banda, l'UDA assegurava en un comunicat fet públic a Belfast que el procés que havia posat en marxa hauria de conduir també a aquest punt. De fet, segons els *acords de pau* de Divendres Sant del 1998, tots els grups paramilitars que han operat a Irlanda del Nord tenen fins al 2010 per completar el procés de destrucció o lliurament d'armes abans que no siguin perseguits legalment”.

L’última notícia és de *LA VANGUARDIA*, del 9 d’agost de 2009, redactada des de Belfast, i titulada “El terror no rebrota a l’Ulster”. Com a subtítol: “Les bases republicanes ja col·laboren per neutralitzar als últims radicals”. La notícia ressaltava que tant catòlics com protestants, “tots coincideixen en què *la pau ha arribat*”.

enterrant el sectarisme polític". Un membre del Partit Democràtic Unionista assenyalava que "unes de les explicacions del perquè l'IRA s'ha incorporat en el Govern d'Ulster, mentre l'ETA segueix matant a Espanya, és que la resposta al terrorisme mai va formar part del joc polític ni a Londres ni a Dublin, que les estratègies van ser fruit del consens en comptes d'objecte de recriminacions electorals. Per a que *la pau fos possible* tots hem hagut d'empassar *quina* i no resulta fàcil treballar amb aquells que saps segur que van ser responsables d'assassinats fins i tot de familiars i amics".

3.6.3.2. VALORACIÓ

Irlanda, des d'una actitud independentista originada per l'allunyament de l'imperi britànic, es troba amb el fenomen d'utilitzar el terrorisme per tal de reivindicar una postura valenta en la qual un ample mosaic de grups independentistes fan, en moltes ocasions, la feina bruta de mostrar que tenen força com a components d'una petita nació. Aquests volen mostrar a la societat que els nombrosos grups que s'han unit en el bàndol dels protestants i el dels catòlics han estat capaços d'aconseguir una treva, prou tensa, per així iniciar una etapa de credibilitat organitzativa un dels principals fruits de la qual és que, més enllà d'acabar-se els assassinats, treballen per un increment de l'economia nord-irlandesa i també per mostrar una nova imatge ciutadana. És una pau que mundialment pot ser considerada com precària i feble, però que sorgeix després d'un llarg període d'esgotament moral davant dels tants imprevisibles brots de violència.

3.6.4. MOSTRA D'INDICADORS

Després de la descripció analítica de les 55 notícies referents al bloc temàtic d'Europa, procedim a presentar els resultats obtinguts.

1. La pau com a objectiu a:

Obtenir. Contribuir-hi. Defensar. Mantenir. Instaurar. Acordar. Afermar. Treballar-hi.

Hem extret aquests verbs de frases trobades a les notícies on la pau feia la funció de complement directe, per exemple, voler la pau o garantir la pau. Relacionant aquests verbs podem definir la pau com *quelcom a obtenir per acord mitjançant el treball i la contribució de tothom. Un cop instaurada s'ha de mantenir defensant-la i afermant-la.*

2. Tipus de pau:

Duradora.

Aquest és l'adjectiu que predomina en tots els blocs.

3. Actituds necessàries per treballar la pau:

Tenir interès en la pau, la prosperitat i la seguretat. Comprometre's amb la pau.

L'enquistament d'un conflicte com l'irlandès a Europa fa necessàries aquestes actituds per poder dur a terme accions a favor de la pau amb resultats positius.

4. Accions a favor de la pau:

Pregar per la pau. Guardar un minut de silenci contra el terrorisme. Fer manifestacions per la pau més nombroses. Acordar obrir converses. Reprendre i continuar el diàleg.. Complir els compromisos. Defensar una aliança sòlida. Enfortir el procés de pau. Garantir la seguretat. Reprendre les negociacions. Mantenir una cooperació positiva i actuar junts. Seure a la taula de negociacions. Acceptar el pla de pau, aplicar-lo i complir-lo. Arribar a acords. Acordar l'alto el foc. Fer callar les armes per sempre. Destruir totalment les armes. Arribar a un acord. Fer un nou acord de pau. Negociar un nou acord de pau i complir-lo. Fer esforços conjunts. Apostar per la conciliació.

Totes aquestes accions seran analitzades a les conclusions a partir d'una taula que confeccionarem amb elles.

5. Actors de pau:

Mediador: Brian Currin, mediador sud-africà, va dir referint-se a la reconciliació a Irlanda del Nord: "el procés de pau (...) té un llarg camí a recórrer".

6. Observacions:

El procés de pau a Europa gaudeix d'un optimisme que porta als seus actors a afirmar que res aturarà la pau, o que la pau és indestructible. Remarquem també que apareixen en els indicadors algunes activitats que ja no són exclusivament dels governants sinó de la societat civil: pregar, manifestar-se i guardar silenci per les víctimes.

3.7. VATICÀ

3.7.1. INTRODUCCIÓ HISTÒRICA

La preocupació per aconseguir la pau al món per part de l'Església i, en concret, pel Magisteri pontifici, ha estat clara i pública durant els darrers anys. És a partir del gest clar de la renúncia als Estats Pontificis, el 11 de febrer de 1929, quan es signa el Tractat del Laterà i es crea l'Estat de la Ciutat del Vaticà, fruit de les negociacions entre el govern italià i el papat. Això va donar pas al naixement d'un estat sobirà, el més petit del món, sobre una superfície de quaranta-quatre hectàrees. A més, els Cossos Militars de l'Estat de la Ciutat del Vaticà van quedar suprimits pel Papa Pau VI el 14 de setembre de 1970, excepte la Guàrdia Suïssa Pontificia, que té la funció de mantenir l'ordre ciutadà.

La història bèl·lica de l'Església comença quan, volent mantenir uns drets de domini en els terrenys que ocupava, començà a comptar amb una estreta relació amb els cavallers i nobles, especialment en l'època feudal, quan tenien cura de servir els drets i les fronteres de l'Estat Pontifici. Això va portar a situacions sagnants. No cal dir les Creuades, poc reeixides, que es van originar l'any 637 i que van provocar tants morts per tal de conquerir els llocs sagrats de Terra Santa. El decurs de les Creuades va ser llarg, amb molts enfrontaments i resultats tràgics. La història en descriu un total de vuit Creuades que van acabar l'any 1270. Es va confondre la conquesta de la guerra amb la conquesta espiritual i evangelitzadora que proposava especialment Francesc d'Assís. És en aquella època, ja sigui pels fracassos bèl·lics o per un canvi de mentalitat, que va cessar aquest esperit violent de Creuada vers Terra Santa. No obstant això, seguien les intencions bèl·liques en els terrenys pontificis i, en alguns casos la defensa armada dels Estats Pontificis va ser dirigida pel mateix Papa, com el cas de Juli II (1443-1513).

El canvi de mentalitat, gràcies al qual se separa el poder civil del religiós, com hem vist en el Tractat de Laterà, obre una nova etapa a l'Església i es crea un nou estil

d'afrontar la realitat de la pacificació del món implicant-hi d'una manera concreta la justícia social. Aquest element bàsic de la pacificació el trobem en diferents encíclicues. La més significativa a ressaltar, comentada en el punt que fa referència als diferents documents de pau, és la *Pacem in terris* del Papa Joan XXIII, anomenat el "Papa de la Pau". Aquesta encíclica fa una profunda reflexió sobre les condicions que han d'imperar perquè hi hagi una veritable pau i afirma que s'ha de viure amb seguretat, justícia i esperança arreu del món.

Per a respondre adequadament al desig formulat en el Concili Vaticà II, el Papa Pau VI va instituir, l'any 1967, la Pontifícia Comissió Justícia i Pau, convertida més tard per Joan Pau II, degut a la reorganització de la Cúria Romana, en l'actual Pontifici Consell Justícia i Pau. Aquesta iniciativa pontifícia va possibilitar que, immediatament, en altres països i diòcesis sorgissin les Comissions de Justícia i Pau. També Pau VI, tal com hem mencionat en el punt dels diferents documents de pau, va instituir la Jornada Mundial d'Oració per la Pau cada dia primer d'any.

3.7.2. DESCRIPCIÓ ANALÍTICA DE LES NOTÍCIES

Hem seleccionat un total de 29 notícies que descriuen situacions concretes en què el Papa Benet XVI mostra la seva implicació vers la pau amb la urgència de què sigui duta a terme pels governs. Presentem les notícies dels viatges a França, Àfrica i Terra Santa per ordre cronològic.

La primera notícia és del 12 de setembre de 2008 d'*EL PAÍS* redactada des de París i Roma, quan el Papa viatjava a França, país que en diverses ocasions Sarkozy havia definit com a país laic però no laïcista. Es titula "Benet XVI en el país dels laics" i com a subtítol anuncia que "La França de Sarkozy rep al Papa com un intel·lectual de prestigi", perquè com a alemany, Benet XVI és considerat un intel·lectual. *El Papa va anunciar que arribava a aquesta ciutat de París, a un Estat laic per excel·lència, com un portaveu de pau i fraternitat. Va remarcar "la tradició francesa d'acollida i tolerància, la solidesa de la seva fe cristiana i l'elevada cultura humana i espiritual".*

La notícia del 10 d'octubre de 2008, ha estat remarcada especialment a *LA VANGUARDIA*. Redactada des de la Ciutat del Vaticà, es titula: "El Papa defèn l'actitud de Pius XII davant l'Holocaust". Com a subtítol: "Pacelli va callar per poder salvar a més jueus, segons Ratzinger". Es recull aquesta significativa declaració que ressalta la defensa que Benet XVI fa de Pius XII –cap visible de l'Església Catòlica i sobirà de la ciutat del Vaticà des del 2 de març de 1939 fins el 9 d'octubre de 1958– que havia actuat d'una manera secreta i silenciosa durant l'Holocaust dels jueus provocat pels nazis, ja que intuïa que només d'aquesta manera podia evitar el pitjor i salvar el màxim de jueus. En molts moments, Pius XII havia estat criticat i se l'havia acusat d'implicar-se en l'Holocaust nazi per tenir una postura poc decidida contra el nazisme i no haver fet prou força pública contra Hitler. En una celebració a la Basílica de Sant Pere per commemorar l'aniversari de la seva mort, molts jueus van tenir expressions de gratitud per ell, ja que Pius XII havia obert esglésies i convents a Itàlia per donar acollida a jueus i a refugiats. Va llegir el telegrama enviat quan va morir Pius XII per la ministra d'Exteriors israeliana d'aquell moment, Golda Meir, després primera ministra, que deia: "Quan el martiri més espantós va colpejar el nostre poble, durant els deu anys de terror nazi, la veu del Pontífex es va aixecar a favor de les víctimes." *Golda Meir va escriure: "Plorem la mort d'un gran servidor de la pau."*

Les tres següents notícies són de *LA VANGUARDIA*, redactades des de la Ciutat del Vaticà i mostraven *el prec del Papa demanant pau pels cristians arreu del món*. La primera, del 13 d'octubre de 2008, en la celebració de la canonització de la primera santa índia en la història, *el Papa demanava als fonamentalistes hindús que "cessin els violents atacs contra els cristians de l'Índia* encomanant a la providencial cura de Déu Totpoderós a aquells que *s'esforcen per la pau i la reconciliació –va dir– demano als perpetradors de la violència que renunciïn a aquests actes i s'uneixin als seus germans i germanes per treballar junts en la construcció de la civilització de l'amor"*.

La segona, del 5 de novembre de 2008, titulada "Catolicisme i islam obren la seva primera cimera oficial", i subtitulada "El Papa vol garanties pels cristians en països musulmans" amb el tema de debat "Amor de Déu, amor del pròxim". Aquest primer encontre del Fòrum Catòlic-Musulmà va reunir 58 autoritats religioses, experts i

consellers. Però l'origen d'aquest fòrum va ser una carta escrita per 138 savis de l'islam que el 13 d'octubre de 2007 van dirigir-se al Papa i líders d'altres confessions cristianes argumentant que *"la supervivència del món està en perill si els musulmans i els cristians no som capaços de viure en pau entre nosaltres."* En aquest sentit, el cardenal Angelo Scola, patriarca de Venècia va dir durant el sínode dels bisbes: *"Estem condemnats al diàleg amb l'islam; es tracta d'un procés històric que no demana permís, que pot ser orientat però no evitat"*.

La tercera, del 16 de març de 2009, es titula: *"El Papa trepitja demà Àfrica per parlar de pobresa, sida i pau"*. Aquest va ser el primer viatge apostòlic de Benet XVI a Àfrica i, en concret, només va visitar dos països, Camerun i Angola. Va dir: *"amb aquesta visita pretenc abraçar idealment a tot el continent africà, les seves mil diferències i la seva profunda ànima religiosa, les seves antigues cultures i el seu esgotador camí de desenvolupament i de reconciliació, els seus greus problemes, les seves doloroses ferides i el seu enorme potencial i esperança"*. Va ressaltar que *"cal pensar sobretot en les víctimes de la fam, de malalties, d'injustícies, de conflictes fratricides i de tot tipus de violència"*, i també va anunciar que el segon Sínode Especial dels Bisbes sobre Àfrica tindria aquest títol tan significatiu: *"L'Església a Àfrica al servei de la reconciliació, de la justícia i de la pau"*. Aquest segon Sínode es va celebrar l'octubre de l'any 2009. El diumenge 4 d'octubre, en la homilia d'inauguració durant l'Eucaristia d'obertura a la Basílica de Sant Pere, el Papa va començar amb aquesta salutació litúrgica: *Pax vobis - Pau a vosaltres!* Va recordar la data històrica del 10 d'abril que precisament havia fet quinze anys que el Papa Joan Pau II havia convocat la primera Assemblea Especial per Àfrica del Sínode dels Bisbes.

Les dues següents notícies són del diari *EL PAÍS*. La primera, del 18 de març de 2009, redactada des de Roma, es titula: *"El Papa afirma a Àfrica que el preservatiu no soluciona la sida"*. Com a subtítol: *"Gira de Benet XVI pel seu últim viver del catolicisme"*. *El Papa va parlar precisament de pau i justícia*, sota la mirada dels Estats Units i Xina, beneficiaris de la corrupció del règim i de les riqueses naturals del país. La segona, del 21 de març de 2009, redactada des de Lisboa, es titula: *"El Papa advoca per la pau i reconciliació a Angola"*, una nació devastada per trenta anys de guerra civil

i d'invasions estrangeres. A més, el Papa va fer referència a Alemanya, on la guerra havia deixat una petjada profunda: *“vinc d'un país on la pau i la fraternitat estan en els cors dels seus habitants, en particular dels qui com jo vam conèixer la guerra i la separació dels germans d'una mateixa nació, a causa d'una ideologia deshumana i devastadora”*.

Les dues següents notícies són de *LA VANGUARDIA*, redactades des de la Ciutat del Vaticà. La primera, del 2 d'abril de 2009, es titula: “El Papa apel·la a combatre la crisi sense proteccionisme”. El Papa havia enviat una carta al primer ministre britànic, Gordon Brown, amfitrió del G-20, per parlar sobre la crisi econòmica. El Papa recordava que “l'ajuda al desenvolupament, amb condicions comercials i financeres a favor dels països menys desenvolupats i la remissió del deute extern dels països més pobres i endeutats, no ha estat la causa de la crisi i, per motius de fonamental justícia, no hauria de ser la seva víctima”. També feien referència a la propera encíclica a publicar, *Caritas in veritate*, que inclourà, entre d'altres, *reflexions sobre la pobresa, pau, cooperació internacional i desarmament*.

La segona notícia, del 13 d'abril de 2009, es titula: “El Papa demana tenacitat davant el conflicte palestino-israelià”. Porta com a subtítol: “Benet XVI evoca també les guerres oblidades d'Àfrica”. *El Papa va fer una crida a favor de la pau i de la reconciliació a Orient Mitjà i a Àfrica durant el seu missatge urbi et orbi: “Va demanar a tots els implicats en el conflicte entre israelians i palestins esforços renovats, perseverants i sincers per a la pau en aquesta regió”*. Precisament fa aquesta crida abans de realitzar el viatge a Terra Santa del 8 al 15 de maig de 2009.

Les següents notícies fan referència al desitjat viatge del Papa a Terra Santa, malgrat les amenaces de grups integristes. El 8 de maig de 2009 l'*AVUI* té per titular: “Pelegrinatge per la pau”. El Papa empenia el desplaçament a Terra Santa i es presentava com un pelegrinatge per la pau encara que no era un viatge fàcil. En aquest viatge tenia *l'ocasió de guarir ferides i esmenar les difícils relacions entre el seu pontificat i les altres dues religions de Terra Santa*, així com tractar de fer una contribució a la pau. El portaveu pontifici, Federico Lombardi, va dir: “És una situació

complexa en moviment i plena de tensions, en què el viatge del *Papa es presenta com un acte d'esperança i de fe, de poder fer una contribució a la pau i la reconciliació*".

L'endemà, el 9 de maig de 2009, publiquen tant *EL PAÍS* com *l'AVUI* que el Papa, a l'arribar a Jordània expressà un profund respecte per la comunitat musulmana i es mostrà partidari del diàleg interreligiós. La notícia d'*EL PAÍS*, redactada des d'Ammán, es titula "*El Papa crida a la pau a Pròxim Orient*" i ho expressava amb aquestes paraules: "[que] *musulmans i jueus assoleixin la pau. L'Església Catòlica pot ajudar al diàleg entre palestins i israelians. No formant part de la política podem ajudar més fàcilment a observar els criteris reals i allò que serveix a la pau*". També va dir: "*Vinc com a pelegrí en nom de la pau, en nom de l'Església Catòlica i de la Santa Seu*". Va expressar un profund respecte per la comunitat musulmana, afirmant que la pau a Pròxim Orient es pot aconseguir si s'assumeixen posicions realment raonables.

A *l'AVUI* la notícia del mateix dia es titula: "*El Papa obre la gira a Terra Santa advocant per una pau justa. El Papa va fer la seva primera escala a Jordània i va advocar per "una pau duradora i una veritable justícia per a tots els que viuen al Pròxim Orient"*. Va demanar "*als cristians que malgrat les dificultats en què viuen no abandonin Terra Santa, ja que són indispensables per a la pau*". Va evitar fer declaracions polítiques, però sí va fer referència als malentesos dels últims anys amb musulmans i jueus: "*La meua visita a Jordània m'ofereix la grata oportunitat d'expressar el meu profund respecte per la comunitat musulmana*". *Va mostrar-se partidari d'un diàleg trilateral entre les tres religions monoteistes i va dir que "el diàleg amb els jueus està aconseguint progressos i això ajudarà a la pau"*. El rei de Jordània, Abdal·lah, va fer un discurs de benvinguda i va afirmar que: "*la visita papal es produeix en un moment perfecte per al procés de pau al Pròxim Orient*".

El 10 de maig de 2009, *EL PAÍS* presenta la notícia redactada des de Jerusalem i titulada: "*Via crucis del Papa a Terra Santa*". Com a subtítol: "*La visita del Pontífex a Israel tindrà un perfil polític nul per exigència de Netanyahu. Els palestins cristians se senten abandonats pel Vaticà*". *El Papa va llençar missatges de pau, reconciliació i esperança a les diverses comunitats religioses. La visita va tenir un perfil polític molt*

baix, gairebé nul, tal com pretenia el govern israelià. Els cristians d'Israel i dels territoris ocupats se senten abandonats pel catòlics de la resta del món.

L'11 de maig de 2009 *LA VANGUARDIA* publica dues notícies. La primera és redactada a Betània amb l'avantttítol "El Papa posa la primera pedra de dos temples en el lloc del baptisme de Jesús". Amb el títol de "Guitarres en el Jordà", la notícia explica com el Papa va fer un gest d'implicació en nom de l'Església en aquelles terres que ja havia visitat Joan Pau II feia vuit anys. Les excavacions arqueològiques, recordava la corresponsal, no van començar fins el 1996, dos anys després de què Jordània firmés la pau amb Israel. *El Papa va demanar als cristians d'Orient Mitjà que s'inspirin en l'exemple de Jesús per contribuir a portar la reconciliació i la pau en aquestes terres.*

La segona notícia va ser redactada des de Beirut, amb l'avantttítol: "La diplomàcia vaticana actua a Orient Mitjà al marge d'Estats Units promovent la negociació entre àrabs i jueus". Sota el títol "Papes dialogants" explicava com l'Estat Vaticà mantenia des de feia dècades relacions diplomàtiques normals amb els estats àrabs musulmans. Però, no va ser fins el 1993 que el Vaticà va reconèixer l'Estat dels jueus i s'hi van establir relacions diplomàtiques. La Santa Seu, apartada en aquell moment per Estats Units de la negociació de pau d'Orient Mitjà per l'actitud de Joan Pau II respecte a Irak, no podia mantenir-se al marge de l'evolució d'una situació política tan important. Ja l'any 1991, en la Guerra del Golf, *Joan Pau II havia defensat la pau per evitar les matances que patia i segueix patint el poble d'Irak enfrontant-se, fins i tot, amb la política bel·licista nord-americana.*

El 12 de maig de 2009 els tres diaris analitzats fan referència al mateix fet relacionat amb el tema de l'antisemitisme. *LA VANGUARDIA* té com a títol: "El Papa condemna l'antisemitisme". Com a subtítol: "Benet XVI reclama una 'solució justa' per a que els palestins tinguin Estat propi". En un acte celebrat al Memorial Yad Vashem, el Papa va fer memòria dels sis milions de jueus que van patir l'holocaust. Va cridar a combatre el antisemitisme allà on estigui i per això *cal promoure el respecte i l'estima per aquells que pertanyin a cada poble, raça, llengua i nació en el món. Ratzinger, davant el president Shimon Peres i el primer ministre Netanyahu va manifestar que una "solució*

justa” seria que de la mateixa manera que Israel va aconseguir tenir el seu propi Estat, també els palestins haurien de tenir aquest mateix dret. Per això, juntament amb tots els homes de bona voluntat, suplica a tots aquells que “estan investits de responsabilitat que explorin tota possible via en cerca d’una solució justa a les enormes dificultats de manera que ambdós pobles puguin viure en pau en una pàtria que sigui la seva, en l’interior de fronteres segures i reconegudes internacionalment”. A més, el Papa va puntualitzar que segons el llenguatge hebreu, la seguretat deriva de confiança i no es refereix solament a l’absència d’amenaça sinó també al sentiment de calma i confiança. També va fer referència a un conjunt de sentiments que retrataven sobretot als palestins, però també algunes inquietuds per part dels israelites: “crido pels qui viuen en aquest país, que invoquen justícia, pau, respecte per la seva dignitat, seguretat estable i una vida quotidiana alliberada de la por a amenaces externes i a violència insensata”.

EL PAÍS ho titula: “El Papa clama contra l’antisemitisme”. Com a subtítol, “Benet XVI condemna a Jerusalem ‘la horrible tragèdia de l’Holocaust’. El Vaticà advoca per la solució dels dos Estats que rebutja Israel”. El Papa va voler anar a la Sala del Record del Museu de l’Holocaust i va afirmar: “He vingut aquí, a aquest monument erigit en memòria dels milions de jueus assassinats en la horrible tragèdia de l’Holocaust. Van perdre les seves vides, però mai perdran els seus noms. Que el seu sofriment mai sigui negat, empetitit o oblidat”. També va fer una crida per a la creació de dos Estats com a solució del conflicte: “*Prego a tots aquells que han de fer que explorin cada possible via per a solucionar el conflicte que ho facin, de manera que ambdues comunitats puguin viure en pau en la seva pròpia terra, emparats per fronteres segures i internacionalment reconegudes*”.

L’AVUI ho titula: “Benet XVI condemna a Israel el rebrot de l’antisemitisme” en què ressaltava que a la segona parada del pelegrinatge a Terra Santa el Papa va fer “una crida a la pau i a una solució justa i duradora del conflicte entre israelians i palestins i amb una contundent condemna de l’antisemitisme”. Va afirmar que “l’esperança d’innombrables homes, dones i nens en un futur més segur i més estable depèn de l’èxit de les negociacions de pau entre israelians i palestins”. També va suplicar a tots aquells

investits de responsabilitat que busquin vies possibles per trobar una solució justa malgrat les enormes dificultats, de manera que els dos puguin viure en pau en la seva pròpia pàtria, dins de fronteres segures i reconegudes internacionalment. Peres va rebre al Papa a la seva residència oficial i el va qualificar d'home de pau dient-li: "Aquest any, el de la vostra visita, potser ens portarà l'oportunitat que nosaltres i els nostres veïns aconseguim la pau".

El mateix dia 12 de maig de 2009, *LA VANGUARDIA* publica una segona notícia redactada des de Jerusalem, amb l'avantítol: "La visita del Pontífex a Israel causa neguit pel seu passat i declaracions ambigües". El breu títol "Sentiments trobats" ressaltava que pel poble israelià i pel seu govern, l'entrada de Benet XVI a Jerusalem ha estat menys triomfal que la del seu predecessor Joan Pau II l'any 2000. S'evidenciava el fet que l'anterior Papa era polonès i considerat un gran amic personal del poble jueu, bàsicament dels jueus de Cracòvia i Varsòvia, ja que ell havia sofert una situació dura durant la guerra en l'ocupació hitleriana de Polònia; en canvi el Papa alemany era vist com a protagonista de polèmiques entre el Vaticà i el món jueu. El president Peres, també ancià, de 85 anys, va dir al Papa, de 82 anys: "*La seva visita és una missió de pau que pretén sembrar llavors de tolerància i arrancar les de l'extremisme*".

El 13 de maig de 2009 tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* feien referència a la història del passat del Papa. La notícia de *LA VANGUARDIA* redactada des de Jerusalem, es titula: "El Papa topa amb la seva biografia". Com a subtítol, una acusació: "La joventut de Ratzinger a l'Alemanya nazi marca la seva visita a Israel". Però aquesta acusació de pertànyer a les joventuts hitlerianes, quan tenia 16 anys, era un fet que es donava als nois de la seva època. Entre els diferents gestos de bona voluntat interreligiosos que el Papa va mostrar cal destacar la pregària al mur de les Lamentacions, el lloc més sagrat pels jueus, i a la cúpula de la Roca, el tercer monument considerat sagrat pels musulmans. *Seguint la tradició jueva va deixar la seva pregària en el mur de les Lamentacions pregant a Déu: "Envia la pau a Terra Santa, a Orient mitjà i a tota la família humana".*

La notícia d'*EL PAÍS*, també redactada des de Jerusalem, es titula: "Jueus i musulmans critiquen a Benet XVI". Com a subtítol: "El president del Parlament israelià retreu al Papa el seu passat durant el nazisme. El muftí de Jerusalem li exigeix que defensi als palestins". La notícia comentava que historiadors, rabins i víctimes de l'Holocaust van criticar el discurs del Papa fet en el Museu. Els defensors del Papa manifestaven que "no va voler apagar focs ni fer un desplegament de relacions públiques en un lloc tan emblemàtic". La notícia també destacava que el Papa va visitar els sants llocs de Jerusalem. Va passejar per l'esplanada de les mesquites i a la Cúpula de la Roca va exclamar contra "l'odi, la ràbia i la venjança", i en el Mur de les Lamentacions va deixar una pregària: "Pau per a la Terra Santa i per a la humanitat".

El 14 de maig de 2009, tant *LA VANGUARDIA* com *EL PAÍS* publiquen la notícia redactada des de Betlem. *LA VANGUARDIA* la titula "El Papa condemna el mur israelià" i té com a subtítol: "Benet XVI demana als joves palestins que no recorrin al terrorisme". La notícia destacava que el Papa va voler animar els palestins amb una actitud pròdiga en les seves paraules i gestos d'inusitada claredat política. També es va dirigir al camp de refugiats d'Aida, on va condemnar el mur de separació construït per Israel. Va ser en aquest lloc on va insistir que malgrat l'ajuda humanitària era fonamental, la solució a llarg termini a un conflicte com aquest només podia ser política ja que els pobles tant palestí i com l'israelià necessiten el suport de la comunitat internacional. Va al·ludir a les ensenyances de la història segons les quals: "la pau ve sola quan les parts en conflicte estan disposades a anar més enllà de les recriminacions". En cloure el discurs va dir: "els esforços diplomàtics sols tindran èxit si els mateixos palestins i israelians estan disposats a trencar el cicle de les agressions".

La notícia d'*EL PAÍS* es titula: "El Papa critica el mur d'Israel i posa fi a l'embargament a Gaza". Com a subtítol: "Ratzinger condemna la destrucció en la franja i advoca per un estat palestí". El Papa va condemnar les polítiques repressives d'Israel contra els palestins: "Va advocar per un ràpid aixecament del bloqueig econòmic a Gaza i va reivindicar pel poble palestí el dret a una pàtria sobirana en la terra dels seus avantpassats, segura, en pau amb els seus veïns i amb fronteres reconegudes internacionalment". El mateix dia i a la mateixa pàgina d'*EL PAÍS* hi ha una segona

notícia titulada “La depressió de Betlem” que presentava, més aviat, una queixa, ja que hi havia la lamentació del professor Asad Srour que manifestava: “La llibertat no existeix. *La pau és una quimera*. No tenim res que oferir a canvi. Ja no es pot canviar pau per territoris, perquè la majoria estan sota el seu control. Els nostres líders no tenen poder per a negociar. Si no tens res que oferir, no pots negociar. Israel no té res que guanyar amb la pau. És una comunitat militar des de 1948”.

El dia 15 de maig de 2009, data de la darrera jornada del viatge del Papa a Terra Santa, els tres diaris fan ressò d'aquest esdeveniment. La notícia de *LA VANGUARDIA* redactada des de Natzaret es titula: “*El Papa crida a les religions a rebutjar l'odi i els prejudicis*”. Com a subtítol: “Natzaret, de majoria musulmana, el rep blindada per amenaça d'un imant”. Concretament, quan va arribar a Natzaret -de majoria musulmana- va dir tant a cristians com a jueus i palestins que calia unir-se per “salvaguardar els nens del fanatisme i de la violència”. Tant el Papa com el primer ministre israelià van parlar sobretot del procés de pau a Orient Mitjà i de les maneres per fer que progressi. Al cloure l'acte interreligiós, un rabí va proposar pregar junts, fet que no estava previst en el programa. Va entonar el cant amb les paraules “Shalom, Salam, Pau”, salutació de pau de les tres religions: judaisme, islam i cristianisme”.

La notícia d'*EL PAÍS*, redactada des de Gaza, es titula: “Israel demana al Papa que condemni l'antisemitisme d'Iran”. Es subtitula: “Benet XVI conclou avui a Jerusalem el seu viatge més polític”. La notícia presentava un resum del que havia estat aquest viatge que acabava al Sant Sepulcre de Jerusalem. Es considerava que el Papa ha estat més valent del que molts esperaven, però era impossible poder aconseguir tothom. *El tema crucial va ser la pau a Pròxim Orient*, sobre la qual el Papa va dir: “Ningú espera que els pobles palestí i israelià l'assoleixin sols, és vital el suport de la comunitat internacional”. Sense admetre la responsabilitat de les religions, el Papa va retreure als líders religiosos que no invoquin la pau amb suficient energia.

La notícia de *l'AVUI* es titula: “Netanyahu demana al Papa que alci la veu contra l'Iran”. Netanyahu va viatjar a Natzaret per reunir-se amb el Papa i li va demanar que adoptés una posició clara contra els atacs verbals de l'Iran al seu país. Va dir que la reacció del

Papa va ser clara ja que “ha dit que condemna l’antisemitisme i l’odi. I he vist nítidament que era receptiu”. Li va explicar que “l’Iran és una amenaça per a Israel però també per a la pau mundial en general”. Netanyahu va establir un vincle entre el tema iranià i el procés de pau: *“Israel vol assolir la pau amb els palestins, però només una pau que proporcioni seguretat. No volem dominar cap poble, però tampoc volem ser veïns d’un Estat terrorista que rep el suport de l’Iran i dinamita la seguretat d’Israel”*. Netanyahu també va parlar de la situació dels palestins amb el rei Abdal·lah, que vol estar informat del procés de pau israeliano-palestí, conscient que això pot afectar al seu regne. Quan Netanyahu es va reunir amb el president d’Egipte, *Hosni Mubàrak*, va puntualitzar: *“Per a mi era molt important que les primeres trobades personals que hagués de fer fossin amb Egipte i Jordània, amb qui tenim un acord de pau i una pau estable i ferma”*.

La notícia que tanca el viatge a Israel és de *LA VANGUARDIA*, del 16 de maig de 2009, redactada des de Jerusalem i titulada: “El Papa s’acomiada d’Israel amb un últim esforç de llimar asprors”. Com a subtítol: “Més èmfasi en l’horror de l’holocaust, i suport a dos estats, l’israelià i el palestí”. *Aquest esforç de llimar les asprors suposava la capacitat d’abolir prejudicis*. El Papa demanava a ambdues parts la fi del vessament de sang i va reiterar que la Santa Seu dóna suport a la solució dels dos estats, un per cada poble: *“Que sigui reconegut universalment el dret de l’Estat d’Israel a existir i a gaudir de pau i seguretat dins de fronteres reconegudes internacionalment. A l’expressar el seu desig d’un futur de pau per ambdós pobles, espera que algun dia puguin viure junts en pau i harmonia sense necessitat de semblants instruments de seguretat i de separació”*.

L’11 de juliol de 2009, només *EL PAÍS* fa referència a la notícia redactada des de L’Aquila, que es titula “El Papa i el president dels Estats Units posen en comú la seva visió del món”. Com a subtítol, “Amdòs impulsen l’ètica en el capitalisme, però discrepen en l’avortament i les cèl·lules mare”. La trobada entre les dues figures més cabdals, *el Papa i Obama*, va ser una oportunitat per destacar les múltiples coincidències entre ambdós, en la voluntat d’un món més just i pacífic, deixant de banda altres diferències importants referents a la doctrina i la moral. L’agenda de la

reunió d'Obama inclouïa molts temes, entre d'altres *la pau mundial, especialment a Pròxim Orient*. A més, Obama està impulsant alguns dels projectes que tenen cabuda a la Santa Seu, com la pau entre israelians i palestins, el desarmament i la multilateralitat de les relacions internacionals.

3.7.3. VALORACIÓ

L'Església és molt conscient de què hi ha ferides històriques que no estan prou tancades i que tard o d'hora topen amb els protagonistes contemporanis, hereus d'aquells temps. La venjança històrica, sovint reflectida amb el martiri i actituds de domini i de negació de drets a l'Església, ha fet i fa viure situacions de patiment a molts cristians. Podem, per exemple, constatar l'enemistat provocada per la intolerància que s'ha produït entre moltes confessions i d'una manera especial en el món musulmà. Segons un informe vaticà citat a *LA VANGUARDIA* del 17 de desembre de 2010, la xifra de cristians que són assassinats a causa de l'odi religiós són uns 150.000 a l'any. Les persecucions a Irak des de la caiguda de Saddam Husein –que respectava força les altres confessions– són intenses. El fanatisme i el fonamentalisme són pràctiques contràries a la dignitat humana injustificable i menys per causa religiosa. L'habitual resposta de l'Església davant les agressions, sistemàticament és la via del perdó i mostrar el desig de reconciliació, excloent la venjança, malgrat hi hagi morts i destrucció de temples i llocs de culte.

3.7.4. MOSTRA D'INDICADORS

Després de la descripció analítica de les 29 notícies seleccionades referents al bloc temàtic del Vaticà, presentem a continuació els resultats.

1. La pau com a objectiu:

Demandar. Parlar-ne. Advocar-ne. Recolzar. Assolir. Defensar. Enviar. Gaudir.

Hem extret aquests verbs de frases trobades a les notícies on la pau feia la funció de complement directe, per exemple, demanar la pau o defensar la pau. Relacionant aquests verbs podem definir la pau com *quelcom a demanar i, un cop assolida, cal defensar-la i recolzar-la. La pau es pot enviar i cal parlar sobre ella. La pau es gaudeix.*

2. Tipus de pau:

Duradora. Estable. Ferma.

A més dels tipus que han aparegut als altres blocs, trobem un de nou: la pau ferma.

3. Actituds necessàries per treballar la pau:

Esforçar-se per la pau i la reconciliació. Ser servidors de pau. Ser capaços de viure en pau entre nosaltres. Actitud de servei a la reconciliació, a la justícia i a la pau. Esforços renovats, perseverants i sincers per a la pau. No ser amenaçants. Tenir un sentiment de calma i confiança. Esperança. Responsabilitat. Voluntat d'aconseguir un món més unit i pacífic. Ser portaveus de pau i fraternitat. Disposició a trencar el cicle d'agressions. Rebuig de l'odi i els prejudicis. Desig d'un futur de pau i viure en pau i harmonia. Renunciar a la violència.

Al bloc del Vaticà, el recull d'expressions relacionades amb les actituds necessàries per treballar la pau és abundant i variat. Apareix, com al bloc d'Àsia, l'harmonia.

4. Accions a favor de la pau:

Cessar els atacs violents. Treballar junts en la construcció de la civilització de l'amor. Obrir camins de desenvolupament i reconciliació. Guarir ferides i esmenar les relacions difícils. Ajudar al diàleg. Negociar la pau. Llençar missatges de pau, reconciliació i esperança. Contribuir a portar la reconciliació i la pau. Promoure el respecte i l'estima. Sembrar llavors de tolerància i arrancar les de l'extremisme. Llimar les asprors per abolir els prejudicis.

Totes aquestes accions seran analitzades a les conclusions a partir d'una taula que confeccionarem amb elles.

5. Actors de pau

El Papa Benet XVI i l'Església, més que mediadors són missatgers de la pau. El mateix Papa es presenta com "pelegrí de la pau".

6. Observacions

Sorprenen els tipus d'indicadors sobre la pau que trobem a l'apartat del Vaticà. Són molt diferents dels altres països. Quan definim la pau trobem que es quelcom que s'ha de gaudir. En cap altre bloc hem trobat quelcom semblant. En una de les notícies seleccionades s'afirmava que "la pau ve sola quan les parts en conflicte estan disposades". El Vaticà, per les seves característiques especials, pren un paper de mediador en nombrosos conflictes internacionals. Algunes de les activitats que proposen són a l'abast de tothom: llençar missatges de pau, reconciliació i esperança; contribuir a portar la reconciliació i la pau; promoure el respecte i l'estima; sembrar llavors de tolerància i arrancar les de l'extremisme; llimar les aspors per abolir els prejudicis.

3.8. EPÍLEG D'ACTUALITAT

Fora del temps del nostre estudi, no podem deixar de fer una breu reflexió davant la desestabilització política a diversos països del Nord d'Àfrica i Orient Mitjà. És un fenomen que s'ha produït en països de règims polítics totalitaris i que previsiblement s'estendrà com una taca d'oli. Aquest fenomen va lligat a la capacitat de comunicació i d'intercomunicació amb els mitjans ràpids d'Internet, telefonia mòbil, televisió o ràdio que fan que es trenquin fronteres convencionals davant del dolor que pateixen les classes socials amb escassos recursos, i que els joves es cansin de veure les injustícies de les classes benestants, properes al poder.

A molts països del Nord d'Àfrica, els joves entre 20 i 30 anys constitueixen el 40% de la població i tenen un nivell cultural superior a la resta. Avui Àfrica és centre d'especulació econòmica a partir del petroli, del gas i de minerals únics, els beneficis dels quals no es veuen reflectits en infraestructures, indústries i en l'increment de la qualitat de vida de la majoria ja que, evidentment, només se'n beneficien uns quants.

Hi intervenen a més motius tribals, religiosos i la latència del terrorisme d'Al-Qaeda. També hi compta la influència del món occidental que crida, especialment a la gent jove, a unes actituds de canvi vers la democràcia.

Les revoltes populars a l'Àfrica s'escampen i probablement s'escamparan amb més força. La primera va començar a Tunísia, a la petita ciutat de Sidi Buiz, quan el 17 de desembre de 2010 Mohamed Bouazizi de 26 anys es va immolar, cansat de tants abusos per part de les autoritats. Internet va fer córrer la notícia d'aquest succés, i no cal dir que molts joves van fer costat a un inici d'una revolució que va fer caure el president dictador, Ben Ali, que va haver de fugir de Tunísia.

El 25 de gener de 2011 s'iniciaven les protestes al Caire. Un mes després va caure el seu president, Hosni Mubàrak. La seva caiguda va ser més suau degut a la protecció d'Estats Units que ajuda Egipte econòmicament amb molts milions de dòlars donant suport al seu exèrcit, no massa qualificat en potència armamentística, però amb força

moral per fer de cap de pont amb els Estats Units, per controlar el Canal de Suez i en les relacions amb Israel.

No se n'escapa l'emirat àrab de Bahrein on les protestes començaven el 14 de febrer de 2011. El mateix mes, el dia 20, també començaven les protestes a Líbia contra Muamar El Gadafi. L'exèrcit popular aguanta el domini d'una part del país. L'OTAN ajuda amb un tipus de guerra no utilitzada freqüentment: sols ataquen des de l'aire. Avui encara no sabem com acabarà. Algunes veus demanen diàleg, com el Papa Benet XVI, obertament contrari a la lluita armada. És un clam de pau, gairebé desconegut a la premsa i als mitjans. Es produeix en aquesta guerra una unanimitat en la majoria de països occidentals: es tracta de fer caure com sigui el dictador.

El 21 de març de 2011, els militars del Iemen es divideixen. El 25 de març, a Síria es va iniciar una revolta contra el seu president Bachar el Asad. El govern d'Algèria fa equilibris i promet que farà canvis en les properes eleccions de l'any 2014.

Un conflicte d'una altra índole s'ha produït recentment a la Costa d'Ivori, on els rebels també s'aixecaven en armes. Quants altres països seguiran aquests processos revolucionaris? Ens preguntem: Com s'arribarà a la pau? És lògic que els països cerquin les llibertats, però el preu serà el de la mort? I, el diàleg per la pau, com podrà aconseguir-se? S'haurà d'esperar que uns quants s'enriqueixin amb els guanys de la guerra? Àfrica començarà una nova onada de violència? La bandera del poder de la raça negra ajuntarà les diferents tribus, tan oposades entre elles?

Confiem que l'ONU obri un diàleg de pau. Ho podrà fer? El diàleg necessita una força moral i un esperit dialogant que assereni les parts enfrontades i alleugereixi els ressentiments. L'ONU i l'OTAN segueixen uns objectius pacificadors a partir de l'esclat de la guerra que genera vencedors i vençuts. Es troba a faltar la força del diàleg i la mediació. Sovint, la veu del secretari de l'ONU, que hauria de tenir un paper de mediador de pau, és silenciada.

No podem deixar de fer un comentari de la notícia de l'1 de maig de 2011 sobre la mort de Bin Laden a Abbottabad, Pakistan. Segons els mitjans, va ser deguda a una "acció militar de guerra" dels Estats Units. Obama confirmava que el líder d'Al-Qaeda havia mort en una operació secreta, duta a terme per un equip d'operacions especials sota les seves ordres. És una paradoxa que aquest fet de guerra el dirigís un premi Nobel de la Pau.

La mort de Bin Laden representa el triomf de l'espionatge americà per desmantellar la cúpula militar del grup terrorista, però en aquest moment Al-Qaeda té moltes cèl·lules arreu del món que ja no depenen d'aquest líder, sinó que, com dèiem al punt 2.2.2. del nostre treball, la guerra començada per Bin Laden continuarà amb ell o sense. Els analistes recolzen la tesi que ja hi ha un relleu de Bin Laden per part de diversos grups que porten l'etiqueta d'Al-Qaeda. Més aviat es tracta d'un fanatisme que s'infiltra en molts llocs amb la voluntat de demostrar la força d'un islamisme radical. Per contra, també ocupa un lloc important un islamisme democràtic amb un cert accent lliberal.

Amb aquests canvis en perspectiva, els mitjans de comunicació prendran part activa a favor de la pau? O tindran por de ser-ne testimonis i seguiran optant per parlar de la guerra?

*“La majoria dels pobles del món,
independentment del sistema social sota el qual visquin,
aspiren a la pau i s’oposen a la guerra.”*

Zhou Enlai

CAPÍTOL 4 - RESULTATS DE L'ANÀLISI DE NOTÍCIES

L'objectiu principal de la tesi era descriure el tractament del concepte de pau a la premsa escrita. Per això, a partir de la selecció de 360 notícies, hem extret uns indicadors relacionats amb el concepte de pau. Als dos punts següents mostrem, d'una banda, l'anàlisi d'indicadors, i d'una altra, les aproximacions a una definició del concepte de pau.

4.1. ANÀLISI D'INDICADORS

Hem relacionat els indicadors amb els set blocs temàtics referents a la pau, i els presentem a la taula 1. Les coordenades de la taula estan formades pels noms dels set blocs temàtics: EEUU, Orient Mitjà, Àfrica, Amèrica Llatina, Àsia, Europa i Vaticà. Les abscisses contenen el nom dels set indicadors: procés de pau, negociacions de pau, diàleg/converses de pau, acord de pau, pla de pau, alto el foc i mediació.

En total hem recollit 57 verbs associats amb els indicadors que han quedat distribuïts pels diferents requadres de la taula. A cada indicador i bloc li corresponen cap, una o varies tècniques i estratègies de tractament de conflictes, segons ja hem presentat en el punt 2.1.4.3 que tracta les vies de solució. L'absència de tècniques i d'estratègies en alguns dels blocs pot ser deguda a què, un cop tractat el conflicte, ja no és considerat notícia ni el periodista en fa ressò, o bé a què el propi conflicte s'ha agreujat sobrepasant i deixant de banda els esforços de les tècniques i estratègies de tractament de conflictes.

Indicadors/Blocs	EEUU	ORIENT MITJÀ	ÀFRICA	AMÈRICA LLATINA	ÀSIA	EUROPA	VATICÀ
Procés de pau	Rellançar-lo Revitalitzar-lo		Donar-li suport	Afavorir-lo	Acceptar-ne l'inici	Enfortir-lo	
Negociacions de pau	Animar-les Reprendre-les	Obrir-les Mantenir-les	Participar-hi Intentar-les Reiniciar-les		Desbloquejar-les	Reprendre-les Seure a la taula	Fer-les
Diàleg-converses de pau	Mantenir-les Reactivar-les Celebrar conferències de pau	Encapçalar-lo Revifar-lo Revitalitzar -lo	Facilitar-lo Participar en cimera de pau	Tenir-les	Obrir vies Restaurar-lo Reiniciar-lo Mantenir la via Obrir-les Reprendre-les	Reprendre'l Continuar-lo Acordar obrir-les	Ajudar-lo
Acord de pau	Fer-lo		Forçar-lo	Arribar-ne	Signar-lo Establir-lo	Arribar-ne Fer-ne un de nou Negociar-ne un de nou Complir-lo	
Pla de pau	Fer-lo		Acceptar-lo	Coordinar-lo Seguir-lo Impulsar-lo		Acceptar-lo Aplicar-lo Complir-lo	
Alto el foc			Anunciar Acceptar Declarar Decretar Demanar Afergir-se		Acordar-ne un permanent Acceptar-lo Fer crides a l'alto el foc	Acordar-lo	
Mediació					Mediar en la discussió Fer esforços diplomàtics		

Taula 1. Relació dels indicadors amb els set blocs temàtics referents a la pau.

La proporció d'indicadors per bloc temàtic dóna el següent percentatge:

Blocs temàtics	<i>EEUU</i>	<i>Orient Mitjà</i>	<i>Àfrica</i>	<i>Amèrica Llatina</i>	<i>Àsia</i>	<i>Europa</i>	<i>Vaticà</i>
% Indicadors	13,84%	7,69%	21,53%	9,23%	23,07%	21,53%	3,07%

Taula 2. Proporció d'indicadors per bloc temàtic.

Si mirem els percentatges ens adonem que el d'Àsia és el més elevat, amb un 23,07%. Interpretem aquesta elevada proporció de verbs com una prova de vitalitat en el tractament de la pau a Àsia. A l'extrem contrari hi ha el Vaticà, només amb un 3,07%. Segons aquests resultats podríem inferir que hi ha un cert estancament en el tractament de la pau al Vaticà. Després de fer una nova revisió al llistat d'indicadors, hem percebut que el nombre de termes no és que sigui inferior al dels altres blocs, sinó que no fan referència a les mateixes tècniques i estratègies de tractament dels conflictes i per tant no queden contemplats estadísticament. El que el Vaticà proposa no són tant processos, negociacions, diàlegs, acords, plans de pau, altos el foc o mediacions sinó canvis d'actituds. A continuació citem els indicadors d'aquest bloc:

- Treballar junts en la construcció de la civilització de l'amor.
- Obrir camins de desenvolupament i reconciliació.
- Guarir ferides i esmenar les relacions difícils.
- Llençar missatges de pau, reconciliació i esperança.
- Contribuir a portar la reconciliació i la pau.
- Promoure el respecte i l'estima.
- Sembrar llavors de tolerància i arrencar les de l'extremisme.
- Llimar les asprors per abolir els prejudicis.

Paraules com "reconciliació" també apareixen al bloc d'Àsia, Europa i Amèrica Llatina, però "esperança", "amor", "respecte" o "tolerància" no formen part de les agendes dels dirigents polítics implicats en els conflictes: únicament són en el bloc del Vaticà. Això reforça la idea, d'una banda, que la pau no la construeix qui té el poder, sinó entre tots; de l'altra, que cal fer aparèixer més a la premsa termes com aquests, que fomentin la idea que la pau és possible.

Continuant amb la taula 1 i sense tenir en compte els blocs d'on procedeixen, presentem els verbs associats amb cadascun dels indicadors. Hem seleccionat aquell concepte que apareix en major proporció sota diverses formes verbals amb un mateix significat:

Indicadors	Procés de pau	Negociació de pau	Diàleg / Converses de pau	Acord de pau	Alto el foc	Pla de pau	Mediació
Verb associat amb més freqüència d'aparició	Tornar a posar-lo en marxa	Tornar a posar-la en marxa	Tornar a posar-les en marxa	Establir-lo	Acordar-lo	Acceptar-lo	2 termes diferents
% aparició	50%	27%	35,29%	55%	40%	25%	0%

Taula 3. Freqüència d'aparició de verbs associats amb els indicadors.

Els que apareixen amb major freqüència són aquells que fan referència a tornar a posar en marxa processos, negociacions i diàlegs/converses de pau. Utilitzen paraules que comencen amb el prefix *re-* com, per exemple: relançar, revitalitzar, reprendre, reiniciar, reactivar, revifar i restaurar. Això implica que aquestes tres tècniques de tractament de conflictes sovint fracassen i s'ha de tornar a començar.

Respecte l'acord de pau, els termes més utilitzats són els que fan referència al seu inici: fer i establir. També en trobem d'altres en menor proporció relacionats amb l'assoliment de l'acord, com signar i complir.

Referent a l'alto el foc, hi ha varietat de termes però predomina el verb acordar seguit de prop pel terme acceptar. També en trobem d'altres en menor proporció: anunciar, declarar i decretar.

Pel que fa al pla de pau, una quarta part dels termes fa referència a l'acceptació. No es troben termes que facin referència a discussió de plans de pau per part dels implicats

al conflicte. Fa pensar que aquests plans venen donats per altres instàncies, potser mediadors o tercers països implicats.

Sobre mediació no en podem fer cap estadística perquè els valors que apareixen no són prou significatius.

4.2. APROXIMACIONS A UNA DEFINICIÓ DEL CONCEPTE DE PAU A PARTIR DE L'ANÀLISI DE NOTÍCIES

En el marc teòric hem presentat molts tipus de pau: interior, exterior, imperfecta, neutra, positiva i negativa. A partir de l'anàlisi hem obtingut altres aproximacions a una definició del concepte de pau construïdes a partir dels verbs i expressions trobats a les notícies dels diferents blocs temàtics que contenien la paraula "pau" com a objectiu i que ja hem presentat al final de cada bloc, en el punt anomenat mostra d'indicadors. Això ens permet definir la pau segons el tractament que la premsa en fa:

1. Com una cerca constant que cal negociar per poder assolir-la.
2. Com quelcom que es vol i es desitja i, per això es cerca. No ve sola: s'ha de fer i forjar si es vol assolir. La pau es pot portar d'un lloc a l'altre, i no és quelcom estàtic: cal impulsar-la i relançar-la per a consolidar-la i avançar. La pau sorgeix de l'acord entre les parts i necessita ser segellada.
3. Com una fita feble cap a la qual s'hi ha d'avançar, que necessita ajuda per esdevenir possible i per això cal la implicació de tothom. Per assolir-la cal negociar. Un cop assolida, cal ser vigilada i mantinguda. No s'assoleix de cop sinó que cal construir-la poc a poc.
4. Com a quelcom que ja havia existit però que cal recuperar i impulsar. Per assolir-la cal negociar-la. Un cop assolida cal ser mantinguda. No s'assoleix de cop sinó que cal construir-la poc a poc.

5. Com un desig i una promesa a aconseguir, i un cop assolida, mantenir-la, preservar-la i salvaguardar-la. D'aquesta manera es podrà garantir i només llavors es podrà anunciar i celebrar.

6. Com quelcom a obtenir per acord mitjançant el treball i la contribució de tothom. Un cop instaurada s'ha de mantenir defensant-la i afermant-la.

7. Com quelcom a demanar i, un cop assolida, cal defensar-la i recolzar-la. La pau es pot enviar i cal parlar sobre ella. La pau es gaudeix.

Després de posar en relació les set definicions que acabem d'enumerar corresponents als set blocs temàtics, presentem el següent quadre:

PODEM DEFINIR LA PAU

Com una	Cerca Desig Fita feble Promesa Cosa a demanar Cosa dinàmica	que s'ha de	Negociar Cercar Fer Forjar Assolir Treballar	i un cop es té s'ha de	Impulsar Rellançar Vigilar Mantenir Consolidar Recolzar Segellar Garantir Anunciar Defensar Afermar Celebrar Gaudir
----------------	--	--------------------	---	-------------------------------	---

Quadre 1. Aproximació a una definició de la pau.

A més, constatem en el quadre 2 la presència d'unes condicions necessàries per assolir la pau.

PERQUÈ HI HAGI PAU

es necessita	Acord entre les parts en conflicte Ajuda perquè sigui possible Construir-la poc a poc La contribució de tothom
---------------------	---

Quadre 2. Condicions necessàries per assolir la pau.

El resultat d'aquesta anàlisi, en primer lloc, és un concepte de pau molt ampli, molt més que el d'absència de guerra, que necessita de les forces i el desig humà per poder aconseguir-la. A la primera part de la definició, totes les paraules fan referència a quelcom eteri, no palpable. Això vol dir que la pau és quelcom llunyà, que no forma part de la vida quotidiana: es troba a l'àrea dels desitjos i aspiracions, gairebé com una utopia. Si, com deia Galtung, parlar de pau pot produir pau, si la premsa quan parla de pau es refereix a aquesta definició, l'única pau que construirà serà una pau difícil d'identificar. Com deia Torralba: "[la pau] És una realitat que besllumem a l'horitzó, però que difícilment dominem o controlem".

En segon lloc, de l'anàlisi se n'extreu que la pau no és quelcom que ve sol, de forma natural, sinó que demana un esforç personal i col·lectiu: negociar, forjar, treballar, cercar. Per tant, si diem que no ve sola i que tothom ha de contribuir-hi, la premsa també té un paper a fer.

En tercer lloc, un cop es té la pau s'ha de cuidar com si es tractés de quelcom vulnerable i fràgil. La premsa és responsable del perill que una declaració desafortunada o una notícia mal enfocada malmeti la pau. Al mateix temps té el compromís d'anunciar l'assoliment de la pau perquè es pugui gaudir. Tal com dèiem en el punt 2.1.7., Fèlix Martí afirma que cal una Cultura de la Pau on aquesta deixi de ser una utopia per convertir-se en un estil de vida, un codi de convivència i una norma consensuada. La premsa pot sensibilitzar en favor de la pau per transformar la cultura de la guerra en una Cultura de la Pau. Aquest punt coincideix amb el que l'anàlisi descriu al quadre 2, que anomena les condicions necessàries perquè hi hagi pau: col·laboració de tothom, construir-la poc a poc i ajudar perquè aquesta sigui possible.

*“Quan arribarà el dia en què
el bé serà general i norma per cadascú,
quan la pau universal serà com un raig
de llum sobre la terra?”*

Alfred Tennyson

CAPÍTOL 5 - CONCLUSIONS

En aquest darrer capítol presentem les conclusions generals a les quals hem arribat després del treball de cerca, descripció i anàlisi, amb la consegüent obtenció de resultats, realitzat en els capítols anteriors. Amb aquestes conclusions donarem resposta a les hipòtesis plantejades a l'inici. Durant aquest temps d'estudi hem constatat unes limitacions i, al mateix temps, proposem uns reptes i unes línies de futures investigacions perquè el periodisme tingui més present quin és el seu paper en relació amb la pau.

5.1. CONCLUSIONS GENERALS

Referent a les hipòtesis plantejades a l'inici de la nostra investigació, ens preguntàvem *si el concepte de pau era un element poc freqüent a la premsa*. Hem observat que apareix amb certa freqüència però massa simplificat, sense aportar gaire sentit pel que fa a la construcció de la pau i sense un contingut clar que avaluï l'existència d'accions concretes a favor de la pau. Això podria ser perquè no tothom li dóna el mateix significat. Per exemple, tal com hem fet constar en el punt 4.1., sobre l'anàlisi d'indicadors, el Papa Benet XVI tracta la pau amb força, subratllant-ne la dimensió social i argumentant-la filosòficament i èticament. La premsa escrita, durant el viatge del Papa a Terra Santa, recull aquesta dimensió i la vincula amb el protagonisme que té com a cap de l'Església.

En el món periodístic apareix un llenguatge que destaca de forma positiva actituds, expressions i formes d'entendre la pau, tot i que aquesta no hi té gaire cabuda com a notícia. Quan un conflicte s'inicia és notícia per la seva novetat però quan s'estabilitza va minvant la informació al respecte; no hem percebut que es faci el seguiment d'un conflicte fins arribar a la seva solució. Hem trobat molts indicadors referents a bons propòsits, com per exemple, donar suport a processos de pau, reprendre negociacions de pau, facilitar el diàleg o impulsar plans de pau, però pocs referents als resultats. Això pot ser degut al fet que realment no hi ha una solució immediata, o que als

mitjans i als periodistes només els interessa oferir aquelles notícies que resulten més mediàtiques.

En una altra hipòtesi es qüestionava *si el fet d'aparèixer poc la pau a la premsa era perquè no és sensacionalista*. De fet acabem de constatar que el concepte de pau apareix amb certa freqüència, però això no implica que ho faci perquè aquesta sigui sensacionalista. En si mateixa no ho és. Per exemple, quan Obama va ser nomenat president, va crear una esperança de pacificació retirant tropes dels països ocupats, recollida per la premsa escrita com a notícia preferent. Aquests gestos són ben acceptats i, si bé en començar van crear expectatives positives, es van anar esvaint i pocs dies després la premsa va deixar de parlar d'aquests gestos de pau.

S'espera del periodista que de la mateixa manera que testifica la guerra i, fins i tot n'és víctima, també es constitueixi en periodista de pau i tingui una sensibilitat informativa amb l'objectiu d'una humanització, on la pau sigui la conseqüència de la lluita per la justícia i no un simple fet de postguerra. El periodista pot prendre partit per aquesta lluita que no ha de ser cruenta, però ho fa poc. En els darrers anys a la premsa escrita informativa s'han produït transformacions que han donat com a resultat que el periodista, a més de narrar un fet, també l'interpreta i l'analitza. S'ha superat la limitació de creure que el periodista sols era un narrador "objectiu" i ara hi ha la possibilitat que pugui tenir un paper més actiu vers la pau. Veiem que sí que el té en períodes de guerra, però no en els moments de pau. Sembla que s'oblidi que, segons la Declaració dels Drets Humans, el dret a la pau és fonament d'altres drets. Conèixer aquest dret comporta la responsabilitat d'assumir el deure de treballar per la pau. Si els mitjans de comunicació i els poders polítics no li tanquen el pas, el periodista del futur podrà ser també constructor de pau.

La següent hipòtesi preguntava *quin lloc hauria d'ocupar el tractament de la pau davant dels conflictes si tenim en compte que la premsa influeix en la creació d'opinió favorable a la pau*. Tot mitjà de comunicació influeix i, per tant, la premsa influeix en la creació d'opinió; ara bé, que aquesta opinió davant dels conflictes sigui favorable a la pau ja és un altra qüestió. Normalment el lector, després d'assimilar qualsevol notícia,

no resta neutral sinó que es posiciona a favor d'una de les parts en conflicte. Al lector li és més fàcil posar-se al costat del bàndol dels guanyadors o dels vençuts seguint l'orientació dels relats dels fets. La responsabilitat de crear opinió favorable a la pau recau en el periodista i en el seu mitjà. Ells tenen les estratègies per tractar la pau de manera que es creï una opinió pacificadora.

La premsa és mediatitzada pels interessos polítics i econòmics que s'amaguen darrera dels conflictes, i pels mateixos mitjans de comunicació, cadascun d'ells d'una orientació determinada. Això ens fa afirmar que el tractament de la pau davant dels conflictes hauria d'ocupar un lloc prioritari que, de fet, sovint no ocupa i que, quan ho fa, s'inclina cap a uns interessos determinats.

També una altra hipòtesi plantejava si *les raons ètiques, filosòfiques i religioses són tingudes en compte com a fonaments de pau davant el món de la violència, dels conflictes, de la guerra i del terrorisme*. En el marc teòric hem presentat tres documents que proposen uns paradigmes propositius de pau fonamentats en raons ètiques, filosòfiques i religioses. Aquests fonaments de pau hi són i tenen solidesa, però davant de la violència, dels conflictes, de la guerra i del terrorisme són ignorats perquè es queden a un nivell teòric de propostes i no passen a ser accions. Les idees religioses, filosòfiques i ètiques com a fonaments de pau semblen no tenir força si les mirem des de l'òptica dels mitjans de comunicació, ja que se'n parla poc. Els grans documents de pau gairebé són absents a la premsa i no s'utilitzen per recolzar postures pacífiques. Però, en canvi hem constatat que hi ha molt treball d'investigació per la pau que s'està obrint camí cada vegada més públicament, per exemple a universitats i altres centres creats específicament amb aquest objectiu, i que tenen presents aquests documents com a guia, encara que amb poc ressò mediàtic.

Volem tenir en compte el paradigma teòric de la no-violència tot i que no l'havíem triat com a indicador. La no-violència es queda sovint en uns flaxos teòrics perquè possiblement no disposem de protagonistes noticiables com en el seu moment ho van ser Gandhi o Luther King. Com hem presentat en el marc teòric, Mario López reforça la no-violència com a alternativa metodològica i política a la violència per propiciar canvis

socials. És un moviment que ha perdut la raó de ser? Només serveix per a prevenir la guerra? Detectem que els moviments pacifistes que treballen entorn dels conflictes no sempre són recolzats ja que normalment aquests conflictes van lligats a problemes polítics, econòmics o socials. El comerç d'armes, tan poderós i en mans de grans potències, exerceix una força extraordinària que silencia els esforços de pau i pressiona per ocultar el llenguatge conciliador que podrien utilitzar els mitjans de comunicació per oferir una divulgació de la pau sense mediatitzar.

5.2. LIMITACIONS DE L'ESTUDI

Quan vam decidir estudiar el tractament de la pau, vam triar tres diaris. La selecció es va fer tenint en compte la proximitat de les edicions i l'accessibilitat a les notícies durant el període analitzat. És clar que hauríem pogut triar més diaris o ampliar-ho a d'altres que reuneixin aquestes condicions. Si haguéssim analitzat un major nombre de diaris publicats al nostre país, hauríem obtingut una perspectiva molt més àmplia. Hem treballat amb aquests tres per tal d'acotar el nombre de notícies i a causa de la limitació de temps. A més, considerem que aquesta mostra ha estat suficient per aconseguir l'objectiu que ens plantejàvem.

Hem prescindit de les imatges que acompanyaven les notícies en la majoria dels casos. No les hem tingut presents perquè analitzar-les requereix una metodologia diferent que supera l'abast del nostre estudi.

5.3. REPTES I FUTURES INVESTIGACIONS

Després de les conclusions generals i les limitacions de l'estudi, ens queda preguntar-nos quins reptes s'obren de cara a futures investigacions en el camp del periodisme i la pau. El primer gran repte és creure que la pau és possible i això és una opció personal. Un altre repte també és que la societat ho cregui. Sense aquestes premisses es fa difícil realitzar o continuar cap investigació. Per això, com dèiem al principi, llegir el titular "la

pau és indestructible” ens va impulsar a continuar investigant la relació entre el periodisme i la pau. Ara que ja tenim més informació sobre aquesta relació, com a periodistes ens preguntem: què més poden fer el periodisme i també els mitjans de comunicació per afavorir la pau?

Potser no només el periodisme ha de donar resposta a aquesta pregunta. Això ens porta a un nou repte que seria anar més a fons en les actituds que fomenten la pau i estudiar com el periodista pot transmetre-les mitjançant la premsa escrita i altres mitjans de comunicació. En aquest camp ocupa un lloc significatiu l’educació per la pau i l’anàlisi del discurs. Cal que intervinguin diferents disciplines per fer de la investigació un producte interdisciplinari efectiu.

Una possible investigació podria ser recuperar les notícies analitzades a la nostra tesi per estudiar què aporten les imatges que il·lustren les notícies al tractament de la pau i comparar els resultats als de la nostra investigació per veure si existeix una relació clara entre imatge i text.

També quedaria per fer un estudi comparatiu del tractament del concepte de pau entre els tres diaris analitzats, ja que són d’ideologies diferents i, per tant, marquen i prioritzen uns aspectes en detriment d’uns altres.

Tenint en compte els avenços de les noves tecnologies que han iniciat la nova era digital, una línia d’investigació podria ser estudiar el tractament del concepte de pau en el món de les xarxes socials, com Facebook i Twitter entre d’altres, en el qual cadascun dels participants es converteix en espectador i redactor en qualsevol moment i des de qualsevol lloc. És una tasca difícil per la seva dimensió infinita i inabastable però molt necessària per obtenir una visió global i interdisciplinària i no només periodística.

Esperem que la reflexió que pugui suscitar el nostre treball sigui una contribució per tal que el periodisme esdevingui una eina activa en la construcció de la pau, en la qual els periodistes tenim molt a dir i molt a fer.

BIBLIOGRAFIA

1. MONOGRAFIES

AA. VV. *1881-2006. LA VANGUARDIA, 125 años de vocación universal*. Barcelona: La Vanguardia, 2006.

AINAUD DE LASARTE, J.M. i altres. *Barcelona en clau de pau. Carta de la Pau, dirigida a l'ONU*. Barcelona: Edimurtra, S.A., 1998.

ÁLVARO, F.M. *Els assassins de Franco*. Barcelona: L'esfera dels llibres, 2005.

ÀMBIT D'INVESTIGACIÓ I DIFUSIÓ MARIA CORRAL. *L'assetjament moral: 176 Sopar Hora Europea: resum de les intervencions*. Barcelona: Àmbit d'Investigació i Difusió Maria Corral, 2006.

ARANGUREN, JL. *Ética*. Madrid: Biblioteca Nueva, 1997.

BAILEY, P. J. *China en el siglo XX*. Barcelona: Editorial Ariel, 2002.

BASBOUS, A. *Les claus de Bin Laden. L'Aràbia Saudita, el wahhabisme i la guerra santa*. Lleida: Pagès editors, 2003.

BAUMAN, Z. *Tiempos líquidos. Vivir en una época de incertidumbre*. Barcelona: Tusquets Editores, S.A., 2007.

BEHAR, O. *Las guerras de la paz*. Bogotá: Planeta Colombiana Editorial, 1985.

BERGHORN, D.; HATTSTEIN, M. *La Historia del Mundo*. Barcelona: Blume, 2008.

BOBBIO, N. *El problema de la guerra y las vías de la paz*. Barcelona: Gedisa, 1992.

BOURNIER, I.; POTTIER, M. *La Gran Enciclopedia de la Paz*. Barcelona: Ediciones Oniro, S.A., 2009.

BOSCH, A. *Nelson Mandela. L'últim Home-Déu*. Barcelona: Ed. Curial, 1995.

BREGOLAT, E. *La segunda Revolución China. Las claves sobre el país más importante del siglo XXI*. Barcelona: Ediciones Destino, 2008.

BRUNI, L. *ETA. Historia política de una lucha armada*. Tafalla: Editorial Txalaparta, 2001.

BURGUET, M. *Discursos sobre la pau en una societat plural. Gestió de conflictes i el seu tractament pedagògic*. Barcelona: 1998. [Tesi Doctoral]. Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Programa de Doctorat:

Investigació en Educació de Persones Adultes (bienni 1993-1995). Director: MARTÍNEZ, M.

BURGUET, M. *El educador como gestor de conflictos*. Bilbao: Editorial Desclée de Brouwer, 1999.

BHUTTO, B. *Reconciliación. Islam, democracia y Occidente*. Barcelona: Benacqua, 2008.

CARACUEL RAYA, M. A. *Los cambios de la Otan tras el fin de la Guerra Fría*. Madrid: Editorial Tecnos, 2004.

CARDONA, G. *Historia militar de una guerra civil. Estrategia y tácticas de la guerra de España*. Barcelona: Flor del viento ediciones, 2006.

CARDONA, F.LI. *Historia de la paz y del pacifismo*. Barcelona: Servicio de Documentación y Difusión de la Asociación para las Naciones Unidas en España, 2008.

CARRERO, J. *África, la madre ultrajada*. Lleida: Editorial Milenio, 2010.

CEIGAN, A. *La paz es posible. La vida y el mensaje de Prem Rawat*. España: Bajo el alma, S.L., 2007. 2a ed.

CLEMENS, T. *Martin Luther King. Hombre de paz*. Estados Unidos: Servicio de Información de los Estados Unidos, 1968.

CONFUCI, *Analectes*. (Edició i comentaris d'Antoni Prevosti) Barcelona: Fragmenta, 2007.

CORTÉS LÓPEZ, J. L. *Historia contemporánea de África. (Desde 1940 hasta nuestros días)*. Madrid: Editorial Mundo Negro, 2001.

CRUZ, M. i SUEIRO, S.: *Una historia de El País y del Grupo Prisa*. Barcelona: Ed. Plaza y Janés, 2004.

DE LA CIERVA, R. *La masonería invisible. Una investigación en Internet sobre la Masonería moderna*. Madrid: Editorial Fénix, 2002.

DE LA DEHESA, G. *Comprender la globalización*. Madrid: Alianza Editorial, 2004.

DEL ALCÁZAR, J. i altres. *Història contemporània d'Amèrica*. Valencia: Publicacions de la Universitat de València, 2002.

DEULONDER, X. *Història de Cuba al segle XX*. Barcelona: Llibres de l'Índex, 2006.

DÍAZ-PLAJA, A. *Ahimsa, la no-violència de Gandhi*. Barcelona: Hogar del Libro, 1987.

ESTULIN, D. *La verdadera historia del Club Bilderberg*. Barcelona: Editorial Planeta, 2005.

FIGUERES, J.M. *Prensa i nacionalisme. El periodisme en la reconstrucció de la identitat catalana*. Barcelona: Editorial Pòrtic, 2002.

FISAS, V. *Introducció a l'estudi de la pau i dels conflictes*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill: La Magrana, 1987.

FISAS, V. *Pau, guerra i defensa. Guia bibliogràfica*. Barcelona: Fontamara, 1985.

FORCADA, J.M. i altres. *Desenvolupar la pau*. Barcelona: Editorial Edimurtra, S.A., 1999.

FUNDACIÓ PER LA PAU. *Veus de Pau a la Pedrera. Per la Cultura de Pau, fem possible el desarmament* (Óscar Arias Sánchez). Barcelona: Fundació per la Pau, 2000.

GALTUNG, J. *Investigaciones teóricas. Sociedad y cultura contemporáneas*. Madrid: Tecnos, 1995.

GALTUNG, J. *Sobre la paz*. Barcelona: Fontamara, 1985.

GALTUNG, J. *Tras la violencia, 3R: reconstrucción, reconciliación, resolución. Afrontando los efectos visibles e invisibles de la guerra y la violencia*. Bilbao: Bakez/Gernika Gogoratuz, 1998.

GLUCKSMANN, André i Raphaël. *Mayo del 68. Por la subversión permanente*. (Traducció: Ma. José Hernández, Aícia Martorell). Madrid: Taurus Santillana, 2008.

GOLEMAN, D. *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books, 1995.

GOMIS, Ll., *Teoria dels gèneres periodístics*. Pròleg de Salvador Giner. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigació de la Comunicació, 1989.

GOTT, R. *Hugo Chávez y la revolución bolivariana*. Madrid: Foca, 2006.

GUILLAMET, J.: *Prensa, franquisme i autonomia. Crònica catalana de mig segle llarg (1939-1995)*. Barcelona: Flor de Vent Edicions, 1996.

HABERMAS, J, *Aclaraciones a la ética del discurso*. Madrid: Editorial Trotta, S.A., 2000.

HEFFER, J.; LAUNAY, M. *La Guerra Fría 1945-1972*. Madrid: Ediciones Akal, 1992.

HERNÁNDEZ HOLGADO, F. *Historia de la OTAN. De la Guerra fría al intervencionismo humanitario*. Madrid: Los libros de la Catarata, 2000.

Historia Universal. América Latina, África y Asia en los siglos XIX y XX. Barcelona: Editorial Salvat, S.L., 2004.

- HUERTAS, J.M. *Una Història de 'LA VANGUARDIA'*, Manresa: Angle Editorial, 2006.
- JAGIELSKI, W. *Un buen lugar para morir. Historias del Cáucaso*. (Traducció: Francisco Javier Villaverde) Barcelona: Random House Mondadori, 2009.
- JÁUREGUI, F. (dir), *Los secretos del nuevo periodismo. ¿Está muriendo la información tradicional?* Valencia: Generalitat Valenciana, 2007.
- JOAN XXIII. *Pacem in terris. Discursos del Concili*. Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica, 2009.
- JUSTICIA Y PAZ. *10 Mensajes para la Paz. 1999-2008*. Madrid: Cáritas Española, 2009.
- KANT, I. *Sobre la paz perpetua*. Madrid: Editorial Tecnos, 1994.
- KING, M.L. *La força d'estimar*. Barcelona: Proa, 1998.
- KING, M.L. *Tengo un sueño*. Barcelona: Ediorial Prensa Ibérica, 1994.
- KRÄMER, G. *Historia de Palestina. Desde la conquista otomana hasta la fundación del Estado de Israel*. Madrid: Siglo XXI Editores, 2006.
- KRIPPENDORFF, K. *Metodología de análisis de contenido. Teoría y práctica*. Barcelona: Paidós, 1990.
- LANG, J. *Nelson Mandela: Lección de vida para el futuro*. Barcelona: Anagrama, 2007.
- LEDERACH, J.P. *Construyendo la paz. Reconciliación sostenible en sociedades divididas*. Bilbao: Bakeaz-Gernika Gogoratz, 1998.
- LEDERACH, J.P. *Educar para la paz*. Barcelona: Fontamara, 1984.
- LÓPEZ MARTÍNEZ, M. *Enciclopedia de Paz y Conflictos*. Granada: Editorial Universidad de Granada, 2004.
- LÓPEZ MARTÍNEZ, M. *Política sin violencia*. Ecuador: Editorial UTPL, 2006.
- LULA DA SILVA, L. I. *Tengo un sueño. Cinco propuestas para cambiar la historia*. Barcelona: Ediciones Península, 2004.
- MANDELA, N. *El largo camino hacia la libertad*. Madrid: Punto de Lectura, 2004.
- MAQUIAVELO, T. *El Príncipe*. Madrid: Alianza Editorial, 1998. (Colección Ciencia Política).
- MARTÍ I POL, M. *Paraules per la pau*. Barcelona: Centre Unesco de Catalunya, 1986.

- MARTIN, C. *Martin Luther King*. Madrid: Editorial Hernando, 1977 (Caminos Abiertos).
- MARTÍNEZ DE MURGUÍA, B. *Mediación y resolución de conflictos. Una guía introductoria*. Barcelona: Editorial Paidós, 1999.
- MARTÍNEZ GUZMÁN, V. *Filosofía para hacer las paces*. Barcelona: Icaria, 2001.
- MASIÀ, E. *L'educació per la pau. Una introducció*. Barcelona: Claret, 1994.
- MASIÀ CLAVEL, J. *Vivir en la frontera*. Madrid: Nueva Utopia, 2009.
- MERTON, T. *Gandhi y la no-violencia*. Barcelona: Paidós Ibérica, 1998.
- METCALF, Barbara i Thomas. *Historia de la Índia*. Madrid: Cambridge University Press, 2003.
- MUÑOZ, F; LÓPEZ, M., eds. *Historia de la paz: tiempos, espacios y actores*. Granada: Universidad de Granada, 2000.
- OBAMA, B. *L'audàcia de l'esperança*. Barcelona: Raval Edicions, SLU, 2008.
- OLIVERES, A. *Contra la fam i la guerra*. Barcelona: Angle Editorial, 2005.
- OLIVERES, A. *Un altre món*. Barcelona: Angle Editorial, 2006.
- ORTEGA Y GASSET, J. *La rebelión de las masas*. Madrid, Austral Ediciones Especiales, 2009.
- PALOMARES, J. M. i altres. *Historia del mundo contemporáneo*. Madrid: Anaya, 1978.
- PANIKKAR, R. *El diàleg indispensable. Paz entre religions*. Barcelona: Península, 2001.
- PANIKKAR, R. *Pau i interculturalitat. Una reflexió filosòfica*. Barcelona: Edicions Proa, 2004.
- PRAT, E., ed. *Pensamiento pacifista*. Barcelona: Icaria, 2004.
- PRESLER, G. *Martín Luther King*. Barcelona: Edicions 62, 1990 (Col·lecció Pere Vergés de Biografies, Caixa Catalunya).
- RIGOL, J. i altres: *Convivència al segle XXI. La Carta de la Pau*. Barcelona: ESIN i Àmbit d'Investigació i Difusió Maria Corral, 1995.
- SÁEZ, P. *Las claves de los conflictos*. Madrid: Centro de Investigación para la Paz, 1997 Seminario de Educación para la Paz - APDH. *Educar para la paz. Una propuesta posible*. Madrid: Catarata, 2000.

- SORIA, C. *La hora de la ética informativa*. Mitre. Barcelona, 1991.
- SORIA, C. (ed.) *Prensa, paz, violencia y terrorismo. La crisis de credibilidad de los informadores*. Pamplona: Ediciones Universidad de Navarra, S.A., 1987.
- SORT JANÉ, J. *La recerca en comunicació. Què hem de saber? Quins passos hem de seguir?* Barcelona: Editorial UOC, 2006.
- SUARES, M. *Mediación. Conducción de disputas, comunicación y técnicas*. Buenos Aires: Editorial Paidós, 1996
- THE ARBINGER INSTITUTE. *De la guerra a la paz. La resolución de conflictos desde su raíz*. Barcelona: Ediciones Urano, S.A., 2007.
- TONCHEV, P. *Pakistán. El Corán y la espada*. (Traducció: Alícia Garcia) Madrid: Los Libros de la Catarata, 2006.
- TOUCHARD, J. *Historia de las ideas políticas*. Madrid: Editorial Tecnos, 1981.
- VANIER, J. *Busca la paz*. Santander: Sal Terrae, 2006.
- VEYNE, P. *Cómo se escribe la historia. Ensayo de epistemología*. Madrid: Fragua, 1972.
- VINYAMATA, E. *Manual de prevención y resolución de conflictos: conciliación, mediación, negociación*. Barcelona: Ariel, 1999.
- XINRAN, *Generación Mao*. (Traducció: Aleix Montoto) Barcelona: Editorial Planeta, 2009.

2. PREMSA

- AA. VV: "Siempre en Vanguardia", Barcelona (2007).
- ALBARRACÍN, T. "El rito de la paz", *El catolicismo. Decano de la prensa colombiana*, [Bogotá] (1997), núm. 3156.
- AVELINO DE LA PINEDA, J. "La utopía de la Paz entre las Paces". *Revista de Ciencias de las religiones* (2000), núm. 5.
- AVUI. 1976 – 1986 *Avui. Desè aniversari*. Premsa Catalana, (maig 1986).
- AYMAR, J. *Les Assemblees de Pau i Treva: una historia en clau de pau*. Centre Pau i Treva. [Barcelona] (abril 1999), núm.1.
- BORELLI, M. "Integration of Peace Research, Peace Educations and Peace Action", *Bulletin of Peace Proposals*, (1979), núm. 4.

FORCADA, J.M. "Por i pors, justificades i injustificades". *Revista RE*, Editorial Edimurtra [Barcelona] (2007), núm. 51.

FLORISTÁN, C. "Rechazo religioso de la violencia". *EL PAÍS* [Barcelona] (25 agosto 2005).

FUENTES I GASÓ, J.R. "Un mètode per a la pau". *AVUI* [Barcelona] (4 maig 1999).

GALTUNG, J. "Hacia una definición de las investigaciones sobre la paz", UNESCO: Informes y Documentos de Ciencias Sociales, (1981), núm. 43.

GODÓ, J. "El compromiso de la prensa", *LA VANGUARDIA*, (diumenge, 7 de març de 2010).

MAGALLÓN PORTOLÉS, C. i altres. *Todavía en busca de la paz. 1884-2009. XV Aniversario*. Saragossa: Gobierno de Aragón, Departamento de Educación, Cultura y Deporte, 2010.

MARÍN, F.X. Sue Aran, Francesc Barata, Jordi Busquet, Pilar Medina: "La violència en la mirada: l'anàlisi de la violència a la televisió". *Aloma. Revista de psicologia i ciències de l'educació*. [Barcelona] (2001), núm. 9.

MARTÍ, F. "La Cultura de la Pau, una utopia a l'abast". *RE: pensament i opinió*. Edimurtra. [Barcelona] (2000), núm. 24.

MASLLORENS, E. "Vers una cultura de la pau". *Aloma. Revista de Psicologia i Ciències de l'Educació*. [Barcelona] (2001), núm. 9.

MAYOR ZARAGOZA, F. "Derecho Humano a la Paz, germen de un futuro posible". *Unesco. Diálogo*. (juny 1997), núm. 21.

MITTERMEIER, R. *LA VANGUARDIA*. La Contra. Entrevista per Ima Sanchís. [Barcelona] (18 juliol 2008).

MONGE, Y. "Rosa Parks, la legendaria activista que se negó a ceder el asiento a un blanco". *EL PAÍS*. [Madrid] (26 d'octubre 2005).

OLIVERES, A. "Dolguts per la guerra, implicats per la pau". Lliçó inaugural 6 d'octubre de 2003. Universitat Ramon Llull. [Barcelona]

OPPENHEIMER, W. "No puede haber reconciliación si no hay paz", *EL PAÍS*, (19 d'octubre 2008).

PANIKKAR, R. "Què opina?" A: *Revista RE: pensament i opinió*. Editorial Edimurtra. [Barcelona] (2000), núm. 24.

- PORCEL, B. "Tolerancia cero". *LA VANGUARDIA* [Barcelona] (10 de febrer 2006).
- PRERA FLORES, A. "La Cultura de Paz, un nuevo contrato moral de la sociedad". *Unesco. Diálogo*, (juny 1997), núm. 21.
- REVISTA RE: pensament i opinió. Edimurtra. [Barcelona] (1998), núm. 14.
- REVISTA RE: pensament i opinió. Edimurtra. [Barcelona] (2000), núm. 24.
- REVISTA RE: pensament i opinió. Edimurtra. [Barcelona] (2007), núm. 51.
- ROCA I JUNYENT, M. "Guerra y paz". *LA VANGUARDIA*. Opinión. [Barcelona] (18 julio 2006).
- SAUQUILLO, Francisca. "Una nueva concepción de paz", *EL PAÍS*, (31 de agosto de 2008).
- TIEMPO DE PAZ. Núm. 78. (Tardor 2005).
- URIBE VARGAS, D. "Fundamentos del Derecho Humano a la Paz". *Unesco. Diálogo*, núm. 21, juny 1997.
- VALLE, A. "La paz no vende periódicos". *La Razón*. Secció Tribuna. [Madrid] (4 novembre 2010).
- WIBERG, H. "Peace Reseach: Past, Present, Future", *Revista Crítica de Ciências Sociais*, Vol. 71, juny 2005.

3. WEBGRAFIA

- ACNUR: Informe sobre conflictes armats elaborat per ACNUR el 2008.
<http://www.acnur.org/biblioteca/pdf/6694.pdf>
- AIMC, ASOCIACIÓN PARA LA INVESTIGACIÓN DE MEDIOS DE COMUNICACIÓN.
<http://download.aimc.es/aimc/02egm/resumegm109.pdf>
- ALCOBERRO, R. *Filosofia i pensament*. Barcelona: 2007.
<http://www.alcoberro.info/planes/kant15.htm>
- ANUARIS.CAT: <http://www.anuaris.cat/continguts/cronologia.php?id=24945>
- AVUI:
http://www.avui.cat/cat/notices/2009/11/neix_el_gran_grup_en_catala_79622.php
- BARÓMETRE DE LA COMUNICACIÓ I LA CULTURA:
http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/resum_public_1a_onada10_barometre_cat.pdf

CARAZO, R. Discurs pronunciat pel president de Costa Rica davant la XXXIII Assemblea General de les Nacions Unides a Nova York, setembre de 1978.
www.metabase.net/docs/upn/22019.html

CARTA DE LA PAU: www.cartadelapau.org

COMISIÓN DE QUEJAS:
http://www.comisiondequejas.com/Otras_Normas/Estatutos_Redaccion/Relacion/Estatuto3.htm

CONGRÉS DELS ESTATS UNITS:
<http://www.archives.gov/education/lessons/civil-rights-act/>

CONGRESO NACIONAL DE CHILE ASIA-PACÍFICO:
<http://asiapacifico.bcn.cl/noticias/cultura-y-sociedad/la-inmigracion-la-esencia-de-la-politica-australiana>

DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS. Versió en català d'Amnistia Internacional: www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/dudh.htm
EL PAÍS: EL PAÍS de los estudiantes, La aventura de crear un periódico, 2009-10.
<http://estudiantes.elpais.com/libroestilo/prologo002.htm>

EL PERIODICO: notícia del 28 de març de 2008, intervenció del director d'El Periódico, Rafael Nadal, en l'acte d'entrega del Premi a la millor Iniciativa Solidària 2007.
http://staging.elperiodico.com/default.asp?idpublicacio_PK=46&idioma=CAT&idnoticia_PK=495444&idseccio_PK=1021

EL PERIODICO. CAT. Redacció. Notícia del 28 de març de 2008, Redacció.
http://staging.elperiodico.com/default.asp?idpublicacio_PK=46&idioma=CAT&idtipusrecurs_PK=7&idnoticia_PK=495396

ENCICLOPEDIA CATALANA:
http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0200446&BATE=perd%25C3%25B3

ENCYCLOPEDIA OF ALABAMA:
<http://www.encyclopediaofalabama.org/face/Article.jsp?id=h-1389>

ESTATUT DE REDACCIÓ D'EL PAÍS, signat per la junta d'accionistes de PRISA el març de 1977 i en vigor des de 1980.
<http://sindicat.org/spc/docum/pafiledb.php?ln=ct&action=file&id=172>

ESTATUT DE REDACCIÓ DE LA VANGUARDIA:
http://www.comisiondequejas.com/Otras_Normas/Estatutos_Redaccion/Relacion/Estatuto3.htm

ESTUDIO GENERAL DE MEDIOS:

http://www.ojd.es/OJD/Portal/diarios_ojd/_4DOSpuiQo1Y_FOivPcLIIA.

La primera onada de l'Estudio General de Medios (EGM) d'abril 2008 a abril de 2009.

FUNDACIÓ CARTA DE LA PAU: www.cartadelapau.org

FUNDACIÓ LA CAIXA. *La Pau, un imperatiu de la raó: Immanuel Kant*. Barcelona: Fundació La Caixa, 2005.

http://educalia.educared.net/virtagora4/ciberteca/jsp/documento.jsp?idSeccion=TEMAS_EUROPA&oid=4450&idioma=ca&idioma=ca

GÓMEZ, J. La rendición de Alemania en la Segunda Guerra Mundial. A:

<http://historiageneral.com/2010/05/11/la-rendicion-de-alemania-en-la-segunda-guerra-mundial>

GRUPO GODÓ: <http://www.grupogodo.net/institucional/editor/index.html>

GRUPO PRISA: <http://www.prisa.com/areas-actividad/elpais/>

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, Diccionari de la llengua catalana. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Edició electrònica, 2a edició: <http://dlc.iec.cat>

JOAN XXIII. Encíclica *PACEM IN TERRIS*.

www.vatican.va/holy_father/john_xxiii/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_11041963_pacem_sp.html

LA PRIMERA VANGUARDIA,

<http://comunidad.lavanguardia.es/component/20081015/156017/la-primera-vanguardia.xhtml>

LARA KLAHR, M. "¿Qué es el periodismo de paz?". *Ciudadanía Express*.

<http://ciudadania-express.com/¿que-es-el-periodismo-de-paz-2/>

LÓPEZ MARTÍNEZ, M. N. Curs d'Estiu Universitat Vélez-Málaga:

<http://www.youtube.com/watch?v=B3E2t-Kzols>

LÓPEZ MARTÍNEZ, M. N. Curs d'estiu de la Universitat de Granada, juliol 2010.

Entrevista a Mario Nicolás López Martínez.

http://www.infouma.uma.es/joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=263&Itemid=50

MARTÍNEZ GUZMÁN, V. Curs Estiu Universitat Vélez-Málaga, 2009.

<http://www.youtube.com/watch?v=B3E2t-Kzols>

MARTÍNEZ GUZMÁN, V. "Filosofía y culturas para hacer las paces", Intervenció a Sevilla 30-01-08, Red Andaluza Escuela Espacio de Paz.

www.juntadeandalucia.es/educaci3n/porta1/com/bin/convivencia/contenidos/jornadas/DENYP_08/1202113737349_filosofxa_y_culturas_paces_sevilla_noendnote.pdf

MORENO, C. *La importancia de los convenios de Ginebra en la evoluci3n del derecho internacional p3blico.*

http://www.encyclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0080501&BATE=armistici

NACIONS UNIDES: <http://daccess-ods.un.org/TMP/7807891.36886597.html>

NADAL, R., A: El Peri3dico.cat, not3cia del 28 de març de 2008, intervenci3 del director d'El Peri3dico, Rafael Nadal, en l'acte d'entrega del Premi a la millor Iniciativa Solidària 2007.

http://staging.elperiodico.com/default.asp?idpublicacio_PK=46&idioma=CAT&idnoticia_PK=495444&idseccio_PK=1021

OFICINA DE JUSTIFICACI3 DE LA DIFUSI3.

http://www.ojd.es/OJD/Portal/diarios_ojd/_4DOSpuiQo1Y_FOivPcLIIA

PARLAMENT DE LES RELIGIONS DEL M3N, *El poder de la pau interior.* Barcelona: F3rum 2004

http://www.barcelona2004.org/www.barcelona2004.org/cat/banco_del_conocimiento/documentos/ficha88bd.html?IdDoc=1046

PIN, M. *El Proyecto de Paz Perpetua del Abate Saint-Pierre como antecedente del actual proceso de construcci3n europea.* Santiago de Compostela: Instituto Gallego de Estudios de la Seguridad Internacional y de la Paz, 2006.

http://www.igesip.org/asteriskos/1_2/galego/art5.pdf

RUBIO, A. "Guerra i pau" (1981) Article extret de la Fundaci3 Carta de la Pau:

www.cartadelapaz.org/catala/cp_biblio_aula/cp_biblio_aula_intro.htm

STEREEING COMMITTEE FOR MEDIA AND NEW COMMUNICATIONS SERVICES:

www.coe.int

THE GUARDIAN: <http://www.vilaweb.cat/ep/ultima-hora/1327771/gegants-petrolifan-grans-negocis-guinea-gracies-corrupcio-the-guardian.pdf> Article sobre la relaci3 petroliera entre Guinea Equatorial i Estats Units.

TORRES L3PEZ, J. *Ganas de escribir.* Málaga: 2006. www.juantorreslopez.com

UNESCO: Butllet3 Informatiu: http://www3.unesco.org/iycp/uk/uk_sum_refdoc.htm

VIDAL, LI. *Curr3culum Vitae.* <http://es.geocities.com/ahimsadenip/vidal7.html>

VILAWEB: Article sobre la relaci3 petroliera entre Guinea Equatorial i Estats Units. <http://www.vilaweb.cat/ep/ultima-hora/1327771/gegants-petrolifan-grans-negocis-guinea-gracies-corrupcio-the-guardian.pdf>

Universitat Ramon Llull

Aquesta Tesi Doctoral ha estat defensada el dia ____ d _____ de 2011

al Centre _____

de la Universitat Ramon Llull

davant el Tribunal format pels Doctors sotasignants, havent obtingut la qualificació:

President/a

Vocal

Vocal

Vocal

Secretari/ària

Doctorand/a
